

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΕΜΜ. ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ (ΕΚΛΟΓΑΙ)

ΔΙΑ ΤΗΝ Β' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

Οργανισμός Εκδοσεως Σχολικων Βιβλιων
EN ΑΘΗΝΑΙΣ 1953

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
(ΕΚΛΟΓΑΙ)

17260

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΕΜΜ. ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ (ΕΚΛΟΓΑΙ)

ΔΙΑ ΤΗΝ Β' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1953

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τὸ δεύτερον κατὰ τὴν σπουδαιότητα μετὰ τὴν Κύρου Ἀνάβασιν ἴστορικὸν ἔργον τοῦ Ξενοφῶντος εἶναι τὰ Ἑλληνικὰ (έλληνικά πράγματα, ἴστοριά). Καὶ τὸ σύγγραμμα τοῦτο εἶναι διηρημένον εἰς ἑπτὰ βιβλία. Ἐξ αὐτῶν τὰ δύο πρῶτα περιέχουν τὴν ἴστοριαν τῶν ἑπτὰ τελευταίων ἑτῶν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (411-404 π. Χ.), τὴν δοπίαν δὲν ἐπορθμάσε νὰ περιλάβῃ εἰς τὸ σύγγραμμά του δ Θουκυδίδης. Εἰς τὰ ὑπόλοιπα πέντε διηγεῖται δ Ξενοφῶν τὰ συμβάντα ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου μέχρι τῆς ἐν Μαντινείᾳ μάχης (404-362 π. Χ.). Ἀναλυτικώτερον τὰ ἴστορούμενα εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦτο γεγονότα ἔχουσιν ὡς ἀκολούθως:

Α'. Ἀφοῦ οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τὴν ἐν Σικελίᾳ συμφορὰν κατώρθωσαν νὰ ἀνασυγχροτήσουν τὰς ναυτικὰς δυνάμεις των, ἥρχισαν νὰ διαμφισθητοῦν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους τὴν κατὰ θάλασσαν ἥγεμονίαν. Ὁλίγον κατ' ὅλιγον δ στόλος των ἔξησφαλισε τὴν κυριαιχίαν τῶν θαλασσίων ὁδῶν εἰς τὸ βόρειον Αἴγαϊον, κατενευμάχησεν Ἰσχυρὰ τμήματα τοῦ στόλου τῶν ἀντιπάλων παρὰ τὴν Ἀβυδον καὶ Κυζίκον καὶ ἔγινε κύριος τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τῆς Προποντίδος.

Εἰς τὰς ἐπιτυχίας αὐτὰς κατὰ θάλασσαν μεγάλως συνετέλεσεν δ Ἀλκιβιάδης, δ ὁποῖος ενδίσκετο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν. Προπαρασκευαζῶν δηλαδὴ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς τὰς Ἀθήνας δ ἔξόριστος πολιτικός, ἐνίσχυσε τὰς ναυτικὰς δυνάμεις τῶν Ἀθηναίων διὰ μοίρας πολεμικῶν σκαφῶν, τὴν δοπίαν συνεκρότησε μὲν χρήματα τοῦ Πέρσου σατράπου Τισαφέροντος. Ἐπὶ πλέον ἔλαβεν ἐνεργότατον μέρος εἰς τὰς νικηφόρους ναυμαχίας τῆς Ἀβυδον καὶ τῆς Κυζίκον καὶ κατέλαβε τὸ ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων κατεχόμενον Βυζάντιον.

Παρ' ὅλα ὅμως τὰ κατὰ θάλασσαν κατορθώματα ἦ θέσις τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ ξηρᾶς ἥτο δύσκολος. Ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων Ἀγις εἶχε καταλάβει ἀπὸ τοῦ 413 τὴν Δεκέλειαν καὶ ἔξ αὐτῆς ἐνήργει κατὰ τῶν Ἀθηνῶν στενώτατον καὶ ἔξαντλητικὸν ἀποκλεισμόν.

Ἐν τῷ μεταξὺ διὰ ψηφίσματος τῆς ἐκκλησίας ὁ Ἀλκιβιάδης ἀνεκλήθη ὑπὸ τοῦ δῆμου καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας υριαμβευτικῶς. Εὐθὺς ἀμέσως ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ἡ ἀρχηγία τῶν κατὰ ἔηραν καὶ θάλασσαν δυνάμεων τῶν Ἀθηνῶν μὲν ἀπεριόριστον ἔξουσίαν. Ἄλλ' εἰς τὴν διαχείρισιν τῆς ἀρχῆς ὁ δραστήριος στρατηγὸς καὶ ναύαρχος ὑπῆρξεν ἀτυχῆς. Ὁ ὑπὸ αὐτὸν ἀθηναϊκὸς στόλος, διοικούμενος ὑπὸ τοῦ κυβερνήτου τῆς ναυαρχίδος Ἀντιόχου λόγῳ προσωρινῆς ἀπονοσίας τοῦ ἀρχηγοῦ, ἥττήθη πλησίον τῆς Ἐφέσου ὑπὸ τοῦ Λακεδαιμονίου ναυάρχου Λυσάνδρου (407 π. Χ.). Ὁ Ἀλκιβιάδης κατόπιν τούτου περιῆλθεν εἰς νέαν δυσμένειαν, καίτοι ἦτο ἀνεύθυνος τοῦ ἀτυχήματος. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔξελεξαν 10 ἄλλους στρατηγούς, ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης ἀπεσύρθη εἰς ἵδιοκτητον ὡχυρωμένην περιοχὴν τῆς χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως.

Τὸ θέρος τοῦ 406 οἱ Ἀθηναῖοι στρατηγοὶ συναντήσαντες παρὰ τὰς Ἀργινούσας τὸν σπαρτιατικὸν στόλον ὑπὸ τὸν νέον ναύαρχον Καλλιχρατίδαν συνηψαν πρὸς αὐτὸν ναυμαχίαν, κατὰ τὴν δροίαν κατήγαγον νίκην περιφανῆ. Μέγα μέρος τοῦ σπαρτιατικοῦ στόλου κατεστράφη, αὐτὸς δὲ ὁ ναύαρχος ἐπνίγη. Ἀλλὰ καὶ οἱ νικηταὶ Ἀθηναῖοι στρατηγοὶ δὲν ἀπέλαυσαν τῆς δόξης ἐκ τοῦ λαμπροῦ κατορθώματός των. Κατηγορηθέντες, ὅτι δὲν ἐφρόντισαν νὰ περισυλλέξουν τὸν ναυαρχούς, εἰσήχθησαν εἰς δίκην ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας τοῦ δῆμου καὶ κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον.

Β'. Όλιγον μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῶν Ἀργινουσῶν οἱ Σπαρτιαταὶ, ἐπειδὴ ἡμιποδίζοντο ὑπὸ τοῦ νόμου νὰ ἀναθέσουν τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στόλου διὸ εἰς τὸ ἵδιον πρόσωπον, διώρυσαν ναύαρχον κατὰ τύπους μὲν τὸν Ἀρακον, πράγματι δῆμως τὸν ἐπιστολέα, τουτέστι τὸν ὑποναύαρχον αὐτοῦ Λύσανδρον.

Οἱ Λύσανδρος ἔπλευσεν εἰς τὰ μικρασιατικὰ παράλια, ἀλλ' ἀπέφευγε νὰ ἀντιμετωπίσῃ εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος τὸν ἀθηναϊκὸν στόλον, ὁ δροῖος ἦτο ἴσχυρότερος τοῦ σπαρτιατικοῦ. Δι' ἐπιδεξίων ἐλιγμῶν κατώρθωσεν ἐκ τῶν παραλίων τῆς Ἰωνίας νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ στενὰ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ νὰ προσορμισθῇ κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς Ἀβυδον, ἐπειτα εἰς Λάμψακον, πόλεις ἐπὶ τῆς μικρασιατικῆς παραλίας. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀκολουθοῦντες κατὰ πόδας προσωριμίσθησαν μὲ 180 πολεμικὰ σκάφη εἰς τὴν ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς τοῦ Ἑλλησπόντου περιοχήν, τὴν καλουμένην Αἰγαίος Ποταμούς. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην

συνετελέσθη τὸ μεγαλύτερον δρᾶμα τοῦ ὅλου πολέμου. Ὁλόκληρος σχεδὸν δὲ ἀδηναῖκὸς στόλος μεθ' ὅλων τῶν πληρωμάτων του περιῆλθε δι' αἰφνιδιαστικῆς ἐπιθέσεως τοῦ Λυσάνδρου εἰς χεῖράς του. Ἡ συμφορὰ διὰ τοὺς Ἀθηναίους ὑπῆρξεν αὐτὴν τὴν φορὰν ἀνεπανόρθωτος. Ὁ μακροχρόνιος καὶ ἔξαντλητικὸς πόλεμος ἔληξεν οὕτω δριστικῶς. Ὅπο τὴν βίαν τῶν πραγμάτων ἡναγκάσθησαν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ συνάψουν εἰρήνην σύμφωνον πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νικητοῦ. Κατὰ τὰς διατάξεις τῆς συνθήκης ὑπερχρεώθησαν 1) νὰ κατεδαφίσουν τὰ μακρὰ τείχη καὶ τὰ δυχώματα τοῦ Πειραιῶς, 2) νὰ παραδώσουν εἰς τοὺς νικητὰς ὅλοκληρον τὸν στόλον των ἑκτὸς 12 πλοίων, 3) νὰ δεχθοῦν τὴν ἐπάνοδον τῶν ἔξοιστων διὰ πολιτικὰ ἀδικήματα καὶ 4) νὰ συνδεθοῦν διὰ συμμαχίας πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους. Ἐπὶ πλέον κατ' ἀπαίτησιν τῶν νικητῶν ἀντικατέστησαν τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα διὰ τῆς ὀλιγαρχίας τῶν τριάκοντα. Ἄλλ' ἡ σκληρὰ καὶ αἱμοσταγῆς διοίκησις τῶν τυράννων δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ. Μετὰ βίον ὀκτὼ περίπου μηνῶν κατελύθη ὑπὸ τοῦ Θρασυβούλου καὶ τῶν ἄλλων ἔξοιστων Ἀθηναίων, οἱ δποῖοι εἶχον καταφύγει εἰς γειτονικὰς πόλεις τῆς Ἀττικῆς.

Γ'. Οὕτω μετὰ τὸν εὐτυχῆ διὰ τὰ σπαρτιατικὰ ὅπλα τερματισμὸν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἦ Σπάρτη ὡς πρωτεύουσα πόλις τῆς Ἑλλάδος κατέστη αὐτοδικαίως προστάτις τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων. Ἐπὶ τοῦ γεγονότος τούτου στηριχθεῖσαι αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις, αἱ δποῖαι εἶχον ὑπαχθῆ ἥδη εἰς τὴν σατραπείαν τοῦ Τισσαφέροντος καὶ κατεπιέζοντο ὑπὸ αὐτοῦ, ἔζητοσαν τὴν ἐπέμβασιν τῶν Λακεδαιμονίων. Οἱ Σπαρτιάται ἐδέχθησαν εὐμενῶς τὴν πρόσκλησιν. Μὲ μικρὰν στρατιωτικὴν δύναμιν ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν Ἰωνίαν, ἐνίκησαν ἐπανειλημμένως τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις τῆς κρατιαῖς μοναρχίας τῶν Περσῶν καὶ ἔφεραν εἰς δύσκολον θέσιν τοὺς σατράπας τοῦ Ἀρταξέρξου.

Δ'. Κατὰ τοὺς Ἰδίους χρόνους τὸ μῖσος καὶ ἡ ἀντιζηλία πρὸς τὴν Σπάρτην συνήνωσεν ἐναντίον τῆς τὰς σημαντικότερας πόλεις τῆς κυρίως Ἑλλάδος, τὰς Ἀθήνας, τὰς Θήβας, τὴν Κόρινθον, τὸ Ἀργος. Οἱ Λακεδαιμόνιοι πρὸ τοῦ ἐπικρεμαμένου κινδύνου ἡναγκάσθησαν ν' ἀνακαλέσουν τὰς ἐν Ἰωνίᾳ δυνάμεις των.

Ἐν τῷ μεταξὺ τὰ πεδία τῆς Κορίνθου καὶ τῆς Βοιωτίας γίνονται θέατρα αἱματηροτάτων συγκρούσεων μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων. Ὁ ἀγών

μὲ ἐναλλασσομένας φάσεις διεξάγεται σκληρὸς καὶ ἀμείλικτος. Οἱ συνησπισμένοι σύμμαχοι, μολονότι ἡττήθησαν εἰς τὴν Νεμέαν καὶ τὴν Κορώνειαν, κρατοῦν σταθερῶς τὰς θέσεις των περὶ τὸν Ἰσθμόν.

Μὲ τὰ κατὰ ξηρὰν ταῦτα γεγονότα συμπίπτουν ἄλλα κατὰ θάλασσαν. Ὁ Ἀθηναῖος ναύαρχος Κόνων, διοικῶν τὸν περσικὸν στόλον, καταναυμαχεῖ τὰς ναυτικὰς δυνάμεις τῶν Λακεδαιμονίων παρὰ τὴν Κνίδον τῆς Μ. Ἀσίας (394 π. Χ.). Εὐθὺς κατόπιν μὲ λιχνοφόρον στόλον πλέει κατὰ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἔρημώνει τὰ παράλια. Ἀργότερον διὰ τῆς χορηματικῆς συνδρομῆς τοῦ Φαρναβάζου κατέρχεται εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀνοικοδομεῖ τὰ τείχη τῆς πόλεως.

Μετὰ τὰ γεγονότα ταῦτα οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀποστέλλουν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν τὸν Ἀνταλκίδαν, διὰ νὰ διαπραγματευθῇ τὴν σύναψιν εἰρήνης μετὰ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν. Αἱ διαπραγματεύσεις διήρκεσαν ἐπὶ μακρόν, διότι οἱ Ἀθηναῖοι ἥρονοῦντο νὰ μετάσχουν αὐτῶν καὶ ἔξηκολούθουν τὸν κατὰ θάλασσαν ἀγῶνα κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν.

Ε'. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τὰ παράλια τῆς Ἀττικῆς ὑπέστησαν ἐπανειλημμένας ἐπιθέσεις καὶ καταστροφὰς ἐκ μέρους τοῦ σπαρτιατικοῦ στόλου καὶ ὁ ἐπιστιμόδης τῶν Ἀθηνῶν διεκόπη δλοσχερῶς. Αἱ Ἀθῆναι ἐκινδύνευσαν οὕτω δι' ἄλλην μίαν φοράν. Ὅπο τὰς περιστάσεις αὐτὰς οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι ἐδέχθησαν νὰ ὑπογράψουν τὴν διαβόητον ἀνταλκίδειον εἰρήνην (387 π. Χ.), τὴν ὅποιαν κατήρτισεν διὰ μέγας βασιλεύς. Κατὰ τοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης ὅλαι αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἐκ τῶν νήσων αἱ Κλαζομεναὶ καὶ ἡ Κόπρος περιήρχοντο εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν. Αἱ ἄλλαι Ἑλληνίδες πόλεις ἐκτὸς τῶν νήσων Λήμνου, Ἰμβρου καὶ Σκύρου, παλαιῶν ἀθηναϊκῶν κτήσεων, ἀφήνοντο αὐτόνομοι. Ἡ ἐποπτεία διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς εἰρήνης ἀνετίθετο εἰς τὸν μέγαν βασιλέα καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους.

“Ἄλλ” η ἡσυχία, η ὅποια ἐπεκράτησεν εἰς τὴν Ἐλλάδα μετὰ τὴν ἀνταλκίδειον εἰρήνην, δὲν διετηρήθη ἐπὶ μακρόν. Τὸ 383 οἱ Λακεδαιμόνιοι κατέλαβον αἰφνιδιαστικῶς τὰς Θήβας, ἐγκατέστησαν εἰς τὴν Καδμείαν σπαρτιατικὴν φρουρούν, κατέλυσαν τὸ ὑφιστάμενον πολίτευμα καὶ ἐγκαθίδρυσαν διλγαρχίαν. Οἱ ἀφωσιωμένοι εἰς τὸ πρώτην καθεστῶς Θηβαῖοι καταφεύγουν τότε εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐδῶ ὠργάνωσαν συνωμοσίαν κατὰ τοῦ νέου πολιτεύματος τῆς πατρίδος των, εἰσῆλθον κρυ-

φίως εἰς τὰς Θήβας, ἐφόνευσαν τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν ὅλιγαρχιῶν καὶ ἡνάγκασαν τὴν σπαρτιατικὴν φρουρὰν νὰ ἔγκαταλείψῃ τὴν Καδμείαν.

Μετὰ τὰ γεγονότα ταῦτα οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔξεστρεψάτευσαν ἐπανειλημμένως κατὰ τῶν Θηβῶν, ἀλλ᾽ αἱ ἐπιτυχίαι τῶν ὑπῆρξαν ἀσήμαντοι. Οἱ Θηβαῖοι κατώρθωσαν νὰ παρασύρουν εἰς τὸν πόλεμον καὶ τοὺς Ἀθηναίους, οἱ δοποῖοι διὰ τοῦ στόλου των κατέστρεφον τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου.

Τ'. Τὸ 374 ὁ θηβαϊκὸς στρατὸς εἰσῆλασεν εἰς τὴν Φωκίδα. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπέστειλαν τότε κατ' αὐτῶν τὸν βασιλέα Κλεόμβροτον. Τοῦτο ἡνάγκασε τοὺς Θηβαίους νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πόλιν τῶν πρὸς ἀμυναν αὐτῆς. Συγχρόνως οἱ Ἀθηναῖοι καὶ διότι ἔβλεπον μετὰ δυσφορίας τὴν αὐξανομένην δύναμιν τῶν Θηβῶν καὶ διότι δὲν ἦδύναντο νὰ κρατοῦν ἐν κινήσει τὸν στόλον των, συνῆψαν εἰρήνην πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους. Ἄργοτερον συνέστησαν καὶ εἰς τοὺς Θηβαίους νὰ στείλουν ἀντιπροσώπους των μαζὶ μὲν Ἀθηναίους πρέσβεις εἰς τὴν Σπάρτην, διὰ νὰ θέσουν τέρῳμα εἰς τὸν συνεχίζόμενον πόλεμον. Ἡ πρότασις ἔγινε δεκτὴ καὶ οὕτω συνήφθη εἰρήνη, τῆς δοπίας οὓσιαδεστέρα διάταξις ἥτο νὰ ἀποστρατευθοῦν αἱ ἔκατέρωθεν δυνάμεις καὶ νὰ ἀφεθοῦν αἱ πόλεις αὐτόνομοι. Ἀλλ' οἱ Θηβαῖοι μεταμεληθέντες ἔγκρισαν εὐθὺς ἀμέσως νὰ λυθοῦν τῶν ὑποχρεώσεων τῆς συνθήκης. Τότε ὁ Κλεόμβροτος διετάχθη νὰ παραμείνῃ εἰς Βοιωτίαν καὶ νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τοὺς Θηβαίους διὰ τῶν ὅπλων.

Ἡ σύγκρουσις μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων ἔγινεν εἰς τὰ Λευκτρα τῆς Βοιωτίας (371 π. Χ.). Ἡ ἀνωτέρα τακτικὴ τοῦ Ἐπαμεινώνδου ἐπεκράτησεν ὀλοσχερῶς. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑπέστησαν ὀδυνηρὰν ἥτταν. Αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Κλεόμβροτος ἐφονεύθη.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μάχης εἶχε βαρὺν ἀντίκτυπον εἰς τὴν σπαρτιατικὴν ἀρχήν. Ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην αἱ σύμμαχοι πόλεις τῆς Πελοποννήσου ἀπεκώρωσαν τῆς συμμαχίας, πλὴν τοῦ Φλειοῦντος, ἐνῷ οἱ εἴλωτες καὶ οἱ περιοικοι ἔκανήθησαν εἰς ἐπανάστασιν. Εἰς ἐπίμετρον οἱ Μαντινεῖς, οἱ Ἀργεῖοι καὶ οἱ Ἡλεῖοι συνησπίσθησαν κατὰ τῆς Σπάρτης, ἔκαλεσαν εἰς ἐνίσχυσιν τοὺς Θηβαίους καὶ ἔβασισαν κατὰ τῆς Λακωνικῆς. Οἱ Σπαρτιᾶται μετὰ δυσκολίας κατώρθωσαν νὰ ἀποκρούσουν τοὺς ἐπιδρομεῖς. Εἰς τοῦτο τοὺς ἔβοήθησαν οἱ Ἀθηναῖοι, τῶν δοποίων εἶχον ζητήσει τὴν συνδρομήν.

Ζ'. Τὸ ἐπόμενον ἔτος (370 π. Χ.) οἱ Θηβαῖοι, δινειρευόμενοι τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος, πρῶτον μὲν ἐπεδίωξαν διὰ προσβείας ὑπὸ τὸν Πελοπίδαν νὰ ἀποκτήσουν τὴν εὐνοιαν καὶ ὑποστήσιεν τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν, ἔπειτα δὲ διὰ τοῦ Ἐπαμεινώνδου ἐπεχειρησαν νέαν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Πελοποννήσου. Καὶ ἡ μὲν πρώτη ἀπόπειρα ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ της· ἡ κατὰ τῆς Πελοποννήσου ὅμως ἐπιδρομὴ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς συμμαχίας τῶν Θηβῶν μετά τινων πελοποννησιακῶν πόλεων διὰ τῆς προσθήκης εἰς αὐτὴν τῆς Ἀχαΐας. Φρουραὶ ἐπίσης θηβαϊκαὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰς συμμαχίδας πόλεις.

Ἐπὶ μακρὸν χρόνον μετὰ ταῦτα σταματοῦν αἱ ἐκστρατεῖαι τῶν Θηβαίων ἐναντίον τῆς Πελοποννήσου. Τὸ 362 ὅμως ὁ Ἐπαμεινώνδας εὗρε νέαν ἀφορμὴν ἐπεμβάσεως εἰς τὰ ἔκει πράγματα. Οἱ ταμίαι δηλαδὴ τῶν χρημάτων τοῦ «ΚΟΙΝΟῦ» τῶν Ἀρκάδων, διὰ νὰ συγκαλύψουν τὴν ὑποπτον διαχείρισίν των, ἐξήτησαν τὴν συνδρομὴν τῶν Θηβῶν πρὸς προστασίαν δῆθεν τῆς ὑφισταμένης μετά τινων ἀρκαδικῶν πόλεων συμμαχίας. Οἱ Μαντινεῖς ἔξι ἄλλου συνεβούλευσαν τοὺς Θηβαίους νὰ ἀφῆσουν τοὺς Ἀρκάδας νὰ ἐπιλύσουν μόνοι τὰς ἐσωτερικὰς διαφορὰς των, ἀλλ' ἡ σύστασίς των δὲν εἰσηγούσθη. Ὁ Ἐπαμεινώνδας μὲ ἀρκετὴν δύναμιν εἰσέβαλεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, προήλασεν εἰς τὴν Ἀρκαδίαν καὶ διὰ καταληκτικῆς αἰφνιδιαστικῆς ἐνεργείας εὑρέθη πρὸ τῆς Σπάρτης, καθ' ἣν στιγμὴν αὕτη ἦτο ἔρημος ὑπερδασπιστῶν. Ἔγκαιρος ἐν τούτοις ἐλιγμὸς τῶν σπαρτιατικῶν δυνάμεων ὑπὸ τὸν βασιλέα Ἀγησίλαον καὶ τὸν νεαρὸν νίον του Ἀρχίδαμον ἐσωσε τὴν ἀτείχιστον πόλιν.

Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην ὁ Ἐπαμεινώνδας ἥναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὴν Ἀρκαδίαν καὶ νὰ συνάψῃ τὴν μάχην τῆς Μαντινείας.

‘Ο ἀγὼν ὑπῆρξε τραχύς, ἀλλ' ἔμεινεν ἄκριτος. Κατὰ τὴν κρίσιμον φάσιν τῆς πάλης, ἐνῷ ἡ νίκη ἔκλινεν ὑπὲρ τῶν Θηβαίων, ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐφονεύθη. Οὗτος καὶ οἱ δύο ἀντίπαλοι ἔθεώρουν τοὺς ἑαυτούς των νικητάς, «ἄκρισία δὲ καὶ ταραχὴ ἔτι πλείων μετὰ τὴν μάχην ἐγένετο ἡ πρόσθεν ἐν τῇ Ἑλλάδι».

ΜΕΡΟΣ Α'

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΤΗ ΤΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

1. Αἱ περὶ τὴν Λέσβον συγκρούσεις τοῦ σπαρτιατικοῦ πρὸς τὸν ἀθηναϊκὸν στόλον. Ἡ ἐν Ἀργινούσαις ναυμαχία.

(406 π.Χ.).

(A, 6, 1 - 28, 32 - 38)

Τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει οἱ Λακεδαιμόνιοι τῷ Λυσάνδρῳ παρε- § 1-3 ληλυθότος ἥδη τοῦ χρόνου ἔπειταν ἐπὶ τὰς ναῦς Καλλικρα- τίδαν. ὅτε δὲ παρεδίδουν δὲ Λύσανδρος τὰς ναῦς, ἔλεγε τῷ Καλλικρατίδᾳ, ὅτι θαλαττοκράτωρ τε παραδιδοί καὶ ναυ- μαχίᾳ νενικηώς. δὲ αὐτὸν ἐκέλευσεν ἐξ Ἐφέσου ἐν ἀρι- στερῷ Σάμου παραπλεύσαντα, οὗ ἦσαν αἱ τῶν Ἀθηναίων νῆες, ἐν Μιλήτῳ παραδοῦναι τὰς ναῦς, καὶ διμολογήσειν θαλαττοκρατεῖν. οὐ φάσκοντος δὲ τοῦ Λυσάνδρου πολυ- πραγμονεῖν ἄλλου ἀρχοντος, αὐτὸς δὲ Καλλικρατίδας, πρὸς αἷς παρὰ Λυσάνδρου ἔλαβε ναυσί, προσεπλήρωσεν ἐκ Χίου καὶ Ρόδου καὶ ἄλλοθεν ἀπὸ τῶν συμμάχων πεντήκοντα ναῦς. ταύτας δὲ πάσας ἀθροίσας, οὕσας τετταράκοντα καὶ ἑκατόν, παρεσκευάζετο ὡς ἀπαντησόμενος τοῖς πολεμίοις.

Καταμαθὼν δ' ὑπὸ τῶν Λυσάνδρου φίλων καταστασια- § 4 ξόμενος, οὐ μόνον ἀπροθύμως ὑπηρετούντων, ἀλλὰ καὶ δια- θροούντων ἐν ταῖς πόλεσιν, ὅτι Λακεδαιμόνιοι μέγιστα πα-

ραπίτποιεν ἐν τῷ διαλλάττειν τοὺς ναυάρχους, πολλάκις ἀνεπιτηδείων γιγνομένων καὶ ἄρτι συνιέντων τὰ ναυτικὰ καὶ ἀνθρώποις ὡς χρηστέον οὐ γιγνωσκόντων, ἀπέιρους θαλάττης πέμποντες καὶ ἀγνῶτας τοῖς ἔκει, κινδυνεύοιεν τέ τι παθεῖν διὰ τοῦτο· ἐκ τούτου δὴ ὁ Καλλικρατίδας συγκαλέσας τοὺς Λακεδαιμονίων ἔκει παρόντας ἐλεγεν αὐτοῖς τοιάδε.

§ 5 «Ἐμοὶ μὲν ἀρκεῖ οἴκοι μένειν, καὶ εἴτε Λύσανδρος εἴτε ἄλλος τις ἐμπειρότερος περὶ τὰ ναυτικὰ βούλεται εἶναι, οὐ κωλύω τὸ κατ’ ἐμέ· ἐγὼ δὲ ὑπὸ τῆς πόλεως ἐπὶ τὰς ναῦς πεμφθεὶς οὐκ ἔχω, τί ἄλλο ποιῶ ἢ τὰ κελευσόμενα, ὡς ἂν δύνωμαι κράτιστα. ὑμεῖς δὲ πρὸς ἡγεμόνην τε φιλοτιμοῦμαι καὶ ἢ πόλις ἡμῶν αἰτιάζεται, (ἴστε γάρ αὐτὰ ὥσπερ καὶ ἐγώ), συμβουλεύετε τὰ ἄριστα ὑμῖν δοκοῦντα εἶναι περὶ τοῦ ἐμὲ ἐνθάδε μένειν ἢ οἴκαδε ἀποπλεῖν ἐροῦντα τὰ καθεστῶτα ἐνθάδε».

§ 6-7 Οὐδενὸς δὲ τολμήσαντος ἄλλο τι εἰπεῖν ἢ τοῖς οἴκοι πείθεσθαι ποιεῖν τε ἐφ' ἀ ἥκοι, ἐλθὼν παρὰ Κῦρον ἢτει μισθὸν τοῖς ναύταις· δὲ αὐτῷ εἴπε δύο ἡμέρας ἐπισχεῖν. Καλλικρατίδας δὲ ἀχθεσθεὶς τῇ ἀναβολῇ καὶ ταῖς ἐπὶ τὰς θύρας φοιτήσειν, δργισθεὶς καὶ εἰπὼν ἀθλιωτάτους εἶναι τοὺς "Ἐλληνας, ὅτι βαρβάρους κολακεύουσιν ἔνεκα ἀργυρίου, φάσκων τε, ἀν σωθῇ οἴκαδε, κατά γε τὸ αὐτοῦ δυνατὸν διαλλάξειν Ἀθηναίους καὶ Λακεδαιμονίους, ἀπέπλευσεν εἰς Μίλητον" κάκεῖθεν πέμψας τριήρεις εἰς Λακεδαίμονα ἐπὶ χρήματα, ἐκκλησίαν ἀθροίσας τῶν Μιλησίων τάδε εἴπεν.

§ 8-11 «Ἐμοὶ μέν, ὡς Μιλήσιοι, ἀνάγκη τοῖς οἴκοι ἀρχουσι πείθεσθαι· ὑμᾶς δὲ ἐγὼ ἀξιῶ προθυμοτάτους εἶναι εἰς τὸν πόλεμον διὰ τὸ οἰκοῦντας ἐν βαρβάροις πλεῖστα κακὰ ἥδη ὑπ' αὐτῶν πεπονθέναι· δεῖ δὲ ὑμᾶς ἐξηγεῖσθαι τοῖς ἄλλοις συμμάχοις, ὅπως ἀν τάχιστά τε καὶ μάλιστα βλάπτωμεν τοὺς πολεμίους, ἔως ἀν οἱ ἐκ Λακεδαίμονος ἥκωσιν, οὓς ἐγὼ

ἔπειμψα χρήματα ἄξοντας, ἐπεὶ τὰ ἐνθάδε ύπάρχοντα Λύ-
σανδρος Κύρῳ ἀποδοὺς ὡς περιττὰ ὅντα οἴχεται· Κῦρος δὲ
ἔλθόντος ἐμοῦ ἐπ’ αὐτὸν ἀει βάλλετο μοι διαλεχθῆναι,
έγὼ δ’ ἐπὶ τὰς ἔκείνους θύρας φοιτᾶν οὐκ ἐδυνάμην ἐμαυ-
τὸν πεῖσαι. ὑπισχνοῦμαι δ’ ὑμῖν ἀντὶ τῶν συμβάντων ἡμῖν
ἀγαθῶν ἐν τῷ χρόνῳ, ὃν ἐκεῖνα προσδεχώμεθα, χάριν
ἄξιαν ἀποδώσειν. ἀλλὰ σὺν τοῖς θεοῖς δεῖξωμεν τοῖς βαρ-
βάροις, δτὶ καὶ ἄνευ τοῦ ἔκείνους θαυμάζειν δυνάμεθα τοὺς
ἐχθροὺς τιμωρεῖσθαι».

Ἐπεὶ δὲ ταῦτ’ εἶπεν, ἀνιστάμενοι πολλοὶ καὶ μάλιστα οἱ § 12-15
αἰτιαζόμενοι ἐναντιοῦσθαι δεδιότες εἰσιγοῦντο πόρον χρημά-
των καὶ αὐτοὶ ἐπαγγελλόμενοι ἰδίᾳ. λαβὼν δὲ ταῦτα ἔκεινος
καὶ ἐκ Χίου πεντεδραχμίαν ἕκαστῳ τῶν ναυτῶν ἐφοδιασάμε-
νος ἔπλευσε τῆς Λέσβου ἐπὶ Μήθυμναν πολεμίαν οὕσαν. οὐ
βουλομένων δὲ τῶν Μηθυμναίων προσχωρεῖν, ἀλλ’ ἐμφρού-
ρων ὅντων Ἀθηναίων καὶ τῶν τὰ πράγματα ἔχόντων ἀττι-
κιζόντων, προσβαλὼν αἵρει τὴν πόλιν κατὰ ιράτος. τὰ μὲν
οὗν χρήματα πάντα διήρπασαν οἱ στρατιῶται, τὰ δὲ ἀνδρά-
ποδα πάντα συνήρθοισεν δὲ Καλλικρατίδας εἰς τὴν ἀγοράν·
καὶ κελευσόντων τῶν συμμάχων ἀποδόσθαι καὶ τοὺς Μηθυ-
μναίους οὐκ ἔφη ἔαυτοῦ γε ἄρχοντος οὐδένα ‘Ἑλλήνων εἰς τὸ
ἔκείνους δυνατὸν ἀνδραποδισθῆναι. τῇ δ’ ὑστεραιά τοὺς μὲν
ἔλευθέρους ἀφῆκε, τοὺς δὲ τῶν Ἀθηναίων φρουροὺς καὶ τὰ
ἀνδράποδα τὰ δοῦλα πάντα ἀπέδοτο· Κόνωνι δὲ εἶπεν, δτὶ
παύσει αὐτὸν θαλαττοκρατοῦντα· κατιδών δὲ αὐτὸν ἀναγό-
μενον ἄμα τῇ ἡμέρᾳ, ἐδίωκεν ύποτεμνόμενος τὸν εἰς Σάμον
πλοῦν, δπως μὴ ἐκεῖσε φύγοι.

Κόνων δ’ ἔφευγε ταῖς ναυσὶν εὗ πλεούσαις διὰ τὸ ἐκ § 16-18
πολλῶν πληρωμάτων εἰς ὀλίγας ἐκλελέχθαι τοὺς ἀρίστους
ἔρετας, καὶ καταφεύγει εἰς Μυτιλήνην τῆς Λέσβου καὶ σὺν
αὐτῷ τῶν δέκα στρατηγῶν Λέων καὶ Ἐρασινίδης. Καλλικρα-

τίδας δὲ συνεισέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα, διώκων ναυσὶν ἐκατὸν καὶ ἔβδομήκοντα. Κόνων δὲ ὡς ἔφθη ὑπὸ τῶν πολεμίων κατακωλυθείς, ἥναγκάσθη ναυμαχῆσαι πρὸς τῷ λιμένι, καὶ ἀπώλεσε ναῦς τριάκοντα· οἱ δὲ ἄνδρες εἰς τὴν γῆν ἀπέφυγον· τὰς δὲ λοιπὰς τῶν νεῶν, τετταράκοντα οὕσας, ὑπὸ τῷ τείχει ἀνείλκυσε. Καλλικρατίδας δὲ ἐν τῷ λιμένι δῷμισάμενος ἐπολιόρκει ἐνταῦθα τὸν απλουν ἔχων καὶ κατὰ γῆν μεταπεμψάμενος τοὺς Μηθύμναίους πανδημεὶ καὶ ἐκ τῆς Χίου τὸ στράτευμα διαβιβάσας· χρήματά τε παρὰ Κύρου αὐτῷ ἤλθεν.

§ 19-20   'Ο δὲ Κόνων ἐπεὶ ἐπολιορκεῖτο καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ σίτου οὐδαμόθεν ἦν εύπορος, οἱ δὲ ἄνθρωποι πολλοὶ ἐν τῇ πόλει ἦσαν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι οὐκ ἔβοήθουν διὰ τὸ μὴ πυνθάνεσθαι ταῦτα, καθελκύσας τῶν νεῶν τὰς ἄριστα πλεούσας δύο ἐπλήρωσε πρὸς ἡμέρας, ἔξι ἀπασῶν τῶν νεῶν τοὺς ἀρίστους ἐρέτας ἐκλέξας καὶ τοὺς ἐπιβάτας εἰς κοίλην ναῦν μεταβιβάσας καὶ τὰ παραρρύματα παραβαλὼν. τὴν μὲν οὖν ἡμέραν οὔτως ἀνεῖχον, εἰς δὲ τὴν ἑσπέραν, ἐπεὶ σκότος εἴη, ἔξεβιβάζεν, μᾶς μὴ καταδίλους εἶναι τοῖς πολεμίοις ταῦτα ποιοῦντας. πέμπτῃ δὲ ἡμέρᾳ εἰσθέμενοι σῆτα μέτρια, ἐπειδὴ ἥδη μέσον ἡμέρας ἦν καὶ οἱ ἐφορμοῦντες ὀλιγώρως εἶχον καὶ ἔνιοι ἀνεπαύοντο, ἔξεπλευσαν ἔξω τοῦ λιμένος, καὶ ἡ μὲν ἐπὶ Ἑλλησπόντου ὁρμησεν, ἡ δὲ εἰς τὸ πέλαγος.

§ 21-23   Τῶν δ' ἐφορμούντων, ὡς ἐκαστοι ἦντον, τάς τε ἀγκύρας ἀποκόπτοντες καὶ ἐγειρόμενοι ἔβοήθουν τεταραγμένοι, τυχόντες ἐν τῇ γῇ ἀριστοποιούμενοι· εἰσβάντες δὲ ἐδίωκον τὴν εἰς τὸ πέλαγος ἀφορμήσασαν, καὶ ἅμα τῷ ἥλιῳ δύνοντι κατέλαβον, καὶ κρατήσαντες μάχῃ, ἀναδησάμενοι ἀπῆγον εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτοῖς ἀνδράσιν· ἡ δ' ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου φυγοῦσα ναῦς διέφυγε, καὶ ἀφικομένη εἰς τὰς Ἀθήνας ἔξαγγέλλει τὴν πολιορκίαν. Διομέδων δὲ βοηθῶν Κόνωνι πολιορκουμένῳ δώδεκα ναυσὶν ὠρμίσατο εἰς τὸν εὔριπον τὸν

τῶν Μυτιληναίων. ὁ δὲ Καλλικρατίδας ἐπιπλεύσας αὐτῷ ἔξαιφνης δέκα μὲν τῶν νεῶν ἔλαβε, Διομέδων δ' ἔφυγε τῇ τε αὐτοῦ καὶ ἄλλῃ.

Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὰ γεγενημένα καὶ τὴν πολιορκίαν ἐπεὶ § 24-25 ἤκουσαν, ἐψηφίσαντο βοήθειν ναυσὶν ἑκατὸν καὶ δέκα, εἰσβιβάζοντες τοὺς ἐν τῇ ἡλικίᾳ ὅντας ἀπαντας καὶ δούλους καὶ ἐλευθέρους· καὶ πληρώσαντες τὰς δέκα καὶ ἑκατὸν ἐν τριάκοντα ἡμέραις ἀπῆραν· εἰσέβησαν δὲ καὶ τῶν ἵππων πολλοί. μετὰ ταῦτα ἀνήχθησαν εἰς Σάμον, κάκεῖθεν Σαμίας ναῦς ἔλαβον δέκα· ἥρθοισαν δὲ καὶ ἄλλας πλείους ἢ τριάκοντα παρὰ τῶν ἄλλων συμμάχων, εἰσβαίνειν ἀναγκάσαντες ἀπαντας, ὅμιοις δὲ καὶ εἴ τινες αὐτοῖς ἔτυχον ἔξω οὖσαι· ἐγένοντο δὲ αἱ πᾶσαι πλείους ἢ πεντήκοντα καὶ ἑκατόν.

Οἱ δὲ Καλλικρατίδας ἀκούων τὴν βοήθειαν ἥδη ἐν Σάμῳ § 26-28 οὖσαν, αὐτοῦ μὲν κατέλιπε πεντήκοντα ναῦς καὶ ἀρχοντα Ἐτεόνικον, ταῖς δὲ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἀναχθεὶς ἐδειπνοποιεῖτο τῆς Λέσβου ἐπὶ τῇ Μαλέᾳ ἀκρᾳ ἀντίον τῆς Μυτιλήνης. τῇ δ' αὐτῇ ἡμέρᾳ ἔτυχον καὶ οἱ Ἀθηναῖοι δειπνοποιούμενοι ἐν ταῖς Ἀργινούσαις· αὗται δ' εἰσὶν ἀντίον τῆς Λέσβου. τῆς δὲ νυκτὸς ἰδὼν τὰ πυρά, καὶ τινων αὐτῷ ἔξαγγειλάντων, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι εἶν, ἀνήγετο περὶ μέσας νύκτας, ώς ἔξαπιναίως προσπέσοι· ὅδωρ δ' ἐπιγενόμενον πολὺ καὶ βρονταὶ διεκώλυσαν τὴν ἀναγωγήν. ἐπεὶ δὲ ἀνέσχεν, ἀμα τῇ ἡμέρᾳ ἔπλει ἐπὶ τὰς Ἀργινούσας. εἰχε δὲ τὸ δεξιὸν κέρας Καλλικρατίδας. οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἀντανήγοντο εἰς τὸ πέλαγος.

Ἐρμων δὲ Μεγαρεὺς ὁ τῷ Καλλικρατίδᾳ κυβερνῶν εἶπε § 32 πρὸς αὐτόν, ὅτι εἴη καλῶς ἔχον ἀποπλεῦσαι. αἱ γάρ τριήρεις τῶν Ἀθηναίων πολλῷ πλείους ἦσαν. Καλλικρατίδας δὲ εἰπεν, ὅτι ἡ Σπάρτη οὐ δέος, μὴ κάκιον οἰκεῖται αὐτοῦ ἀποθανόντος, φεύγειν δὲ αἰσχρὸν ἔφη εἶναι.

Μετὰ ταῦτα ἐναυμάχησαν χρόνον πολύν, πρῶτον μὲν § 33-34

ἀθρόαι, ἔπειτα δὲ διεσκεδασμέναι. ἐπεὶ δὲ Καλλικρατίδας τε ἐμβαλούσης τῆς νεώς ἀποπεσών εἰς τὴν θάλατταν ἡφανίσθη Πρωτόμαχός τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τῷ δεξιῷ τὸ εὐώνυμον ἐνίκησαν, ἐντεῦθεν φυγὴ τῶν Πελοποννησίων ἐγένετο εἰς Χίον, πλείστων δὲ καὶ εἰς Φώκαιαν· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πάλιν εἰς τὰς Ἀργινούσας κατέπλευσαν. ἀπώλοντο δὲ τῶν μὲν Ἀθηναίων νῆες πέντε καὶ εἴκοσιν αὐτοῖς ἀνδράσιν ἐκτὸς ὀλίγων τῶν πρὸς τὴν γῆν προσενεχθέντων, τῶν δὲ Πελοποννησίων Λακωνικαὶ μὲν ἐννέα, τῶν πασῶν οὓσῶν δέκα, τῶν δ' ἄλλων συμμάχων πλείους ἢ ἔξήκοντα.

§ 35   Ἐδοξεῖ δὲ τοῖς τῶν Ἀθηναίων στρατηγοῖς ἐπτὰ μὲν καὶ τετταράκοντα ναυσὶ Θηραμένη τε καὶ Θρασύβουλον τριηράρχους ὅντας καὶ τῶν ταξιάρχων τινὰς πλεῖν ἐπὶ τὰς καταδεδυκίας ναῦς καὶ τοὺς ἐπ' αὐτῶν ἀνθρώπους, ταῖς δὲ ἄλλαις ἐπὶ τὰς μετ' Ἐτεονίκου τῇ Μυτιλήνῃ ἐφορμούσας. ταῦτα δὲ βουλομένους ποιεῖν ἄνεμος καὶ χειμῶν διεκώλυσεν αὐτοὺς μέγας γενόμενος· τρόπαιον δὲ στήσαντες αὐτοῦ ηὔλιζοντο· τῷ δ' Ἐτεονίκῳ δὲ οὐ πηρετικός κέλης πάντα ἔξήγγειλε τὰ περὶ τὴν ναυμαχίαν.

§ 36-37   Οἱ δὲ αὐτὸν πάλιν ἔξεπεμψεν εἰπὼν τοῖς ἐνοῦσι σιωπῇ ἐκπλεῖν καὶ μηδενὶ διαλέγεσθαι, παραχρῆμα δὲ αὖθις πλεῖν εἰς τὸ ἑαυτῶν στρατόπεδον ἐστεφανωμένους καὶ βιωντας, διτὶ Καλλικρατίδας νενίκηκε ναυμαχῶν καὶ ὅτι αἱ τῶν Ἀθηναίων νῆες ἀπολώλασιν ἀπασαι· καὶ οἱ μὲν ταῦτ' ἐποίουν· αὐτὸς δέ, ἐπειδὴ ἐκεῖνοι κατέπλεον, ἔθυε τὰ εὐαγγέλια, καὶ τοῖς στρατιώταις παρήγγειλε δειπνοποιεῖσθαι, καὶ τοῖς ἐμπόροις τὰ χρήματα σιωπῇ ἐνθεμένους εἰς τὰ πλοῖα ἀποπλεῖν εἰς Χίον, (ἥν δὲ τὸ πνεῦμα οὕριον), καὶ τὰς τριήρεις τὴν ταχίστην. αὐτὸς δὲ τὸ πεζὸν ἀπῆγεν εἰς τὴν Μήθυμναν, τὸ στρατόπεδον ἐμπρόσιας.

§ 38   Κόνων δὲ καθελκύσας τὰς ναῦς, ἐπεὶ οἵ τε πολέμοι ἀπε-

δεδράκεσαν καὶ ὁ ἄνεμος εὔδιαιτερος ἦν, ἀπαντήσας τοῖς Ἀθηναίοις ἥδη ἀνηγμένοις ἐκ τῶν Ἀργινουσῶν ἔφρασε τὰ περὶ τοῦ Ἐτεονίκου. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι κατέπλευσαν εἰς τὴν Μυτιλήνην, ἐκεῖθεν δ' ἐπανήχθησαν εἰς τὴν Χίον, καὶ οὐδὲν διαπραξάμενοι ἀπέπλευσαν ἐπὶ Σάμου.

**2. Ἀνάκλησις τῶν νικητῶν στρατηγῶν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων.
Δίκη καὶ καταδίκη αὐτῶν εἰς θάνατον.**

(A, 7, 1-15, 34)

Οἱ δ' ἐν οἴκῳ τούτους μὲν τοὺς στρατηγοὺς ἔπαυσαν § 1-3 πλὴν Κόνωνος· πρὸς δὲ τούτῳ εἴλοντο Ἀδείμαντον καὶ τρίτον Φιλοκλέα. τῶν δὲ ναυμαχησάντων στρατηγῶν Πρωτόμαχος μὲν καὶ Ἀριστογένης οὐκ ἀπῆλθον εἰς Ἀθήνας, τῶν δὲ ἔξι καταπλευσάντων, Περικλέους καὶ Διομέδοντος καὶ Λυσίου καὶ Ἀριστοκράτους καὶ Θρασύλλου καὶ Ἐρασινίδου, Ἀρχέδημος δὲ τοῦ δήμου τότε προεστηκώς ἐν Ἀθήναις καὶ τῆς διωβελίας ἐπιμελόμενος Ἐρασινίδῃ ἐπιβολὴν ἐπιβαλὼν κατηγόρει ἐν δικαστηρίῳ, φάσκων ἔξι Ἑλλησπόντου αὐτὸν ἔχειν χρήματα ὅντα τοῦ δήμου· κατηγόρει δὲ καὶ περὶ στρατηγίας· καὶ ἔδοξε τῷ δικαστηρίῳ δῆσαι τὸν Ἐρασινίδην. μετὰ δὲ ταῦτα ἐν τῇ βουλῇ διηγοῦντο οἱ στρατηγοὶ περὶ τε τῆς ναυμαχίας καὶ τοῦ μεγέθους τοῦ χειμῶνος. Τιμοκράτους δ' εἰπόντος, ὅτι καὶ τοὺς ἄλλους χρὴ δεθέντας εἰς τὸν δῆμον παραδοθῆναι, ἡ βουλὴ ἔδησε.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἐκκλησία ἐγένετο, ἐν ᾧ τῶν στρατηγῶν § 4 κατηγόρουν ἄλλοι τε καὶ Θηραμένης μάλιστα δίκαιον εἶναι αὐτοὺς λόγον ὑποσχεῖν, διότι οὐκ ἀνείλοντο τοὺς ναυαγούς. ὅτι μὲν γὰρ οὐδενὸς ἄλλου καθήπτοντο, ἐπιστολὴν ἐπεδείκνυ μαρτύριον, ἦν ἐπειψών οἱ στρατηγοὶ εἰς τὴν βουλὴν καὶ εἰς τὸν δῆμον, ἄλλο οὐδὲν αἰτιώμενοι ἢ τὸν χειμῶνα.

§ 5 - 7 Μετὰ ταῦτα δὲ οἱ στρατηγοὶ βραχέως ἔκαστος ἀπελογήσατο, (οὐ γὰρ προυτέθη σφίσι λόγος κατὰ τὸν νόμον), καὶ τὰ πεπραγμένα διηγοῦντο, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἐπὶ τοὺς πολεμίους πλέοιεν, τὴν δὲ ἀναίρεσιν τῶν ναυαγῶν προστάξειαν τῶν τριηράρχων ἀνδράσιν ἴκανοῖς καὶ ἐστρατηγηκόσιν ἥδη, Θηραμένει καὶ Θρασυβούλῳ καὶ ἄλλοις τοιούτοις· καὶ εἴπερ γέ τινας δέοι, περὶ τῆς ἀναιρέσεως οὐδένα ἄλλον ἔχειν αὐτοὺς αἰτιάσασθαι ἢ τούτους, οἵς προσετάχθη. καὶ οὐχ ὅτι γε κατηγοροῦσιν ἡμῶν, ἔφασαν, ψευσόμεθα φάσκοντες αὐτοὺς αἰτίους εἶναι, ἀλλὰ τὸ μέγεθος τοῦ χειμῶνος εἶναι τὸ κωλῦσαν τὴν ἀναίρεσιν. τούτων δὲ μάρτυρας παρείχοντο τοὺς κυβερνήτας καὶ ἄλλους τῶν συμπλεόντων πολλούς. τοιαῦτα λέγοντες ἔπειθον τὸν δῆμον ἔβούλοντο δὲ πολλοὶ τῶν ἵδιωτῶν ἐγγυᾶσθαι ἀνιστάμενοι· ἔδοξε δὲ ἀναβαλέσθαι εἰς ἑτέραν ἐκκλησίαν, (τότε γὰρ ὅψε ἦν καὶ τὰς χεῖρας οὐκ ἀν καθεώρων), τὴν δὲ βουλὴν προβουλεύσασαν εἰσενεγκεῖν, ὅτῳ τρόπῳ οἱ ἀνδρες κρίνοιντο.

§ 8 Μετὰ δὲ ταῦτα ἐγίγνετο Ἀπατούρια, ἐν οἷς οἵ τε πατέρες καὶ οἱ συγγενεῖς σύνεισι σφίσιν αὐτοῖς. οἱ οὖν περὶ τὸν Θηραμένη παρεσκεύασαν ἀνθρώπους μέλανα ἴματια ἔχοντας καὶ ἐν χρῷ κεκαρμένους πολλούς ἐν ταύτῃ τῇ ἑορτῇ, ἵνα πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἤκοιεν, ὡς δὴ συγγενεῖς ὄντες τῶν ἀπολωλότων, καὶ Καλλίξενον ἔπεισαν ἐν τῇ βουλῇ κατηγορεῖν τῶν στρατηγῶν.

§ 9 - 10 Ἐντεῦθεν ἐκκλησίαν ἐποίουν, εἰς ἦν ἡ βουλὴ εἰσήνεγκε τὴν ἑαυτῆς γνώμην Καλλίξενου εἰπόντος τήνδε· «Ἐπειδὴ τῶν τε κατηγορούντων κατὰ τῶν στρατηγῶν καὶ ἐκείνων ἀπολογούμένων ἐν τῇ προτέρᾳ ἐκκλησίᾳ ἀκηρόσι, διαψηφίσασθαι Ἀθηναίους ἀπαντας κατὰ φυλάς· θεῖναι δὲ εἰς τὴν φυλὴν ἐκάστην δύο ὑδρίας· ἐφ' ἐκάστῃ δὲ τῇ φυλῇ κήρυκα κηρύττειν, ὅτῳ δοκοῦσιν ἀδικεῖν οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἀνελόμενοι

τοὺς νικήσαντας ἐν τῇ ναυμαχίᾳ εἰς τὴν προτέραν ψηφίσα-
σθαι, ὅτῳ δὲ μή, εἰς τὴν ὑστέραν ἄν δὲ δόξωσιν ἀδικεῖν, θα-
νάτῳ ζημιῶσαι καὶ τοῖς ἔνδεκα παραδοῦναι καὶ τὰ χρήματα
δημοσιεῦσαι, τὸ δ' ἐπιδέκατον τῆς θεοῦ εἶναι ».

Παρῆλθε δέ τις εἰς τὴν ἐκκλησίαν φάσκων ἐπὶ τεύχους § 11 - 13
ἀλφίτων σωθῆναι· ἐπιστέλλειν δ' αὐτῷ τοὺς ἀπολλυμένους,
ἐὰν σωθῇ, ἀπαγγεῖλαι τῷ δῆμῳ, ὅτι οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἀνεί-
λοντο τοὺς ἀρίστους ὑπὲρ τῆς πατρίδος γενομένους. τὸν δὲ
Καλλίξενον προσεκαλέσαντο παράνομα φάσκοντες γεγραφέ-
ναι Εὔρυπτόλεμός τε ὁ Πεισιάνακτος καὶ ἄλλοι τινές. τοῦ δὲ
δῆμου ἔνιοι ταῦτα ἐπήγουν, τὸ δὲ πλῆθος ἐβόα δεινὸν εἶναι,
εἴ μή τις ἔάσει τὸν δῆμον πράττειν, ὃ ἄν βούληται. καὶ ἐπὶ τού-
τοις εἰπόντος Λυκίσκου καὶ τούτους τῇ αὐτῇ ψήφῳ κρίνεσθαι,
ῆπερ καὶ τοὺς στρατηγούς, ἐὰν μὴ ἀφῶσι τὴν κλῆσιν, ἐπεθο-
ρύβησε πάλιν ὁ ὄχλος, καὶ ἡ ναγκάσθησαν ἀφίεναι τὰς κλήσεις.

Τῶν δὲ πρυτάνεών τινων οὐ φασκόντων προθήσειν τὴν § 14 - 15
διαψήφισιν παρὰ τὸν νόμον, αὐθῆς Καλλίξενος ἀναβάς κατη-
γόρει αὐτῶν τὰ αὐτά. οἱ δὲ ἐβόων καλεῖν τοὺς οὐ φάσκοντας.
οἱ δὲ πρυτάνεις φοβηθμέντες ὥμολόγουν πάντες προθήσειν
πλὴν Σωκράτους τοῦ Σωφρονίσκου· οὗτος δ' οὐκ ἔφη ἀλλ' ἦ
κατὰ νόμον πάντα ποιήσειν.

Καὶ μετὰ ταῦτα κατεψηφίσαντο τῶν ναυμαχησάντων § 34
στρατηγῶν ὀκτὼ ὄντων ἀπέθανον δὲ οἱ παρόντες ἔξ. καὶ οὐ
πολλῷ χρόνῳ ὕστερον μετέμελε τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ ἐψηφί-
σαντο, οἵτινες τὸν δῆμον ἔξηπάτησαν, προβολὰς αὐτῶν εἶναι
καὶ ἐγγυητὰς καταστῆσαι, ἔως ἂν κριθῶσιν, εἶναι δὲ καὶ Καλ-
λίξενον τούτων. προσυβλήθησαν δὲ καὶ ἄλλοι τέτταρες καὶ ἐδέ-
θησαν ὑπὸ τῶν ἐγγυησαμένων. ὕστερον δὲ στάσεώς τινος γε-
νομένης, ἐν ᾧ Κλεοφῶν ἀπέθανεν, ἀπέδρασαν οὗτοι, πρὶν
κριθῆναι· Καλλίξενος δὲ κατελθὼν ὅτε καὶ οἱ ἐκ Πειραιῶς
εἰς τὸ ἄστυ, μισούμενος ὑπὸ πάντων λιμῷ ἀπέθανεν.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

3. 'Ο Λύσανδρος ἀρχηγὸς τοῦ σπαρτιατικοῦ στόλου. 'Η ἐν
Αίγαδες Ποταμοῖς πανωλεθρία τῶν Ἀθηναίων (405 π.Χ.).

(B, 1, 1-7, 10-30, 2, 1-2)

1 § 1   Οἱ δὲ ἐν τῇ Χίῳ μετὰ τοῦ Ἐτεονίκου στρατιῶται ὅντες,
ἔως μὲν θέρος ἦν, ἀπό τε τῆς ὥρας ἐτρέφοντο καὶ ἐργαζόμε-
νοι μισθοῦ κατὰ τὴν χώραν ἐπεὶ δὲ χειμὼν ἐγένετο καὶ τρο-
φὴν οὐκ εἶχον γυμνοί τε ἦσαν καὶ ἀνυπόδητοι, συνίσταντο
ἀλλήλοις καὶ συνετίθεντο ὡς τῇ Χίῳ ἐπιθησόμενοι· οἵς δὲ
ταῦτα ἀρέσκοι, κάλαμον φέρειν ἔδόκει, ἵνα ἀλλήλους μάθοιεν,
δπόσοι εἴησαν.

§ 2.-4   Πυθόμενος δὲ τὸ σύνθημα δὲ Ἐτεόνικος, ἥπόρει μέν, τί¹
χρῶτο τῷ πράγματι διὰ τὸ πλῆθος τῶν καλαμηφόρων τό τε
γάρ ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς ἐπιχειρῆσαι σφαλερὸν ἔδόκει εἶναι, μὴ
εἰς τὰ δπλα δρμῆσωσι καὶ τὴν πόλιν κατασχόντες καὶ πολέ-
μιοι γενόμενοι ἀπολέσωσι πάντα τὰ πράγματα, ἢν κρατή-
σωσι, τό τ' αὖ ἀπολλύναι ἀνθρώπους συμμάχους πολλοὺς
δεινὸν ἐφαίνετο εἶναι, μή τινα καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Ἑλληνας
διαβολὴν σχοῖνεν καὶ οἱ στρατιῶται δύσνοι πρὸς τὰ πρά-
γματα ὁσιν. ἀναλαβὼν δὲ μεθ' ἑαυτοῦ ἄνδρας πεντεκαίδεκα
ἐγχειρίδια ἔχοντας ἐπορεύετο κατὰ τὴν πόλιν· καὶ ἐντυχών τινι
ὅφθαλμιῶντι ἀνθρώπῳ ἀπιόντι ἐξ ἱατρείου, κάλαμον ἔχον-
τι, ἀπέκτεινε· θορύβου δὲ γενομένου καὶ ἐρωτώντων τινῶν,
διὰ τί ἀπέθανεν ὁ ἀνθρωπος, παραγγέλλειν ἐκέλευεν δὲ Ἐτεό-

νικος, ὅτι τὸν κάλαμον εἶχε. κατὰ δὲ τὴν παραγγελίαν ἐρρίπτουν πάντες, δσοι εἶχον τοὺς καλάμους, ἀεὶ δὲ ὁ ἀκούων δεδιώς, μὴ ὀφθείη ἔχων.

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Ἐτεόνικος συγκαλέσας τοὺς Χίους χρή- § 5 ματα ἐκέλευσε συνενεγκεῖν, δπως οἱ ναῦται λάβωσι μισθὸν καὶ μὴ νεωτερίσωσί τι· οἱ δὲ εἰσήγεκαν· ἄμα δὲ εἰς τὰς ναῦς ἐσήμηνεν εἰσβαίνειν· προσιὼν δὲ ἐν μέρει παρ’ ἐκάστην ναῦν παρεθάρουνέ τε καὶ παρήγει πολλά, ὡς τοῦ γεγενημένου οὐδὲν εἰδώς, καὶ μισθὸν ἔκάστῳ μηνὸς διέδωκε.

Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ Χῖοι καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι, συλλε- § 6 - 7 γέντες εἰς Ἔφεσον, ἐβουλεύσαντο περὶ τῶν ἐνεστηκότων πραγμάτων πέμπειν εἰς Λακεδαιμογα πρέσβεις ταῦτα τε ἐροῦνταις καὶ Λύσανδρον αἰτήσοντας ἐπὶ τὰς ναῦς, εὗ φερόμενον παρὰ τοῖς συμμάχοις κατὰ τὴν προτέραν ναυαρχίαν, ὅτε καὶ τὴν ἐν Νοτίῳ ἐνίκησε ναυμαχίαν. καὶ ἀπεπέμφθησαν πρέσβεις, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ παρὰ Κύρου ταῦτα λέγοντες ἄγγελοι. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἔδοσαν τὸν Λύσανδρον ὡς ἐπιστολέα, ναύαρχον δὲ Ἀρακον· οὐ γὰρ νόμος αὐτοῖς δἰς τὸν αὐτὸν ναυαρχεῖν· τὰς μέντοι ναῦς παρέδοσαν Λυσάνδρῳ.

Τῷ δ’ ἐπιόντι ἔτει Λύσανδρος ἀφικόμενος εἰς Ἔφεσον § 10 - 12 μετεπέμψατο Ἐτεόνικον ἐκ Χίου σὺν ταῖς ναυσί, καὶ τὰς ἄλλας πάσας συνήρθοισεν, εἴ πού τις ἦν, καὶ ταύτας τ’ ἐπεσκεύαζε καὶ ἄλλας ἐν Ἀντάνδρῳ ἐναυπηγεῖτο. ἐλθὼν δὲ παρὰ Κύρον χρήματα ἥτε· δ’ αὐτῷ εἰπεν, ὅτι τὰ μὲν παρὰ βασιλέως ἀνηλωμένα εἴη, καὶ ἔτι πλείω πολλῷ, δεικνύων δσα ἔκαστος τῶν ναυάρχων ἔχοι, δμως δ’ ἔδωκε· λαβὼν δὲ ὁ Λύσανδρος τάργυριον, ἐπὶ τὰς τριήρεις τριηράρχους ἐπέστησε καὶ τοῖς ναύταις τὸν δφειλόμενον μισθὸν ἀπέδωκε. παρεσκευάζοντο δὲ καὶ οἱ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ πρὸς τὸ ναυτικὸν ἐν τῇ Σάμῳ.

Κῦρος δ’ ἐπὶ τούτοις μετεπέμψατο Λύσανδρον, ἐπεὶ αὖ- § 13 - 14

τῷ παρὰ τοῦ πατρὸς ἦκεν ἄγγελος λέγων ὅτι ἀρρωστῶν ἐκεῖνον καλοίη, ὃν ἐν Θαμνηρίοις τῆς Μηδίας ἐγγὺς Καδουσίων, ἐφ' οὓς ἐστράτευσεν ἀφεστῶτας. ἥκοντα δὲ Λύσανδρον οὐκ εἴτα ναυμαχεῖν πρὸς Ἀθηναίους, ἐὰν μὴ πολλῷ πλείους ναῦς ἔχῃ· εἶναι γὰρ ἔλεγε χρήματα πολλὰ καὶ βασιλεῖ καὶ αὐτῷ, ὅστε τούτου ἔνεκεν πολλὰς πληροῦν. παρέδειξε δ' αὐτῷ πάντας τοὺς φόρους τοὺς ἐκ τῶν πόλεων, οἵ αὐτῷ ἴδιοι ἦσαν, καὶ περιττὰ χρήματα ἔδωκε· καὶ ἀναμνήσας ὡς εἰχε φιλίας πρὸς τε τὴν τῶν Λακεδαιμονίων πόλιν καὶ πρὸς Λύσανδρον ἴδιᾳ ἀνέβαινε παρὰ τὸν πατέρα.

§ 15   Λύσανδρος δ' ἐπεὶ αὐτῷ Κῦρος πάντα παραδοὺς τὰ αὐτοῦ πρὸς τὸν πατέρα ἀρρωστοῦντα μετάπεμπτος ἀνέβαινε, μισθὸν διαδιδοὺς τῇ στρατιᾷ ἀνήχθη τῆς Καρίας εἰς τὸν Κεράμειον κόλπον, καὶ προσβαλὼν πόλει τῶν Ἀθηναίων συμμάχῳ ὄνομα Κεδρείαις, τῇ ὑστεροίᾳ προσβολῇ κατὰ κράτος αἱρεῖ καὶ ἔξηνδραπόδισεν. ἦσαν δὲ μειξιθάρβαροι οἱ ἐνοικοῦντες. ἐκεῖθεν δ' ἀπέπλευσεν εἰς Ῥόδον.

§ 16   Οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἐκ τῆς Σάμου δρμώμενοι τὴν βασιλέως κακῶς ἐποίουν, καὶ ἐπὶ τὴν Χίον καὶ τὴν Ἐφεσὸν ἐπέπλεον, καὶ παρεσκευάζοντο πρὸς ναυμαχίαν, καὶ στρατηγοὺς πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι προσείλοντο Μένανδρον, Τυδέα, Κηφισόδοτον.

§ 17 - 21   Λύσανδρος δ' ἐκ τῆς Ῥόδου παρὰ τὴν Ἰωνίαν ἐκπλεῖ πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον πρός τε τῶν πλοίων τὸν ἔκπλουν καὶ ἐπὶ τὰς ἀφεστηκυίας αὐτῶν πόλεις. ἀνήγοντο δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ τῆς Χίου πελάγιοι· ἡ γὰρ Ἀσία πολεμία αὐτοῖς ἦν. Λύσανδρος δ' ἐξ Ἀβύδου παρέπλει εἰς Λάμψακον σύμμαχον οὖσαν Ἀθηναίων· καὶ οἱ Ἀβυδηνοὶ καὶ οἱ ἄλλοι παρῆσαν πεζῇ· ἥγειτο δὲ Θώραξ Λακεδαιμόνιος· προσβαλόντες δὲ τῇ πόλει αἰροῦσι κατὰ κράτος, καὶ διήρπασαν οἱ στρατιῶται οὖσαν πλουσίαν καὶ οἴνου καὶ σίτου καὶ τῶν ὅλων ἐπιτηδείων πλήρῃ· τὰ δὲ ἐλεύθερα σώματα πάντα ἀφῆκε Λύ-

σανδρος· οἱ δ' Ἀθηναῖοι κατὰ πόδας πλέοντες ὠρμίσαντο τῆς Χερονήσου ἐν Ἑλαιοῦντι ναυσὶν ὄγδοήκοντα καὶ ἑκατόν· ἔνταῦθα δὴ ἀριστοποιουμένοις αὐτοῖς ἀγγέλλεται τὰ περὶ Λάμψακον, καὶ εὐθὺς ἀνήχθησαν εἰς Σηστόν, ἐκεῖθεν δ' εὐθὺς ἐπισιτισάμενοι ἔπλευσαν εἰς Αἴγας ποταμοὺς ἀντίον τῆς Λαμψάκου· διέχει δ' ὁ Ἑλλήσποντος ταύτη σταδίους ὡς πεντεκαίδεκα. ἔνταῦθα δὲ ἐδειπνοποιοῦντο.

Λύσανδρος δὲ τῇ ἐπιούσῃ νυκτί, ἐπεὶ ὅρθρος ἦν, ἐσῆμη- § 22 - 24 νεν εἰς τὰς ναῦς ἀριστοποιησαμένους εἰσβαίνειν, πάντα δὲ παρασκευασάμενος ὡς εἰς ναυμαχίαν καὶ τὰ παραβλήματα παραβαλών, προεῖπεν, ὡς μηδεὶς κινήσοιτο ἐκ τῆς τάξεως μηδὲ ἀνάξοιτο. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἅμα τῷ ἥλιῳ ἀνίσχοντι ἐπὶ τῷ λιμένι παρετάξαντο ἐν μετώπῳ ὡς εἰς ναυμαχίαν. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀντανήγαγε Λύσανδρος, καὶ τῆς ἡμέρας ὅψε ἦν, ἀπέπλευσαν πάλιν εἰς τοὺς Αἴγας ποταμούς. Λύσανδρος δὲ τὰς ταχίστας τῶν νεῶν ἐκέλευσεν ἐπεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις, ἐπειδὰν δὲ ἐκβῶσι, κατιδόντας δὲ τοις ποιοῦσιν, ἀποπλεῖν καὶ αὐτῷ ἐξαγγεῖλαι. καὶ οὐ πρότερον ἐξεβίβασεν ἐκ τῶν νεῶν, πρὸν αὗται ἦκον. ταῦτα δ' ἐποίει τέτταρας ἡμέρας· καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπανήγοντο.

Ἀλκιβιάδης δὲ κατιδὼν ἐκ τῶν τειχῶν τοὺς μὲν Ἀθη- § 25 - 26 ναίους ἐν αἰγιαλῷ ὀρμοῦντας καὶ πρὸς οὐδεμιᾷ πόλει, τὰ δὲ ἐπιτήδεια ἐκ Σηστοῦ μετιόντας πεντεκαίδεκα σταδίους ἀπὸ τῶν νεῶν, τοὺς δὲ πολεμίους ἐν λιμένι καὶ πρὸς πόλει ἔχοντας πάντα, οὐκ ἐν καλῷ ἔφη αὐτοὺς ὀρμεῖν, ἀλλὰ μεθομίσαι εἰς Σηστὸν παρήνει πρός τε λιμένα καὶ πρὸς πόλιν. « οὐ δέ τες ναυμαχήσετε », ἔφη, « δταν βούλησθε ». οἱ δὲ στρατηγοί, μάλιστα δὲ Τυδεὺς καὶ Μένανδρος, ἀπιέναι αὐτὸν ἐκέλευσαν· αὐτοὶ γὰρ νῦν στρατηγεῖν οὐκ ἐκεῖνον. καὶ δὲ μὲν φχετο.

Λύσανδρος δ', ἐπεὶ ἦν ἡμέρα πέμπτη ἐπιπλέουσι τοῖς § 27 Ἀθηναίοις, εἶπε τοῖς παρ' αὐτοῦ ἐπομένοις, ἐπειδὰν κατίδω-

σιν αὐτοὺς ἐκβεβηκότας καὶ ἐσκεδασμένους κατὰ τὴν Χερρόνησον, ὅπερ ἐποίουν πολὺ μᾶλλον καθ' ἐκάστην ἡμέραν, τὰ τε σιτία πόρρωθεν ὠνούμενοι καὶ καταφρονοῦντες δὴ τοῦ Λυσανδρού, ὅτι οὐκ ἀντανῆγεν, ἀποπλέοντας τοῦμπαλιν παρ' αὐτὸν ἄραι ἀσπίδα κατὰ μέσον τὸν πλοῦν· οἱ δὲ ταῦτα ἐποίησαν, ὡς ἐκέλευσε. Λύσανδρος δ' εὐθὺς ἐσήμηνε τὴν ταχίστην πλειν· συμπαρῷει δὲ καὶ Θώραξ τὸ πεζὸν ἔχων.

§ 28 - 29   Κόνων δὲ ἵδων τὸν ἐπίπλουν, ἐσήμηνε εἰς τὰς ναῦς βοηθεῖν κατὰ κράτος. διεσκεδασμένων δὲ τῶν ἀνθρώπων, αἱ μὲν τῶν νεῶν δίκροτοι ἤσαν, αἱ δὲ μονόκροτοι, αἱ δὲ παντελῶς κεναί· ή δὲ Κόνωνος καὶ ἄλλαι περὶ αὐτὸν ἐπτὰ πλήρεις ἀνήχθησαν ἀθρόαι καὶ ή Πάραλος, τὰς δ' ἄλλας πάσας Λύσανδρος ἔλαβε πρὸς τῇ γῇ· τοὺς δὲ πλείστους ἄνδρας ἐν τῇ γῇ συνέλεξεν· οἱ δὲ καὶ ἔφυγον εἰς τὰ τειχύδρια. Κόνων δὲ ταῖς ἐννέα ναυσὶ φεύγων, ἐπεὶ ἔγνω τὸν Ἀθηναίων τὰ πράγματα διεφθαρμένα, κατασχὼν ἐπὶ τὴν Ἀβαρνίδα τὴν Λαμψάκου ἄκραν ἔλαβεν αὐτόθεν τὰ μεγάλα τῶν Λυσανδρού νεῶν ἰστία· καὶ αὐτὸς μὲν ὁκτώ ναυσὶν ἀπέπλευσε παρ' Εὔαγρον εἰς Κύπρον, ή δὲ Πάραλος εἰς τὰς Ἀθήνας ἀπαγγελοῦσα τὰ γεγονότα.

§ 30   Λύσανδρος δὲ τάς τε ναῦς καὶ τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τὰλλα πάντα εἰς Λάμψακον ἀπήγαγεν, ἔλαβε δὲ καὶ τῶν στρατηγῶν ἄλλους τε καὶ Φιλοκλέα καὶ Ἀδείμαντον. τῇ δ' ἡμέρᾳ, ἦ ταῦτα κατειργάσατο, ἔπειμψε Θεόπομπον τὸν Μιλήσιον ληστὴν εἰς Λακεδαίμονα ἀπαγγελοῦντα τὰ γεγονότα, δις ἀφικόμενος τριταῖος ἀπήγγειλεν.

2 § 1 - 2   Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐν τῇ Λαμψάκῳ κατεστήσατο, ἔπλει ἐπὶ τὸ Βυζάντιον καὶ Καλχηδόνα. οἱ δ' αὐτὸν ὑπεδέχοντο, τοὺς τῶν Ἀθηναίων φρουροὺς ὑποσπόνδους ἀφέντες. οἱ δὲ προδόντες Ἀλκιβιάδη τὸ Βυζάντιον τότε μὲν ἔφυγον εἰς τὸν Πόντον, ὕστερον δ' εἰς Ἀθήνας καὶ ἐγένοντο Ἀθηναῖοι. Λύσανδρος

δὲ τούς τε φρουροὺς τῶν Ἀθηναίων καὶ εἴ τινά που ἄλλον
ἴδοι Ἀθηναῖον, ἀπέπεμπεν εἰς τὰς Ἀθήνας, διδοὺς ἐκεῖσε
μόνον πλέουσιν ἀσφάλειαν, ἄλλοσε δ' οὖ, εἰδὼς ὅτι, ὅσφ
πλείους συλλεγῶσιν εἰς τὸ ἄστυ καὶ τὸν Πειραιᾶ, τοσούτῳ
θᾶττον τῶν ἐπιτηδείων ἔνδεια ἔσοιτο. καταλιπὼν δὲ Βυζαν-
τίου καὶ Καλχηδόνος Σμενέλαον ἀρμοστὴν Λάκωνα, αὐτὸς
ἀποπλεύσας εἰς Λάμψακον τὰς ναῦς ἐπεσκεύαζεν.

4. Ἡ ἐκ τῆς καταστροφῆς ἐντύπωσις ἐν Ἀθήναις.

(B, 2, 3 - 4)

Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις τῆς Παράλου ἀφικομένης νυκτὸς § 3 - 4
ἔλέγετο ἡ συμφορά, καὶ οἰμωγὴ ἐκ τοῦ Πειραιῶς διὰ τῶν μα-
κρῶν τειχῶν εἰς ἄστυ διῆκεν, δ ἐτερος τῷ ἐτέρῳ παραγγέλ-
λων· ὃστ' ἐκείνης τῆς νυκτὸς οὐδεὶς ἐκοιμήθη, οὐ μόνον τοὺς
ἀπολωλότας πενθοῦντες, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἔτι αὐτοὶ ἑα-
τούς, πείσεσθαι νομίζοντες οīα ἐποίησαν Μηλίους τε Λακε-
δαιμονίων ἀποίκους ὅντας κρατήσαντες πολιορκίᾳ καὶ Ἰστι-
αλέας καὶ Σκιωναίους καὶ Τορωναίους καὶ Αίγινήτας καὶ ἄλ-
λους πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐκκλησίαν ἐποίη-
σαν, ἐν ᾧ ἔδοξε τούς τε λιμένας ἀποχῶσαι πλὴν ἐνδὸς καὶ τὰ
τείχη εὔτρεπίζειν καὶ φυλακὰς ἐφιστάναι καὶ τᾶλλα πάντα ὡς
εἰς πολιορκίαν παρασκευάζειν τὴν πόλιν. καὶ οὗτοι μὲν περὶ¹
ταῦτα ἥσαν.

5. Πολιορκία τῶν Ἀθηνῶν. Αἱ περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεις.

(B, 2, 5 - 8, 10 - 19)

Λύσανδρος δ' ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου ναυσὶ διακοσίαις ἀφι- § 5 - 7
κόμενος εἰς Λέσβον κατεσκευάσατο τάς τε ἄλλας πόλεις ἐν
αὐτῇ καὶ Μυτιλήνην· εἰς δὲ τὰ ἐπὶ Θράκης χωρία ἐπεμψεν

Ἐτεόνικον δέκα τριήρεις ἔχοντα, δς τὰ ἐκεῖ πάντα πρὸς Λακεδαιμονίους μετέστησεν. εὐθὺς δὲ καὶ ἡ ἄλλη Ἑλλὰς ἀφειστήκει Ἀθηναίων μετὰ τὴν ναυμαχίαν πλὴν Σαμίων· οὗτοι δὲ σφαγὰς τῶν γνωρίμων ποιήσαντες κατεῖχον τὴν πόλιν. Λύσανδρος δὲ μετὰ ταῦτα ἐπεμψεν ὅγγελον πρὸς Ἱεράντα, ὅτι προσπλεῖ σὺν διακοσίαις ναυσί.

§ 8   Λακεδαιμόνιοι δ' ἔξῆσαν πανδημεὶ καὶ οἱ ἄλλοι Πελοποννήσιοι πλὴν Ἀργείων, παραγγείλαντος τοῦ ἑτέρου Λακεδαιμονίων βασιλέως Παυσανίου. ἐπεὶ δ' ἀπαντες ἥθροισθησαν, ἀναλαβὼν αὐτοὺς πρὸς τὴν πόλιν ἐστρατοπέδευσεν ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ τῷ καλουμένῳ γυμνασίῳ. Λύσανδρος δὲ ἀφικόμενος εἰς Αἴγιναν ἀπέδωκε τὴν πόλιν Αἴγινήταις, ὅσους ἐδύνατο πλείστους αὐτῶν ἀθροίσας, ὥσαύτως δὲ καὶ Μηλίοις καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσοι τῆς αὐτῶν ἐστέροντο. μετὰ δὲ τοῦτο δηγώσας Σαλαμῖνα ὁρμίσατο πρὸς τὸν Πειραιᾶ ναυσὶ πεντήκοντα καὶ ἑκατόν, καὶ τὰ πλοῖα εἰργε τοῦ εἰσπλου.

§ 10 - 12   Οἱ δ' Ἀθηναῖοι πολιορκούμενοι κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ἥπορουν, τί χρὴ ποιεῖν, οὔτε νεῶν οὔτε συμμάχων αὐτοῖς ὄντων οὔτε σίτου· ἐνόμιζον δὲ οὐδεμίαν εἶναι σωτηρίαν μὴ παθεῖν, ἂν οὐ τιμωρούμενοι ἐποίησαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑβριν ἥδικουν ἀνθρώπους μικροπολίτας ἐπ' οὐδεμιῷ αἰτίᾳ ἐτέρᾳ ἢ ὅτι ἐκείνοις συνεμάχουν. διὰ ταῦτα τοὺς ἀτίμους ἐπιτίμους ποιήσαντες ἐκαρτέρουν, καὶ ἀποθνησόντων ἐν τῇ πόλει λιμῷ πολλῶν οὐ διελέγοντο περὶ διαλλαγῆς. ἐπεὶ δὲ παντελῶς ἥδη διστος ἐπελελοίπει, ἐπεμψαν πρέσβεις παρ' Ἱεράντα, βουλόμενοι σύμμαχοι εἶναι Λακεδαιμονίοις ἔχοντες τὰ τείχη καὶ τὸν Πειραιᾶ καὶ ἐπὶ τούτοις συνθήκας ποιεῖσθαι. ὁ δὲ αὐτοὺς εἰς Λακεδαιμόνα ἐκέλευεν ἵέναι· οὐ γὰρ εἶναι κύριος αὐτός. ἐπεὶ δ' ἀπήγγειλαν οἱ πρέσβεις ταῦτα τοῖς Ἀθηναίοις, ἐπεμψαν αὐτοὺς εἰς Λακεδαιμόνα.

Οι δ' ἐπεὶ ἥσαν ἐν Σελλασίᾳ πλησίον τῆς Λακωνικῆς § 13 καὶ ἐπύθοντο οἱ ἔφοροι αὐτῶν, ὃντα οἰάπερ καὶ πρὸς Ἀγιν, αὐτόθεν αὐτοὺς ἐκέλευνον ἀπιέναι, καὶ εἴ τι δέονται εἰρήνης, κάλλιον ἥκειν βουλευσαμένους.

Οι δὲ πρέσβεις ἐπεὶ ἥκον οἴκαδε καὶ ἀπήγγειλαν ταῦτα § 14 - 15 εἰς τὴν πόλιν, ἀθυμίᾳ ἐνέπεσε πᾶσιν· φοντο γὰρ ἀνδραποδισθήσεσθαι, καὶ ἔως ἢν πέμπωσιν ἑτέρους πρέσβεις, πολλοὺς τῷ λιμῷ ἀπολεῖσθαι. περὶ δὲ τῶν τειχῶν τῆς καθαιρέσεως οὐδεὶς ἔβούλετο συμβουλεύειν. Ἀρχέστρατος γὰρ εἰπὼν ἐν τῇ βουλῇ Λακεδαιμονίοις κράτιστον εἶναι, ἐφ' οἷς προυκαλοῦντο, εἰρήνην ποιεῖσθαι ἐδέθη· προυκαλοῦντο δὲ τῶν μακρῶν τειχῶν ἐπὶ δέκα σταδίους καθελεῖν ἑκατέρου. ἐγένετο δὲ ψήφισμα μὴ ἔξεῖναι περὶ τούτου συμβουλεύειν.

Τοιούτων δὲ ὄντων Θηραμένης εἶπεν ἐν ἐκκλησίᾳ, ὅτι, § 16 - 17 εἰ βούλονται αὐτὸν πέμψαι παρὰ Λύσανδρον, εἰδὼς ἡξεὶ Λακεδαιμονίους πότερον ἔξανδραποδίσασθαι τὴν πόλιν βουλόμενοι ἀντέχουσι περὶ τῶν τειχῶν ἢ πίστεως ἔνεκα. πεμφθεὶς δὲ διέτριβε παρὰ Λυσάνδρῳ τρεῖς μῆνας καὶ πλέον, ἐπιτηρῶν δόπτε 'Αθηναῖοι ἔμελλον διὰ τὸ ἐπιλελοιπέναι τὸν σῖτον ἄπαντα, ὅτι τις λέγοι διμολογήσειν. ἐπεὶ δὲ ἥκε τετάρτῳ μηνί, ἀπήγγειλεν ἐν ἐκκλησίᾳ, ὅτι αὐτὸν Λύσανδρος τέως μὲν κατέχοι, εἴτα κελεύοι εἰς Λακεδαιμονία ιέναι· οὐ γὰρ εἶναι κύριος ὁν ἐρωτῶτο νπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ τοὺς ἔφόρους.

Μετὰ ταῦτα ἥρεθη πρεσβευτὴς εἰς Λακεδαιμονία αὐτο- § 18 - 19 κράτωρ δέκατος αὐτός. Λύσανδρος δὲ τοῖς ἔφόροις ἐπεμψεν ἀγγελοῦντα μετ' ἄλλων Λακεδαιμονίων Ἀριστοτέλη, φυγάδα 'Αθηναῖον ὄντα, ὅτι ἀποκρίναιτο Θηραμένει ἐκείνους κυρίους εῖναι εἰρήνης καὶ πολέμου. Θηραμένης δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πρέσβεις ἐπεὶ ἥσαν ἐν Σελλασίᾳ, ἐρωτώμενοι δέ, ἐπὶ τίνι λόγῳ ἥκοιεν, εἴπον, ὅτι αὐτοκράτορες περὶ εἰρήνης, μετὰ ταῦτα οἱ ἔφοροι καλεῖν ἐκέλευνον αὐτούς.

6. Οι δροι τῆς εἰρήνης.

(B, 2, 20 - 23)

§ 20 Ἐπεὶ δ' ἡκον, ἐκκλησίαν ἐποίησαν, ἐν τῇ ἀντέλεγον Κο-
ρίνθιοι καὶ Θηβαῖοι μάλιστα, πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι τῶν Ἑλ-
λύνων, μὴ σπένδεσθαι Ἀθηναίοις, ἀλλ᾽ ἔξαιρεῖν. Λακεδαιμό-
νιοι δὲ οὐκ ἔφασαν πόλιν Ἑλληνίδα ἀνδραποδιεῖν μέγα ἀγα-
θὸν εἰργασμένην ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις γενομένοις τῇ
Ἑλλάδι, ἀλλ᾽ ἐποιοῦντο εἰρήνην, ἐφ' ὃ τά τε μακρὰ τείχη
καὶ τὸν Πειραιᾶ καθελόντας καὶ τὰς ναῦς πλὴν δώδεκα πα-
ραδόντας καὶ τοὺς φυγάδας καταγάγοντας τὸν αὐτὸν ἔχθρὸν
καὶ φίλον νομίζοντας Λακεδαιμονίοις ἐπεσθαι καὶ κατὰ γῆν
καὶ κατὰ θάλατταν, ὅποι ἂν ἥγωνται.

§ 21 - 23 Θηραμένης δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πρέσβεις ἐπανέφερον
ταῦτα εἰς τὰς Ἀθήνας. εἰσιόντας δ' αὐτοὺς ὅχλος περιεχεῖτο
πολὺς, φοβούμενοι μὴ ἀπρακτοὶ ἥκοιεν· οὐ γάρ ἔτι ἐνεχώ-
ρει μέλλειν διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυμένων τῷ λιμῷ. τῇ δὲ
ὑπτεραιάᾳ ἀπήγγελλον οἱ πρέσβεις, ἐφ' οὓς οἱ Λακεδαιμόνιοι
ποιοῦντο τὴν εἰρήνην· προηγόρει δὲ αὐτῶν Θηραμένης, λέ-
γων, ὃς χρὴ πείθεσθαι Λακεδαιμονίοις καὶ τὰ τείχη περια-
ρεῖν. ἀντειπόντων δέ τινων αὐτῷ, πολὺ δὲ πλειόνων συνε-
πινεσάντων, ἔδοξε δέχεσθαι τὴν εἰρήνην. μετὰ δὲ ταῦτα
Λύσανδρός τε κατέπλει εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ οἱ φυγάδες κα-
τῆσαν καὶ τὰ τείχη κατέσκαπτον ὑπὸ αὐλητρίδων πολλῇ προ-
θυμίᾳ, νομίζοντες ἐκείνην τὴν ἡμέραν τῇ Ἑλλάδι ἄρχειν τῆς
ἐλευθερίας.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΩΝ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ ΕΙΣ Μ. ΑΣΙΑΝ

7. Ὁ Θίβρων εἰς τὴν Ἰωνίαν.

(Γ, 1, 1-8)

Ἡ μὲν δὴ Ἀθήνησι στάσις οὕτως ἐτελεύτησεν. ἐκ δὲ § 1-2 τούτου πέμψας Κῦρος ἀγγέλους εἰς Λακεδαιμόνα ἡξίου, οἴστηρ αὐτὸς Λακεδαιμονίους ἦν ἐν τῷ πρὸς Ἀθηναίους πολέμῳ τοιούτους καὶ Λακεδαιμονίους αὐτῷ γίγνεσθαι. οἱ δ' ἔφοροι, δίκαια νομίσαντες λέγειν αὐτόν, Σαμίῳ τῷ τότε ναυάρχῳ ἐπέστειλαν ὑπηρετεῖν Κύρῳ, εἰ τι δέοιτο. κάκεῖνος μέντοι προθύμως, δπερ ἐδεήθη ὁ Κῦρος, ἐπραξεν· ἔχων γὰρ τὸ ἑαυτοῦ ναυτικὸν σὺν τῷ Κύρου περιέπλευσεν εἰς Κιλικίαν καὶ ἐποίησε τὸν τῆς Κιλικίας ἄρχοντα Συέννεσιν μὴ δύνασθαι κατὰ γῆν ἐναντιοῦσθαι Κύρῳ πορευομένῳ ἐπὶ βασιλέα. ὡς μὲν οὖν Κῦρος στράτευμά τε συνέλεξε καὶ τοῦτ' ἔχων ἀνέβη ἐπὶ τὸν ἀδελφόν, καὶ ὡς ἡ μάχη ἐγένετο, καὶ ὡς ἀπέθανε, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀπεσώθησαν οἱ Ἑλληνες ἐπὶ θάλατταν, Θεμιστογένει τῷ Συρακοσίῳ γέγραπται.

Ἐπεὶ μέντοι Τισσαφέρνης, πολλοῦ ἄξιος βασιλεῖ δόξας § 3 γεγενῆσθαι ἐν τῷ πρὸς τὸν ἀδελφὸν πολέμῳ, σατράπης κατεπέμφθη ὃν τε αὐτὸς πρόσθεν ἤρχε καὶ ὃν Κῦρος, εὔθυνς ἡξίου τὰς Ἰωνικὰς πόλεις ἀπάσας ἑαυτῷ ὑπηκόους εἶναι. αἱ δὲ ἄμα μὲν ἐλεύθεραι βουλόμεναι εἶναι, ἄμα δὲ φοβούμεναι τὸν Τισσαφέρνην, δτι Κῦρον, ὅτ' ἔζη, ἀντ' ἔκείνου ἥρημέναι ἦσαν, εἰς μὲν τὰς πόλεις οὐκ ἐδέχοντο αὐτόν, εἰς Λακεδαιμόνα

δὲ ἔπειπον πρέσβεις καὶ ἡξίουν, ἐπεὶ πάσης τῆς Ἑλλάδος προστάται εἰσίν, ἐπιμελήθηναι καὶ σφῶν τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἑλλήνων, ὅπως ἢ τε χώρα μὴ δημοτο αὐτῶν καὶ αὐτοὶ ἐλεύθεροι εῖεν.

§ 4 Οἱ οὖν Λακεδαιμόνιοι πέμπουσιν αὐτοῖς Θίβρωνα ἀρμοστήν, δόντες στρατιώτας τῶν μὲν νεοδαμώδων εἰς χιλίους, τῶν δὲ ἄλλων Πελοποννησίων εἰς τετρακισχιλίους· ἥτησατο δ' ὁ Θίβρων καὶ παρ' Ἀθηναίων τριακοσίους ἵπεας εἰπών, ὅτι αὐτὸς μισθὸν παρέξει. οἱ δὲ ἔπειψαν τῶν ἐπὶ τῶν τριάκοντα ἵπευσάντων, νομίζοντες κέρδος τῷ δῆμῳ, εἰ ἀποδημοῖεν καὶ ἐναπόλοιντο.

§ 5 Ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν Ἀσίαν ἀφίκοντο, συνήγαγε στρατιώτας καὶ ἐκ τῶν ἐν τῇ ἥπειρῳ Ἑλληνίδων πόλεων· πᾶσαι γὰρ τότε αἱ πόλεις ἔπειθοντο, ὅτι Λακεδαιμόνιος ἀνὴρ ἐπιτάττοι. καὶ σὺν μὲν ταύτῃ τῇ στρατιᾷ ὅρῶν Θίβρων πρὸς τὸ ἓπικὸν εἰς τὸ πεδίον οὐ κατέβαινεν, ἥγαπα δέ, εἰ, ὅπου τυγχάνοι ὕν, δύναιτο ταύτην τὴν χώραν ἀδήμωτον διαφυλάττειν.

§ 6 Ἐπεὶ δὲ σωθέντες οἱ ἀναβάντες μετὰ Κύρου συνέμειξαν αὐτῷ, ἐκ τούτου ἥδη καὶ ἐν τοῖς πεδίοις ἀντετάττετο τῷ Τισσαφέρνει καὶ πόλεις Πέργαμον μὲν ἑκοῦσαν προσέλαβε καὶ Τευθρανίαν καὶ Ἀλίσαρναν, δων Εὔρυθμένης τε καὶ Προκλῆς ἥρχον οἱ ἀπὸ Δημαράτου τοῦ Λακεδαιμονίου· ἐκείνῳ δὲ αὐτῇ ἡ χώρα δῶρον ἐκ βασιλέως ἐδόθη ἀντὶ τῆς ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα συστρατείας· προσεχώρησαν δὲ αὐτῷ καὶ Γοργίων καὶ Γογγύλος, ἀδελφοὶ δοντες, ἔχοντες δὲ μὲν Γάμβριον καὶ Παλαιγάμβριον, δὲ δὲ Μύριναν καὶ Γρύνειον· δῶρον δὲ καὶ αὗται αἱ πόλεις ἥσαν παρὰ βασιλέως Γογγύλῳ, ὅτι μόνος Ἐρετρίεων μηδίσας ἔφυγε.

§ 7 Τινὰς δὲ ἀσθενεῖς οὖσας καὶ κατὰ κράτος δὲ Θίβρων ἐλάμβανε. Λάρισάν γε μὴν τὴν Αἰγυπτίαν καλουμένην, ἐπεὶ οὐκ ἔπειθετο, περιστρατοπεδευσάμενος ἐποιιόρκει. ἐπεὶ δὲ ἄλ-

λως οὐκ ἔδύνατο ἐλεῖν, φρεατίαν τεμόμενος ὑπόνομον ὥρυτ-
τεν ώς ἀφαιρησόμενος τὸ ὕδωρ αὐτῶν. ὃς δ' ἐκ τοῦ τείχους
ἔκθέοντες πολλάκις ἐνέβαλλον εἰς τὸ ὅρυγμα καὶ ἔντα καὶ λί-
θους, ποιησάμενος αὖ χελώνην ἔπεστησεν ἐπὶ τῇ φρεα-
τίᾳ. καὶ ταύτην μέντοι ἐκδραμόντες οἱ Λαρισαῖοι νύκτῳ
κατέκαυσαν. δοκοῦντος δ' αὐτοῦ οὐδὲν ποιεῖν, πέμπουσιν οἱ
ἔφοροι ἀπολιπόντα Λάρισαν στρατεύεσθαι ἐπὶ Καρίαν.

Ἐν Ἐφέσῳ δὲ ἦδη ὅντος αὐτοῦ ὡς ἐπὶ Καρίαν πορευ- § 8
σομένου, Δερκυλίδας ἄρξων ἀφίκετο ἐπὶ τὸ στράτευμα, ἀνὴρ
δοκῶν εἶναι μάλα μηχανητικός· καὶ ἐπεκαλεῖτο δὲ Σίσυφος.
ὅ μὲν οὖν Θίβρων ἀπῆλθεν οἴκαδε καὶ ζημιωθεὶς ἔφυγε· κα-
τηγόρουν γὰρ αὐτοῦ οἱ σύμμαχοι, ὡς ἐφείη ἀρπάζειν τῷ
στρατεύματι τοὺς φίλους.

8. Ὁ Δερκυλίδας εἰς τὴν Αἰολίδα.

(Γ, 1, 9, 16 - 28, 2, 1 - 2)

Ο δὲ Δερκυλίδας ἐπεὶ παρέλαβε τὸ στράτευμα, γνοὺς 1 § 9
ὑπόπτους ὅντας ἀλλήλοις τὸν Τισσαφέροντα καὶ τὸν Φαρνάβα-
ζον, κοινολογησάμενος τῷ Τισσαφέροντι ἀπήγαγεν εἰς τὴν Φαρ-
ναβάζου χώραν τὸ στράτευμα, ἐλόμενος θατέρῳ μᾶλλον ἦ
ἄμα ἀμφοτέροις πολεμεῖν. ἦν δὲ καὶ πρόσθεν ὁ Δερκυλίδας
πολέμιος τῷ Φαρναβάζῳ ἀρμοστής γὰρ γενόμενος ἐν Ἀβύδῳ
ἐπὶ Λυσάνδρου ναυαρχοῦντος, διαβληθεὶς ὑπὸ Φαρναβάζου
ἐστάθη τὴν ἀσπίδα ἔχων, δοκεῖ κηλίς εἶναι τοῖς σπουδαίοις
Λακεδαιμονίων ἀταξίας γὰρ ζημίωμά ἔστι. καὶ διὰ ταῦτα
δὴ πολὺ ἥδιον ἐπὶ τὸν Φαρναβάζον ἔει. καὶ εὐθὺς μὲν το-
σούτῳ διέφερεν εἰς τὸ ἄοχειν τοῦ Θίβρωνος, ὥστε παρήγαγε
τὸ στράτευμα διὰ τῆς φιλίας χώρας μέχρι τῆς Φαρναβάζου
Αἰολίδος οὐδὲν βλάψας τοὺς συμμάχους.

Καὶ εὐθὺς μὲν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ Λάρισαν καὶ Ἀμαξιτὸν καὶ § 16 - 17

Κολωνὰς τὰς ἐπιθαλαττίους πόλεις ἑκούσας παρέλαβε· πέμπων δὲ καὶ πρὸς τὰς Αἰολίδας πόλεις ἡξίου ἐλευθεροῦσθαι τε αὐτὰς καὶ εἰς τὰ τείχη δέχεσθαι καὶ συμμάχους γίγνεσθαι. οἱ μὲν οὖν Νεανδρεῖς καὶ Ἰλιεῖς καὶ Κοκυλῖται ἐπείθοντο· καὶ γὰρ οἱ φρουροῦντες Ἑλληνες ἐν αὐταῖς, ἐπεὶ ἡ Μανία ἀπέθανεν, οὐ πάντα τι καλῶς περιείποντο. ὁ δὲ ἐν Κεβρῆνι, μάλα ἴσχυρῷ χωρίῳ, τὴν φυλακὴν ἔχων, νομίσας, εἰ διαφυλάξειε Φαρναβάζῳ τὴν πόλιν, τιμῆθηναι ἀν ὑπ’ ἐκείνου, οὐκ ἐδέχετο τὸν Δερκυλίδαν· ὁ δὲ ὀργιζόμενος παρεσκευάζετο προσβάλλειν. ἐπεὶ δὲ θυομένῳ αὐτῷ οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερὰ τῇ πρώτῃ, τῇ ὑστεραίᾳ πάλιν ἐδύνετο. ὡς δὲ οὐδὲ ταῦτα ἐκαλλιερεῖτο, πάλιν τῇ τρίτῃ καὶ μέχρι τεττάρων ἡμερῶν ἐκαρτέρει θυόμενος, μάλα χαλεπῶς φέρων· ἔσπευδε γάρ, πρὶν Φαρνάβαζον βοηθῆσαι, ἐγκρατής γενέσθαι πάσις τῆς Αἰολίδος.

§ 18 - 19

Αθηνάδας δέ τις Σικυώνιος λοχαγός, νομίσας τὸν μὲν Δερκυλίδαν φλυαρεῖν διατρίβοντα, αὐτὸς δὲ ἵκανὸς εἶναι τὸ ὄντωρ ἀφελέσθαι τοὺς Κεβρηνίους, προσδραμὼν σὺν τῇ ἑαυτοῦ τάξει ἐπειρᾶτο τὴν κρήνην συγχοῦν. οἱ δὲ ἐνδοθεν ἐπεξελθόντες αὐτόν τε συνέτρωσαν καὶ δύο ἀπέκτειναν, καὶ τοὺς ἄλλους παίοντες καὶ βάλλοντες ἀπῆλασαν. ἀχθομένου δὲ τοῦ Δερκυλίδου καὶ νομίζοντος ἀθυμοτέρους κατὰ τὴν προσβολὴν ἔσεσθαι, ἐκ τοῦ τείχους παρὰ τῶν Ἑλλήνων κήρυκες καὶ εἴπον, ὅτι, ἂ μὲν ὁ ἄρχων ποιοίη, οὐκ ἀρέσκοι σφίσιν, αὐτοὶ δὲ βούλοιντο σὺν τοῖς Ἑλλησι μᾶλλον ἢ σὺν τῷ βαρβάρῳ εἶναι. ἔτι δὲ διαλεγομένων αὐτῶν ταῦτα, παρὰ τοῦ ἄρχοντος αὐτῶν ἥκε λέγων, ὅτι, ὅσα λέγοιεν οἱ πρόσθεν, καὶ αὐτῷ δοκοῦντα λέγοιεν. ὁ οὖν Δερκυλίδας εὐθύς, διπερ
ἔτυχε κεκαλλιερηκὼς ταύτη τῇ ἡμέρᾳ, ἀναλαβὼν τὰ δύλα ἥγειτο πρὸς τὰς πύλας· οἱ δὲ ἀναπετάσαντες ἐδέξαντο. καταστήσας δὲ καὶ ἐνταῦθα φρουροὺς εὐθὺς ἦσε ἐπὶ τὴν Σκῆψιν καὶ τὴν Γέργυιθα.

‘Ο δὲ Μειδίας προσδοκῶν μὲν τὸν Φαρνάβαζον, ὁκνῶν § 20 - 21 δ’ ἥδη τοὺς πολίτας, πέμψας πρὸς τὸν Δερκυλίδαν εἰπεν, ὅτι ἔλθοι ἀν εἰς λόγους, εἰ ὁ μῆρος λάβοι. ὁ δὲ πέμψας αὐτῷ ἀπὸ πόλεως ἑκάστης τῶν συμμάχων ἔνα ἐκέλευσε λαβεῖν τούτων, ὅπόσους τε καὶ ὁποίους βούλοιτο. ὁ δὲ λαβὼν δέκα ἔξηλθε, καὶ συμμετέξας τῷ Δερκυλίδᾳ ἥρώτα, ἐπὶ τίσιν ἀν σύμμαχος γένοιτο. ὁ δ’ ἀπεκρίνατο ἐφ’ ὃ τε τοὺς πολίτας ἐλευθέρους τε καὶ αὐτονόμους ἔσται. καὶ ἄμα ταῦτα λέγων ἦει πρὸς τὴν Σκῆψιν. γνοὺς δὲ ὁ Μειδίας, ὅτι οὐκ ἀν δύναιτο κωλύειν βίᾳ τῶν πολιτῶν, εἴασεν αὐτὸν εἰσιέναι. ὁ δὲ Δερκυλίδας θύσας τῇ Ἀθηνᾶς ἐν τῇ τῶν Σκηψίων ἀκροπόλει τοὺς μὲν τοῦ Μειδίου φρουροὺς ἔξήγαγε, παραδοὺς δὲ τοῖς πολίταις τὴν πόλιν καὶ παρακελευσάμενος, ὡσπερ Ἐλληνας καὶ ἐλευθέρους χρῆ, οὕτω πολιτεύειν, ἔξελθὼν ἥγειτο ἐπὶ τὴν Γέργιθα. συμπρούπεμπτον δὲ πολλοὶ αὐτὸν καὶ τῶν Σκηψίων τιμῶντες τε καὶ ἡδόμενοι τοῖς πεπραγμένοις.

‘Ο δὲ Μειδίας παρεπόμενος αὐτῷ ἥξιον τὴν τῶν Γεργί- § 22 θίων πόλιν παραδοῦναι αὐτῷ. καὶ ὁ Δερκυλίδας μέντοι ἔλεγεν, ὡς τῶν δικαίων οὐδενὸς ἀτυχῆσοι· ἄμα δὲ ταῦτα λέγων ἦει πρὸς τὰς πύλας σὺν τῷ Μειδίᾳ, καὶ τὸ στράτευμα ἡκολούθει αὐτῷ εἰσηγητῶς εἰς δύο. οἱ δ’ ἀπὸ τῶν πύργων καὶ μάλα ὑψηλῶν ὅντων ὁρῶντες τὸν Μειδίαν σὺν αὐτῷ οὐκ ἔβαλλον εἰπόντος δὲ τοῦ Δερκυλίδου «Κέλευσον, δὲ Μειδία, ἀνοῖξαι τὰς πύλας, ἵνα ἱγῇ μὲν σύ, ἐγὼ δὲ σὺν σοὶ εἰς τὸ ἱερὸν ἔλθω κάνταῦθα θύσω τῇ Ἀθηνᾶς», ὁ Μειδίας ὕκνει μὲν ἀνοίγειν τὰς πύλας, φοβούμενος δέ, μῆ παραχρῆμα συλληφθῆ, ἐκέλευσεν ἀνοῖξαι.

‘Ο δ’ ἐπεὶ εἰσῆλθεν, ἔχων αὖ τὸν Μειδίαν ἐπορεύετο πρὸς § 23 - 24 τὴν ἀκρόπολιν. καὶ τοὺς μὲν ἄλλους στρατιώτας ἐκέλευσε θέσθαι περὶ τὰ τείχη τὰ δπλα, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν ἔθυε τῇ Ἀθηνᾶς. ἐπεὶ δ’ ἐτέθυτο, ἀνεῖπε καὶ τοὺς Μειδίου δοφυρόδους θέσθαι τὰ δπλα ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ ἑαυτοῦ στρα-

τεύματος ως μισθοφορήσοντας· Μειδίᾳ γάρ ουδὲν ἔτι δεινὸν εἶναι. ὁ μέντοι Μειδίας ἀπορῶν, ὅτι ποιοίη, εἰπεν· «Ἐγὼ μὲν τοίνυν ἄπειμι», ἔφη, «ξένιά σοι παρασκευάσων». ὁ δὲ «Οὐ μὰ Δέ», ἔφη, «ἔπει αἰσχρὸν ἐμὲ τεθυκότα ξενίζεσθαι ὑπὸ σοῦ, ἀλλὰ μὴ ξενίζειν σέ. μένε οὖν παρ' ἡμῖν ἐν φὶ δ' ἄν τὸ δεῖπνον παρασκευάζηται, ἐγὼ καὶ σὺ τὰ δίκαια πρὸς ἀλλήλους καὶ διασκεψόμεθα καὶ ποιήσομεν».

§ 25 - 26   Ἐπεὶ δὲ ἐκαθέζοντο, ἥρωτα ὁ Δερκυλίδας· «Εἰπέ μοι, ὦ Μειδία, ὁ πατήρ σε ἀρχοντα τοῦ οἴκου κατέλιπε;» «Μάλιστα», ἔφη. «Καὶ πόσαι σοι οἰκίαι ἦσαν; πόσοι δὲ χῶροι; πόσαι δὲ νομαί;» ἀπογράφοντος δὲ αὐτοῦ οἱ παρόντες τῶν Σκηψίων εἰπον· «Ψεύδεταί σε οὗτος, ὦ Δερκυλίδα». «Ὕμεῖς δέ γ'', ἔφη, «μὴ λίαν μικρολογεῖσθε». ἐπειδὴ δὲ ἀπεγέραπτο τὰ πατρῷα, «Εἰπέ μοι», ἔφη, «Μανία δὲ τίνος ἦν;» οἱ δὲ πάντες εἶπον, ὅτι Φαρναβάζου. «Οὐκοῦν καὶ τὰ ἐκείνης», ἔφη, «Φαρναβάζου;» «Μάλιστα», ἔφασαν. «Ὕμέτερος ἄν εἴη», ἔφη, «ἔπει κρατοῦμεν πολέμιος γὰρ ἡμῖν Φαρνάβαζος· ἀλλ' ἡγείσθω τις», ἔφη, «ὅπου κεῖται τὰ Μανίας καὶ τὰ Φαρναβάζου».

§ 27 - 28   Ἡγουμένων δὲ τῶν ἄλλων ἐπὶ τὴν Μανίας οἰκησιν, ἦν παρειλήφει ὁ Μειδίας, ἥκολούθει κάκεῖνος· ἐπεὶ δὲ εἰσῆλθεν, ἐκάλει ὁ Δερκυλίδας τοὺς ταμίας, φράσας δὲ τοῖς ὑπηρέταις λαβεῖν αὐτοὺς προεῖπεν αὐτοῖς, ὡς, εἰ τι κλέπτοντες ἀλώσοιντο τῶν Μανίας, παραχρῆμα ἀποσφαγήσοιντο. οἱ δὲ ἐδείκνυσαν. ὁ δὲ ἐπεὶ εἶδε πάντα, κατέκλησεν αὐτὰ καὶ κατεσημήνατο καὶ φύλακας κατέστησεν. ἐξιῶν δέ, οὓς ηὔρεν ἐπὶ ταῖς θύραις τῶν ταξιάρχων καὶ λοχαγῶν, εἰπεν αὐτοῖς· «Μισθὸς μὲν ἡμῖν, ὦ ἀνδρες, εἴργασται τῇ στρατιᾷ ἐγγὺς ἐνιαυτοῦ ὀκτακισχιλίοις ἀνδράσιν· ἂν δέ τι προσεργασώμεθα, καὶ ταῦτα προσέσται». ταῦτα δὲ εἰπε γιγνώσκων, ὅτι ἀκούσαντες πολὺ εὐτακτότεροι καὶ θεραπευτικώτεροι ἔσονται. ἐρομένου δὲ τοῦ Μειδίου «Ἐμὲ δὲ ποῦ χρὴ οἰκεῖν, ὦ Δερκυλίδα;» ἀπεκρίνατο· «Ἐνθαπερ

καὶ δικαιότατον, ὡς Μειδία, ἐν τῇ πατρῷ τῇ σαυτοῦ Σκῆψει καὶ ἐν τῇ πατρῷ φαῖται.

Ο μὲν δὴ Δερκυλίδας ταῦτα διαπραξάμενος καὶ λαβὼν ἐν 2 § 1 - 2 δόκτω ἡμέραις ἐννέα πόλεις ἐβούλευτο, ὅπως ἄν μὴ ἐν τῇ φιλίᾳ χειμάζων βαρὺς εἴη τοῖς συμμάχοις, ὥσπερ Θίβρων, μηδ' αὖ Φαρνάβαζος καταφρονῶν τῇ ἔπιφ κακουργῇ τὰς Ἑλλήνιδας πόλεις. πέμπει οὖν πρὸς αὐτὸν καὶ ἐρωτᾷ, πότερον βούλεται εἰρήνην ἢ πόλεμον ἔχειν. ὁ μέντοι Φαρνάβαζος νομίσας τὴν Αἰολίδα ἐπιτετειχίσθαι τῇ ἑαυτοῦ οἰκήσει Φρυγίᾳ, σπονδὰς εἰλέτο. ὡς δὲ ταῦτα ἐγένετο, ἐλθὼν δὲ Δερκυλίδας εἰς τὴν Βιθυνίδα Θράκην ἐκεῖ διεχείμαζεν, οὐδὲ τοῦ Φαρναβάζου πάνυ τι ἀχθομένου πολλάκις γάρ οἱ Βιθυνοὶ αὐτῷ ἐπολέμουν.

9. Ἡ περαιτέρω δρᾶσις τοῦ Δερκυλίδου εἰς τὴν Θρακικὴν Χερσόνησον καὶ τὴν Μ. Ἀσίαν.

(Γ, 2, 6 - 20)

Ἄμα δὲ τῷ ἦρι ἀποπορεύμενος δὲ Δερκυλίδας ἐκ τῶν Βι- § 6 - 7 θυνῶν ἀφικνεῖται εἰς Λάμψακον. ἐνταῦθα δ' ὄντος αὐτοῦ ἔρχονται ἀπὸ τῶν οἰκοὶ τελῶν "Αρακός τε καὶ Ναυβάτης καὶ Ἀντισθένης. οὗτοι δ' ἦλθον ἐπισκεψόμενοι τά τε ἄλλα, ὅπως ἔχοι τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, καὶ Δερκυλίδα ἐροῦντες μένοντι ἄρχειν καὶ τὸν ἐπιόντα ἐνιαυτόν. καὶ ἐπιστεῖλαι δὲ σφίσιν αὐτοῖς τοὺς ἐφόρους συγκαλέσαντας τοὺς στρατιώτας εἰπεῖν, ὡς, ὡν μὲν πρόσθεν ἐποίουν, μέμφοιντο αὐτοῖς, ὅτι δὲ νῦν οὐδὲν ἡδίκουν, ἐπαινοῖεν καὶ περὶ τοῦ λοιποῦ χρόνου εἰπεῖν, ὅτι, ἀν μὲν ἀδικῶσιν, οὐκ ἐπιτρέψουσιν, ἀν δὲ δίκαια περὶ τοὺς συμμάχους ποιῶσιν, ἐπαινέσονται αὐτούς. ἐπεὶ μέντοι συγκαλέσαντες τοὺς στρατιώτας ταῦτ' ἔλεγον, δὲ τῶν Κυρείων προεστηκὼς ἀπεκρίνατο· «Ἀλλ', ὃ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, ἡμεῖς μὲν ἐσμεν οἱ αὐτοὶ νῦν τε καὶ πέρυσιν ἄρχων δὲ ἄλλος μὲν νῦν,

ἄλλος δὲ τὸ παρελθόν. τὸ οὖν αἴτιον τοῦ νῦν μὲν μὴ ἔξαμαρτάνειν, τότε δέ, αὐτοὶ ἥδη ἕκανοι ἐστε γιγνώσκειν».

§ 8 Συσκηνούντων δὲ τῶν τε οἴκοθεν πρέσβεων καὶ τοῦ Δερκυλίδου ἐπεμνήσθη τις τῶν περὶ τὸν Ἀρακον, ὅτι καταλειποιεν πρέσβεις τῶν Χερρονησιτῶν ἐν Λακεδαιμονι. τούτους δὲ λέγειν ἔφασαν, ὡς νῦν μὲν οὐ δύναιντο τὴν Χερρόνησον ἐργάζεσθαι· φέρεσθαι γὰρ καὶ ἄγεσθαι ὑπὸ τῶν Θρακῶν. εἰ δ' ἀποτειχισθείη ἀπὸ θαλάττης εἰς θάλατταν, καὶ σφίσιν ἂν γῆν πολλὴν καὶ ἀγαθὴν εἶναι ἐργάζεσθαι καὶ ἄλλοις ὁπόσοι βούλοιντο Λακεδαιμονίων. ὥστε ἔφασαν οὐκ ἀνθαυμάζειν, εἰ καὶ πεμφθείη τις Λακεδαιμονίων ἀπὸ τῆς πόλεως σὺν δυνάμει ταῦτα πράξων. ὁ οὖν Δερκυλίδας πρὸς μὲν ἐκείνους οὐκ εἶπεν, ἢν ἔχοι γνώμην, ταῦτ' ἀκούσας, ἀλλ᾽ ἐπεμψεν αὐτοὺς ἐπ' Ἐφέσου διὰ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, ἥδομενος, ὅτι ἔμελλον ὄψεσθαι τὰς πόλεις ἐν εἰρήνῃ εὑδαιμονικῶς διαγούσας. οἱ μὲν δὴ ἐπορεύοντο.

§ 9 Οὐδὲ Δερκυλίδας ἐπειδὴ ἔγνω μενετέον ὅν, πάλιν πέμψας πρὸς τὸν Φαρνάβαζον ἐπήρετο, πότερα βούλοιτο σπονδὰς ἔχειν καθάπερ διὰ τοῦ χειμῶνος ἢ πόλεμον. ἐλομένου δὲ τοῦ Φαρναβάζου καὶ τότε σπονδάς, οὕτω καταλιπὼν καὶ τὰς περὶ ἐκεῖνον πόλεις φιλίας ἐν εἰρήνῃ διαβαίνει τὸν Ἑλλήσποντον σὺν τῷ στρατεύματι εἰς τὴν Εὔρωπην καὶ διὰ φιλίας τῆς Θράκης πορευθεὶς καὶ ἔνεισθεὶς ὑπὸ Σεύθου ἀφικνεῖται εἰς Χερρόνησον.

§ 10 Ἡν καταμαθὼν πόλεις μὲν ἔνδεκα ἔχουσαν, χώραν δὲ παμφορωτάτην καὶ ἀρίστην οὖσαν, κεκακωμένην δέ, ὥσπερ ἐλέγετο, ὑπὸ τῶν Θρακῶν, ἐπει μέτρον ηὗρε τοῦ ἴσθμου ἐπτὰ καὶ τριάκοντα στάδια, οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλὰ θυσάμενος ἐτείχιζε, κατὰ μέρη διελὼν τοῖς στρατιώταις τὸ χωρίον, καὶ ἄθλα αὐτοῖς ὑποσχόμενος δώσειν τοῖς πρώτοις ἐκτειχίσασι καὶ τοῖς ἄλλοις, ὡς ἔκαστοι ἄξιοι εἶεν, ἀπετέλεσε τὸ τεῖχος ἀρξάμενος ἀπὸ ἡρινοῦ χρόνου πρὸ διπόρων, καὶ ἐποίησεν ἐντὸς τοῦ

τείχους ἔνδεκα μὲν πόλεις, πολλοὺς δὲ λιμένας, πολλὴν δὲ κάγαθὴν σπόριμον, πολλὴν δὲ πεφυτευμένην, παμπληθεῖς δὲ καὶ παγκάλας νομὰς παντοδαποῖς κτήνεσι. ταῦτα δὲ πράξις διέβαινε πάλιν εἰς τὴν Ἀσίαν.

Ἐπισκοπῶν δὲ τὰς πόλεις ἑώρα τὰ μὲν ἄλλα καλῶς ἔχού- § 11 σας, Χίων δὲ φυγάδας εὗρεν Ἀταρονέα ἔχοντας, χωρίον ἵσχυρόν, καὶ ἐκ τούτου δρμωμένους φέροντας καὶ ἄγοντας τὴν Ἰωνίαν καὶ ζῶντας ἐκ τούτου. πυθόμενος δέ, ὅτι πολὺς σῖτος ἔνην αὐτοῖς, περιστρατοπεδευσάμενος ἐποιλιόρκει· καὶ ἐν ὀκτὼ μησί παραστησάμενος αὐτούς, καταστήσας ἐν αὐτῷ Δράκοντα Πελληνέα ἐπιμελητήν, κατασκευάσας ἐν τῷ χωρίῳ ἔκπλεω πάντα τὰ ἐπιτήδεια, ἵνα εἴη αὐτῷ καταγωγή, δόποτε ἀφικνοῖτο, ἀπῆλθεν εἰς Ἔφεσον, ἥ ἀπέχει ἀπὸ Σάρδεων ὀκτὼ ἡμερῶν ὁδόν.

Καὶ μέχρι τούτου τοῦ χρόνου ἐν εἰρήνῃ διῆγον Τισσα- § 12 φέροντος τε καὶ Δερκυλίδας καὶ οἱ ταύτη Ἐλληνες καὶ βάρβαροι. ἐπεὶ δὲ ἀφικνούμενοι πρέσβεις εἰς Λακεδαίμονα ἀπὸ τῶν Ἰωνίδων πόλεων ἐδίδασκον, ὅτι εἴη ἐπὶ Τισσαφέροντει, εἰ βούλοιτο, ἀφιέναι αὐτονόμους τὰς Ἐλληνίδας πόλεις· εἰ οὖν κακῶς πάσχοι Καρία, ἔνθαπερ ὁ Τισσαφέροντος οἶκος, οὕτως ἀνῆφασαν τάχιστα νομίζειν αὐτὸν αὐτονόμους σφᾶς ἀφεῖναι· ἀκούσαντες ταῦτα οἱ ἔφοροι ἔπειμψαν πρὸς Δερκυλίδαν καὶ ἐκέλευνον αὐτὸν διαβαίνειν σὺν τῷ στρατεύματι ἐπὶ Καρίαν καὶ Φάρακα τὸν ναύαρχον σὺν ταῖς ναυσὶ παραπλεῖν. οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἐποίουν.

Ἐτύγχανε δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον καὶ Φαρνάβαζος § 13 - 14 πρὸς Τισσαφέροντην ἀφιγμένος, ἅμα μὲν ὅτι στρατηγὸς τῶν πάντων ἀπεδέδεικτο Τισσαφέροντος, ἅμα δὲ διαμαρτυρούμενος, ὅτι ἔτιμος εἴη κοινῇ πολεμεῖν καὶ συμμάχεσθαι καὶ συνεκβάλλειν τοὺς Ἐλληνας ἐκ τῆς βασιλέως. ὁ δ' ἀκούων «Πρῶτον μὲν τοίνυν», ἔφη, «διάβηθι σὺν ἐμοὶ ἐπὶ Καρίαν, ἔπειτα

δὲ καὶ περὶ τούτων βουλευσόμεθα». ἐπεὶ δὲ ἡσαν, ἔδοξεν αὐτοῖς ἵκανὰς φυλακὰς εἰς τὰ ἔρυματα καταστήσαντας διαβαίνειν πάλιν ἐπὶ τὴν Ἰωνίαν· ως δὲ ἡκουσεν δὲ Λεοκυλίδας, ὅτι πάλιν πεπερακότες εἰσὶ τὸν Μαιάνδρον, εἰπὼν τῷ Φάρακι, ως ὀκνοίη, μὴ δὲ Τισσαφέροντος καὶ δὲ Φαρνάβαζος ἔρημην οὖσαν καταθέοντες φέρωσι καὶ ἄγωσι τὴν χώραν, διέβαινε καὶ αὐτός.

§ 15 Πορευόμενοι δὲ οὗτοι οὐδέν τι συντεταγμένῳ τῷ στρατεύματι ως προεληγμότων τῶν πολεμίων εἰς τὴν Ἐφεσίαν, ἔξαιρην δρῶσιν ἐκ τοῦ ἀντιπέρας σκοποὺς ἐπὶ τῶν μνημάτων· καὶ ἀνταναβίβασαντες εἰς τὰ παρ᾽ ἑαυτοῖς μνημεῖα καὶ τύρσεις τιγάς καθιοῦσι παρατεταγμένους, ἥτις ἡ ὁδός, Καραράς τε λευκάσπιδας καὶ τὸ Περσικόν, δσον ἐτύγχανε παρόν, στράτευμα καὶ τὸ Ἑλληνικόν, δσον εἶχεν ἑκάτερος αὐτῶν, καὶ τὸ ἱππικὸν μάλα πολύ, τὸ μὲν Τισσαφέροντος ἐπὶ τῷ δεξιῷ κέρατι, τὸ δὲ Φαρναβάζου ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ.

§ 16 - 17 Ὡς δὲ ταῦτα ἥσθετο δὲ Λεοκυλίδας, τοῖς μὲν ταξιάρχοις καὶ τοῖς λοχαγοῖς εἴπει παρατάττεσθαι τὴν ταχίστην εἰς ὁκτώ, τοὺς δὲ πελταστὰς ἐπὶ τὰ κράσπεδα ἑκατέρῳ θεν καθίστασθαι καὶ τοὺς ἱππέας, δσον γε δὴ καὶ οἵους ἐτύγχανεν ἔχων· αὐτὸς δὲ ἐθύετο. δσον μὲν δὴ ἥτις Πελοποννήσου στράτευμα, ἥσυχίαν εἶχε καὶ παρεσκευάζετο ως μαχούμενον· δσοι δὲ ἡσαν ἀπὸ Πριήνης τε καὶ Ἀχιλλείου καὶ ἀπὸ νήσων καὶ τῶν Ἰωνικῶν πόλεων, οἱ μὲν τινες καταλιπόντες ἐν τῷ σίτῳ τὰ δπλα ἀπεδίδρασκον· καὶ γὰρ ἥτις βαθὺς δὲ σῖτος ἐν τῷ Μαιάνδρου πεδίῳ· δσοι δὲ καὶ ἔμενον, δῆλοι ἡσαν οὖ μενοῦντες.

§ 18 Τὸν μὲν οὖν Φαρνάβαζον ἔξηγγέλλετο μάχεσθαι κελεύειν. δομέντοι Τισσαφέροντος τό τε Κύρειον στράτευμα καταλογιζόμενος, ως ἐπολέμησεν αὐτοῖς, καὶ τούτῳ πάντας νομίζων δομοίους εἶναι τοὺς Ἑλληνας, οὐκ ἐβούλετο μάχεσθαι, ἀλλὰ πέμψας πρὸς Δεοκυλίδαν εἴπεν, ὅτι εἰς λόγους βούλοιτο αὐ-

τῷ ἀφικέσθαι. καὶ ὁ Δερκυλίδας λαβὼν τοὺς κρατίστους τὰ εἴδη τῶν περὶ αὐτὸν καὶ ἵπτεων καὶ πεζῶν προῆλθε πρὸς τοὺς ἄγγέλους καὶ εἶπεν· «Ἄλλὰ παρεσκευασάμην μὲν ἔγωγε μάχεσθαι, ὡς ὅρᾶτε· ἐπεὶ μέντοι ἐκεῖνος βούλεται εἰς λόγους ἀφικέσθαι, οὐδ' ἔγῳ ἀντιλέγω. ἂν μέντοι ταῦτα δέη ποιεῖν, πιστὰ καὶ ὅμήρους δοτέον καὶ ληπτέον».

Δοξαντα δὲ ταῦτα καὶ περανθέντα τὰ μὲν στρατεύματα § 19 - 20 ἀπῆλθε, τὸ μὲν βαρβαρικὸν εἰς Τράλλεις τῆς Καρίας, τὸ δ' Ἑλληνικὸν εἰς Λεύκοφρον. καὶ τότε μὲν ταῦτα ἐπράχθη· τῇ δ' ὑστεραίᾳ εἰς τὸ συγκείμενον χωρίον ἥλθον, καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς πυθέσθαι ἀλλήλων, ἐπὶ τίσιν ἀν τὴν εἰρήνην ποιήσαιντο. ὁ μὲν δὴ Δερκυλίδας εἶπεν, εἰ αὐτονόμους ἔψῃ βασιλεὺς τὰς Ἑλληνίδας πόλεις, ὁ δὲ Τισσαφέροντος καὶ Φαρνάβαζος εἶπαν, ὅτι, εἰ ἔξελθοι τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα ἐκ τῆς χώρας καὶ οἱ Λακεδαιμονίων ἀρμοσταὶ ἐκ τῶν πόλεων. ταῦτα δὲ εἰπόντες ἀλλήλοις σπονδὰς ἐποιήσαντο, ἔως ἀπαγγελθείη τὰ λεχθέντα Δερκυλίδᾳ μὲν εἰς Λακεδαιμονα, Τισσαφέροντι δὲ ἐπὶ βασιλέα.

10. Ὁ Ἀγησίλαος εἰς Μ. Ἀσίαν. Σπονδαὶ μετὰ τοῦ Τισσαφέρνους. (Γ, 4, 1 - 10)

Μετὰ δὲ ταῦτα Ἡρώδας τις Συρακόσιος ἐν Φοινίκῃ ὃν § 1 μετὰ ναυκλήρου τινὸς καὶ ἴδων τριήρεις Φοινίσσας τὰς μὲν καταπλεούσας ἄλλοθεν, τὰς δὲ καὶ αὐτοῦ πεπληρωμένας, τὰς δὲ καὶ ἔτι κατασκευαζομένας, προσακούσας δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι τριακοσίας αὐτὰς δέοι γενέσθαι, ἐπιβὰς ἐπὶ τὸ πρῶτον ἀναγόμενον πλοῖον εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔξηγγειλε τοῖς Λακεδαιμονίοις ὡς βασιλέως καὶ Τισσαφέρνους τὸν στόλον τοῦτον παρασκευαζομένων· δποι δέ, οὐδὲν ἔφη εἰδέναι.

Ἀνεπτερωμένων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τοὺς συμ- § 2 μάχους συναγόντων καὶ βουλευομένων, τί χρὴ ποιεῖν, Λύσαν-

δρος νομίζων καὶ τῷ ναυτικῷ πολὺ περιέσεσθαι τοὺς Ἑλληνας καὶ τὸ πεζὸν λογιζόμενος ὡς ἐσώθη τὸ μετὰ Κύρου ἀναβάν, πείθει τὸν Ἀγησίλαον ὑποστῆναι, ἢν αὐτῷ δῶσι τριάκοντα μὲν Σπαρτιατῶν, εἰς δισχιλίους δὲ τῶν νεοδαμώδων, ἔξακισχιλίους δὲ τὸ σύνταγμα τῶν συμμάχων, στρατεύεσθαι εἰς τὴν Ἀσίαν. πρὸς δὲ τούτῳ τῷ λογισμῷ καὶ αὐτὸς συνεξελθεῖν αὐτῷ ἐβούλετο, ὅπως τὰς δεκαρχίας τὰς κατασταθείσας ὑπὲκείνου ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐκπεπτωκύιας δὲ διὰ τοὺς ἐφόδους, οἵ τὰς πατρίους πολιτείας παρήγγειλαν, πάλιν καταστήσει μετ' Ἀγησιλάου.

§ 3 - 4 Ἐπαγγειλαμένου δὲ τοῦ Ἀγησιλάου τὴν στρατείαν, διδόασί τε οἱ Λακεδαιμόνιοι, διπάπερ ἥτησε, καὶ ἔξαμήνου σῖτον. ἐπεὶ δέ, θυσάμενος ὅσα ἔδει, καὶ τἄλλα καὶ τὰ διαβατήρια, ἔξηλθε, ταῖς μὲν πόλεσι διαπέμψας ἀγγέλους προεῖπεν, ὅσους τε δέοι ἔκασταχόθεν πέμπεσθαι καὶ ὅποι παρεῖναι, αὐτὸς δὲ ἐβούληθη ἐλθὼν θῦσαι ἐν Αὐλίδι, ἔνθαπερ δὲ Ἀγαμέμνων, δτ' εἰς Τροίαν ἔπλει, ἐθύετο. ὡς δὲ ἐκεῖ ἐγένετο, πυθόμενοι οἱ βοιώταρχοι, ὅτι θύοι, πέμψαντες ἱππέας τοῦ τε λοιποῦ εἴπαν μὴ θύειν καί, οἵ τε ἐνέτυχον ἰεροῖς τεθυμένοις, διέρριψαν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ. δὲ ἐπιμαρτυράμενος τοὺς θεοὺς καὶ ὁργιζόμενος, ἀναβὰς ἐπὶ τὴν τριήρη ἀπέπλει. ἀφικόμενος δὲ ἐπὶ Γεραστὸν καὶ συλλέξας ἐκεῖ, δοσον ἐδύνατο τοῦ στρατεύματος πλεῖστον, εἰς Ἐφεσον τὸν στόλον ἐποιεῖτο.

§ 5 Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖσε ἀφίκετο, πρῶτον μὲν Τισσαφέρνης πέμψας ἥρετο αὐτόν, τίνος δεόμενος ἦκοι. δὲ εἶπεν αὐτονόμους καὶ τὰς ἐν Ἀσίᾳ πόλεις εἶναι, ὥσπερ καὶ τὰς ἐν τῇ παρθένῃ Ἑλλάδι. πρὸς ταῦτα εἶπεν δὲ Τισσαφέρνης· «Εἰ τοίνυν θέλεις σπείσασθαι, ἔως ἢν ἐγὼ πρὸς βασιλέα πέμψω, οἷμαι ἢν σε ταῦτα διαπραξάμενον ἀποπλεῖν, εἰ βούλοι». «Ἀλλὰ βουλοίμην ἄν», ἔφη, «εἴ μη οἰούμην γε ὑπὸ σοῦ ἔξαπατᾶσθαι. ἀλλ᾽ ἔξεστιν», ἔφη, «σοὶ τούτων πίστιν λαβεῖν ἢ μὴν ἀδόλως σοῦ

πράττοντος ταῦτα μηδὲν τῆς σῆς ἀρχῆς ἀδικήσειν ἐν ταῖς σπονδαῖς».

Ἐπὶ τούτοις διήθεῖσι Τισσαφέρνης ὕμισε τοῖς πεμφθεῖσι § 6 πρὸς αὐτὸν Ἡριπίδᾳ καὶ Δεοκυλίδᾳ καὶ Μεγύλῳ ἢ μὴν πρά-
ξειν ἀδόλως τὴν εἰρήνην, ἐκεῖνοι δὲ ἀντώμοσαν ὑπὲρ Ἀγησι-
λάου Τισσαφέρνει ἢ μὴν ταῦτα πράττοντος αὐτοῦ ἐμπεδώσειν
τὰς σπονδάς. ὁ μὲν δὴ Τισσαφέρνης, ἀντώμοσην, εὔθυνς ἐψεύ-
σατο· ἀντὶ γὰρ τοῦ εἰρήνην ἔχειν στράτευμα πολὺ παρὰ βασι-
λέως, πρὸς φέντα πρόσθεν, μετεπέμπετο. Ἀγησίλαος δέ, καί-
περ αἰσθανόμενος ταῦτα, ὅμως ἐνέμενε ταῖς σπονδαῖς.

Ως δὲ ἡσυχίαν τε καὶ σχολὴν ἔχων δὲ Ἀγησίλαος διέτριβεν § 7
ἐν τῇ Ἐφέσῳ ἄτε συντεταραγμένων ἐν ταῖς πόλεσι τῶν πολι-
τειῶν καὶ οὕτε δημοκρατίας ἔτι οὕσης, ὥσπερ ἐπ’ Ἀθηναίων,
οὕτε δεκαρχίας, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ Λυσανδροῦ, ἄτε γιγνώσκοντες
πάντες τὸν Λύσανδρον προσέκειντο αὐτῷ ἀξιοῦντες διαπρά-
τεσθαι αὐτὸν παρ’ Ἀγησίλαου, ὃν ἐδέοντο· καὶ διὰ ταῦτα
ἀεὶ παμπληθῆς ὅχλος θεραπεύων αὐτὸν ἡκολούθει, ὥστε δὲ μὲν
Ἀγησίλαος ἴδιώτης ἐφαίνετο, δὲ τὸν Λύσανδρος βασιλεύς.

“Οτι μὲν οὖν ἔμην καὶ τὸν Ἀγησίλαον ταῦτα, ἐδήλω- § 8
σεν ὕστερον· οἵ γε μὴν ἄλλοι τριάκοντα ὑπὸ τοῦ φύδονος οὐκ
ἐσίγων, ἀλλ’ ἔλεγον πρὸς τὸν Ἀγησίλαον, ὃς παράνομα ποιοὶ
Λύσανδρος τῆς βασιλείας ὀγκηρότερον διάγων. ἐπεὶ δὲ καὶ
ἥρξατο προσάγειν τινὰς τῷ Ἀγησίλᾳ φόνον, πάντας,
οἵς γνοίη αὐτὸν συμπράττοντά τι, ἡττωμένους ἀπέπεμπεν. ὃς
δέ ἀεὶ τὰ ἐναντία, ὃν ἐβούλετο, ἀπέβαινε τῷ Λυσανδρῷ, ἔγνω
δὴ τὸ γιγνόμενον· καὶ οὕτε ἐπεσθαι ἑαυτῷ εἴα ὅχλον τοῖς τε
συμπρᾶξαί τι δεομένοις σαφῶς ἐλεγεν, ὅτι ἔλαττον ἔξοιεν, εἰ
αὐτὸς παρείη.

Βαρέως δὲ φέρων τῇ ἀτιμίᾳ προσελθών εἰπεν· «Ὥ Άγη- § 9
σίλαε, μειοῦν μὲν ἄρα σύ γε τοὺς φίλους ἡ πίστω». «Ναὶ μὰ
Δέ», ἔφη, »τούς γε βουλομένους ἐμοῦ μείζους φαίνεσθαι· τοὺς

δέ γε αὐξοντας, εἰ μὴ ἐπισταίμην ἀντιτιμᾶν, αἰσχυνούμην ἄν». καὶ ὁ Λύσανδρος εἶπεν «Ἄλλ' ἵσως καὶ μᾶλλον εἰκότα σὺ ποιεῖς ή̄ ἔγῳ ἔποματον τάδε οὖν μοι ἐκ τοῦ λοιποῦ χάρισαι· ὅπως ἄν μήτ' αἰσχύνωμαι ἀδυνατῶν παρὰ σοὶ μήτ' ἐμποδών σοι ὥ, ἀπόπεμψόν ποι με· ὅπου γὰρ ἄν ὥ, πειράσομαι ἐν καιρῷ σοι εἴναι».

§ 10   Εἰπόντος δὲ ταῦτα ἔδοξε καὶ τῷ Ἀγησιλάῳ οὕτω ποιῆσαι, καὶ πέμπει αὐτὸν ἐφ' Ἑλλησπόντου. ἐκεῖ δὲ ὁ Λύσανδρος αἰσθόμενος Σπιθριδάτην τὸν Πέρσην ἐλαττούμενόν τι ὑπὸ Φαρναβάζου διαλέγεται αὐτῷ καὶ πείθει ἀποστῆναι ἔχοντα τούς τε παιδας καὶ τὰ περὶ αὐτὸν χρήματα καὶ ἴππεας ὡς διακοσίους· καὶ τὰ μὲν ἄλλα κατέλιπεν ἐν Κυζίκῳ, αὐτὸν δὲ καὶ τὸν υἱὸν ἀναβιβασάμενος ἤκεν ἄγων πρὸς Ἀγησίλαον· ἵδων δὲ ὁ Ἀγησίλαος ἡσθη τε τῇ πράξει καὶ εὐθὺς ἀνεπυνθάνετο περὶ τῆς Φαρναβάζου χώρας τε καὶ ἀρχῆς.

11. Παρασπονδία τοῦ Τισσαφέρνους. Ἡ παρὰ τὸν Πακτωλὸν μάχη.

(Γ., 4, 11 - 24)

§ 11   Ἐπεὶ δὲ μέγα φρονήσας ὁ Τισσαφέρνης ἐπὶ τῷ καταβάντι στρατεύματι παρὰ βασιλέως προεῖπεν Ἀγησιλάῳ πόλεμον, εἰ μὴ ἀπίοι ἐκ τῆς Ἀσίας, οἱ μὲν ἄλλοι σύμμαχοι τῶν Λακεδαιμονίων οἱ παρόντες μάλα ἀχθεσθέντες φανεροὶ ἐγένοντο, νομίζοντες ἐλάττω τὴν παροῦσαν εἶναι δύναμιν Ἀγησιλάῳ τῆς βασιλέως παρασκευῆς· Ἀγησίλαος δὲ μάλα φαιδρῷ τῷ προσώπῳ ἀπαγγεῖλαι Τισσαφέρνει τοὺς πρέσβεις ἐκέλευσεν, ὡς πολλὴν χάριν αὐτῷ ἔχοι, διτὶ ἐπιορκήσας αὐτὸς μὲν πολεμίους τοὺς θεοὺς ἐκτήσατο, τοῖς δὲ Ἑλλησι συμμάχους ἐποίησεν. ἐκ δὲ τούτου εὐθὺς τοῖς μὲν στρατιώταις παρήγγειλε συσκευάζεσθαι ὡς εἰς στρατείαν, ταῖς δὲ πόλεσιν, εἰς ἃς ἀνάγκη ἦν ἀφικνεῖσθαι στρατευομένῳ ἐπὶ Καρίαν, προεῖπεν ἀγορὰν παρα-

σκευάζειν. ἐπέστειλε δὲ καὶ Ἰωσὶ καὶ Αἰολεῦσι καὶ Ἐλλησποντίοις πέμπειν πρὸς ἕαυτὸν εἰς Ἔφεσον τοὺς συστρατευσομένους.

Ο δὲ Τισσαφέρνης, καὶ ὅτι ἵππικὸν οὐκ εἶχεν ὁ Ἀγησί- § 12 λαος, ἡ δὲ Καρία ἄφιππος ἦν, καὶ ὅτι ἡγεῖτο αὐτὸν ὁργίζεσθαι αὐτῷ διὰ τὴν ἀπάτην, τῷ ὅντι νομίσας ἐπὶ τὸν αὐτοῦ οἴκον εἰς Καρίαν αὐτὸν δομήσειν, τὸ μὲν πεζὸν ἅπαν διεβίβασεν ἔκεισε, τὸ δὲ ἵππικὸν εἰς τὸ Μαιάνδρου πεδίον περιῆγε, νομίζων ἵνανδς εἶναι καταπατῆσαι τῇ ἵππῳ τοὺς Ἐλληνας, πρὶν εἰς τὰ δύσιππα ἀφικέσθαι. ὁ δὲ Ἀγησίλαος ἀντὶ τοῦ ἐπὶ Καρίαν ἱέναι εὐθὺς τάναντία ἀποστρέψας ἐπὶ Φονγίας ἐπορεύετο, καὶ τάς τ' ἐν τῇ πορείᾳ πόλεις κατεστρέφετο καὶ ἐμβαλὼν ἀποσδοκήτοις παμπληθῆ χρήματα ἐλάμβανεν.

Καὶ τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ἀσφαλῶς διεπορεύετο. οὐ πόρ- § 13 - 14 οω δ' ὅντος Δασκυλείου προϊόντες αὐτοῦ οἱ ἵππεῖς ἥλαυνον ἐπὶ λόφον τινά, ὡς προΐδοιεν, τί τάμπροσθεν εἴη· κατὰ τύχῃν δέ τινα καὶ οἱ τοῦ Φαρναβάζου ἵππεῖς, ὅντες παρόμοιοι τοῖς Ἐλλησι τὸν ἀριθμόν, πεμφθέντες ὑπὸ Φαρναβάζου ἥλαυνον καὶ οὗτοι ἐπὶ τὸν αὐτὸν τοῦτον τὸν λόφον. Ιδόντες δὲ ἄλλήλους οὐδὲ τέτταρα πλέθρα ἀπέχοντας, τὸ μὲν πρῶτον ἔστησαν ἀμφότεροι, οἱ μὲν Ἐλληνες ἵππεῖς ὅσπερ φάλαγξ ἐπὶ τεττάρων παρατεταγμένοι, οἱ δὲ βάρβαροι τοὺς πρώτους οὐ πλέον ἦ εἰς δώδεκα ποιήσαντες, τὸ βάθος δὲ ἐπὶ πολλῶν. ἐπειτα μέντοι πρόσθεν ὅρμησαν οἱ βάρβαροι. ὡς δ' εἰς χεῖρας ἥλθον, ὅσοι μὲν τῶν Ἐλλήνων ἔπαισάν τινας, πάντες συνέτριψαν τὰ δόρατα, οἱ δὲ Πέρσαι κρανέῖνα παλτὰ ἔχοντες ταχὺ δώδεκα μὲν ἵππεας, δύο δὲ ἵππους ἀπέκτειναν. ἐκ δὲ τούτου ἐτρέφθησαν οἱ Ἐλληνες ἵππεῖς. βοηθήσαντος δὲ Ἀγησίλαου σὺν τοῖς δολίταις, πάλιν ἀπεχώρουν οἱ βάρβαροι καὶ εἰς αὐτῶν ἀποθνήσκει.

Γενομένης δὲ ταύτης τῆς ἵππομαχίας, θυομένῳ τῷ Ἀγη- § 15 - σιλάῳ τῇ ὑστεραιά ἐπὶ προόδῳ ἄλοιβα γίγνεται τὰ ιερά. τού-

του μέντοι φανέντος στρέψας ἐπορεύετο ἐπὶ θάλατταν. γιγνώσκων δέ, ὅτι, εἰ μὴ ἵππικὸν ἴκανὸν κτήσαιτο, οὐ δυνήσοιτο κατὰ τὰ πεδία στρατεύεσθαι, ἔγνω τοῦτο κατασκευαστέον εἶναι, ὡς μὴ δραπετεύοντα πολεμεῖν δέοι. καὶ τοὺς μὲν πλουσιωτάτους ἐκ πασῶν τῶν ἔκει πόλεων ἵπποφορεῖν κατέλεξε· προειπὼν δέ, ὅστις παρέχοιτο ἵππον καὶ ὅπλα καὶ ἄνδρα δόκιμον, ὅτι ἔξεσται αὐτῷ μὴ στρατεύεσθαι, ἐποίησεν οὕτω ταῦτα συντόμως πράττεσθαι, ὥσπερ ἂν τις τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀποθανούμενον προθύμως ζητοί.

§ 16 - 17 Ἐκ δὲ τούτου, ἐπειδὴ ἔαρ ὑπέφαινε, συνήγαγε μὲν ἄπαν τὸ στράτευμα εἰς Ἔφεσον, ἀσκῆσαι δ' αὐτὸν βουλόμενος ἄθλα προύθηκε ταῖς τε ὁπλιτικαῖς τάξεσιν, ἥτις ἀριστα σωμάτων ἔχοι, καὶ ταῖς ἵππικαῖς, ἥτις κράτιστα ἵππεύοι· καὶ πελτασταῖς δὲ καὶ τοξόταις ἄθλα προύθηκεν, δσοι κράτιστοι πρὸς τὰ προσήκοντα ἔργα φανεῖν. ἐκ τούτου δὲ παρῆν δρᾶν τὰ μὲν γυμνάσια πάντα μεστὰ ἀνδρῶν τῶν γυμναζομένων, τὸν δὲ ἵπποδρομὸν τῶν ἵππαζομένων, τοὺς δὲ ἀκοντιστὰς καὶ τοὺς τοξότας μελετῶντας. ἀξίαν δὲ καὶ ὅλην τὴν πόλιν, ἐν ᾧ ἦν, θέας ἐποίησεν· ἥ τε γὰρ ἀγορὰ ἦν μεστὴ παντοδαπῶν καὶ ἵππων καὶ ὅπλων ὠνίων, οἵ τε χαλκοτύποι καὶ οἱ τέκτονες καὶ οἱ χαλκεῖς καὶ οἱ σκυτοτόμοι καὶ οἱ ζωγράφοι πάντες πολεμικὰ ὅπλα κατεσκεύαζον, ὥστε τὴν πόλιν ὅντως οἰεσθαι πολέμου ἐργαστήριον εἶναι.

§ 18 - 19 Ἐπερρόσθη δ' ἂν τις καὶ ἔκεινο ἰδών, Ἀγησίλαον μὲν πρῶτον, ἐπειτα δὲ καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας ἐστεφανωμένους ἀπὸ τῶν γυμνασίων ἀπιόντας καὶ ἀνατιθέντας τοὺς στεφάνους τῇ Ἀρτέμιδι. ὅπου γὰρ ἄνδρες θεοὺς μὲν σέβοιντο, τὰ δὲ πολεμικὰ ἀσκοῖεν, πειθαρχεῖν δὲ μελετῶν, πῶς οὐκ εἰκὸς ἐνταῦθα πάντα μεστὰ ἐλπίδων ἀγαθῶν εἴναι; ἡγούμενος δὲ καὶ τὸ καταφρονεῖν τῶν πολεμίων ὁώμην τινὰ ἐμβάλλειν πρὸς τὸ μάχεσθαι, προεῖπε τοῖς κήρυξι τοὺς ὑπὸ τῶν ληστῶν

ἀλισκομένους βαρβάρους γυμνοὺς πωλεῖν. ὁρῶντες οὖν οἱ στρατιῶται λευκοὺς μὲν διὰ τὸ μηδέποτε ἐκδύεσθαι, μαλακοὺς δὲ καὶ ἀπόνους διὰ τὸ ἀεὶ ἐπ' ὅχημάτων εἶναι, ἐνόμισαν οὐδὲν διοίσειν τὸν πόλεμον, ἢ εἰ γυναιξὶ δέοι μάχεσθαι.

Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ ὁ ἐνιαυτὸς ἥδη, ἀφ' οὗ ἔξε- § 20 - 21 πλευσεν δὲ Ἀγησίλαος, διεληλύθει, ὃστε οἵ μὲν περὶ Λύσανδρον τριάκοντα οἴκαδε ἀπέπλεον, διάδοχοι δ' αὐτοῖς οἱ περὶ Ἡριπίδαν παρῆσαν. τούτων Ξενοκλέα μὲν καὶ ἄλλον ἔταξεν ἐπὶ τοὺς ἵππεας, Σκύθην δὲ ἐπὶ τοὺς νεοδαμώδεις ὅπλίτας, Ἡριπίδαν δ' ἐπὶ τοὺς Κυρείους, Μύγδωνα δὲ ἐπὶ τοὺς ἀπὸ τῶν πόλεων στρατιώτας, καὶ προεῖπεν αὐτοῖς, ὡς εὐθὺς ἡγήσοιτο τὴν συντομωτάτην ἐπὶ τὰ κράτιστα τῆς χώρας, ὅπως αὐτόθεν οὕτω τὰ σώματα καὶ τὴν γνώμην παρασκευάζοιντο ὡς ἀγωνιούμενοι. ὁ μέντοι Τισσαφέροντος ταῦτα μὲν ἐνόμισε λέγειν αὐτὸν πάλιν βουλόμενον ἔξαπατῆσαι, εἰς Καρίαν δὲ νῦν τῷ ὅντι ἐμβαλεῖν, καὶ τό τε πεζὸν καθάπερ τὸ πρόσθεν εἰς Καρίαν διεβίβασε καὶ τὸ ἵππικὸν εἰς τὸ Μαιάνδρου πεδίον κατέστησεν· ὁ δὲ Ἀγησίλαος οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλ', ὥσπερ προεῖπεν, εὐθὺς εἰς τὸν Σαρδιανὸν τόπον ἐνέβαλε.

Καὶ τρεῖς μὲν ἡμέρας δι' ἐρημίας πολεμίων πορευόμενος § 22 - 23 πολλὰ τὰ ἐπιτίθεια τῇ στρατιᾷ εἶχε, τῇ δὲ τετάρτῃ ἦκον οἱ τῶν πολεμίων ἵππεῖς. καὶ τῷ μὲν ἄρχοντι τῶν σκευοφόρων εἶπεν ὁ ἡγεμὼν διαβάντι τὸν Πακτωλὸν ποταμὸν στρατοπεδεύεσθαι, αὐτοὶ δὲ κατιδόντες τοὺς τῶν Ἑλλήνων ἀκολούθους ἐσπαρμένους εἰς ἀρπαγὴν πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτειναν. αἰσθόμενος δὲ Ἀγησίλαος βοηθεῖν ἐκέλευσε τοὺς ἵππεας. οἱ δ' αὖ Πέρσαι ὡς εἶδον τὴν βοήθειαν, ἥθροισθησαν καὶ ἀντιπαρετάξαντο παμπληθέσι τῶν ἵππεων τάξεσιν. ἔνθα δὴ ὁ Ἀγησίλαος γιγνώσκων, ὅτι τοῖς μὲν πολεμίοις οὕπω παρείη τὸ πεζόν, αὐτῷ δὲ οὐδὲν ἀπείη τῶν παρεσκευασμένων, καιρὸν ἡγήσατο μάχην συνάψαι, εἰ δύναιτο. σφαγιασάμενος οὖν

τὴν μὲν φάλαγγα εὐθὺς ἤγεν ἐπὶ τὸν παρατεταγμένους ἴπ-
πεας, ἐκ δὲ τῶν ὁπλιτῶν ἔκέλευσε τὰ δέκα ἀφ' ἥβης θεῖν
διμόσε αὐτοῖς, τοῖς δὲ πελτασταῖς εἶπε δρόμῳ ὑφηγεῖσθαι.
παρήγγειλε δὲ καὶ τοῖς ἵππεσιν ἐμβάλλειν, ὡς αὐτοῦ τε καὶ
παντὸς τοῦ στρατεύματος ἐπομένου.

^{§ 24} Τοὺς μὲν δὴ ἵππεας ἐδέξαντο οἱ Πέρσαι ἐπεὶ δ' ἂμα πάντα
τὰ δεινὰ παρῆν, ἐνέκλιναν, καὶ οἱ μὲν αὐτῶν εὐθὺς ἐν τῷ πο-
ταμῷ ἔπεσον, οἱ δ' ἄλλοι ἔφευγον. οἱ δ' Ἐλληνες ἐπακολου-
θοῦντες αἰδοῦσι καὶ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν. καὶ οἱ μὲν πελ-
τασταί, ὥσπερ εἰκός, εἰς ἀρπαγὴν ἐτράποντο· δὲ δ' Ἀγησίλαος
κύκλῳ πάντα καὶ φίλια καὶ πολέμια περιεστρατοπεδεύσατο.
καὶ ἄλλα τε πολλὰ χρήματα ἐλήφθη, ἢ ηὗρε πλέον ἢ ἐβδομή-
κοντα τάλαντα, καὶ αἱ κάμηλοι δὲ τότε ἐλήφθησαν, ἃς Ἀγη-
σίλαος εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπήγαγεν.

12. Θανάτωσις τοῦ Τισσαφέρνους. Ἀνάθεσις εἰς τὸν Ἀγησίλαον καὶ τῆς κατὰ θάλασσαν ἀρχῆς.

(Γ, 4, 25-29)

^{§ 25-26} "Οτε δ' αὐτῇ ἡ μάχη ἐγένετο, Τισσαφέρνης ἐν Σάρδεσιν
ἔτυχεν ὅντες ἡτιῶντο οἱ Πέρσαι προδεδόσθαι ὑπ' αὐτοῦ.
γνοὺς δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Περσῶν βασιλεὺς Τισσαφέρνην αἴτιον
εἶναι τοῦ κακῶς φέρεσθαι τὰ ἑαυτοῦ, Τιθραύστην καταπέμ-
ψας ἀποτέμνει αὐτοῦ τὴν κεφαλήν. τοῦτο δὲ ποιήσας ὁ Τι-
θραύστης πέμπει πρὸς τὸν Ἀγησίλαον πρέσβεις λέγοντας· «Ὥ
Ἀγησίλαε, δὲ μὲν αἴτιος τῶν πραγμάτων καὶ ὑμῖν καὶ ἡμῖν
ἔχει τὴν δίκην· βασιλεὺς δὲ ἀξιοῖ σὲ μὲν ἀποπλεῖν οἴκαδε, τὰς
δὲ ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεις αὐτονόμους οὕσας τὸν ἀρχαῖον δασμὸν
αὐτῷ ἀποφέρειν». ἀποκριναμένου δὲ τοῦ Ἀγησιλάου, διτὶ οὐκ
ἄν ποιήσει ταῦτα ἀνευ τῶν οἴκοι τελῶν, «Σὺ δὲ ἄλλα, ἐως ἄν
πύθῃ τὰ παρὰ τῆς πόλεως, μεταχώρησον», ἔφη, «εἰς τὴν Φαρ-
ναβάζου, ἐπειδὴ καὶ ἐγὼ τὸν σὸν ἐχθρὸν τετιμώρημαι». «Ἐως

ἀν τοίνυν», ἔφη δὲ Ἀγησίλαος, «ἐκεῖσε πορεύωμαι, δίδου δὴ τῇ στρατιᾷ τὰ ἐπιτήδεια». ἐκείνῳ μὲν δὴ δὲ Τιθραύστης δέ-
δωσι τριάκοντα τάλαντα· δὲ λαβὼν ἦει ἐπὶ τὴν Φαρναβά-
ζου Φρυγίαν.

Οὐτὶ δὲ αὐτῷ ἐν τῷ πεδίῳ τῷ ὑπὲρ Κύμης ἔρχεται ἀπὸ § 27 - 29
τῶν οἵκοι τελῶν ἄρχειν καὶ τοῦ ναυτικοῦ, ὅπως γιγνώσκοι,
καὶ καταστήσασθαι ναύαρχον ὅντινα αὐτὸς βούλοιτο. τοῦτο
δὲ ἐποίησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι τοιῷδε λογισμῷ, ὡς, εἰ δὲ αὐτὸς
ἄμφοτέρων ἄρχοι, τό τε πεζὸν πολὺ ἀν ἴσχυρότερον εἶναι,
καθ' ἐν οὖσῃς τῆς ἴσχύος ἀμφοτέροις, τό τε ναυτικόν, ἐπιφαι-
νομένου τοῦ πεζοῦ, ἐνθα δέοι. ἀκούσας δὲ ταῦτα δὲ Ἀγησί-
λαος πρῶτον μὲν ταῖς πόλεσι παρήγγειλε ταῖς ἐν ταῖς νήσοις
καὶ ταῖς ἐπιθαλαττιδίοις τριήρεις ποιεῖσθαι, ὅπόσας ἐκάστη
βούλοιτο τῶν πόλεων. καὶ ἐγένοντο καιναί, ἐξ ὧν αἱ τε πό-
λεις ἐπιτηγγέλαντο καὶ οἱ ἴδιωται ἐποιοῦντο χαρίζεσθαι βουλό-
μενοι, ὡς εἴκοσι καὶ ἑκατόν. Πείσανδρον δὲ τὸν τῆς γυναικὸς
ἀδελφὸν ναύαρχον κατέστησε, φιλότιμον μὲν καὶ ἔρωμένον
τὴν ψυχήν, ἀπειρότερον δὲ τοῦ παρασκευάζεσθαι ὡς δεῖ. καὶ
Πείσανδρος μὲν ἀπελθὼν τὰ ναυτικὰ ἐπραττεν. δὲ δὲ Ἀγησί-
λαος, ὥσπερ ὕρμησεν, ἐπὶ τὴν Φρυγίαν ἐπορεύετο.

13. Συνασπισμὸς τῶν ἐν Ἐλλάδι πόλεων κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων.

(Γ, 5, 1 - 2)

Οἱ μέντοι Τιθραύστης, καταμαθεῖν δοκῶν τὸν Ἀγησί- § 1 - 2
λαον καταφρονοῦντα τῶν βασιλέως πραγμάτων καὶ οὐδαμῇ
διανοούμενον ἀπιέναι ἐκ τῆς Ἀσίας, ἀλλὰ μᾶλλον ἐλπίδας
ἔχοντα μεγάλας αἰρήσειν βασιλέα, ἀπορῶν, τί χρῶτο τοῖς
πράγμασι, πέμπει Τιμοκράτην τὸν Ῥόδιον εἰς Ἐλλάδα, δοὺς
χρυσίον εἰς πεντήκοντα τάλαντα ἀργυρίου, καὶ κελεύει πειρᾶ-

σθαι πιστὰ τὰ μέγιστα λαμβάνοντα διδόναι τοῖς προεστηκόσιν ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐφ' ὅτε πόλεμον ἔξοισειν πρὸς Λακεδαιμονίους. ἐκεῖνος δ' ἐλθὼν δίδωσιν ἐν Θήβαις μὲν Ἀνδροκλείδᾳ τε καὶ Ἰσμηνίᾳ καὶ Γαλαξιδώρῳ, ἐν Κορύνθῳ δὲ Τιμολάῳ τε καὶ Πολυάνθει, ἐν Ἀργεί δὲ Κύλωνί τε καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ. Ἀθηναῖοι δὲ καὶ οὖ μεταλαβόντες τούτου τοῦ χρυσίου ὅμως πρόθυμοι ἥσαν εἰς τὸν πόλεμον. οἵ μὲν δὴ δεξάμενοι τὰ χρήματα εἰς τὰς οἰκείας πόλεις διέβαλλον τοὺς Λακεδαιμονίους· ἐπεὶ δὲ ταύτας εἰς μῆσος αὐτῶν προήγαγον, συνίστασαν καὶ τὰς μεγίστας πόλεις πρὸς ἀλλήλας.

BIBLION TETAPTON

14. Ὁ Ἀγησίλαος εἰς τὴν Φρυγίαν. Συνάντησις αὐτοῦ
μετὰ τοῦ Φαρναβάζου.

(Δ, 1, 1 - 3, 15 - 39, 41)

‘Ο δὲ Ἀγησίλαος ἐπεὶ ἀφίκετο ἄμα μετοπώρῳ εἰς τὴν τοῦ § 1 - 3 Φαρναβάζου Φρυγίαν, τὴν μὲν χώραν ἔκαε καὶ ἐπόρθει, πόλεις δὲ τὰς μὲν βίᾳ, τὰς δὲ ἑκούσας προσελάμβανε. λέγοντος δὲ τοῦ Σπιθριδάτου, ὡς, εἰ ἔλθοι πρὸς τὴν Παφλαγονίαν σὺν αὐτῷ, “Οτυν, τὸν τῶν Παφλαγόνων βασιλέα, καὶ εἰς λόγους ἀξοῖ καὶ σύμμαχον ποιήσοι, προθύμως ἐπορεύετο, πάλαι τούτου ἐπιθυμῶν, τοῦ ἀφιστάναι τι ἔθνος ἀπὸ βασιλέως. ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο εἰς τὴν Παφλαγονίαν, ἥλθεν “Οτυς καὶ συμμαχίαν ἐποιήσατο· καὶ γὰρ καλούμενος ὑπὸ βασιλέως οὐκ ἀνεβεβήκει. πείσαντος δὲ τοῦ Σπιθριδάτου κατέλιπε τῷ Ἀγησιλάῳ “Οτυς χιλίους μὲν ἵππεας, δισχιλίους δὲ πελταστάς.

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Ἀγησίλαος ἐπὶ Δασκυλείου ἀπεπορεύ- § 15 - 16 ετο, ἔνθα καὶ τὰ βασίλεια ἦν Φαρναβάζῳ καὶ κῶμαι περὶ αὐτὰ πολλὰ καὶ μεγάλαι καὶ ἀφθονα ἔχουσαι τὰ ἐπιτήδεια, καὶ θῆραι αἱ μὲν ἐν περιειργμένοις παραδείσοις, αἱ δὲ καὶ ἐν ἀναπεπταμένοις τόποις, πάγκαλαι. παρέρρει δὲ καὶ ποταμὸς παντοδαπῶν ἰχθύων πλήρης. ἦν δὲ καὶ τὰ πτηνὰ ἀφθονα τοῖς ὅρνιθεῦσαι δυναμένοις. ἐνταῦθα μὲν δὴ διεχείμαζε, καὶ αὐτόθεν καὶ σὺν προνομαῖς τὰ ἐπιτήδεια τῇ στρατιᾷ λαμβάνων.

Καταφρονητικῶς δέ ποτε καὶ ἀφυλάκτως διὰ τὸ μηδὲν § 17 - 19 πρότερον ἐσφάλθαι λαμβανόντων τῶν στρατιωτῶν τὰ ἐπιτή-

δεια, ἐπέτυχεν αὐτοῖς ὁ Φαρνάβαζος κατὰ τὸ πεδίον ἐσπαρ-
μένοις, ἄρματα μὲν ἔχων δύο δρεπανηφόρα, ἵππεας δὲ ὡς τε-
τρακοσίους. οἱ δ' Ἕλληνες ὡς εἶδον αὐτὸν προσελαύνοντα,
συνέρραμον ὡς εἰς ἐπτακοσίους· ὁ δ' οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλὰ
προστησάμενος τὰ ἄρματα, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς ἵππεῦσιν ὅπι-
σθεν γενόμενος ἔλαύνειν εἰς αὐτοὺς ἐκέλευσεν. ὡς δὲ τὰ ἄρ-
ματα ἐμβαλόντα διεσκέδασε τὸ ἀμφόρον, ταχὺ οἱ ἵππεῖς κατέ-
βαλον ὡς εἰς ἑκατὸν ἀνθρώπους, οἱ δ' ἄλλοι κατέφυγον πρὸς
Ἄγησίλαον· ἐγγὺς γάρ ἔτυχε σὺν τοῖς ὁπλίταις ὥν.

§ 20 - 21   Ἐκ δὲ τούτου τρίτη ἡ τετάρτη ἡμέρᾳ αἰσθάνεται ὁ Σπι-
θιδάτης τὸν Φαρνάβαζον ἐν Καυῆ κώμῃ μεγάλῃ στρατοπε-
δευόμενον, ἀπέχοντα στάδια ὡς ἔξήκοντα καὶ ἑκατόν, καὶ εὐ-
θὺς λέγει πρὸς τὸν Ἡριππίδαν. καὶ ὁ Ἡριππίδας, ἐπιθυμῶν
λαμπρόν τι ἐργάσασθαι, αἴτε τὸν Ἅγησίλαον ὁπλίτας τε εἰς
δισχιλίους καὶ πελταστὰς ἄλλους τοσούτους καὶ ἵππεας τούς
τε Σπιθιδάτου καὶ τοὺς Παφλαγόνας καὶ τῶν Ἑλλήνων
δόποσους πείσειεν.

§ 22 - 25   Ἐπεὶ δὲ ὑπέσχετο αὐτῷ, ἐθύετο. καὶ ἄμα δεῖλη καλλιεργη-
σάμενος κατέλυσε τὴν θυσίαν. ἐκ δὲ τούτου δειπνήσαντας πα-
ρῆγγειλε παρεῖναι πρόσθμεν τοῦ στρατοπέδου. σκότους δὲ γε-
νομένου οὐδ' οἱ ἡμίσεις ἐκάστων ἔξηλθον. ὅπως δὲ μή, εἰ ἀπο-
τρέποιτο, καταγελῶν αὐτοῦ οἱ ἄλλοι τριάκοντα, ἐπορεύετο
σὺν τῇ δυνάμει, ἦν εἰχεν. ἄμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐπιπεσὼν τῇ Φαρ-
ναβάζου στρατοπεδείᾳ, τῆς μὲν προφυλακῆς αὐτοῦ Μυσῶν
δητῶν πολλοὶ ἔπεσον, αὐτοὶ δὲ διαφεύγουσι· τὸ δὲ στρατόπε-
δον ἀλίσκεται, καὶ πολλὰ μὲν ἐκπώματα καὶ ἄλλα δὴ οὐα Φαρ-
ναβάζου κτήματα, πρὸς δὲ τούτοις σκεύη πολλὰ καὶ ὑποζύγια
σκευοφόρα. διὰ γάρ τὸ φοβεῖσθαι μή, εἰ που κατασταί, κυ-
κλωθεὶς πολιορκοῖτο, ἄλλοτε ἄλλη τῆς χώρας ἀπήει, ὥσπερ οἱ
νομάδες, καὶ μάλα ἀφανίζων τὰς στρατοπεδεύσεις.

§ 26 - 28   Ἐπεὶ δὲ τὰ ληφθέντα χοήματα ἀπήγαγον οἱ τε Παφλα-

γόνες καὶ δὲ Σπιθοιδάτης, ὑποστήσας Ἡριππίδας ταξιάρχους καὶ λοχαγοὺς ἀφείλετο ἄπαντα τὸν τε Σπιθοιδάτην καὶ τὸν Παφλαγόνας, ἵνα δὴ πολλὰ ἀπαγάγοι τὰ αἰχμάλωτα τοῖς λαφυροπώλαις. ἐκεῖνοι μέντοι ταῦτα παθόντες οὐκ ἥνεγκαν, ἀλλ' ὡς ἀδικηθέντες καὶ ἀτιμασθέντες νυκτὸς συσκευασάμενοι φέροντο ἀπιόντες εἰς Σάρδεις πρὸς Ἀριαῖον, πιστεύσαντες, ὅτι καὶ δὲ Ἀριαῖος ἀποστὰς βασιλέως ἐπολέμησεν αὐτῷ. Ἀγησιλάφ μὲν δὴ τῆς ἀπολεύψεως τοῦ Σπιθοιδάτου καὶ τοῦ Μεγαβάτου καὶ τῶν Παφλαγόνων οὐδὲν ἐγένετο βαρύτερον ἐν τῇ στρατείᾳ.

Ὕπερ δέ τις Ἀπολλοφάνης Κυζικηνός, δὲς καὶ Φαρναβάζῳ § 29 - 31 ἔτυγχανεν ἐκ παλαιοῦ ἔνος ὧν καὶ Ἀγησιλάφ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἔξενώθη. οὗτος οὖν εἶπε πρὸς τὸν Ἀγησιλαον, ὡς οἴοιτο συναγαγεῖν αὐτῷ ἂν εἰς λόγους περὶ φιλίας Φαρνάβαζον. ὡς δὲ ἤκουσεν αὐτοῦ, σπονδὰς λαβὼν καὶ δεξιὰν παρῆν ἄγων τὸν Φαρνάβαζον εἰς συγκείμενον χωρίον, ἔνθα δὴ Ἀγησιλαος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν τριάκοντα χαμαὶ ἐν πόρῳ τινὶ κατακείμενοι ἀνέμενον ὁ δὲ Φαρνάβαζος ἤκεν ἔχων στολὴν πολλοῦ χρυσοῦ ἀξίαν. ὑποτιθέντων δὲ αὐτῷ τῶν θεραπόντων ὁπτά, ἐφ' ὧν καθίζουσιν οἱ Πέρσαι μαλακῶς, ἥσχύνθη ἐντρυφῆσαι, δῷων τοῦ Ἀγησιλάου τὴν φαυλότητα κατεκλίθη οὖν καὶ αὐτός, ὥσπερ εἶχε, χαμαὶ. καὶ πρῶτα μὲν ἀλλήλους χαίρειν προσεῖπον· ἔπειτα τὴν δεξιὰν προτείναντος τοῦ Φαρναβάζου ἀντιπρούτεινε καὶ δὲ Ἀγησιλαος.

Μετὰ δὲ τοῦτο ἥρξατο τοῦ λόγου δὲ Φαρνάβαζος καὶ γὰρ § 32 - 33 ἦν πρεσβύτερος. «Ὦ Ἀγησιλαε καὶ πάντες οἱ παρόντες Λακεδαιμόνιοι, ἐγὼ ὑμῖν, δτε τοῖς Ἀθηναῖοις ἐπολεμεῖτε, φίλος καὶ σύμμαχος ἐγενόμην, καὶ τὸ μὲν ναυτικὸν τὸ ὑμέτερον χρήματα παρέχων ἴσχυρὸν ἐποίουν, ἐν δὲ τῇ γῇ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ ἵππου μαχόμενος μεθ' ὑμῶν εἰς τὴν θάλατταν κατεδίωκον τοὺς πολεμίους, καὶ διπλοῦν, ὥσπερ Τισσαφέροντος, οὐδὲν πώ-

ποτέ μου οὕτε ποιήσαντος οὕτ' εἰπόντος πρὸς ὑμᾶς ἔχοιτ' ἀν κατηγορῆσαι. τοιοῦτος δὲ γενόμενος νῦν οὕτω διάκειμαι ὑφ' ὑμῶν, ὃς οὐδὲ δεῖπνον ἔχω ἐν τῇ ἐμαυτοῦ χώρᾳ, εἰ μή τι, ὃν ἀν ὑμεῖς λίπητε, συλλέξομαι, ὥσπερ τὰ θηρία. ἂ δέ μοι ὁ πατὴρ καὶ οἰκήματα καλὰ καὶ παραδείσους καὶ δένδρων καὶ θηρίων μεστοὺς κατέλιπεν, ἐφ' οὓς ηὐφραινόμην, ταῦτα πάντα ὅρῳ τὰ μὲν κατακεκομένα, τὰ δὲ κατακεκαυμένα. εἰ οὖν ἐγὼ μὴ γιγνώσκω μήτε τὰ δσια μήτε τὰ δίκαια, ὑμεῖς δὲ διδάξατέ με, ὅπως ταῦτ' ἔστιν ἀνδρῶν ἐπισταμένων χάριτας ἀποδιδόναι».

§ 34 - 36   ‘Ο μὲν ταῦτ’ εἶπεν· οἱ δὲ τριάκοντα πάντες μὲν ἐπησχύνθησαν αὐτὸν καὶ ἐσιώπων· ὁ δὲ Ἀγησίλαος χρόνῳ ποτὲ εἶπεν· «΄Αλλ’ οἴμαι μέν σε, ὃ Φαρνάβαζε, εἰδέναι, ὅτι καὶ ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς πόλεσι ξένοι ἀλλήλοις γίγνονται ἄνθρωποι. οὗτοι δέ, ὅταν αἱ πόλεις πολέμιαι γένωνται, σὺν ταῖς πατρίσιαι καὶ τοῖς ἐξενωμένοις πολεμοῦσι καί, ἀν οὕτω τύχωσιν, ἔστιν ὅτε καὶ ἀπέκτειναν ἀλλήλους. καὶ ὑμεῖς οὖν νῦν βασιλεῖ τῷ ὑμετέρῳ πολεμοῦντες πάντα ἡναγκάσμεθα τὰ ἐκείνου πολέμια νομίζειν· σοί γε μέντοι φύλοι γενέσθαι περὶ παντὸς ἀν ποιησαίμεθα. καὶ εἰ μὲν ἀλλάξασθαι σε ἔδει ἀντὶ δεσπότου βασιλέως ἡμᾶς δεσπότας, οὐκ ἀν ἔγωγέ σοι συνεβούλευον· νῦν δὲ ἔξεστί σοι μεθ' ἡμῶν γενομένῳ μηδένα προσκυνοῦντα μηδὲ δεσπότην ἔχοντα ζῆν καρπούμενον τὰ σαυτοῦ. καίτοι ἐλεύθερον εἶναι ἐγὼ μὲν οἴμαι ἀντάξιον εἶναι τῶν πάντων χρημάτων· οὐδὲ μέντοι τοῦτό σε κελεύομεν, πένητα μέν, ἐλεύθερον δ' εἶναι, ἀλλ' ἡμῖν συμμάχοις χρώμενον αὔξειν μὴ τὴν βασιλέως, ἀλλὰ τὴν σαυτοῦ ἀρχήν, τοὺς νῦν διμοδούλους σοι καταστρεφόμενον, ὥστε σοὺς ὑπηκόους εἶναι. καίτοι, εἰ ἄμα ἐλεύθερός τ' εἴης καὶ πλούσιος γένοιο, τίνος ἀν δέοις μὴ οὐχὶ πάμπαν εὐδαίμων εἶναι;»

§ 37   «Οὐκοῦν», ἔφη ὁ Φαρνάβαζος, «ἀπλῶς γάρ τινας ἀποκρίνωμαι,

ἄπερ ποιήσω;» «Πρέπει γοῦν σοι». «Ἐγὼ τοίνυν», ἔφη, «ἐάν βασιλεὺς ἄλλον μὲν στρατηγὸν πέμπῃ, ἐμὲ δὲ ὑπήκοον ἐκείνου τάττῃ, βουλήσομαι ὑμῖν καὶ φίλος καὶ σύμμαχος εἶναι· ἐάν μέντοι μοι τὴν ἀρχὴν προστάττῃ, (τοιοῦτόν τι, ὡς ἔστι, φιλοτιμία ἔστιν), εὖ χρὴ εἰδέναι, δτι πολεμήσω ὑμῖν, ὃς ἂν δύνωμαι ἄριστα».

Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἀγησίλαος ἐλάβετο τῆς χειρὸς αὐτοῦ § 38 καὶ εἶπεν «Εἴθ’, ὅτι λῦστε, τοιοῦτος ὁν φίλος ἡμῖν γένοιο. ἐν δ’ οὗν ἐπίστω, δτι νῦν τε ἄπειμι, ὃς ἂν δύνωμαι τάχιστα, ἐκ τῆς σῆς χώρας, τοῦ τε λοιποῦ, καὶ πόλεμος ἦ, ἔως ἂν ἐπ’ ἄλλον ἔχωμεν στρατεύεσθαι, σοῦ τε καὶ τῶν σῶν ἀφεξόμεθα».

Τούτων δὲ λεχθέντων διέλυσε τὴν σύνοδον. καὶ ὁ μὲν § 39 - 40 Φαρνάβαζος ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον ἀπῆγει, δὲ ἐκ τῆς Παραπίτας υἱὸς αὐτοῦ, καλὸς ὁν, ὑπολειφθεὶς καὶ προσδραμὼν «Ξένον σε», ἔφη, «ὦ Ἀγησίλαε, ποιοῦμαι». «Ἐγὼ δέ γε δέχομαι». «Μέμνησο τοίνυν», ἔφη. καὶ εὐθὺς τὸ παλτόν, (εἴχε δὲ καλόν), ἔδωκε τῷ Ἀγησιλάῳ. ὁ δὲ δεξάμενος, φάλαρα ἔχοντος περὶ τῷ ἵππῳ Ἰδαίου τοῦ γραφέως πάγκαλα περιελῶν ἀντέδωκεν αὐτῷ. τότε μὲν οὗν ὁ παῖς ἀναπηδήσας ἐπὶ τὸν ἵππον μετεδίωκε τὸν πατέρα.

Καὶ τότε δή, ὥσπερ εἶπε πρὸς τὸν Φαρνάβαζον, εὐθὺς § 41 ἀπεπορεύετο ἐκ τῆς χώρας· σχεδὸν δὲ καὶ ἔαρ ἥδη ὑπέφαινεν. ἀφικόμενος δὲ εἰς Θήβης πεδίον κατεστρατοπεδεύσατο περὶ τὸ τῆς Ἀστυρηνῆς Ἀρτέμιδος ιερόν, καὶ ἐκεῖ, πρὸς ὃ εἴχε, συνέλεγε πανταχόθεν παμπληθὲς στρατευμα. παρεσκευάζετο γὰρ πορευσόμενος, ὃς δύναιτο, ἀνωτάτω, νομίζων, ὅπόσα ὅπισθεν ποιήσαι το εὖθη, πάντα ἀποστήσειν βασιλέως.

15. Ἀνάκλησις τοῦ Ἀγησιλάου ἐκ τῆς Μ. Ἀσίας. (Δ, 2, 1 - 8)

Ἀγησίλαος μὲν δὴ ἐν τούτοις ἦν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι § 1 - 2

έπει σαφῶς ἥσθοντο τά τε χοήματα ἐληλυθότα εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς μεγίστας πόλεις συνεστηκίας ἐπὶ πολέμῳ πρὸς ἑαυτούς, ἐν κινδύνῳ τε τὴν πόλιν ἐνόμισαν καὶ στρατεύειν ἀναγκαῖον ἡγήσαντο εἶναι. καὶ αὐτοὶ μὲν ταῦτα παρεσκευάζοντο, εὐθὺς δὲ καὶ ἐπὶ τὸν Ἀγγησίλαον πέμπουσιν Ἐπικυδίδαν. δ' ἐπεὶ ἀφίκετο, τά τε ἄλλα διηγεῖτο, ὡς ἔχοι, καὶ ὅτι ἡ πόλις ἐπιστέλλοι αὐτῷ βιοηθεῖν ὡς τάχιστα τῇ πατρίδι.

§ 3 - 4   ‘Ο δὲ Ἀγγησίλαος ἐπεὶ ἤκουσε, χαλεπῶς μὲν ἥνεγκεν ἐνθυμούμενος, καὶ οὖν τιμῶν καὶ οὖν ἐλπίδων ἀποστεροῖτο, δῆμος δὲ συγκαλέσας τοὺς συμμάχους ἐδήλωσε τὰ ὑπὸ τῆς πόλεως παραγγελλόμενα, καὶ εἰπεν, ὅτι ἀναγκαῖον εἴη βιοηθεῖν τῇ πατρίδι· «ἔάν μέντοι ἔκεινα καλῶς γένηται, εὖ ἐπίστασθε», ἔφη, «ῶς ἄνδρες σύμμαχοι, ὅτι οὐ μὴ ἐπιλάθωμαι ὑμῶν, ἀλλὰ πάλιν παρέσομαι πράξιν, ὃν ὑμεῖς δεῖσθε». ἀκούσαντες δὲ ταῦτα πολλοὶ μὲν ἐδάκρυσαν, πάντες δ' ἐψηφίσαντο βιοηθεῖν μετ' Ἀγγησίλαου τῇ Λακεδαιμονίῳ. εἰ δὲ καλῶς τάκε γένοιτο, λαβόντες αὐτὸν πάλιν ἤκειν εἰς τὴν Ἀσίαν. καὶ οἱ μὲν δὴ συνεσκευάζοντο ὡς ἀκολουθήσοντες.

§ 5 - 6   ‘Ο δὲ Ἀγγησίλαος ἐν μὲν τῇ Ἀσίᾳ κατέλιπεν Εὔξενον ἀρμοστὴν καὶ φρούρους παρ' αὐτῷ οὐκ ἔλαττον τετρακισχιλίων, ἵνα δύναιτο διασφύζειν τὰς πόλεις· αὐτὸς δὲ δρῶν, ὅτι πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν μένειν ἐπεθύμουν μᾶλλον ἢ ἐφ’ Ἑλληνας στρατεύεσθαι, βουλόμενος ὡς βελτίστους καὶ πλείστους ἄγειν μεθ' ἑαυτοῦ, ἀθλα προύθηκε ταῖς πόλεσιν, ἥτις ἀριστὸν στρατεύμα πέμποι, καὶ τῶν μισθοφόρων τοῖς λοχαγοῖς, ὅστις εὐοπλότατον λόχον ἔχων συστρατεύοιτο καὶ δηλιτῶν καὶ τοξοτῶν καὶ πελταστῶν προεῖπε δὲ καὶ τοῖς ἱππάρχοις, ὅστις εὐιπποτάτην καὶ ευοπλοτάτην τάξιν παρέχοιτο, ὡς καὶ τούτοις νικητήριον δώσων. τὴν δὲ κρίσιν ἔφη ποιήσειν, ἐπεὶ διαβαίησαν ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐν Χερσονήσῳ, διπος εὗ εἰδείησαν, ὅτι τοὺς στρατευομένους δεῖ εὐκρινεῖν.

* Ήν δὲ τὰ ἄθλα τὰ μὲν πλεῖστα ὅπλα ἐκπεπονημένα εἰς § 7 κόσμον καὶ ὁπλιτικὰ καὶ ἵππικά· ἦσαν δὲ καὶ στέφανοι χρυσοῖ. τὰ δὲ πάντα ἄθλα οὐκ ἔλαττον ἐγένοντο ἢ ἀπὸ τεττάρων ταλάντων. τοσούτων μέντοι ἀναλωθέντων, παμπόλλων χρημάτων ὅπλα εἰς τὴν στρατιὰν κατεσκευάσθη.

* Επει δὲ διέβη τὸν Ἑλλήσποντον, κριταὶ κατέστησαν Λα- § 8 κεδαιμονίων μὲν Μένασκος καὶ Ἡρίπιδας καὶ Ὀοσιππος, τῶν δὲ συμμάχων εἰς ἀπὸ πόλεως. καὶ Ἀγησίλαος μὲν ἐπεὶ τὴν κρίσιν ἐποίησεν, ἔχων τὸ στράτευμα ἐπορεύετο τὴν αὐτὴν ὁδόν, ἦνπερ βασιλεύς, ὅτε ἐπὶ Ἑλλάδα ἐστράτευεν.

ΟΙ ΝΕΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ο ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟΣ * Η Ο ΒΟΙΩΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

16. *Η ἐν Νεμέᾳ μάχη (394 π. Χ.)

(Δ, 2, 9-15, 18-23)

* Εν δὲ τούτῳ οἱ μὲν ἔφοροι φρουρὰν ἔφηναν· ἥ δὲ πόλις, § 9-12 ἐπεὶ Ἀγησίπολις παῖς ἔτι ἦν, Ἀριστόδημον, τοῦ γένους ὅντα καὶ πρόδικον τοῦ παιδός, ἡγεῖσθαι τῇ στρατιᾷ ἐκέλευνον. ἐπεὶ δ' ἔξῆσαν μὲν οἱ Λακεδαιμόνιοι, συνειλεγμένοι δ' ἦσαν οἱ ἐναντίοι, συνελθόντες ἐβουλεύοντο, πῶς ἀν τὴν μάχην συμφορώτατα σφίσιν αὐτοῖς ποιήσαιντο. Τιμόλαος μὲν Κορίνθιος ἔλεξεν «Ἄλλ' ἐμοὶ δοκεῖ», ἔφη, «ὦ ἄνδρες σύμμαχοι, τοιοῦτον εἶναι τὸ τῶν Λακεδαιμονίων πρᾶγμα, οἴόντερ τὸ τῶν ποταμῶν. οἵ τε γὰρ ποταμοὶ πρὸς μὲν ταῖς πηγαῖς οὐ μεγάλοι εἰσὶν ἀλλ' εὐδιάβατοι, δσφ δ' ἀν πορρωτέρω γένωνται, ἐπειμβάλλοντες ἔτεροι ποταμοὶ τοσούτῳ ἴσχυρότερον αὐτῶν τὸ δέεῦμα ποιοῦσι, καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ὡσαύτως, ἔνθεν μὲν ἔξερχονται, αὐτοὶ μόνοι εἰσί, προϊόντες δὲ καὶ παραλαμβάνον-

τες τὰς πόλεις πλείονές τε καὶ δυσμαχώτεροι γίγνονται. ὅρῶ δ' ἔγωγε», ἔφη, «καὶ δόποσοι σφῆκας ἔξαιρεῖν βούλονται, ἐὰν μὲν ἐκθέοντας τὸν σφῆκας πειρῶνται θηρᾶν, ὑπὸ πολλῶν τυπτομένους ἐὰν δ' ἔτι ἔνδον ὄντων τὸ πῦρ προσφέρωσι, πάσχοντας μὲν οὐδέν, χειρούμενους δὲ τὸν σφῆκας. ταῦτ' οὖν ἐνθυμούμενος ἥγοῦμαι κράτιστον εἶναι μάλιστα μὲν ἐν αὐτῇ, εἰ δὲ μή, ὅτι ἐγγύτατα τῆς Λακεδαιμονίου τὴν μάχην ποιεῖσθαι». δόξαντος δ' εὗ λέγειν αὐτοῦ ἐψηφίσαντο ταῦτα.

§ 13 - 15   Ἐν φῷ δὲ περὶ ἡγεμονίας τε διεπράττοντο καὶ διωμολογοῦντο, εἰς ὁπόσους δέοι τάττεσθαι πᾶν τὸ στράτευμα, ὅπως μὴ λίαν βαθείας τὰς φάλαγγας ποιούμεναι αἱ πόλεις κύκλωσιν τοῖς πολεμίοις παρέχοιεν, ἐν τούτῳ οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ δὴ Τεγεάτας παρειληφότες καὶ Μαντινέας ἔξῆσαν τὴν ἀμφίαλον. καὶ πορευόμενοι, σχεδόν τι ἄμα οἱ μὲν περὶ τὸν Κορινθίους ἐν τῇ Νεμέᾳ ἤσαν, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι ἐν τῷ Σικυῶνι. ἐμβαλόντων δὲ αὐτῶν κατὰ τὴν Ἐπιεικίαν, τὸ μὲν πρῶτον ἐκ τῶν ὑπερδεξίων βάλλοντες αὐτοὺς καὶ τοξεύοντες μάλα κακῶς ἐποίουν οἱ γυμνῆτες τῶν ἀντιπάλων· ὡς δὲ κατέβησαν ἐπὶ θάλατταν, ταύτῃ προησαν διὰ τοῦ πεδίου, τέμνοντες καὶ κάοντες τὴν χώραν· καὶ οἱ ἔτεροι μέντοι ἐπελθόντες κατεστρατοπεδεύσαντο, ἔμπροσθεν ποιησάμενοι τὴν χαράδραν· ἐπεὶ δὲ προϊόντες οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐκέτι δέκα στάδια ἀπείχον τῶν πολεμίων, κάκεῖνοι αὐτοῦ στρατοπεδευσάμενοι ἡσυχίαν εἶχον.

§ 18   Οἱ δὲ Βοιωτοὶ ἔως μὲν τὸ εὐώνυμον εἶχον, οὐδέν τι κατήπειγον τὴν μάχην συγάπτειν· ἐπεὶ δε οἱ μὲν Ἀθηναῖοι κατὰ Λακεδαιμονίους ἐγένοντο, αὐτοὶ δὲ τὸ δεξιὸν ἔσχον καὶ κατὰ Ἀχαιοὺς ἀντετάχθησαν, εὐθὺς τά τε ιερὰ καλὰ ἔφασαν εἶναι καὶ παρήγγειλαν παρασκευάζεσθαι ὡς μάχης ἐσομένης. καὶ πρῶτον μέν, ἀμελήσαντες τοῦ εἰς ἐκκαίδεκα, βαθεῖαν παντελῶς ἐποιήσαντο τὴν φάλαγγα, ἔτι δὲ καὶ ἥγον ἐπὶ τὰ δεξιά,

ὅπως ὑπερέχοιεν τῷ κέρατι τῶν πολεμίων. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἵνα μὴ διασπασθείσαν, ἐπηκολούθουν, καίπερ γιγνώσκοντες, ὅτι κίνδυνος εἴη κυκλωθῆναι.

Τέως μὲν οὖν οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐκ ἥσθιανοντο προσι- § 19 ὄντων τῶν πολεμίων καὶ γὰρ ἦν λάσιον τὸ χωρίον ἐπεὶ δὲ ἐπαιάνισαν, τότε δὴ ἔγνωσαν, καὶ εὐθὺς ἀντιπαρόγγειλαν ἄπαντας διασκευάζεσθαι ὡς εἰς μάχην. ἐπεὶ δὲ συνετάχθησαν, ὡς ἕκαστους οἱ ξεναγοὶ ἔταξαν, παρηγγύησαν μὲν ἀκολουθεῖν τῷ ἥγουμένῳ, ἥγον δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπὶ τὰ δεξιά, καὶ οὕτω πολὺ ὑπερέτεινον τὸ κέρας, ὥστε τῶν Ἀθηναίων αἱ μὲν ἔξ φυλαὶ κατὰ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐγένοντο, αἱ δὲ τέτταρες κατὰ Τεγεάτας.

Οὐκέτι δὲ στάδιον ἀπεχόντων, σφαγιασάμενοι οἱ Λακε- § 20 - 22 δαιμόνιοι τῇ Ἀγροτέᾳ, ὥσπερ νομίζεται, τὴν χίμαιραν, ἥγουντο ἐπὶ τοὺς ἐναντίους, τὸ ὑπερέχον ἐπικάμψαντες εἰς κύκλωσιν. ἐπεὶ δὲ συνέμειξαν, οἱ μὲν ἄλλοι σύμμαχοι πάντες οἱ τῶν Λακεδαιμονίων ἐκρατήθησαν ὑπὸ τῶν ἐναντίων, Πελληνεῖς δὲ κατὰ Θεσπιέας γενόμενοι ἐμάχοντό τε καὶ ἐν χώρᾳ ἐπιπτον ἐκατέρων. αὐτοὶ δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι ὅσον τε κατέσχον τῶν Ἀθηναίων, ἐκράτησαν, καὶ κυκλωσάμενοι τῷ ὑπερέχοντι πολλοὺς ἀπέκτειναν αὐτῶν, καὶ ἄτε δὴ ἀπαθεῖς ὅντες, συντεταγμένοι ἐπορεύοντο· καὶ τὰς μὲν τέτταρας φυλὰς τῶν Ἀθηναίων, πρὶν ἐκ τῆς διώξεως ἐπαναχωρῆσαι, παρῆλθον, ὥστε οὐκ ἀπέθανον αὐτῶν πλὴν εἴ τις ἐν τῇ συμβολῇ ὑπὸ Τεγεατῶν τοῖς δὲ Ἀργείοις ἐπιτυγχάνουσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀναχωροῦσι, καὶ μέλλοντος τοῦ πρώτου πολεμάρχου ἐκ τοῦ ἐναντίου συμβάλλειν αὐτοῖς, λέγεται ἄρα τις ἀναβοῆσαι ἀφεῖναι τοὺς πρώτους. ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο, παραθέοντας δὴ παίοντες εἰς τὰ γυμνὰ πολλοὺς ἀπέκτειναν αὐτῶν. ἐπελάβοντο δὲ καὶ Κορινθίων ἀναχωρούντων. ἔτι δὲ ἐπέτυχον οἱ Λακεδαιμόνιοι

καὶ τῶν Θηβαίων τισὶν ἀναχωροῦσιν ἐκ τῆς διώξεως καὶ ἀπέκτειναν συχνοὺς αὐτῶν.

§ 23 Τούτων δὲ γενομένων, οἱ ἡττώμενοι τὸ μὲν πρῶτον ἔφευγον πρὸς τὰ τεύχη· ἔπειτα δ' εἰδοῦσιν τὸν Κορινθίων πάλιν κατεσκήνησαν εἰς τὸ ἀρχαῖον στρατόπεδον. Λακεδαιμόνιοι δ' αὖτε ἀπαναχωρήσαντες, ἔνθα τὸ πρῶτον τοῖς πολεμίοις συνέμειξαν, ἐστήσαντο τρόπαιον. καὶ αὕτη μὲν δὴ ἡ μάχη οὗτως ἐγένετο.

17. Ὁ Ἀγησίλαος εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ Βοιωτίαν.

Ἡ ἐν Κορωνείᾳ μάχη (394 π. Χ.).

(Δ, 3, 1-23)

§ 1-2 Ὁ δὲ Ἀγησίλαος σπεύδων μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας ἐβοήθει· ὅντι δ' αὐτῷ ἐν Ἀμφιπόλει ἀγγέλλει Δερκυλίδας, ὅτι νικῶν τε αὖτε Λακεδαιμόνιοι, καὶ αὐτῶν μὲν τεθνάναι δοκτώ, τῶν δὲ πολεμίων παμπληθεῖς· ἐδήλου δέ, ὅτι καὶ τῶν συμμάχων οὐκ ὀλίγοι πεπτωκότες εἴεν. ἐρομένου δὲ τοῦ Ἀγησιλάου· «Ἄρ᾽ ἄν, ὦ Δερκυλίδα, ἐν καιρῷ γένοιτο, εἰ αἱ συμπέμπουσαι πόλεις ἡμῖν τοὺς στρατιώτας τὴν νίκην ὡς τάχιστα πύθοιντο;;» ἀπεκρίνατο δὴ ὁ Δερκυλίδας· «Εὐθυμοτέρους γοῦν εἰκὸς ταῦτ᾽ ἀκούσαντας εἶναι». «Οὐκοῦν σύ, ἐπεὶ παρεγένου, κάλλιστος ἄν ἀπαγγείλαις;;» δὲ ἀσμενος ἀκούσας, (καὶ γὰρ ἀεὶ φιλαπόδημος ἦν), εἶπεν· «Εἰ σὺ τάττεις». «Ἀλλὰ τάττω», ἔφη, «καὶ προσαπαγγέλλειν κελεύω, ὅτι, ἐὰν καὶ τάδε εὖ γένηται, πάλιν παρεσόμεθα, ὥσπερ καὶ ἔφαμεν».

§ 3 Ὁ μὲν δὴ Δερκυλίδας ἐφ' Ἑλλησπόντου πρῶτον ἐπορεύετο· δὲ δὲ Ἀγησίλαος διαλλάξας Μακεδονίαν εἰς Θετταλίαν ἀφίκετο. Λαρισαῖοι μὲν οὖν καὶ Κραννώνιοι καὶ Σκουτουσσαῖοι καὶ Φαρσάλιοι, σύμμαχοι ὅντες Βοιωτοῖς, καὶ πάντες δὲ Θετταλοί, πλὴν ὅσοι αὐτῶν φυγάδες τότε ἐτύγχανον, ἐκάκούργουν αὐτὸν ἐπακολουθοῦντες.

Ο δὲ τέως μὲν ἔγενεν ἐν πλαισίῳ τὸ στράτευμα, τοὺς ἡμί- § 4 - 5 σεις μὲν ἔμπροσθεν, τοὺς ἡμίσεις δ' ἐπ' οὐρᾶς ἔχων τῶν ἵππεων. ἐπεὶ δ' ἐκώλυνον τῆς πορείας οἱ Θετταλοὶ ἐπελαύνοντες τοῖς ὅπισθεν, παραπέμπει ἐπ' οὐρᾶν καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ στόματος ἵππικὸν πλήν τῶν περὶ αὐτόν. ως δὲ παρετάξαντο ἀλλήλοις, οἱ μὲν Θετταλοὶ νομίσαντες οὐκ ἐν καλῷ εἶναι πρός τοὺς δύλιτας ἵππομαχεῖν, στρέψαντες βάδην ἀπεχώρουν, οἱ δὲ μάλα σωφρόνως ἐπηκολούθουν.

Γνοὺς δὲ ὁ Ἀγησίλαος ἢ ἑκάτεοι ἡμάρτανον, πέμπει § 6 - 8 τοὺς περὶ αὐτὸν μάλα εὐρώστους ἵππεας καὶ κελεύει τοῖς τε ἄλλοις παραγγέλλειν καὶ αὐτοὺς διώκειν ως τάχιστα καὶ μηκέτι δοῦναι αὐτοῖς ἀναστροφήν. οἱ δὲ Θετταλοὶ ως εἰδον παρὰ δόξαν ἐλαύνοντας, οἱ μὲν αὐτῶν οὐδ' ἀνέστρεψαν, οἱ δὲ πειρώμενοι τοῦτο ποιεῖν πλαγίους ἔχοντες τοὺς ἵππους ἥλισκοντο. Πολύχαριος μέντοι ὁ Φαρσάλιος ἵππαρχῶν ἀνέστρεψε τε καὶ μαχόμενος σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν ἀποθνήσκει. ως δὲ τοῦτο ἐγένετο, φυγὴ τῶν Θετταλῶν ἔξαισία γίγνεται· ὥστε οἱ μὲν ἀπέθνησκον αὐτῶν, οἱ δὲ καὶ ἥλισκοντο. ἔστησαν δ' οὖν οὐ πρόσθεν, πρὶν ἐν τῷ ὅρε τῷ Ναρθακίῳ ἐγένοντο.

Καὶ τότε μὲν δὴ Ἀγησίλαος τρόπαιόν τ' ἔστησατο με- § 9 ταξὺ Πραντὸς καὶ Ναρθακίου, καὶ αὐτοῦ ἔμεινε μάλα ἡδόμενος τῷ ἔργῳ, ὅτι τοὺς μέγιστον φρονοῦντας ἐπὶ ἵππικῇ ἐνενικήκει σὺν τῷ ἵππῳ, δ' αὐτὸς συνέλεξε. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὑπερβαλὼν τὰ Ἀχαϊκὰ τῆς Φθίας ὅρη τὴν λοιπὴν πᾶσαν διὰ φιλίας ἐπορεύετο μέχρι πρὸς τὰ Βοιωτῶν ὅρια.

"Οντος δ' αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἔμβιολῃ δ' ἥλιος μηνοειδῆς ἔδοξε § 10 - 14 φανῆναι, καὶ ἥγγέλθη, ὅτι ἡττημένοι εἶεν Λακεδαιμόνιοι τῇ ναυμαχίᾳ καὶ ὁ ναύαρχος Πείσανδρος τεθναίη. ὁ οὖν Ἀγησίλαος πυθόμενος ταῦτα τὸ μὲν πρῶτον χαλεπῶς ἤνεγκεν. ἐπεὶ μέντοι ἐνεθυμήθη, ὅτι τοῦ στρατεύματος τὸ πλεῖστον εἴη αὐτῷ οἷον ἀγαθῶν μὲν γιγνομένων ἡδέως μετέχειν, εἰ δέ

τι χαλεπὸν δοφεν, οὐκ ἀνάγκην εἶναι κοινωνεῖν αὐτοῖς, ἐκ τούτου μεταβαλὼν ἔλεγεν, ὡς ἀγγέλλοιτο δὲ μὲν Πείσανδρος τετελευτηκός, νικώῃ δὲ τῇ ναυμαχίᾳ. ἄμα δὲ ταῦτα λέγων καὶ ἔβουσθντει διὰ εὐαγγέλια καὶ πολλοῖς διέπεμπε τῶν τεθυμένων· ὅστε ἀκροβολισμοῦ ὅντος πρὸς τοὺς πολεμίους ἐκράτησαν οἱ τοῦ Ἀγησιλάου τῷ λόγῳ διὰ Λακεδαιμονίων νικώντων τῇ ναυμαχίᾳ.

§ 15   Ἡσαν δ' οἱ μὲν ἀντιτεταγμένοι τῷ Ἀγησιλάῳ Βοιωτοί, Ἀθηναῖοι, Ἀργεῖοι, Κορίνθιοι, Αἰνιᾶνες, Εὐβοεῖς, Λοκροὶ ἀμφότεροι· σὺν Ἀγησιλάῳ δὲ Λακεδαιμονίων μὲν μόρα ἡ ἐκ Κορίνθου διαβᾶσα, ἥμισυ δὲ μόρας τῆς ἐξ Ὁρχομενοῦ, ἔτι δ' οἱ ἐκ Λακεδαιμονίους νεοδαμώδεις συστρατευσάμενοι αὐτῷ, πρὸς δὲ τούτοις τὸ ξενικόν, οὗ Ἡριππίδας ἔξενάγει, ἔτι δὲ οἱ ἀπὸ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεων Ἑλληνίδων, καὶ ἀπὸ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, ὅσας διιδὼν παρέλαβεν. αὐτόθεν δὲ προσεγένοντο ὄπλιται Ὁρχομένιοι καὶ Φωκεῖς. πελτασταί γε μὴν πολὺ πλείονες οἱ μετ' Ἀγησιλάου. ἵππεῖς δ' αὖ παραπλήσιοι ἀμφοτέροις τὸ πλῆθος. ἡ μὲν δὴ δύναμις αὕτη ἀμφοτέρων.

§ 16 - 17   Διηγήσομαι δὲ καὶ τὴν μάχην· καὶ γάρ που ἐγένετο, οἵα οὐκ ἄλλῃ τῶν γ' ἐφ' ἥμδων. συνῆσαν μὲν γὰρ εἰς τὸ κατὰ Κορώνειαν πεδίον οἱ μὲν σὺν Ἀγησιλάῳ ἀπὸ τοῦ Κηφισοῦ, οἱ δὲ σὺν Θηβαίοις ἀπὸ τοῦ Ἐλικῶνος. εἶχε δ' Ἀγησιλαος μὲν δεξιὸν τοῦ μετ' αὐτοῦ, Ὁρχομένιοι δ' αὐτῷ ἔσχατοι ἦσαν τοῦ εὐωνύμου. οἱ δ' αὖ Θηβαῖοι αὐτοὶ μὲν δεξιοὶ ἦσαν, Ἀργεῖοι δ' αὐτοῖς τὸ εὐώνυμον εἶχον. συνιόντων δὲ τέως μὲν σιγὴ πολλὴ ἀπ' ἀμφοτέρων ἦν. ἥντικα δ' ἀπεῖχον ἀλλήλων ὅσον στάδιον, ἀλαλάξαντες οἱ Θηβαῖοι δρόμῳ διμόσε εφέροντο. διὰ δὲ τριῶν ἔτι πλέθρων ἐν μέσῳ ὅντων ἀντεπεξέδραμον ἀπὸ τῆς Ἀγησιλάου φάλαγγος οὗτοι, διν Ἡριππίδας ἔξενάγει καὶ σὺν αὐτοῖς Ἰωνες καὶ Αἰολεῖς καὶ Ἑλλησπόντιοι, καὶ πάντες οὗτοι τῶν συνεκδραμόντων τε ἐγένοντο καὶ εἰς δόρυ ἀφικόμε-

νοι ἔτρεψαν τὸ καθ' αὐτούς. Ἀργεῖοι μέντοι οὐκ ἐδέξαντο τοὺς περὶ Ἀγησίλαον, ἀλλ' ἔφυγον ἐπὶ τὸν Ἐλικῶνα.

Κάνταῦθα οἱ μὲν τινες τῶν ξένων ἐστεφάνουν ἥδη τὸν § 18 - 19 Ἀγησίλαον, ἀγγέλλει δέ τις αὐτῷ, ὅτι οἱ Θηβαῖοι τοὺς Ὁρχομενίους διακόφαντες ἐν τοῖς σκευοφόροις εἴησαν. καὶ ὁ μὲν εὐθὺς ἔξελέξας τὴν φάλαγγα ἦγεν ἐπ' αὐτούς. οἱ δ' αὖ Θηβαῖοι ὡς εἶδον τοὺς συμμάχους πρὸς Ἐλικῶνι πεφευγότας, διαπεσεῖν βουλόμενοι πρὸς τοὺς ἑαυτῶν συσπειραθέντες ἔχώρουν ἐρωμένως. ἐνταῦθα Ἀγησίλαον ἀνδρεῖον μὲν ἔξεστιν εἰπεῖν ἀναμφισβήτητος· οὐ μέντοι εἴλετο γε τὰ ἀσφαλέστατα. ἔξδν γὰρ αὐτῷ παρέντι τοὺς διαπίπτοντας ἀκολουθοῦντι χειροῦσθαι τοὺς ὄπισθεν, οὐκ ἐποίησε τοῦτο, ἀλλ' ἀντιμέτωπος συνέρρεας τοῖς Θηβαίοις. καὶ συμβαλόντες τὰς ἀσπίδας ἐωθοῦντο, ἐμάχοντο, ἀπέκτεινον, ἀπέθνησκον. τέλος δὲ τῶν Θηβαίων οἱ μὲν διαπίπτουσι πρὸς Ἐλικῶνα, πολλοὶ δὲ ἀποχωροῦντες ἀπέθανον.

'Επεὶ δ' ἡ μὲν νίκη Ἀγησιλάου ἐγεγένητο, τετρωμένος δ' § 20 αὐτὸς προσενήνεκτο πρὸς τὴν φάλαγγα, προσελάσαντές τινες τῶν ἵππων λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι τῶν πολεμίων ὡς ὁγδοήκοντα σὺν ὄπλοις ὑπὸ τῷ νεφέλῃ εἰσι, καὶ ἡρώτων, τί χρὴ ποιεῖν. ὁ δέ, καίπερ πολλὰ τραύματα ἔχων, ὅμως οὐκ ἐπελάθετο τοῦ θείου, ἀλλ' ἔᾶν τε ἀπιέναι, ἢ βούλοιντο, ἐκέλευε καὶ ἀδικεῖν οὐκ εἴα. τότε μὲν οὖν, (καὶ γὰρ ἦν ἥδη ὁψέ), δειπνοποιησάμενοι ἔκοιμῆθσαν.

Πρὸ δὲ Γῦλιν τὸν πολέμαρχον παρατάξαι τε ἐκέλευε τὸ § 21 στράτευμα καὶ τρόπαιον ἵστασθαι καὶ στεφανοῦσθαι πάντας τῷ θεῷ καὶ τοὺς αὐλητὰς πάντας αὐλεῖν. καὶ οἱ μὲν ταῦτ' ἐποίουν. οἱ δὲ Θηβαῖοι ἔπειμψαν κήρυκας ὑποσπόνδους τοὺς νεκροὺς αἴτοῦντες θάψαι, καὶ οὕτω δὴ αἵ τε σπονδαὶ γίγνονται καὶ Ἀγησίλαος μὲν εἰς Δελφοὺς ἀφικόμενος δεκάτην τῶν ἐκ τῆς λείας τῷ θεῷ ἀπέθυσεν οὐκ ἐλάττω ἐκατὸν ταλάντων.

Γῦλις δὲ ὁ πολέμαρχος ἔχων τὸ στράτευμα ἀπεχώρησεν εἰς Φωκέας, ἐκεῖθεν δ' εἰς τὴν Λοκρίδα ἐμβάλλει.

§ 22 - 23   Καὶ τὴν μὲν ἄλλην ἡμέραν οἱ στρατιῶται καὶ σκεύη ἐκ τῶν κωμῶν καὶ σῖτον ἥρπαζον. ἐπεὶ δὲ πρὸς ἑσπέραν ἦν τελευταίων ἀποχωρούντων τῶν Λακεδαιμονίων ἐπηκολούθουν αὐτοῖς οἱ Λοκροὶ βάλλοντες καὶ ἀκοντίζοντες. ὡς δ' αὐτῶν οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑποστρέψαντες καὶ διώξαντες κατέβαλόν τινας, ἐκ τούτου ὅπισθεν μὲν οὐκέτι ἐπηκολούθουν, ἐκ δὲ τῶν ὑπερδεξίων ἔβαλλον. οἱ δ' ἐπεχείρησαν μὲν καὶ πρὸς τὸ σιμὸν διώκειν· ἐπεὶ δὲ σκότος τε ἐγίγνετο καὶ ἀποχωροῦντες οἱ μὲν διὰ τὴν δυσχωρίαν ἔπιπτον, οἱ δὲ καὶ διὰ τὸ μὴ προορᾶν τὰ ἔμπροσθεν, οἱ δὲ καὶ ὑπὸ τῶν βελῶν, ἐνταῦθα ἀποθνήσκουσι Γῦλίς τε ὁ πολέμαρχος καὶ τῶν παραστατῶν Πελλῆς, καὶ οἱ πάντες ὡς ὀκτωκαΐδεκα τῶν Σπαρτιατῶν, οἱ μὲν καταλευσθέντες, οἱ δὲ καὶ τραυματισθέντες. εἰ δὲ μὴ ἐβοήθησαν αὐτοῖς ἐκ τοῦ στρατοπέδου δειπνοῦντες, ἐκινδύνευσαν ἄν ἀπαντες ἀπολέσθαι.

Μετὰ τοῦτο γε μὴν ἀφείθη μὲν κατὰ πόλεις τὸ ἄλλο στράτευμα, ἀπέπλευσε δὲ καὶ ὁ Ἀγησίλαος ἐπ' οἴκου.

18. Σφαγὴ τῶν ἐν Κορίνθῳ εἰρηνοφίλων. Κατάληψις τῶν τειχῶν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων (393 π.Χ.)

(Δ, 4, 1 - 14)

§ 1   Ἐκ δὲ τούτου ἐπολέμουν Ἀθηναῖοι μὲν καὶ Βοιωτοὶ καὶ Ἄργειοι καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν ἐκ Κορίνθου δρμάωνει, Λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ οἱ σύμμαχοι ἐκ Σικυῶνος. δρῶντες δ' οἱ Κορίνθιοι ἑαυτῶν μὲν καὶ τὴν χώραν δησυμένην καὶ ἀποθνήσκοντας διὰ τὸ ἀεὶ τῶν πολεμίων ἐγγὺς εἶναι, τοὺς δ' ἄλλους συμμάχους καὶ αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ ὄντας καὶ τὰς χώρας αὐτῶν ἐνεργοὺς οὕσας, οἱ πλεῖστοι καὶ βέλτιστοι αὐτῶν εἰρήνης ἐπεθύμησαν καὶ συνιστάμενοι ἐδίδασκον ταῦτα ἀλλήλους.

Γνόντες δ' οἱ Ἀργεῖοι καὶ Ἀθηναῖοι καὶ Βοιωτοὶ καὶ § 2-3
 Κορινθίων οἵ τε τῶν παρὰ βασιλέως χρημάτων μετεσχηκότες
 καὶ οἱ τοῦ πολέμου αἰτιώτατοι γεγενημένοι, ὡς, εἰ μὴ ἐκπο-
 δῶν ποιήσουντο τοὺς ἐπὶ τὴν εἰρήνην τετραμμένους, κινδυ-
 νεύσει πάλιν ἡ πόλις λακωνίσαι, οὕτω δὴ σφαγὰς ἐπεχείρουν
 ποιεῖσθαι. καὶ πρῶτον μὲν τὸ πάντων ἀνοισιώτατον ἐβούλευ-
 σαντο· οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι, κάν γόμφῳ τις καταγγωσθῆ, οὐκ ἀπο-
 κτείνουσιν ἐν ἕορτῷ· ἔκεινοι δ' Ἔνκλείων τὴν τελευταίαν
 προείλοντο, ὅτι πλείονας ἀν ὃντο λαβεῖν ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὥστε
 ἀποκτεῖναι. ὡς δ' ἐσημάνθη τούτοις, οἵς εἴρητο, οὓς ἔδει ἀπο-
 κτεῖναι, σπασάμενοι τὰ ἔιφη ἔπαιον τὸν μέν τινα συνεστηκότα
 ἐν κύκλῳ, τὸν δὲ καθήμενον, τὸν δέ τινα ἐν θεάτρῳ, τὸν δὲ
 καὶ κριτὴν καθήμενον. ὡς δ' ἐγνώσθη τὸ πρᾶγμα, εὐθὺς ἔφευ-
 γον οἱ βέλτιστοι, οἱ μὲν πρὸς τὰ ἀγάλματα τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ
 θεῶν, οἱ δὲ ἐπὶ τοὺς βωμούς· ἔνθα δὴ οἱ ἀνοισιώτατοι καὶ
 παντάπασιν οὐδὲν νόμιμον φρονοῦντες, οἵ τε κελεύοντες καὶ
 οἱ πειθόμενοι, ἔσφαττον καὶ πρὸς τοῖς ἰεροῖς· ὥστ' ἐνίους καὶ
 τῶν οὐ τυπτομένων, νομίμων δ' ἀνθρώπων, ἀδημονῆσαι τὰς
 ψυχὰς ἴδοντας τὴν ἀσέβειαν.

Ἄποθνήσκουσι δ' οὕτω τῶν μὲν πρεσβυτέρων πολλοί· § 4-5
 μᾶλλον γὰρ ἔτυχον ἐν τῇ ἀγορᾷ ὅντες· οἱ δὲ νεώτεροι, ὑπο-
 πτεύσαντος Πασιμήλου τὸ μέλλον ἔσεσθαι, ἡσυχίαν ἔσχον ἐν
 τῷ Κρανείῳ. δὲ τῆς κραυγῆς ἥσθοντο καὶ φεύγοντές τινες
 ἐκ τοῦ πράγματος ἀφίκοντο πρὸς αὐτούς, ἐκ τούτου ἀναδρα-
 μόντες κατὰ τὸν Ἀκροκόρινθον, προσβαλόντας μὲν Ἀργείους
 καὶ τοὺς ἄλλους ἀπεκρούσαντο· βουλευομένων δέ, τί χρὴ ποι-
 εῖν, πίπτει τὸ κιονόκρανον ἀπὸ τοῦ κίονος οὕτε σεισμοῦ οὕτε
 ἀνέμου γενομένου. καὶ θυομένοις δὲ τοιαῦτα ἦν τὰ ἱερά, ὥστε
 οἱ μάντεις ἔφασαν ἄμεινον εἶναι καταβαίνειν ἐκ τοῦ χωρίου.
 καὶ τὸ μὲν πρῶτον ὡς φευξόμενοι ἔξω τῆς Κορινθίας ἀπεχώ-
 ρησαν. ἐπεὶ δὲ καὶ φύλοι αὐτοὺς ἔπειθον καὶ μητέρες ἴοῦσαι

καὶ ἀδελφαί, καὶ αὐτῶν δὲ τῶν ἐν δυνάμει ὅντων τινὲς ὄμνύντες ὑπισχνοῦντο μηδὲν χαλεπὸν αὐτοὺς πείσεσθαι, οὕτω δὴ ἀπῆλθόν τινες οἴκαδε αὐτῶν.

§ 6 - 7   'Ορῶντες δὲ τοὺς τυραννεύοντας, αἰσθανόμενοι δὲ ἀφανιζομένην τὴν πόλιν διὰ τὸ καὶ ὅρους ἀνεσπάσθαι καὶ "Αργος ἀντὶ Κορίνθου τὴν πατρίδα αὐτοῖς ὀνομάζεσθαι, καὶ πολιτείας μὲν ἀναγκαζόμενοι τῆς ἐν "Αργει μετέχειν, ἵς οὐδὲν ἐδέοντο, ἐν δὲ τῇ πόλει μετοίκων ἔλαττον δυνάμενοι, ἐγένοντό τινες αὐτῶν, οἵ ἐνόμισαν οὕτω μὲν ἀβίωτον εἶναι πειρωμένους δὲ τὴν πατρίδα, ὥσπερ ἦν καὶ ἔξ ἀρχῆς, Κόρινθον ποιεῖσθαι καὶ ἐλευθέραν ἀποδεῖξαι, καὶ τῶν μὲν μιαιφόνων καθαράν, εὔνομίᾳ δὲ χρωμένην, ἄξιον εἶναι, εἰ μὲν δύναιντο καταπρᾶξαι ταῦτα, σωτῆρας γενέσθαι τῆς πατρίδος, εἰ δὲ μὴ δύναιντο, τῶν γε καλλίστων καὶ μεγίστων ἀγαθῶν ὀρεγομένους ἀξιεπαινοτάτης τελευτῆς τυχεῖν. οὕτω δὴ ἐπιχειροῦσιν ἄνδρες δύο, Πασίμηλός τε καὶ Ἀλκιμένης, διαδύντες διὰ χειμάρρου συγγενέσθαι Πραξίτα τῷ Λακεδαιμονίων πολεμάρχῳ, δις ἐτύγχανε μετὰ τῆς αὐτοῦ μόρας φρουρῶν ἐν Σικυῶνι, καὶ εἰπον, ὅτι δύναιντ' ἀν παρασχεῖν αὐτῷ εἴσοδον εἰς τὰ κατατείνοντα ἐπὶ Λέχαιον τείχη. ὁ δέ, καὶ πρόσθεν γιγνώσκων τοὺς ἄνδρας ἀξιοπίστους ὅντας, ἐπίστευσε καὶ διαπρᾶξάμενος, ὥστε καὶ τὴν ἀπίέναι μέλλουσαν ἐκ Σικυῶνος μόραν καταμεῖναι, ἔπραττε τὴν εἴσοδον.

§ 8   'Επεὶ δέ οἱ δύο ἄνδρες καὶ κατὰ τύχην καὶ κατ' ἐπιμέλειαν ἐγένοντο φύλακες κατὰ τὰς πύλας ταύτας, ἔνθαπερ τὸ τρόπαιον ἔστηκεν, οὕτω δὴ ἔχων ὁ Πραξίτας ἔρχεται τήν τε μόραν καὶ Σικυωνίους καὶ Κορινθίων, δσοι φυγάδες ὅντες ἐτύγχανον. ἐπεὶ δ' ἦν πρὸς ταῖς πύλαις, φοβούμενος τὴν εἴσοδον, ἔβουλήθη τῶν πιστῶν ἄνδρα εἰσπέμψαι σκεψόμενον τὰ ἔνδον. οἱ δὲ εἰσήγαγον καὶ οὕτως ἀπλῶς ἀπέδειξαν, ὥστε δ

εἰσελθὼν ἔξήγγειλε πάντα εἶναι ἀδόλως, οἴταπερ ἔλεγον. ἐκ τούτου δ' εἰσέρχεται.

‘Ως δὲ πολὺ διεκόντων τῶν τειχῶν ἀπ' ὅλλήλων παρατατ- § 9 - 10 τόμενοί δὲ λίγοι ἔαυτοῖς ἔδοξαν εἶναι, σταύρωμά τ' ἐποιήσαντο καὶ τάφρον, οἵαν ἐδύναντο πρὸ αὐτῶν, ἥως δὴ οἱ σύμμαχοι βοηθήσουεν αὐτοῖς. ἦν δὲ καὶ ὅπισθεν αὐτῶν ἐν τῷ λιμένι Βοιωτῶν φυλακή. τὴν μὲν οὖν ἐπὶ τῇ νυκτὶ, ἣ εἰσῆλθον, ἡμέραν ἄμαχοι διήγαγον· τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἤκον οἱ Ἀργεῖοι πασσυδίᾳ βοηθοῦντες· καὶ ενδόντες τεταγμένους Λακεδαιμονίους μὲν ἐπὶ τῷ δεξιῷ ἔαυτῶν, Σικυωνίους δὲ ἔχομένους, Κορινθίων δὲ τοὺς φυγάδας ὡς πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν πρὸς τῷ ἕψι φεύγει, ἀντιτάττονται ἔχόμενοι τοῦ ἕψου τείχους οἱ περὶ Ἰφικράτη μισθοφόροι, πρὸς δὲ τούτοις Ἀργεῖοι· εὐώνυμον δ' εἶχον αὐτοῖς Κορίνθιοι οἱ ἐκ τῆς πόλεως. καταφρονήσαντες δὲ τῷ πλήθει εὐθὺς ἔχώρουν· καὶ τοὺς μὲν Σικυωνίους ἐκράτησαν καὶ διασπάσαντες τὸ σταύρωμα ἐδίωκον ἐπὶ θάλατταν, καὶ ἐκεὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτειναν. Πασίμαχος δὲ ὁ ἵπταρμοστής, ἔχων ἵππεας οὐ πολλούς, ὡς ἔώρα τοὺς Σικυωνίους πιεζομένους, καταδήσας ἀπὸ δένδρων τοὺς ἵππους καὶ ἀφελόμενος τὰς ἀσπίδας αὐτῶν, μετὰ τῶν ἔθελοντῶν ἦσε ἐναντίον τοῖς Ἀργείοις. οἱ δὲ Ἀργεῖοι, δρῶντες τὰ σίγματα τὰ ἐπὶ τῶν ἀσπίδων, ὡς Σικυωνίους οὐδὲν ἔφοιτοῦντο. ἐνθα δὴ λέγεται, εἰπὼν δὲ Πασίμαχος «Ναι τῷ σιώ, Ἀργεῖοι, ψευσεῖ ὑμὲς τὰ σίγμα ταῦτα», χωρεῖν διμόσε· καὶ οὕτω μαχόμενος μετ' ὅλιγων πρὸς πολλοὺς ἀποθνήσκει καὶ ἄλλοι τῶν περὶ αὐτόν.

Οἱ μέντοι φυγάδες τῶν Κορινθίων νικῶντες τοὺς καθ' § 11 αὐτοὺς διέδυσαν ἄνω καὶ ἐγένοντο ἔγγυς τοῦ περὶ τὸ ἄστυ κύκλου· οἱ δὲ αὖ Λακεδαιμόνιοι ὡς ἥσθοντο κρατούμενα τὰ κατὰ τοὺς Σικυωνίους, βοηθοῦσιν ἔξελθόντες, ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες τὸ σταύρωμα. οἱ γε μὴν Ἀργεῖοι ἐπεὶ ἤκουσαν ὅπισθεν ὄντας τοὺς Λακεδαιμονίους, στραφέντες δρόμῳ πάλιν

ἐκ τοῦ σταυρώματος ἔξεπιπτον. καὶ οἱ μὲν ἐν δεξιᾷ ἔσχατοι αὐτῶν παιόμενοι εἰς τὰ γυμνὰ ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων ἀπέθνησκον, οἱ δὲ πρὸς τῷ τείχει ἀθρόοι σὺν πολλῷ ὅχλῳ πρὸς τὴν πόλιν ἀπεκόμοντο. ὡς δ' ἐνέτυχον τοῖς φυγάσι τῶν Κορινθίων καὶ ἔγνωσαν πολεμίους ὅντας, ἀπέκλιναν πάλιν. ἐνταῦθα μέντοι οἱ μὲν κατὰ τὰς κλίμακας ἀναβαίνοντες ἥλιοντο κατὰ τοῦ τείχους καὶ διεφθείροντο, οἱ δὲ περὶ τὰς κλίμακας ὠθούμενοι καὶ παιόμενοι ἀπέθνησκον, οἱ δὲ καταπατούμενοι ὑπὸ ἀλλήλων ἀπεπνίγοντο.

§ 12 Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι οὐκ ἤπόρουν, τίνα ἀποκτείνοιεν ἔδωκε γὰρ τότε γε διὸς αὐτοῖς ἔργον, οἷον οὐδὲ ηὔξαντό ποτ' ἄν. τὸ γὰρ ἐγχειρισθῆναι αὐτοῖς πολεμίων πλῆθος πεφοβημένον, ἐκπεπληγμένον, τὰ γυμνὰ παρέχον, ἐπὶ τὸ μάχεσθαι οὐδένα τρεπόμενον, εἰς δὲ τὸ ἀπόλλυσθαι πάντας πάντα ὑπηρετοῦντας, πῶς οὐκ ἀν τις θεῖον ἡγήσαιτο; τότε γοῦν οὕτως ἐν ὀλίγῳ πολλοὶ ἔπεσον, ὥστε εἰδισμένοι ὁρᾶν οἱ ἀνθρώποι σωροὺς σίτου, ξύλων, λίθων, τότε ἐθεάσαντο σωροὺς νεκρῶν. ἀπέθανον δὲ καὶ οἱ ἐν τῷ λιμένι τῶν Βοιωτῶν φύλακες, οἱ μὲν ἐπὶ τῶν τειχῶν, οἱ δὲ ἐπὶ τὰ τέγη τῶν νεωσοίκων ἀναβάντες.

§ 13 Μετὰ μὲν τοίνυν τοῦτο οἱ μὲν Κορίνθιοι καὶ Ἀργεῖοι τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπήγοντο, οἱ δὲ σύμμαχοι τῶν Λακεδαιμονίων ἐβοήθουν. ἐπειδὲ ἡ θυροίσθησαν, ἔγνω Πραξίτας πρῶτον μὲν τῶν τειχῶν καθελεῖν, ὥστε δίοδον στρατοπέδῳ ἵκανὴν εἶναι, ἔπειτα δὲ ἀναλαβὼν τὸ στράτευμα ἥγε τὴν ἐπὶ Μέγαρᾳ καὶ αἰρεῖ προσβαλὼν πρῶτον μὲν Σιδοῦντα, ἔπειτα δὲ Κρομμυῶνα. καὶ ἐν τούτοις τοῖς τείχεσι καταστήσας φρουροὺς τοῦμπαλιν ἐπορεύετο· καὶ τειχίσας Ἐπιεικίαν, ἵνα φρουροὶν εἴη πρὸ τῆς φιλίας τοῖς συμμάχοις, οὕτω διαφῆκε τὸ στράτευμα, καὶ αὐτὸς τὴν ἐπὶ Λακεδαιμονα ἀπεχώρει.

§ 14 Ἐκ δὲ τούτου στρατιὰ μὲν μεγάλαι ἐκατέρων διεπέπαυντο, φρουροὺς δὲ πέμπουσαι αἱ πόλεις, αἱ μὲν εἰς Κόρινθον,

αἱ δὲ εἰς Σικυῶνα, ἐφύλαττον τὰ τείχη· μισθοφόρους γε μὴν ἑκάτεροι ἔχοντες διὰ τούτων ἐρρωμένως ἐπολέμουν.

19. Νέα ἐκστρατεία τῶν Λακεδαιμονίων ἐναντίον τῆς Κορίνθου. Αἱ περὶ τὸ Λέχαιον συγκρούσεις (392 π.Χ.)

(Δ, 5, 1 - 19)

Ἐκ δὲ τούτου Λακεδαιμόνιοι ἀκούοντες τῶν φευγόντων, § 1 ὅτι οἱ ἐν τῇ πόλει πάντα μὲν τὰ βισκήματα ἔχοιεν καὶ σῷζοιντο ἐν τῷ Πειραιώ, πολλοὶ δὲ τρέφοιντο αὐτόθεν, στρατεύουσι πάλιν εἰς τὴν Κόρινθον, Ἀγησιλάου καὶ τότε ἥγουμένου. καὶ πρῶτον μὲν ἦλθεν εἰς Ἰσθμόν· καὶ γάρ ἦν ὁ μῆν, ἐν ᾧ Ἰσθμια γίγνεται, καὶ Ἀργεῖοι αὐτοῦ ἐτύγχανον τότε ποιοῦντες τὴν θυσίαν τῷ Ποσειδῶνι, ὡς Ἀργους τῆς Κορίνθου ὄντος. ὡς δ' ἦσθοντο προσιόντα τὸν Ἀγησιλαον, καταλιπόντες καὶ τὰ τεθυμένα καὶ τὰ ἀριστοποιούμενα μάλα σὺν πολλῷ φόβῳ ἀπεχώρουν εἰς τὸ ἄστυ κατὰ τὴν ἐπὶ Κεγχρειάς δόδον.

Οἱ μέντοι Ἀγησιλαος ἐκείνους μὲν καίπερ ὅρῶν οὐκ § 2 - 3 ἐδίωκε, κατασκηνήσας δὲ ἐν τῷ ἵερῷ αὐτός τε τῷ θεῷ ἔθυε καὶ περιέμενεν, ἔως οἱ φυγάδες τῶν Κορινθίων ἐποίησαν τῷ Ποσειδῶνι τὴν θυσίαν καὶ τὸν ἀγῶνα. ἐποίησαν δὲ καὶ οἱ Ἀργεῖοι ἀπελθόντος Ἀγησιλάου ἐξ ἀρχῆς πάλιν Ἰσθμια καὶ ἐκείνῳ τῷ ἔτει τινὰ μὲν τῶν ἄθλων δις ἔκαστος ἐνικήμη, τινὰ δὲ δις οἱ αὐτοὶ ἐκηρύχθησαν. τῇ δὲ τετάρτῃ ἡμέρᾳ δὲ Ἀγησιλαος ἥγε πρὸς τὸ Πείραιον τὸ στράτευμα. Ἰδὼν δὲ ὑπὸ πολλῶν φυλαττόμενον, ἀπεχώρησε μετ' ἄριστον πρὸς τὸ ἄστυ, ὡς προδιδομένης τῆς πόλεως· ὥστε οἱ Κορίνθιοι δείσαντες μὴ προδιδοῖτο ὑπό τινων ἡ πόλις, μετεπέμψαντο τὸν Ἰφικράτη σὺν τοῖς πλείστοις τῶν πελταστῶν. αἰσθόμενος δὲ ὁ Ἀγησιλαος τῆς νυκτὸς παρεληλυθότας αὐτούς, ὑποστρέψας ἅμα

τῇ ἡμέρᾳ εἰς τὸ Πείραιον ἦγε. καὶ αὐτὸς μὲν κατὰ τὰ θερμὰ προήγει, μόραν δὲ κατὰ τὸ ἀκρότατον ἀνεβίβασε. καὶ ταύτην μὲν τὴν νύκτα ὁ μὲν πρὸς ταῖς θερμαῖς ἐστρατοπεδεύετο, ἡ δὲ μόρα τὰ ἄκρα κατέχουσα ἐνυκτέρευσεν.

§ 4   "Ἐνθα δὴ καὶ ὁ Ἀγησίλαος μικρῷ, καιρῷ δ' ἐνθυμήματι εὔδοξίμησε. τῶν γάρ τῇ μόρᾳ φερόντων τὰ σιτία οὐδενὸς πῦρ εἰσενεγκόντος, ψύχους δὲ ὅντος διὰ τὸ πάνυ ἐφ' ὑψηλοῦ εἴναι καὶ διὰ τὸ γενέσθαι ὕδωρ καὶ χάλαζαν πρὸς τὴν ἐσπέραν, καὶ ἀνεβεβήκεσαν δὲ ἔχοντες οἷα δὴ θέρους σπειρία, διγώντων δ' αὐτῶν καὶ ἐν σκότῳ ἀθύμως πρὸς τὸ δεῖπνον ἔχόντων, πέμπει ὁ Ἀγησίλαος οὐκ ἔλαττον δέκα φέροντας πῦρ ἐν χύτραις. ἐπεὶ δὲ ἀνέβησαν ἄλλος ἄλλῃ καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα πυρὰ ἐγένετο ἄτε πολλῆς ὕλης παρούσης, πάντες μὲν ἥλείφοντο, πολλοὶ δὲ καὶ ἐδείπνησαν ἐξ ἀρχῆς. φανερὸς δὲ ἐγένετο καὶ ὁ νεώς τοῦ Ποσειδῶνος ταύτῃ τῇ νυκτὶ καόμενος· ὑφ' ὅτου δ' ἐνεπρήσθη, οὐδεὶς οἶδεν.

§ 5   "Ἐπεὶ δὲ ἥσθοντο οἱ ἐν τῷ Πειραιώ τὰ ἄκρα ἐχόμενα, ἐπὶ μὲν τὸ ἀμύνεσθαι οὐκέτι ἐτράποντο, εἰς δὲ τὸ Ἡραιον κατέφυγον καὶ ἄνδρες καὶ γυναικες καὶ δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι καὶ τῶν βισκημάτων τὰ πλεῖστα. καὶ Ἀγησίλαος μὲν δὴ σὺν τῷ στρατεύματι παρὰ θάλατταν ἐπορεύετο· ἡ δὲ μόρα ἄμα καταβαίνουσα ἀπὸ τῶν ἄκρων Οἰνόην τὸ ἐντειχισμένον τεῖχος αἴρει καὶ τὰ ἐνόντα ἔλαβε, καὶ πάντες δὴ οἱ στρατιῶται ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ πολλὰ τὰ ἐπιτήδεια ἐκ τῶν χωρίων ἐλάμβανον. οἱ δ' ἐν τῷ Ἡραιῷ καταπεφυγότες ἐξῆσαν, ἐπιτρέψαντες Ἀγησιλάῳ γνῶναι, διτι βούλοιτο περὶ σφῶν.

9   "Ἐκ τούτου δ' ἐξῆσι μὲν ἐκ τοῦ Ἡραιον πάμπολλα τὰ αἰχμάλωτα· πρεσβεῖαι δὲ ἄλλοθέν τε πολλαὶ παρῆσαν καὶ ἐκ Βοιωτῶν ἵκον ἐρησόμενοι, τί ἀν ποιοῦντες εἰρήνης τύχοιεν· ὁ δὲ Ἀγησίλαος μάλα μεγαλοφρόνως τούτους μὲν οὐδὲ δρᾶν ἐδόκει, καίπερ Φάρακος τοῦ προξένου παρεστηκότος αὐτοῖς,

ὅπως προσαγάγοι· καθήμενος δ' ἐπὶ τοῦ περὶ τὴν λίμνην κυκλοτεροῦς οἰκοδομήματος ἔθεώρει πολλὰ τὰ ἔξαγόμενα. τῶν δὲ Λακεδαιμονίων ἀπὸ τῶν ὅπλων σὺν τοῖς δόρασι παρηκολούθουν φύλακες τῶν αἰχμαλώτων, μάλα ὑπὸ τῶν παρόντων θεωρούμενοι· οἱ γάρ εὔτυχοῦντες καὶ κρατοῦντες ἀεὶ πως ἀξιοθέατοι δοκοῦσιν εἶναι.

"Ετι δέ καθημένου Ἀγησιλάου καὶ ἐοικότος ἀγαλλομένῳ § 7 τοῖς πεπραγμένοις, ἵπτεύς τις προσήλαυνε καὶ μάλα ἵσχυρῶς ἰδρῶντι τῷ ἵππῳ ὑπὸ πολλῶν δὲ ἐρωτώμενος, διτι ἀγγέλλοι, οὐδὲν ἀπεκρίνατο, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐγγὺς ἦν τοῦ Ἀγησιλάου, καθαλάμενος ἀπὸ τοῦ ἵππου καὶ προσδραμὼν αὐτῷ μάλα σκυθρωπὸς ὥν λέγει τὸ τῆς ἐν Λεχαίῳ μόρας πάθος. ὁ δ' ὡς ἥκουσεν, εὐθύς τε ἐκ τῆς ἕδρας ἀνεπήδησε καὶ τὸ δόρυ ἔλαβε καὶ πολεμάρχους καὶ πεντηκοντῆρας καὶ ἔναγονς καλεῖν τὸν κῆρυκα ἐκέλευεν. ὃς δὲ συνέδραμον οὕτοι, τοῖς μὲν ἄλλοις εἴπεν, (οὐ γάρ πω ἥριστοποίηντο), ἐμφαγοῦσιν διτι δύναιντο, ἥκειν τὴν ταχίστην, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς περὶ δαμοσίαν ὑφηγεῖτο ἀνάριστος. καὶ οἱ δορυφόροι τὰ ὅπλα ἔχοντες παρηκολούθουν σπουδῇ, τοῦ μὲν ὑφηγουμένου, τῶν δὲ μετιόντων.

"Ηδη δ' ἐκπεπερακότος αὐτοῦ τὰ θερμὰ εἰς τὸ πλατὺ § 8 τοῦ Λεχαίου, προσελάσαντες ἵπτεῖς τρεῖς ἀγγέλλουσιν, διτι οἱ νεκροὶ ἀνηρημένοι εἴησαν. ὁ δ' ἐπεὶ τοῦτο ἥκουσε, θέσθαι κελεύσας τὰ ὅπλα καὶ δλίγον χρόνον ἀναπαύσας, ἀπῆγε πάλιν τὸ στρατευμα ἐπὶ τὸ Ἡραιον. τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὰ αἰχμάλωτα διετίθετο.

Οἱ δὲ πρέσβεις τῶν Βοιωτῶν προσκληθέντες καὶ ἐρωτώ- § 9 μενοι, διτι ἥκοιεν, περὶ μὲν τῆς εἰρήνης οὐκέτι ἐμέμνηντο, εἴπον δέ, διτι, εἰ μή τι κωλύοι, βούλοιντο εἰς ἄστυ πρὸς τοὺς σφετέρους στρατιώτας παρελθεῖν. ὁ δ' ἐπιγελάσας «Ἄλλ' οἴδα μέν», ἔφη, «διτι οὐ τοὺς στρατιώτας ἰδεῖν βούλεσθε, ἀλλὰ τὸ εὐτύχημα τῶν φίλων ὑμῶν θεάσασθαι, πόσον τι γεγένηται.

περιμείνατε ούν», ἔφη· «ἔγὼ γάρ ὑμᾶς αὐτὸς ἄξω καὶ μᾶλλον μετ' ἐμοῦ ὅντες γνώσεσθε, ποῖόν τι τὸ γεγενημένον ἐστί». καὶ οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλὰ τῇ ὑστεραίᾳ θυσάμενος ἤγε πρὸς τὴν πόλιν τὸ στράτευμα. καὶ τὸ μὲν τρόπαιον οὐ κατέβαλεν, εἰ δέ τι ἦν λοιπὸν δένδρον, κόπτων καὶ κάων ἐπεδείκνυν, ὡς οὐδεὶς ἀντεξῆι. ταῦτα δὲ ποιήσας ἐστρατοπεδεύσατο περὶ τὸ Λέχαιον· καὶ τοὺς Θηβαίους μέντοι πρόσβεις εἰς μὲν τὸ ἄστυ οὐκ ἀνῆκε, κατὰ θάλατταν δὲ εἰς Κρεῦσιν ἀπέπεμψεν.

§ 10   “Ατε δὲ ἀήθους τοῖς Λακεδαιμονίοις γεγενημένης τῆς τοιαύτης συμφορᾶς, πολὺ πένθος ἦν κατὰ τὸ Λακωνικὸν στράτευμα, πλὴν ὅσων ἐτέθνασαν ἐν χώρᾳ ἢ νοίᾳ ἢ πατέρες ἢ ἀδελφοί· οὗτοι δ’ ὥσπερ νικηφόροι λαμπροὶ καὶ ἀγαλλόμενοι τῷ οἰκείῳ πάθει περιῆσαν. ἐγένετο δὲ τὸ τῆς μόρας πάθος τοιῷδε τρόπῳ.

§ 11 - 12   Οἱ Ἀμυκλαῖοι ἀείποτε ἀπέρχονται εἰς τὰ Ὑακίνθια ἐπὶ τὸν παιᾶνα, ἔάν τε στρατοπεδεύμενοι τυγχάνωσιν, ἔάν τε ἄλλως πως ἀποδημοῦντες. καὶ τότε δὴ τοὺς ἐκ πάσης τῆς στρατιᾶς Ἀμυκλαίους κατέλιπε μὲν Ἀγησίλαος ἐν Λεχαίῳ· δ’ ὁ δὲ ἐκεῖ φρουρῶν πολέμαρχος τοὺς μὲν ἀπὸ τῶν συμμάχων φρουροὺς ἔταξε φυλάττειν τὸ τεῖχος, αὐτὸς δὲ σὺν τῇ τῶν ὁπλιτῶν καὶ τῇ τῶν ἵπτεων μόρᾳ παρὰ τὴν πόλιν τῶν Κορινθίων τοὺς Ἀμυκλαίους παρῆγεν. ἐπεὶ δὲ ἀπεῖχον ὅσον εἴκοσιν ἢ τριάκοντα σταδίους τοῦ Σικυῶνος, δὲ μὲν πολέμαρχος σὺν τοῖς ὁπλίταις, οὓσιν ὡς ἔξακοσίοις, ἀπῆρε πάλιν ἐπὶ τὸ Λέχαιον, τὸν δὲ ἵππαρμοστὴν ἐκέλευσε σὺν τῇ τῶν ἵπτεων μόρᾳ, ἐπεὶ προπέμψειαν τοὺς Ἀμυκλαίους, μέχρι διόσου αὐτοὶ κελεύοιεν, μεταδιώκειν. καὶ ὅτι μὲν πολλοὶ ἦσαν ἐν τῇ Κορίνθῳ καὶ πελτασταὶ καὶ ὁπλῖται, οὐδὲν ἥγνόουν· κατεφρόνουν δὲ διὰ τὰς ἔμπροσθεν τύχας μηδένα ἀν ἐπιχειρῆσαι σφίσιν.

§ 13   Οἱ δὲ ἐκ τῶν Κορινθίων τοῦ ἄστεως, Καλλίας τε ὁ Ἰππονύκου, τῶν Ἀθηναίων ὁπλιτῶν στρατηγῶν, καὶ Ἰφικράτης,

τῶν πελταστῶν ἄρχων, καθιορῶντες αὐτοὺς καὶ οὐ πολλοὺς δῆντας καὶ ἐρήμους καὶ πελταστῶν καὶ ἵππεων, ἐνόμισαν ἀσφαλὲς εἶναι ἐπιθέσθαι αὐτοῖς τῷ πελταστικῷ. εἰ μὲν γὰρ πορεύοντο τῇ ὁδῷ, ἀκοντίζομένους ἢν αὐτοὺς εἰς τὰ γυμνὰ ἀπόλλυσθαι· εἰ δὲ ἐπιχειροῖεν διώκειν, ὅδίως ἢν ἀποφυγεῖν πελτασταῖς τοῖς ἔλαφοις τοὺς ὄπλίτας. γνόντες δὲ ταῦτα ἔξαγουσι.

Καὶ ὁ μὲν Καλλίας παρέταξε τοὺς ὄπλίτας οὐ πόρρω τῆς § 14 - 15 πόλεως, δὲ δὲ Ἰφικράτης λαβὼν τοὺς πελταστὰς ἐπέθετο τῇ μόρᾳ. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἐπεὶ ἡκοντίζοντο καὶ ὁ μὲν τις ἐτέτρωτο, δὲ δὲ καὶ ἐπεπτώκει, τούτους μὲν ἐκέλευνον τοὺς ὑπασπιστὰς ἀραμένους ἀποφέρειν εἰς Λέχαιον· καὶ οὗτοι μόνοι τῆς μόρας τῇ ἀληθείᾳ ἐσώθησαν· δὲ πολέμαρχος ἐκέλευσε τὰ δέκα ἀφ' ἥβης ἀποδιώξαι τοὺς προειρημένους. ὡς δὲ ἐδίωκον, ἥρουν τε οὐδένα ἔξι ἀκοντίου βολῆς ὄπλιται δῆντες πελταστάς· καὶ γὰρ ἀναχωρεῖν αὐτοὺς ἐκέλευε, πρὸν τοὺς ὄπλίτας διμοῦ γίγνεσθαι· ἐπεὶ δὲ ἀνεχώρουν ἐσπαρμένοι, ἅτε διώξαντες ὡς τάχους ἔκαστος εἶχεν, ἀναστρέφοντες οἱ περὶ τὸν Ἰφικράτη, οἵ τε ἐκ τοῦ ἐναντίου πάλιν ἡκόντιζον καὶ ἄλλοι ἐκ πλαγίου παραθέοντες εἰς τὰ γυμνά· καὶ εὐθὺς μὲν ἐπὶ τῇ πρώτῃ διώξει κατηκόντιζον ἐννέα ἢ δέκα αὐτῶν. ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο, πολὺ ἥδη θρασύτερον ἐπέκειντο.

Ἐπεὶ δὲ κακῶς ἔπασχον, πάλιν ἐκέλευσεν ὁ πολέμαρχος § 16 διώκειν τὰ πεντεκαΐδεκα ἀφ' ἥβης. ἀναχωρούντων δὲ ἔτι πλείονες αὐτῶν ἢ τὸ πρῶτον ἔπεσον. ἥδη δὲ τῶν βελτίστων ἀπολολότων, οἱ ἵππεῖς αὐτοῖς παραγίγνονται καὶ σὺν τούτοις αὖθις διώξιν ἐπούησαντο. ὡς δὲ ἐνέκλιναν οἱ πελτασταί, ἐν τούτῳ κακῶς οἱ ἵππεῖς ἐπέθεντο· οὐ γάρ, ἔως ἀπέκτεινάν τινας αὐτῶν, ἐδίωξαν, ἀλλὰ σὺν τοῖς ἐκδρόμοις ἰσομέτωποι καὶ ἐδίωκον καὶ ἐπέστρεψαν. ποιοῦντες δὲ καὶ πάσχοντες τὰ ὅμια τούτοις καὶ αὖθις, αὐτοὶ μὲν ἀεὶ ἐλάττους τε καὶ μαλακώτε-

οι ἐγίγνοντο, οἱ δὲ πολέμιοι θρασύτεροι τε καὶ ἀεὶ πλείους οἱ ἐγχειροῦντες. ἀποδοῦντες δὴ συνίστανται ἐπὶ βραχύν τινα γήλοφον, ἀπέχοντα τῆς μὲν θαλάττης ὡς δύο στάδια, τοῦ δὲ Λεχαίου ὡς ἔξ ḥ ἑπτακαίδεκα.

§ 17 Αἰσθόμενοι δ' οἱ ἀπὸ τοῦ Λεχαίου, εἰσβάντες εἰς πλοιάρια παρέπλεον, ἔως ἐγένοντο κατὰ τὸν γήλοφον. οἱ δ' ἀποδοῦντες ἥδη, δτι ἔπασχον μὲν κακῶς καὶ ἀπέθνησκον, ποιεῖν δὲ οὐδὲν ἐδύναντο, πρὸς τούτοις δὲ δρῶντες καὶ τοὺς διπλίτας ἐπιόντας, ἐγκλίνουσι. καὶ οἱ μὲν ἐμπίπτουσιν αὐτῶν εἰς τὴν θάλατταν, ὅλιγοι δέ τινες μετὰ τῶν ἵπτεων εἰς Λέχαιον ἐσώθησαν. ἐν πάσαις δὲ ταῖς μάχαις καὶ τῇ φυγῇ ἀπέθανον περὶ πεντήκοντα καὶ διακοσίους. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐπέρραπτο.

§ 18 - 19 Ἐκ δὲ τούτου ὁ Ἀγησίλαος τὴν μὲν σφαλεῖσαν μόραν ἔχων ἀπῆι, ἄλλην δὲ κατέλιπεν ἐν τῷ Λεχαίῳ. διιὼν δὲ ἐπ' οἴκου ὡς μὲν ἡδύνατο δψιαίτατα κατήγετο εἰς τὰς πόλεις, ὡς δ' ἐδύνατο πρωτίτατα ἐξωρμᾶτο. παρὰ δὲ Μαντίνειαν ἔξ Ὁρχομενοῦ ὅρθου ἀναστὰς ἔτι σκοταῖος παρῆλθεν. οὕτω χαλεπῶς ἂν ἐδόκουν οἱ στρατιῶται τοὺς Μαντινέας ἐφηδομένους τῷ δυστυχήματι θεάσασθαι. ἐκ τούτου δὲ μάλα καὶ τἄλλα ἐπετύγχανεν Ἰφικράτης. καθεστηκότων γάρ φρουρῶν ἐν Σιδοῦντι μὲν καὶ Κρομμυῶνι ὑπὸ Πραξίτα, δτε ἐκεῖνος εἶλε ταῦτα τὰ τείχη, ἐν Οἰνόῃ δὲ ὑπὸ Ἀγησιλάου, δτεπερ τὸ Πείραιον ἑάλω, πάνθ' εἶλε ταῦτα τὰ χωρία. τὸ μέντοι Λέχαιον ἐφρούρουν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι. οἱ φυγάδες δὲ τῶν Κορινθίων, οὐκέτι πεζῇ παριόντες ἐκ Σικυῶνος διὰ τὴν τῆς μόρας δυστυχίαν, ἀλλὰ παραπλέοντες καὶ ἐντεῦθεν δρομώμενοι πράγματα εἶχον τε καὶ παρεῖχον τοῖς ἐν τῷ ἄστει.

Ο ΚΑΤΑ ΘΑΛΑΣΣΑΝ ΑΓΩΝ

20. Ἐπιδρομὴ τοῦ Κόνωνος κατὰ τῆς Πελοποννήσου. Ἀνοικοδόμησις τῶν τειχῶν τῶν Ἀθηνῶν (393 π.Χ.).

(Δ, 8, 1-3, 6-11)

Καὶ ὁ μὲν δὴ κατὰ γῆν πόλεμος οὕτως ἐπολεμεῖτο. ἐν ᾧ § 1-2 δὲ πάντα ταῦτα ἐπράττετο, τὰ κατὰ θάλατταν αὖ καὶ τὰς πρὸς θαλάττην πόλεις γενόμενα διηγήσομαι, καὶ τῶν πράξεων τὰς μὲν ἀξιομνημονεύτους γράψω, τὰς δὲ μὴ ἀξίας λόγου ἀφήσω. πρῶτον μὲν τοίνυν Φαρνάβαζος καὶ Κόνων ἐπεὶ ἐνίκησαν τοὺς Λακεδαιμονίους τῇ ναυμαχίᾳ, περιπλέοντες καὶ τὰς νῆσους καὶ τὰς ἐπιθαλαττιδίας πόλεις τούς τε Λακωνικοὺς ἀρμοστὰς ἔξήλαυνον καὶ παρεμυθοῦντο τὰς πόλεις, ὡς οὕτε ἀκορόπολεις ἐντειχιοῦντες ἄσοιεν τε αὐτονόμους. οἱ δὲ ἀκούοντες ταῦτα ἥδοντό τε καὶ ἐπήνουν καὶ ἔνια προθύμως ἐπεμπον τῷ Φαρναβάζῳ. καὶ γὰρ ὁ Κόνων τὸν Φαρνάβαζον ἐδίδασκεν, ὡς οὕτω μὲν ποιοῦντι πᾶσαι αὐτῷ αἱ πόλεις φίλιαι ἔσοιντο, εἰ δὲ δουλοῦσθαι βουλόμενος φανερὸς ἔσοιτο, ἔλεγεν, ὡς μία ἐκάστη πολλὰ πράγματα ίκανὴ εἴη παρέχειν καὶ κίνδυνος εἴη, μὴ καὶ οἱ Ἑλληνες, εἰ ταῦτα αἴσθοιντο, συσταῖεν. ταῦτα μὲν οὖν ἐπείθετο Φαρνάβαζος.

Ἄποβάς δὲ εἰς Ἔφεσον τῷ μὲν Κόνωνι δοὺς τετταρά- § 3 κοντα τριήρεις εἰς Σηστὸν εἶπεν ἀπαντᾶν, αὐτὸς δὲ πεζῇ ἀπήγει ἐπὶ τὴν αὐτοῦ ἀρχήν. καὶ γὰρ ὁ Δερκυλίδας, ὅσπερ καὶ πάλαι πολέμιος ἦν αὐτῷ, ἔτυχεν ἐν Ἀβύδῳ ὕδν, ὅτε ἡ ναυμαχία ἐγένετο, καὶ οὐχ ὕσπερ οἱ ἄλλοι ἀρμοσταὶ ἔξελιπεν, ἀλλὰ κατέσχε τὴν Ἀβυδον καὶ διέσφεζε φίλην τοῖς Λακεδαιμονίοις.

Ο δὲ Φαρνάβαζος ἐπεὶ ηὗρε τὴν τε Ἀβυδον καὶ τὸν § 6 Σηστὸν οὕτως ἔχοντα, προηγόρευεν αὐτοῖς, ὡς, εἰ μὴ ἐκπέμψοιεν τοὺς Λακεδαιμονίους, πόλεμον ἔξοισει πρὸς αὐτούς. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐπείθοντο, Κόνωνι μὲν προσέταξε κωλύειν αὐτοὺς τὴν

θάλατταν πλεῖν, αὐτὸς δὲ ἐδῆσυ τὴν τῶν Ἀβυδηνῶν χώραν. ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἐπέραινε πρὸς τὸ καταστρέφεσθαι, αὐτὸς μὲν ἐπ' οἴκου ἀπῆλθε, τὸν δὲ Κόνωνα ἐκέλευεν εὔτρεπτίζεσθαι τὰς καθ' Ἑλλήσποντον πόλεις, ὅπως εἰς τὸ ἔαρ δ', τι πλεῖστον ναυτικὸν ἀθροισθείη. ὁργιζόμενος γὰρ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἀνθ' ὧν ἐπεπόνθει, περὶ παντὸς ἐποιεῖτο ἐλθεῖν τε εἰς τὴν χώραν αὐτῶν καὶ τιμωρήσασθαι δ', τι δύναιτο.

§ 7 - 8   Καὶ τὸν μὲν χειμῶνα ἐν τούτοις ὅντες διῆγον· ἀμα δὲ τῷ ἔαρι ναῦς τε πολλὰς συμπληρώσας καὶ ἔνικὸν προσμισθωσάμενος, ἐπλευσεν δὲ Φαρνάβαζός τε καὶ ὁ Κόνων μετ' αὐτοῦ διὰ νήσων εἰς Μῆλον, ἐκεῖθεν δὲ δρομώμενοι εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν. καταπλεύσας δὲ πρῶτον εἰς Φαρὰς ἐδῆσε ταύτην τὴν χώραν· ἐπειτα καὶ ἄλλοσε ἀποβαίνων τῆς παραθαλαττίας ἐκακούργει δ', τι ἐδύνατο· φοβούμενος δὲ τὴν τε ἀλιμενότητα τῆς χώρας καὶ τὰ τῆς βιοηθείας καὶ τὴν σπανοσιτίαν, ταχύ τε ἀνέστρεψε καὶ ἀποπλέων ὠρμίσθη τῆς Κυθηρίας εἰς Φοινικοῦντα. ἐπεὶ δὲ οἱ ἔχοντες τὴν πόλιν τῶν Κυθηρίων φοβηθέντες, μὴ κατὰ κράτος ἀλοιεν, ἔξελιπον τὰ τείχη, ἐκείνους μὲν ὑποσπόνδους ἀφῆκεν εἰς τὴν Λακωνικήν, αὐτὸς δὲ ἐπισκευάσας τὸ τῶν Κυθηρίων τείχος φρουρούς τε καὶ Νικόφημον Ἀθηναῖον ὀρμοστὴν ἐν τοῖς Κυθήροις κατέλιπε. ταῦτα δὲ ποιήσας καὶ εἰς Ἰσθμὸν τῆς Κορινθίας καταπλεύσας καὶ παρακελευσάμενος τοῖς συμμάχοις προθύμως τε πολεμεῖν καὶ ἄνδρας πιστοὺς φαίνεσθαι βασιλεῖ, καταλιπὼν αὐτοῖς χρήματα δσα εἶχεν, φέρετο ἐπ' οἴκου ἀποπλέων.

§ 9 - 10   Λέγοντος δὲ τοῦ Κόνωνος, ὡς, εἰ ἐώη αὐτὸν ἔχειν τὸ ναυτικόν, θρέψοι μὲν ἀπὸ τῶν νήσων, καταπλεύσας δὲ εἰς τὴν πατρίδα συναναστήσοι τά τε μακρὰ τείχη τοῖς Ἀθηναίοις καὶ τὸ περὶ τὸν Πειραιᾶ τείχος, οὗ εἰδέναι ἔφη, δτι Λακεδαιμονίοις οὐδὲν ἄν βαρύτερον γένοιτο, «καὶ τοῦτο οὖν», ἔφη, «σὺ τοῖς μὲν Ἀθηναίοις κεχαρισμένος ἔσει, τοὺς δὲ Λακεδαι-

μονίους τετιμωρημένος· ἐφ' ὃ γὰρ πλεῖστα ἐπόνησαν, ἀτελὲς αὐτοῖς ποιήσεις», δ Φαρνάβαζος ἀκούσας ταῦτα ἀπέστειλεν αὐτὸν προθύμως εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ χρήματα ποσέθηκεν αὐτῷ εἰς τὸν ἀνατειχισμόν. δ δὲ ἀφικόμενος πολὺ τοῦ τείχους ὅρθωσε, τά τε αὗτοῦ πληρώματα παρέχων καὶ τέκτοσι καὶ λιθολόγοις μισθὸν διδοὺς καὶ ἄλλο, εἴ τι ἀναγκαῖον ἦν, δαπανῶν. τινὰ μέντοι τοῦ τείχους καὶ αὐτοὶ Ἀθηναῖοι καὶ Βοιωτοὶ καὶ ἄλλαι πόλεις ἐθελούσιαι συνετείχισαν.

Οἱ μέντοι Κορίνθιοι, ἀφ' ὃν Φαρνάβαζος κατέλιπε χοη- § 11 μάτων, ναῦς πληρώσαντες καὶ Ἀγαθῆνον ναύαρχον ἐπιστήσαντες ἐθαλαττοράτουν ἐν τῷ περὶ Ἀχαΐαν καὶ Λέχαιον κόλπῳ. ἀντεπλήρωσαν δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ναῦς, ὃν Ποδάνεμος ἤρχεν. ἐπεὶ δὲ οὗτος ἐν προσβολῇ τινι γενομένῃ ἀπέθανε καὶ Πόλλις αὖ ἐπιστολεὺς ὃν τῷ θεῖος ἀπῆλθεν, Ἡριπίδας ταύτας ἀναλαμβάνει τὰς ναῦς. Ηρόδαινος μέντοι Κορίνθιος τὰς παρ' Ἀγαθίνου παραλαβὼν ναῦς ἔξελιπε τὸ Ρίον· Λακεδαιμόνιοι δ' αὐτὸν παρέλαβον. μετὰ δὲ τοῦτο Τελευτίας ἐπὶ τὰς Ἡριπίδου ναῦς ἥλθε καὶ οὗτος αὖ τοῦ κόλπου πάλιν ἐκράτει.

21. Ἀποστολὴ τοῦ Ἀνταλκίδου εἰς Μ. Ἀσίαν. Διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν περὶ εἰρήνης.

(Δ, 8, 12 - 16)

Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀκούοντες, ὅτι Κόνων καὶ τὸ τεῖχος § 12 - 13 τοῖς Ἀθηναίοις ἐκ τῶν βασιλέως χρημάτων ἀνορθοίη καὶ τὸ ναυτικὸν ἀπὸ τῶν ἐκείνου τρέφων τάς τε νήσους καὶ τὰς ἐν τῇ ἡπείρῳ παρὰ θάλατταν πόλεις Ἀθηναίοις εὐτρεπίζοι, ἐνόμισαν, εἰ ταῦτα διδάσκοιεν Τιρίβαζον βασιλέως ὅντα στρατηγόν, ἢ καὶ ἀποστῆσαι ἀν πρὸς ἑαυτοὺς τὸν Τιρίβαζον ἥ παῦσαι γ' ἄν τὸ Κόνωνος ναυτικὸν τρέφοντα. γνόντες δὲ οὕτω, πέμπουσιν Ἀνταλκίδαν πρὸς τὸν Τιρίβαζον, προστάξαντες αὐτῷ ταῦτα διδάσκειν καὶ πειρᾶσθαι εἰρήνην τῇ πόλει ποιεῖσθαι πρὸς βασιλέα. αἰσθόμενοι δὲ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ἀντι-

πέμπουσι πρέσβεις μετὰ Κόνωνος Ἐρμογένη καὶ Δίωνα καὶ Καλλισθένη καὶ Καλλιμέδοντα. συμπαρεκάλεσαν δὲ καὶ ἀπὸ τῶν συμμάχων πρέσβεις καὶ παρεγένοντο ἀπό τε Βοιωτῶν καὶ Κορίνθου καὶ Ἀργους.

§ 14 Ἐπεὶ δ' ἔκει ἥσαν, ὁ μὲν Ἀνταλκίδας ἔλεγε πρὸς τὸν Τιριβάζον, δτι εἰρήνης δεόμενος ἥκοι τῇ πόλει πρὸς βασιλέα καὶ ταύτης οἴασπερ βασιλεὺς ἐπεθύμει· τῶν τε γὰρ ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἐλληνίδων πόλεων Λακεδαιμονίους βασιλεῖ οὐκ ἀντιποιεῖσθαι, τάς τε νήσους ἀπάσας καὶ τὰς ἄλλας πόλεις ἀρκεῖν σφίσιν αὐτονόμους εἶναι. «καίτοι», ἔφη, «τοιαῦτα ἐθελόντων ἡμῶν, τίνος ἀν ἔνεκα πρὸς ἡμᾶς βασιλεὺς πολεμοίη ἢ χρήματα δαπανῷ; καὶ γὰρ οὐδὲ ἐπὶ βασιλέα στρατεύεσθαι δυνατὸν οὔτε Ἀθηναίοις, μὴ ἡγουμένων ἡμῶν, οὐθὲ ἡμῖν, αὐτονόμων οὐσῶν τῶν πόλεων».

§ 15 Τῷ μὲν δὴ Τιριβάζῳ ἀκούοντι ἵσχυρῶς ἥρεσκον οἱ τοῦ Ἀνταλκίδου λόγοι· τοῖς δὲ ἐναντίοις λόγοι ταῦτ' ἦν οἵ τε γὰρ Ἀθηναῖοι ἐφοβοῦντο συνθέσθαι αὐτονόμους εἶναι τὰς νήσους, μὴ Λήμνου καὶ Ἰμβρου καὶ Σκύρου στερηθεῖεν, οἵ τε Θηβαῖοι, μὴ ἀναγκασθείησαν ἀφεῖναι τὰς Βοιωτίας πόλεις αὐτονόμους, οἵ τ' Ἀργεῖοι, οὖς ἐπεθύμουν, οὐκ ἐνόμιζον ἀν τὴν Κόρινθον δύνασθαι ὡς Ἀργος ἔχειν τοιούτων συνθηκῶν καὶ σπονδῶν γενομένων. αὕτη μὲν ἡ εἰρήνη οὔτως ἐγένετο ἀτελής, καὶ ἀπῆλθον οἴκαδε ἔκαστος.

§ 16 Οἱ μέντοι Τιριβάζος τὸ μὲν ἄνευ βασιλέως μετὰ Λακεδαιμονίων γενέσθαι οὐκ ἀσφαλὲς αὐτῷ ἡγεῖτο εἶναι· λάθρᾳ γε μέντοι ἔδωκε χρήματα Ἀνταλκίδᾳ, ὅπως ἀν πληρωθέντος ναυτικοῦ ὑπὸ Λακεδαιμονίων οἵ τε Ἀθηναῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν μᾶλλον τῆς εἰρήνης προσδέοιντο, καὶ τὸν Κόνωνα ὡς ἀδικοῦντά τε βασιλέα καὶ ἀληθῆ λεγόντων Λακεδαιμονίων εἶρξε. ταῦτα δὲ ποιήσας ἀνέβαινε πρὸς βασιλέα φράσων, ἃ τε λέγοιεν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ ὅτι Κόνωνα συνειληφὼς εἴη ὡς ἀδικοῦντα καὶ ἐρωτήσων, τί χρὴ ποιεῖν περὶ τούτων ἀπάντων.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

22. Ἀποδοχὴ τῶν προτάσεων τῆς εἰρήνης παρὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων. Ἡ ἀνταλκίδειος εἰρήνη (387 π.Χ.).

(E, 1, 25 - 36)

‘Ο δὲ Ἀνταλκίδας κατέβη μὲν μετὰ Τιριβάζου διαπερδα- § 25 - 26 γμένος συμμαχεῖν βασιλέα, εἰ μὴ ἐθέλοιεν Ἀθηναῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι χρῆσθαι τῇ εἰρήνῃ, ἥ αὐτὸς ἔλεγεν· ὅς δ’ ἦκουσε Νικόλοχον σὺν ταῖς ναυσὶ πολιορκεῖσθαι ἐν Ἀβύδῳ ὑπὸ Ἰφικράτους καὶ Διοτίμου, πεζῇ φέρετο εἰς Ἀβυδον. ἐκεῖθεν δὲ λαβὼν τὸ ναυτικὸν νυκτὸς ἀνήγετο, διασπείρας λόγον ὃς μεταπεμπομένων τῶν Καλχηδονίων δρμισάμενος δὲ ἐν Περικότῃ ἡσυχίαν εἶχεν. αἰσθόμενοι δὲ οἱ περὶ Δημαίνετον καὶ Διονύσιον καὶ Λεόντιχον καὶ Φανίαν ἐδίωκον αὐτὸν τὴν ἐπὶ Προκοννήσου. ὁ δ’, ἐπεὶ ἐκεῖνοι παρέπλευσαν, ὑποστρέψας εἰς Ἀβυδον ἀφίκετο· ἡκηρόει γάρ, ὅτι προσπλέοι Πολύξενος ἄγων τὰς ἀπὸ Συρακουσῶν καὶ Ἰταλίας ναῦς εἴκοσιν, ὅπως ἀναλάβοι καὶ ταύτας.

Ἐκ δὲ τούτου Θρασύβουλος ὁ Κολλυτεὺς ἔχων ναῦς ὀκτὼ § 27 ἔπλει ἀπὸ Θράκης, βουλόμενος ταῖς ἄλλαις Ἀττικαῖς ναυσὶ συμμεῖξαι. δὲ Ἀνταλκίδας, ἐπεὶ αὐτῷ οἱ σκοποὶ ἐσήμηναν, ὅτι προσπλέοιεν τριήρεις ὀκτώ, ἐμβιβάσας τοὺς ναύτας εἰς δώδεκα ναῦς τὰς ἄριστα πλεούσας καὶ προσπληρώσασθαι κελεύσας, εἴ τις ἐνεδεῖτο, ἐκ τῶν καταλειπομένων, ἐνήδρευεν, ὃς ἐδύνατο ἀφανέστατα. ἐπεὶ δὲ παρέπλεον, ἐδίωκεν οἱ δὲ ἰδόντες ἔφευγον. τὰς μὲν οὖν βραδύτατα πλεούσας ταῖς ἄριστα πλεούσαις ταχὺ κατειλήφει· παραγγείλας δὲ τοῖς πρωτόπλοις

τῶν μεθ' αὐτοῦ μὴ ἐμβαλεῖν ταῖς ὑστάταις, ἐδίωκε τὰς προεχούσας· ἐπεὶ δὲ ταύτας ἔλαβεν, ἵδοντες οἱ ὑστεροὶ ἀλισκομένους σφῶν αὐτῶν τοὺς πρόπλους ὑπὸ ἀθυμίας καὶ τῶν βραδυτέρων ἡλίσκοντο. ὥσθ' ἥλωσαν ἄπασαι.

§ 28 Ἐπεὶ δ' ἥλθον αὐτῷ αἱ τε ἐκ Συρακουσῶν νῆες εἴκοσιν, ἥλθον δὲ καὶ αἱ ἀπὸ Ἰωνίας, ὅσης ἐγκρατής ἦν Τιρίβαζος, συνεπληρώθησαν δὲ καὶ ἐκ τῆς Ἀριοβαρζάνους, (καὶ γὰρ ἦν ἔνος ἐκ παλαιοῦ τῷ Ἀριοβαρζάνῃ), ὁ δὲ Φαρνάβαζος ἥδη ἀνακεκλημένος φύκετο ἄνω, ὅτε δὴ καὶ ἥγανετο γυναῖκα τὴν βασιλέως θυγατέρα, ὁ Ἀνταλκίδας γενομένας ταῖς πάσαις ναυσὶ πλείσιν ἥ δύρδοήκοντα ἐκράτει τῆς θαλάττης· ὥστε καὶ τὰς ἐκ τοῦ Πόντου ναῦς Ἀθήναζε μὲν ἐκώλυε καταπλεῖν, εἰς δὲ τοὺς ἑαυτῶν συμμάχους κατῆγεν.

§ 29 - 30 Οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι, δρῶντες μὲν πολλὰς τὰς πολεμίας ναῦς, φοβούμενοι δέ, μὴ ὃς πρότερον καταπολεμηθείσαν, συμμάχου Λακεδαιμονίοις βασιλέως γεγενημένου, πολιορκούμενοι δ' ἐκ τῆς Αἰγίνης ὑπὸ ληστῶν, διὰ ταῦτα μὲν ἰσχυρῶς ἐπεθύμουν τῆς εἰρήνης. οἱ δ' αὖ Λακεδαιμόνιοι, φρουροῦντες μόρα μὲν ἐν Λεχαίῳ, μόρα δ' ἐν Ὁρχομενῷ, φυλάττοντες δὲ τὰς πόλεις, αἵς μὲν ἐπίστευον, μὴ ἀπόλοιντο, αἵς δὲ ἡπίστουν, μὴ ἀποσταῖεν, πράγματα δ' ἔχοντες καὶ παρέχοντες περὶ τὴν Κόρινθον, χαλεπῶς ἔφερον τῷ πολέμῳ. οἱ γε μὴν Ἀργεῖοι, εἰδότες φρουράν τε πεφασμένην ἐφ' ἑαυτοὺς καὶ γιγνώσκοντες, διτὶ ἡ τῶν μηνῶν ὑποφορὰ οὐδὲν ἔτι σφᾶς ὠφελήσει, καὶ οὕτοι εἰς τὴν εἰρήνην πρόθυμοι ἦσαν. ὥστ' ἐπεὶ παρήγγειλεν δὲ Τιρίβαζος παρεῖναι τοὺς βουλομένους ὑπακοῦσαι τῇ εἰρήνῃ, ἦν βασιλεὺς καταπέμποι, ταχέως πάντες παρεγένοντο. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἐπιδείξας δὲ Τιρίβαζος τὰ βασιλέως σημεῖα ἀνεγίγνωσκε τὰ γεγραμμένα· εἶχε δὲ ὕδε.

§ 31 «Ἀρταξέρξης βασιλεὺς νομίζει δίκαιον τὰς μὲν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεις ἑαυτοῦ εἶναι καὶ τῶν νήσων Κλαζομενὰς καὶ

Κύπρον, τὰς δὲ ἄλλας Ἐλληνίδας πόλεις καὶ μικρὰς καὶ μεγάλας αὐτονόμους ἀφεῖναι πλὴν Λήμνου καὶ Ἰμβρου καὶ Σκύρου ταύτας δὲ ὥσπερ τὸ ἀρχαῖον εἶναι Ἀθηναίων. δόποι δὲ ταύτην τὴν εἰρήνην μὴ δέχονται, τούτοις ἐγὼ πολεμήσω μετὰ τῶν ταύτα βουλομένων καὶ πεζῆ καὶ κατὰ θάλατταν καὶ ναυσὶ καὶ χοήμασιν».

‘Ἀκούσαντες οὖν ταῦτα οἱ ἀπὸ τῶν πόλεων πρόσθεις ἀπήγ- § 32 γελλον ἐπὶ τὰς ἑαυτῶν ἔκαστοι πόλεις. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ὅμνυσαν ἐμπεδώσειν ταῦτα, οἱ δὲ Θηβαῖοι ἡξίουν ὑπὲρ πάντων Βοιωτῶν ὅμνύναι. δὲ Ἀγησίλαος οὐκ ἔφη δέξασθαι τοὺς ὅρκους, ἐὰν μὴ ὅμνύωσιν, ὥσπερ τὰ βασιλέως γράμματα ἔλεγεν, αὐτονόμους εἶναι καὶ μικρὰν καὶ μεγάλην πόλιν. οἱ δὲ τῶν Θηβαίων πρόσθεις ἔλεγον, δτι οὐκ ἐπεσταλμένα σφίσι ταῦτ’ εἶη. »⁹ Ιτε τοίνυν», ἔφη δὲ Ἀγησίλαος, « καὶ ἐρωτᾶτε ἀπαγγέλλετε δ’ αὐτοῖς καὶ ταῦτα, δτι, εἰ μὴ ποιήσουσι ταῦτα, ἔκπονδοι ἔσονται ». οἱ μὲν δὴ φύχοντο.

‘Ο δὲ Ἀγησίλαος διὰ τὴν πρόδος Θηβαίους ἔχθραν οὐκ § 33 ἔμελλεν, ἀλλὰ πεισάς τοὺς ἐφόρους εὐθὺς ἔθυέτο. ἐπεὶ δὲ ἐγένετο τὰ διαβατήρια, ἀφικόμενος εἰς τὴν Τεγέαν διέπεμπε μὲν τῶν ἵππων κατὰ τοὺς περιοίκους ἐπισπεύσοντας, διέπεμπε δὲ καὶ ξεναγοὺς εἰς τὰς πόλεις. πρὶν δὲ αὐτὸν ὅρμηθηναι ἐκ Τεγέας, παρῆσαν οἱ Θηβαῖοι λέγοντες, δτι ἀφιᾶσι τὰς πόλεις αὐτονόμους. καὶ οὕτω Λακεδαιμόνιοι μὲν οἴκαδε ἀπῆλθον, Θηβαῖοι δὲ εἰς τὰς σπονδὰς εἰσελθεῖν ἦναγκάσθησαν, αὐτονόμους ἀφέντες τὰς Βοιωτίας πόλεις.

Οἱ δὲ αὗται Κορίνθιοι οὐκ ἔξεπεμπον τὴν τῶν Ἀργείων § 34 φρονδάν. ἀλλ’ δὲ Ἀγησίλαος καὶ τούτοις προεῖπε, τοῖς μέν, εἰ μὴ ἐκπέμψοιεν τοὺς Ἀργείους, τοῖς δέ, εἰ μὴ ἀπίοιεν ἐκ τῆς Κορίνθου, δτι πόλεμον ἔξοισει πρόδος αὐτούς. ἐπεὶ δὲ φοβηθέντων ἀμφοτέρων ἔξηλθον οἱ Ἀργεῖοι καὶ αὐτὴ ἐφ’ αὐτῆς ἡ τῶν Κορινθίων πόλις ἐγένετο, οἱ μὲν σφαγεῖς καὶ οἱ μεταί-

τιοι τοῦ ἔργου αὐτοὶ γνόντες ἀπῆλθον ἐκ τῆς Κορίνθου· οἱ δ' ἄλλοι πολῖται ἑκόντες κατεδέχοντο τοὺς πρόσθεν φεύγοντας.

§ 35   Ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἐπράχθη καὶ ὡμωμόκεσαν αἱ πόλεις ἐμμενεῖν ἐν τῇ εἰρήνῃ, ἣν κατέπεμψε βασιλεύς, ἐκ τούτου διελύθη μὲν τὰ πεζά, διελύθη δὲ καὶ τὰ ναυτικὰ στρατεύματα. Λακεδαιμονίοις μὲν δὴ καὶ Ἀθηναίοις καὶ τοῖς συμμάχοις οὕτω μετὰ τὸν ὕστερον πόλεμον τῆς καθαιρέσεως τῶν Ἀθηναῖς τειχῶν αὕτη πρώτη εἰρήνη ἐγένετο.

§ 36   Ἐν δὲ τῷ πολέμῳ μᾶλλον ἀντιρρόπως τοῖς ἐναντίοις πράττοντες οἱ Λακεδαιμόνιοι πολὺ ἐνδοξότεροι ἐγένοντο ἐκ τῆς ἐπ' Ἀνταλκίδου εἰρήνης καλουμένης. προστάται γὰρ γενόμενοι τῆς ὑπὸ βασιλέως καταπεμφθείσης εἰρήνης καὶ τὴν αὐτονομίαν ταῖς πόλεσι πράττοντες, προσέλαβον μὲν σύμμαχον Κόρινθον, αὐτονόμους δὲ ἀπὸ τῶν Θηβαίων τὰς Βοιωτίας πόλεις ἐποίησαν, οὗπερ πάλαι ἐπεθύμουν, ἔπαυσαν δὲ καὶ Ἀργείους Κόρινθον σφετερίζομένους, φρουρὰν φήναντες ἐπ' αὐτοὺς εἰ μὴ ἔξιοιεν ἐκ Κορίνθου.

Η ΠΑΛΗ ΜΕΤΑΞΥ ΣΠΑΡΤΗΣ ΚΑΙ ΘΗΒΩΝ

23. Ἐκστρατεία τῶν Λακεδαιμονίων κατὰ τῆς Ὀλύνθου. Κατάληψις τῶν Θηβῶν. Παραβίασις τῆς Ἀνταλκιδείου εἰρήνης (382 π. Χ.)

(E, 2, 24 - 32, 35 - 36. 4, 1)

2 § 24   Ἐκ δὲ τούτου ἐκπέμπουσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι Εὔδαμίδαν καὶ σὺν αὐτῷ νεοδαμώδεις τε καὶ τῶν περιοίκων καὶ τῶν Σκιριτῶν ἄνδρας ὡς δισχιλίους. ὃ μέντοι Εὔδαμίδας ἔξιὼν ἐδεήθη τῶν ἐφόρων μετιέναι Φοιβίδαν τὸν ἀδελφὸν ἀθροίσαντα τοὺς ὑπολειπομένους τῶν ἑαυτῷ προστεταγμένων· αὐτὸς δὲ ἐπεὶ ἀφίκετο εἰς τὰ ἐπὶ Θράκης χωρία, ταῖς μὲν δεομέναις τῶν πόλεων φρουροὺς ἐπεμπε, Ποτείδαιαν δὲ καὶ προσέλαβεν

ἐκοῦσαν, σύμμαχον ἥδη ἔκείνων οὖσαν, καὶ ἐντεῦθεν δρμώμενος ἐπολέμει, ὥσπερ εἰκός, τὸν ἐλάττῳ ἔχοντα δύναμιν.

‘Ο δὲ Φοιβίδας ἐπεὶ ἡθροίσθησαν αὐτῷ οἱ ὑπολειφθέντες § 25 - 27 τοῦ Εὔδαμίδου, λαβὼν αὐτοὺς ἐπορεύετο. ὡς δ’ ἐγένετο ἐν Θήβαις, ἐστρατοπεδεύσαντο μὲν ἔξω τῆς πόλεως περὶ τὸ γυμνάσιον στασιαζόντων δὲ τῶν Θηβαίων, πολεμαρχοῦντες μὲν ἐτύγχανον Ἰσμηνίας τε καὶ Λεοντιάδης, διάφοροι δὲ ὅντες ἀλλήλοις καὶ ἀρχηγὸς ἐκάτερος τῶν ἐταιρειῶν. διὰ τοῦτο οὖν Ἰσμηνίας διὰ τὸ μῆσος τῶν Λακεδαιμονίων οὐδὲ ἐπλησίαζε τῷ Φοιβίδᾳ· διὰ τοῦτο Λεοντιάδης ἄλλως τε ἐθεράπευεν αὐτὸν καὶ ἐπεὶ εἰσφρειώθη, ἔλεγε τάδε· «”Ἐξεστί σοι, ὦ Φοιβίδα, τῇδε τῇ ἡμέρᾳ μέγιστα ἀγαθὰ τῇ σεαυτοῦ πατρίδι ὑποργῆσαι· ἐὰν γὰρ ἀκολουθήσῃς ἐμοὶ σὺν τοῖς διπλίταις, εἰσάξω σε ἐγὼ εἰς τὴν ἀκρόπολιν· τούτου δὲ γενομένου νόμιζε τὰς Θήβας παντάπασιν ὑπὸ Λακεδαιμονίοις καὶ ἡμῖν τοῖς ὑμετέροις φίλοις ἔσεσθαι. καίτοι νῦν μέν, ὡς δρᾶς, ἀποκεκήρυκται μηδένα μετὰ σοῦ στρατεύειν Θηβαίων ἐπ’ Ὀλυμπίους· ἐὰν δέ γε σὺ ταῦτα μεθ’ ἡμῶν πράξῃς, εὐθύς σοι ἡμεῖς πολλοὺς μὲν διπλίτας, πολλοὺς δὲ ἱππέας συμπέψομεν. ὥστε πολλῇ δυνάμει βιηθήσεις τῷ ἀδελφῷ καὶ ἐν ᾧ μέλλει ἔκεινος Ὀλυμπίου καταστρέφεσθαι, σὺ κατεστραμμένος ἔσει Θήβας, πολὺ μείζω πόλιν Ὀλύμπου».»

‘Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Φοιβίδας ἀνεκουφίσθη· καὶ γὰρ ἦν § 28 - 29 τοῦ λαμπρόν τι ποιῆσαι πολὺ μᾶλλον ἢ τοῦ ζῆν ἔραστής· οὐ μέντοι λογιστικός γε οὐδὲ πάνυ φρόνιμος ἐδόκει εἶναι. ἐπεὶ δὲ ὠμολόγησε ταῦτα, προοριζοῦσαι μὲν αὐτὸν ἐκέλευσεν, ὥσπερ συνεσκευασμένος ἦν, εἰς τὸ ἀπιέναι· « ἡνίκα δ’ ἂν ἦ καιρός, πρὸς σὲ ἔξω ἐγώ », ἔφη δὲ Λεοντιάδης, « καὶ αὐτός σοι ἡγήσομαι ». ἐν ᾧ δὲ ἡ μὲν βουλὴ ἐκάθητο ἐν τῇ ἐν ἀγορᾷ στοᾷ διὰ τὸ τὰς γυναῖκας ἐν τῇ Καδμείᾳ θεσμοφοριάζειν, θέρους δὲ ὅντος καὶ μεσημβρίας πλείστη ἦν ἐρημία ἐν ταῖς ὁδοῖς,

ἐν τούτῳ προσελάσας ἐφ' ἵππου ὁ Λεοντιάδης ἀποστρέφει τε τὸν Φοιβίδαν καὶ ἡγεῖται εὐθὺς εἰς τὴν ἀκρόπολιν, καταστήσας δ' ἐκεῖ τὸν Φοιβίδαν καὶ τὸν μετ' αὐτοῦ καὶ παραδοὺς τὴν βαλανάγραν αὐτῷ τῶν πυλῶν καὶ εἰπὼν μηδένα παριέναι εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ὅντινα μὴ αὐτὸς κελεύοι, εὐθὺς ἐπορεύετο πρὸς τὴν βουλῆν.

§ 30 - 31 Ἐλθὼν δὲ εἶπε τάδε· « Ὅτι μέν, ὡς ἄνδρες, Λακεδαιμόνιοι κατέχουσι τὴν ἀκρόπολιν, μηδὲν ἀθυμεῖτε· οὐδενὶ γάρ φασι πολέμιοι ἥκειν, ὅτις μὴ πολέμου ἔρῃ. ἐγὼ δὲ τοῦ νόμου κελεύοντος ἔξειναι πολεμάρχῳ λαβεῖν, εἴ τις δοκεῖ ἄξια θανάτου ποιεῖν, λαμβάνω τουτονὶ Ἰσμηνίαν ὡς πολεμοποιοῦντα. καὶ ὑμεῖς δέ, οἱ λοχαγοί τε καὶ οἱ μετὰ τούτων τεταγμένοι, ἀνίστασθε καὶ λαβόντες ἀπαγάγετε τοῦτον, ἔνθα εἰρηται ». οἱ μὲν δὴ εἰδότες τὸ πρᾶγμα παρῆσάν τε καὶ ἐπειθοῦντο καὶ συνελάμβανον· τῶν δὲ μὴ εἰδότων ἐναντίων δὲ ὅντων τοῖς περὶ Λεοντιάδην, οἱ μὲν ἔφυγον εὐθὺς ἔξω τῆς πόλεως δείσαντες, μὴ ἀποθάνοιεν· οἱ δὲ καὶ οἴκαδε πρῶτον ἀπεχώρησαν· ἐπεὶ δὲ εἰργμένον τὸν Ἰσμηνίαν ἥσθοντο ἐν τῇ Καδμείᾳ, τότε δὴ ἀπεχώρησαν εἰς τὰς Ἀθήνας οἱ ταῦτα γιγνώσκοντες Ἀνδροκλείδα τε καὶ Ἰσμηνίᾳ μάλιστα τριακόσιοι.

§ 32 Ὡς δὲ ταῦτ' ἐπέρρακτο, πολέμαρχον μὲν ἀντὶ Ἰσμηνίου ἄλλον εἴλοντο, δὲ δὲ Λεοντιάδης εὐθὺς εἰς Λακεδαιμόνα ἐπορεύετο. ηὗρε δ' ἐκεῖ τοὺς μὲν ἐφόρους καὶ τῆς πόλεως τὸ πλῆθος χαλεπῶς ἔχοντας τῷ Φοιβίδᾳ, ὅτι οὐ προσταχθέντα ὑπὸ τῆς πόλεως ταῦτα ἐπερράχει· δὲ μέντοι Ἀγησίλαος ἔλεγεν, ὅτι, εἰ μὲν βλαβερὰ τῇ Λακεδαιμονὶ πεπραχώς εἴη, δίκαιον εἴη ζημιοῦσθαι· εἰ δὲ ἀγαθά, ἀρχαῖον εἶναι νόμιμον ἔξειναι τὰ τοιαῦτα αὐτοσχεδιάζειν· « αὐτὸς οὖν τοῦτ' », ἐφη, « προσήκει σκοπεῖν, πότερον ἀγαθὰ ἢ κακά ἔστι τὰ πεπραγμένα ».

§ 35 - 36 Ἀκούουσι ταῦτα τοῖς Λακεδαιμονίοις ἔδοξε τὴν τε ἀκρόπολιν, ὥσπερ κατείληπτο, φυλάττειν καὶ Ἰσμηνίᾳ κρίσιν

ποιῆσαι. ἐκ δὲ τούτου πέμπουσι δικαστὰς Λακεδαιμονίων μὲν τρεῖς, ἀπὸ δὲ τῶν συμμαχίδων ἕνα ἀφ' ἑκάστης καὶ μικρᾶς καὶ μεγάλης πόλεως. ἐπεὶ δὲ συνεκαθίζετο τὸ δικαστήριον, τότε δὴ κατηγορεῖτο τοῦ Ἰσμηνίου καὶ ὡς βαρβαρίζοι καὶ ὡς ἔνος τῷ Πέρσῃ ἐπ' οὐδενὶ ἀγαθῷ τῆς Ἑλλάδος γεγενημένος εἴη καὶ ὡς τῶν παρὰ βασιλέως χρημάτων μετειληφώς εἴη καὶ δτὶ τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι ταραχῆς πάσης ἐκεῖνός τε καὶ Ἀνδροκλείδας αἰτιώτατοι εἰεν. ὁ δὲ ἀπελογεῖτο μὲν πρὸς πάντα ταῦτα, οὐ μέντοι ἔπειθέ γε τὸ μὴ οὐ μεγαλοπράγμων τε καὶ κακοπράγμων εἶναι. καὶ ἐκεῖνος μὲν κατεψηφίσθη καὶ ἀποθνήσκει· οἱ δὲ περὶ Λεοντιάδην εἶχόν τε τὴν πόλιν καὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἔτι πλείω ὑπηρέτουν ἥ προσετάτετο αὐτοῖς.

Πολλὰ μὲν οὖν ἄν τις ἔχοι καὶ ἄλλα λέγειν καὶ Ἑλλη- 4 § 1 νικὰ καὶ βαρβαρικά, ὡς θεοὶ οὔτε τῶν ἀσεβούντων οὔτε τῶν ἀνόσια ποιούντων ἀμελοῦσι· νῦν γε μὴν λέξω τὰ προκείμενα. Λακεδαιμόνιοί τε γάρ οἱ ὅμοσαντες αὐτονόμους ἔάσειν τὰς πόλεις, τὴν ἐν Θήβαις ἀκρόπολιν κατασχόντες, ὑπ' αὐτῶν μόνων τῶν ἀδικηθέντων ἐκολάσθησαν, πρότερον ὑπ' οὐδενὸς τῶν πώποτε ἀνθρώπων κρατηθέντες, τούς τε τῶν πολιτῶν εἰσαγαγόντας εἰς τὴν ἀκρόπολιν αὐτοὺς καὶ βουληθέντας Λακεδαιμονίοις δουλεύειν τὴν πόλιν, ὥστε αὐτοὶ τυραννεῖν, τὴν τούτων ἀρχὴν ἐπτὰ μόνον τῶν φυγόντων ἥρκεσαν καταλῦσαι.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

24. Ἡ ἐν Λεύκτροις μάχη (371 π. Χ.) (Σ, 4, 1-16)

§ 1 - 2   Ἐκ δὲ τούτου οἵ μὲν Ἀθηναῖοι τάς τε φρουρὰς ἐκ τῶν πόλεων ἀπῆγον καὶ Ἰφικράτη καὶ τὰς ναῦς μετεπέμποντο καί, ὅσα ὑστερον ἔλαβε μετὰ τοὺς δρους τοὺς ἐν Λακεδαιμονίῳ γενομένους, πάντα ἡγάγκασαν ἀποδοῦναι. Λακεδαιμόνιοι μέντοι ἐκ μὲν τῶν ἄλλων πόλεων τούς τε ἀρμοστὰς καὶ τοὺς φρουροὺς ἀπῆγαγον, Κλεόμβροτον δὲ ἔχοντα τὸ ἐν Φωκεῦσι στρατευμα καὶ ἐπερωτῶντα τὰ οἴκοι τέλη, τί χρὴ ποιεῖν, ἐκέλευσαν μὴ διαλύειν τὸ στρατευμα, ἀλλ’ εὐθὺς ἄγειν ἐπὶ τοὺς Θηβαίους, εἰ μὴ αὐτονόμους ἀφίοιεν τὰς πόλεις.

§ 3   Οἱ δὲ Κλεόμβροτος ἐπεὶ ἥσθετο τοὺς Θηβαίους οὐχ ὅπως τὰς πόλεις ἀφιέντας, ἀλλ’ οὐδὲ τὸ στρατευμα διαλύοντας, οὕτω δὴ ἄγει τὴν στρατιὰν εἰς τὴν Βοιωτίαν. καὶ ἣ μὲν οἱ Θηβαῖοι ἐμβαλεῖν αὐτὸν ἐκ τῶν Φωκέων προσεδόκων καὶ ἐπὶ στενῷ τινι ἐφύλαττον, οὐκ ἐμβάλλει· διὰ Θισβῶν δὲ ὁρεινὴν καὶ ἀπροσδόκητον πορευθεὶς ἀφικνεῖται εἰς Κρεῦσιν καὶ τὸ τεῖχος αἱρεῖ καὶ τριήρεις τῶν Θηβαίων δώδεκα λαμβάνει. ταῦτα δὲ ποιήσας καὶ ἀναβὰς ἀπὸ τῆς θαλάττης ἐστρατοπεδεύσατο ἐν Λεύκτροις τῆς Θεσπικῆς.

§ 4 - 5   Οἱ δὲ Θηβαῖοι ἐστρατοπεδεύσαντο ἐπὶ τῷ ἀπαντικρὺ λόφῳ οὐ πολὺ διαλείποντες, οὐδένας ἔχοντες συμμάχους ἀλλ’ ἢ τοὺς Βοιωτούς. ἔνθα δὴ τῷ Κλεομβρότῳ οἱ μὲν φίλοι προσιόντες ἔλεγον «Ὦ Κλεόμβροτε, εἰ ἀφήσεις τοὺς Θηβαίους ἄνευ μάχης, κινδυνεύσεις ὑπὸ τῆς πόλεως τὰ ἔσχατα παθεῖν. ἀναμνησθήσονται γάρ σου καὶ ὅτε εἰς Κυνὸς κεφαλὰς ἀφικόμενος οὐδὲν τῆς χώρας τῶν Θηβαίων ἐδήγωσας καὶ ὅτε ὑστερον

στρατεύων ἀπεκρούσθης τῆς ἐμβολῆς, Ἀγησιλάου ἀεὶ ἐμβάλλοντος διὰ τοῦ Κιθαιρώνος, εἴπερ οὖν ἡ σαυτοῦ κήδει ἡ τῆς πατρίδος ἐπιθυμεῖς, ἀκτέον ἐπὶ τοὺς ἄνδρας». οἱ μὲν φίλοι τοιαῦτα ἔλεγον· οἱ δὲ ἐναντίοι «Νῦν δή», ἔφασαν, «δηλώσει ὁ ἀνήρ, εἰ τῷ ὅντι κήδεται τῶν Θηβαίων, ὥσπερ λέγεται». ὁ μὲν δὴ Κλεόμβροτος ταῦτα ἀκούων παρεξένετο πρὸς τὸ μάχην συνάπτειν.

Τῶν δὲ αὐτῶν οἱ προεστῶτες ἐλογίζοντο, ως, εἰ μὴ § 6-7 μαχοῖντο, ἀποστήσοιντο μὲν αἱ περιοικίδες αὐτῶν πόλεις, αὐτοὶ δὲ πολιορκήσοιντο· εἰ δὲ μὴ ἔξοι ὁ δῆμος ὁ Θηβαίων τάπιήδεια, ὅτι κινδυνεύσοι καὶ ἡ πόλις αὐτοῖς ἐναντία γενέσθαι. ἄτε δὲ καὶ πεφευγότες πρόσθεν πολλοὶ αὐτῶν, ἐλογίζοντο κρεῖττον εἶναι μαχομένους ἀποθνήσκειν ἢ πάλιν φεύγειν. πρὸς δὲ τούτοις παρεθάρρυνε μέν τι αὐτοὺς καὶ ὁ χρησμὸς ὁ λεγόμενος, ως δέοι ἐνταῦθα Λακεδαιμονίους ἡττηθῆναι. ἀπηγγέλλετο δὲ καὶ ἐκ τῆς πόλεως αὐτοῖς, ως οἵ τε νεῳ πάντες αὐτόματοι ἀνεφύγοντο, αἱ τε ἵέρειαι λέγοιεν, ως νίκην οἱ θεοὶ φανοιεν. ἐκ δὲ τοῦ Ἡρακλείου καὶ τὰ δπλα ἔφασαν ἀφανῆ εἶναι, ως τοῦ Ἡρακλέους εἰς τὴν μάχην ἔξωρμημένου. τινὲς μὲν δὴ λέγουσιν, ως ταῦτα πάντα τεχνάσματα ἦν τῶν προεστηκότων.

Εἰς δὲ οὖν τὴν μάχην τοῖς μὲν Λακεδαιμονίοις πάντα § 8-9 τάναντίᾳ ἐγίγνετο, τοῖς δὲ πάντα καὶ ὑπὸ τῆς τύχης κατωρθοῦντο. ἦν μὲν γὰρ μετ' ἄριστον τῷ Κλεομβρότῳ ἡ τελευταία βουλὴ περὶ τῆς μάχης· ἐν δὲ τῇ μεσημβρίᾳ ὑποπινόντων καὶ τὸν οἶνον παροξῦναί τι αὐτοὺς ἔλεγον. ἐπεὶ δὲ ὠπλίζοντο ἐκάτεροι καὶ πρόδηλον ἦν, ὅτι μάχῃ ἔσοιτο, πρῶτον μὲν ἀπιέναι ὠρμημένων ἐκ τοῦ Βοιωτίου στρατεύματος τῶν τὴν ἀγορὰν παρεσκευακότων καὶ σκευοφόρων τινῶν καὶ τῶν οὐ βουλομένων μάχεσθαι, περιόντες κύκλῳ οἵ τε μετὰ τοῦ Ἱέρωνος μισθοφόροι καὶ οἱ τῶν Φωκέων πελτασταὶ καὶ τῶν ἵπτεων Ἡρακλεῶται καὶ Φλειάσιοι ἐπιθέμενοι τοῖς ἀπιοῦσιν ἐπέστρεψάν τε αὐτοὺς καὶ κατεδίωξαν πρὸς τὸ στρατόπεδον τὸ τῶν

Βοιωτῶν· ὥστε πολὺ μὲν ἐποίησαν μεῖζόν τε καὶ ἀθροώτερον ἢ πρόσθεν τὸ τῶν Βοιωτῶν στράτευμα. ἔπειτα δέ, ἄτε καὶ πεδίου ὅντος τοῦ μεταξύ, προύτάξαντο μὲν τῆς ἑαυτῶν φάλαγγος οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς ἵππεας, ἀντετάξαντο δ' αὐτοῖς καὶ οἱ Θηβαῖοι τοὺς ἑαυτῶν.

§ 10 - 11   Ἡν δὲ τὸ μὲν τῶν Θηβαίων ἵππικὸν μεμελετηρὸς διά τε τὸν πρὸς Ὁροχομενίους πόλεμον καὶ διὰ τὸν πρὸς Θεσπιέας, τοῖς δὲ Λακεδαιμονίοις κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον πονηρότατον ἦν τὸ ἵππικόν ἔτρεφον μὲν γὰρ τοὺς ἵππους οἱ πλουσιώτατοι· ἐπεὶ δὲ φρουρὰ φανθείη, τότε ἡκεν ὁ συντεταγμένος· λαβὼν δ' ἄν τὸν ἵππον καὶ δπλα, δποῖα δοθείη αὐτῷ, ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἄν ἐστρατεύετο· τῶν δ' αὖ στρατιωτῶν οἱ τοῖς σώμασιν ἀδυνατώτατοι καὶ ἥκιστα φιλότιμοι ἐπὶ τῶν ἵππων ἦσαν· τοιοῦτον μὲν οὖν τὸ ἵππικὸν ἐκατέρων ἦν.

§ 12   Τῆς δὲ φάλαγγος τοὺς μὲν Λακεδαιμονίους ἔφασαν εἰς τρεῖς τὴν ἐνωμότιαν ἄγειν· τοῦτο δὲ συμβαίνειν αὐτοῖς οὐ πλέον ἢ εἰς δώδεκα τὸ βάθος. οἱ δὲ Θηβαῖοι οὐκ ἔλαττον ἢ ἐπὶ πεντήκοντα ἀσπίδων συνεστραμμένοι ἦσαν, λογιζόμενοι, ὡς, εἰ νικήσειαν τὸ περὶ τὸν βασιλέα, τὸ ἄλλο πᾶν εὐχείρωτον ἔσοιτο.

§ 13   Ἐπεὶ δὲ ἥρξατο ἄγειν δὲ Κλεόμβροτος πρὸς τοὺς πολεμίους, πρῶτον μέν, πρὸν καὶ αἰσθέσθαι τὸ μετ' αὐτοῦ στράτευμα, δτι ἡγοῖτο, καὶ δὴ καὶ οἱ ἵππεῖς συνεβεβλήκεσαν καὶ ταχὺ ἥττηντο οἱ τῶν Λακεδαιμονίων· φεύγοντες δὲ ἐνεπεπτώκεσαν τοῖς ἑαυτῶν ὀπλίταις, ἔτι δὲ ἐνέβαλλον οἱ τῶν Θηβαίων λόχοι· ὅμως δὲ ὡς οἱ μὲν περὶ τὸν Κλεόμβροτον τὸ πρῶτον ἐκράτουν τῇ μάχῃ, σαφεῖ τούτῳ τεκμηρίω γνοίη τις ἄν· οὐ γὰρ ἄν ἐδύναντο αὐτὸν ἀνελέσθαι καὶ ζῶντα ἀπενεγκεῖν, εἰ μὴ οἱ πρὸ αὐτοῦ μαχόμενοι ἐπεκράτουν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ.

§ 14   Ἐπεὶ μέντοι ἀπέθανε Δείνων τε πολέμαρχος καὶ Σφοδρίας τῶν περὶ δαμοσίαν καὶ Κλεώνυμος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ οἱ μὲν ἵπποι καὶ οἱ συμφορεῖς τοῦ πολεμάρχου καλούμενοι οἵ τε ἄλ-

λοι ὑπὸ τοῦ ὄχλου ὡθούμενοι ἀνεχώρουν, οἱ δὲ τοῦ εὐωνύμου ὅντες τῶν Λακεδαιμονίων, ὡς ἔωρων τὸ δεξιόν ὡθούμενον, ἐνέκλιναν· ὅμως δὲ πολλῶν τεθνεώτων καὶ ἡττημένοι, ἐπεὶ διέβησαν τὴν τάφον, ἢ πρὸ τοῦ στρατοπέδου ἔτυχεν οὕσα αὐτοῖς, ἔθεντο τὰ ὅπλα κατὰ χώραν, ἔνθεν ὥρμηντο. ἦν μέντοι οὐ πάνυ ἐν ἐπιπέδῳ, ἀλλὰ πρὸς ὁρθόν μᾶλλον τι τὸ στρατόπεδον. ἐκ δὲ τούτου ἤσαν μέν τινες τῶν Λακεδαιμονίων, οἱ ἀφόρητον τὴν συμφορὰν ἡγούμενοι τό τε τρόπαιον ἔφασαν χρῆναι κωλύειν ἴσταναι τοὺς πολεμίους, τούς τε νεκροὺς μὴ ὑποσπόνδους, ἀλλὰ διὰ μάχης πειρᾶσθαι ἀναιρεῖσθαι.

Οἱ δὲ πολέμαρχοι, ὁρῶντες μὲν τῶν συμπάντων Λακε- § 15 δαιμονίων τεθνεῶτας ἐγγὺς χιλίους, ὁρῶντες δ' αὐτῶν Σπαρτιατῶν, ὅντων τῶν ἐκεī ὡς ἐπτακοσίων, τεθνηκότας περὶ τετρακοσίους, αἰσθανόμενοι δὲ τοὺς συμμάχους πάντας μὲν ἀθύμως ἔχοντας πρὸς τὸ μάχεσθαι, τινὰς δ' αὐτῶν οὐδὲ ἀχθομένους τῷ γεγενημένῳ συλλέξαντες τοὺς ἐπικαιριωτάτους ἐβουλεύοντο, τί χρὴ ποιεῖν. ἐπεὶ δὲ πᾶσιν ἐδόκει ὑποσπόνδους τοὺς νεκροὺς ἀναιρεῖσθαι, οὗτοι δὴ ἔπειμψαν κήρυκα περὶ σπονδῶν. οἱ μέντοι Θηβαῖοι μετὰ ταῦτα καὶ τρόπαιον ἐστήσαντο καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν.

Γενομένων δὲ τούτων, δὲ μὲν εἰς τὴν Λακεδαιμονα ἀγγε- § 16 λῶν τὸ πάθος ἀφικνεῖται γυμνοπαιδιῶν τε οὖσης τῆς τελευταίας καὶ τοῦ ἀνδρικοῦ χοροῦ ἔνδον ὅντος· οἱ δὲ ἔφοροι ἐπεὶ ἥκουσαν τὸ πάθος, ἐλυποῦντο μέν, ὥσπερ, οἴμαι, ἀνάγκῃ· τὸν μέντοι χορὸν οὐκ ἔξήγαγον, ἀλλὰ διαγωνίσασθαι εἴων. καὶ τὰ μὲν ὀνόματα πρὸς τοὺς οἰκείους ἐκάστου τῶν τεθνεώτων ἀπέδοσαν· προεῖπον δὲ ταῖς γυναιξὶ μὴ ποιεῖν κραυγήν, ἀλλὰ σιγῇ τὸ πάθος φέρειν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἦν ὁρᾶν, ὃν μὲν ἐτέθνασαν οἱ προσήκοντες, λιπαροὺς καὶ φαιδροὺς ἐν τῷ φανερῷ ἀναστρεφομένους, ὃν δὲ ζῶντες ἡγγελμένοι ἤσαν, ὀλίγους ἃν εἶδες, τούτους δὲ σκυθρωποὺς καὶ ταπεινοὺς περιοόντας.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

25. Συνασπισμὸς πελοποννησιακῶν πόλεων καὶ τῶν Ἀθη-
νῶν ἐναντίον τῶν Θηβαίων. Ἡ τελευταία εἰσβολὴ τοῦ
Ἐπαμεινώνδου εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἡ ἐν Μαντι-
νείᾳ μάχη (362 π.Χ.)

(Ζ, 5, 1-27)

§ 1-3   ‘Ως δὲ ταῦτα ἀπηγγέλθη πρός τε τὸ κοινὸν τῶν Ἀρκά-
δων καὶ κατὰ πόλεις, ἐκ τούτου ἀνελογίζοντο Μαντινεῖς τε
καὶ τῶν ἄλλων Ἀρκάδων οἱ κηδόμενοι τῆς Πελοποννήσου,
ῶσαύτως δὲ καὶ Ἡλεῖοι καὶ Ἀχαιοί, ὅτι οἱ Θηβαῖοι δῆλοι
εἴεν βουλόμενοι ὡς ἀσθενεστάτην τὴν Πελοπόννησον εἶναι, ὡς
ὅπστα αὐτὴν καταδουλώσαιντο· τί γὰρ δὴ πολεμεῖν ἡμᾶς βού-
λονται ἢ ἵνα ἡμεῖς μὲν ἀλλήλους κακῶς ποιῶμεν, ἐκείνων δ'
ἀμφότεροι δεώμεθα; ἢ τί, λεγόντων ἡμῶν, ὅτι οὐ δεόμεθα
αὐτῶν ἐν τῷ παρόντι, παρασκευάζονται ὡς ἔξιόντες; οὐδὲ
λον, ὡς ἐπὶ τῷ κακόν τι ἐργάζεσθαι ἡμᾶς στρατεύειν παρα-
σκευάζονται; ἔπειτον δὲ καὶ Ἀθήναῖς βοηθεῖν κελεύοντες·
ἔπορεύθησαν δὲ καὶ εἰς Λακεδαιμονα πρέσβεις ἀπὸ τῶν ἐπα-
ρίτων, παρακαλοῦντες Λακεδαιμονίους, εἰ βούλοιντο, κοινῇ
διακωλύειν, ἀν τινες ἵωσι καταδουλωσόμενοι τὴν Πελοπό-
νησον. περὶ μέντοι ἡγεμονίας αὐτόθεν διεπράττοντο, ὅπως ἐν
τῇ ἑαυτῶν ἔκαστοι ἥγήσοιντο.

§ 4-5   ‘Ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτα ἐπράττετο, Ἐπαμεινώνδας ἔξήει Βοιω-
τοὺς ἔχων πάντας καὶ Εύβοέας καὶ Θετταλῶν πολλοὺς παρά
τε Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν ἐναντίων αὐτῷ. Φωκεῖς μέντοι οὐκ
ήκολούθουν, λέγοντες, ὅτι συνθῆκαι σφίσιν αὐτοῖς εἴεν, εἴ τις
ἐπὶ Θήβας ἵοι, βοηθεῖν ἐπ’ ἄλλους δὲ στρατεύειν οὐκ εἶναι
ἐν ταῖς συνθήκαις. ὁ μέντοι Ἐπαμεινώνδας ἐλογίζετο καὶ ἐν

Πελοποννήσῳ σφίσιν ὑπάρχειν Ἀργείους τε καὶ Μεσσηνίους καὶ Ἀρκάδων τοὺς τὰ σφέτερα φρονοῦντας. ἥσαν δ' οὗτοι Τεγεᾶται καὶ Μεγαλοπολῖται καὶ Ἀσεᾶται καὶ Παλλαντιεῖς καὶ εἴ τινες δὴ πόλεις διὰ τὸ μικραί τε εἶναι καὶ ἐν μέσαις ταύταις οἰκεῖν ἡναγκάζοντο. ἔξηλθε μὲν δὴ ὁ Ἐπαμεινώνδας διὰ ταχέων.

Ἐπεὶ δὲ ἐγένετο ἐν Νεμέᾳ, ἐνταῦθα διέτριβεν, ἐλπίζων § 6 τοὺς Ἀθηναίους παριόντας λήψεσθαι καὶ λογιζόμενος μέγα ἀν. τοῦτο γενέσθαι τοῖς μὲν σφετέροις συμμάχοις εἰς τὸ ἐπιρρόδσαι αὐτούς, τοῖς δὲ ἐναντίοις εἰς τὸ εἰς ἀθυμίαν ἐμπεσεῖν, ὃς δὲ συνελόντι εἰπεῖν, πᾶν ἀγαθὸν εἶναι Θηβαίοις, δτι ἐλαττοῖντο Ἀθηναῖοι. ἐν δὲ τῇ διατριβῇ αὐτοῦ ταύτη συνῆσαν πάντες οἱ διμοφρονοῦντες εἰς τὴν Μαντίνειαν.

Ἐπεὶ μέντοι δ Ἐπαμεινώνδας ἥκουσε τοὺς Ἀθηναίους § 7 τὸ μὲν κατὰ γῆν πορεύεσθαι ἀπεγνωκέναι, κατὰ θάλατταν δὲ παρασκευάζεσθαι ὡς διὰ Λακεδαίμονος βοηθήσοντας τοῖς Ἀρκάσιν, οὕτω δὴ ἀφορμήσας ἐκ τῆς Νεμέας ἀφικνεῖται εἰς τὴν Τεγέαν.

Εὔτυχῃ μὲν οὖν οὐκ ἀν ἔγωγε φήσαιμι τὴν στρατηγίαν § 8 αὐτῷ γενέσθαι· δσα μέντοι προνοίας ἔργα καὶ τόλμης ἐστίν, οὐδέν μοι δοκεῖ ὁ ἀνήρ ἐλλιπεῖν. πρῶτον μὲν γὰρ ἔγωγε ἐπαινῶ αὐτοῦ, δτι τὸ στρατόπεδον ἐν τῷ τεύχει τῶν Τεγεατῶν ἐποιήσατο, ἔνθ' ἐν ἀσφαλεστέρῳ τε ἦν ἡ εἰ ἔξω ἐστρατοπεδεύετο καὶ τοῖς πολεμίοις ἐν ἀδηλοτέρῳ, δτι πράττοιτο. καὶ παρασκευάζεσθαι δέ, εἴ του ἐδεῖτο, ἐν τῇ πόλει δντι εύπορώτερον ἦν. τῶν δὲ τέρατων ἔξω στρατοπεδευομένων ἔξην δρᾶν, εἴτε τι δρθῶς ἐπράττετο εἴτε τι ἡμάρτανον. καὶ μὴν οἰόμενος κρείττων τῶν ἀντιπάλων εἶναι, δπότε δρῷ χωρίοις πλεονεκτοῦντας αὐτούς, οὐκ ἔξήγετο ἐπιτίθεσθαι.

Ορῶν δὲ οὕτε πόλιν αὐτῷ προσχωροῦσαν οὐδεμίαν τόν τε § 9 - 10 χρόνον προβαίνοντα, ἐνόμισε πρακτέον τι εἶναι· εἰ δὲ μή, ἀντὶ

τῆς πρόσθεν εὐκλείας πολλὴν ἀδοξίαν προσεδέχετο. ἐπεὶ οὖν κατεμάνθανε περὶ μὲν τὴν Μαντίνειαν τοὺς ἀντιπάλους πεφυλαγμένους, μεταπεμπομένους δὲ Ἀγησίλαον τε καὶ πάντας τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ ἥσθετο ἔξεστρατευμένον τὸν Ἀγησίλαον καὶ ὅντα ἥδη ἐν τῇ Πελλήνῃ, δειπνοποιησάμενος καὶ παραγγεῖλας ἥγεῖτο τῷ στρατεύματι εὐθὺς ἐπὶ Σπάρτην. καὶ εἰ μὴ Κρής θείᾳ τινὶ μοίρᾳ προσελθὼν ἔξήγγειλε τῷ Ἀγησίλᾳ προσιδὸν τὸ στράτευμα, ἔλαβεν ἀν τὴν πόλιν ὅσπερ νεοττιὰν παντάπασιν ἔρημον τῶν ἀμυνομένων. ἐπεὶ μέντοι προπυνθόμενος ταῦτα ὁ Ἀγησίλαος ἔφθη εἰς τὴν πόλιν ἀπελθών, διαταξάμενοι οἱ Σπαρτιᾶται ἔφύλαττον, καὶ μάλα ὀλίγοι ὅντες· οἵ τε γὰρ ἵππεῖς αὐτοῖς πάντες ἐν Ἀρκαδίᾳ ἀπῆσαν καὶ τὸ ξενικὸν καὶ τῶν λόχων δώδεκα ὅντων οἱ τρεῖς.

§ 11 - 13   Ἐπεὶ δὲ ἐγένετο Ἐπαμεινώνδας ἐν τῇ πόλει τῶν Σπαρτιατῶν, ὃπου μὲν ἔμελλον ἐν τε ἰσοπέδῳ μαχεῖσθαι καὶ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν βληθῆσεσθαι, οὐκ εἰσῆρε ταύτη, οὐδὲ δόπου γε μηδὲν πλέον μαχεῖσθαι τῶν δλίγων πολλοὶ ὅντες· ἐνθα δὲ πλεονεκτεῖν ἀν ἐνόμιζε, τοῦτο λαβὼν τὸ χωρίον κατέβαινε καὶ οὐκ ἀνέβαινεν εἰς τὴν πόλιν. τό γε μὴν ἐντεῦθεν γενόμενον ἔξεστι μὲν τὸ θεῖον αἰτιᾶσθαι, ἔξεστι δὲ λέγειν, ὡς τοῖς ἀπονενοημένοις οὐδεὶς ἀν ὑποσταίη. ἐπεὶ γὰρ ἥγεῖτο Ἀρχίδαμος οὐδὲ ἐκατὸν ἔχων ἄνδρας καὶ διαβάς, δπερ ἐδόκει τι ἔχειν κώλυμα, ἐπορεύετο πρὸς ὅρθιον ἐπὶ τοὺς ἀντιπάλους, ἐνταῦθα δὴ οἱ πῦρ πνέοντες, οἱ νενικηκότες τοὺς Λακεδαιμονίους, οἱ τῷ παντὶ πλείονες, καὶ προσέτι ὑπερδέξια χωρία ἔχοντες οὐκ ἐδέξαντο τοὺς περὶ τὸν Ἀρχίδαμον, ἀλλ᾽ ἐγκλίνουσι· καὶ οἱ μὲν πρῶτοι τῶν Ἐπαμεινώνδου ἀποθνήσκουσιν. ἐπεὶ μέντοι ἀγαλλόμενοι τῇ νίκῃ ἐδίωξαν οἱ ἐνδοθεν πορρωτέρω τοῦ καιροῦ, οὗτοι αὖ ἀποθνήσκουσι· περιεγέγραπτο γάρ, ὡς ἔοικεν, ὑπὸ τοῦ θείου, μέχρι ὅσου νίκη ἐδέδοτο αὐτοῖς. καὶ ὁ μὲν δὴ Ἀρχίδαμος τρόπαιόν τε ἴστατο, ἐνθα

ἐπεκράτησε, καὶ τοὺς ἐνταῦθα πεσόντας τῶν πολεμίων ὑποσπόνδους ἀπεδίδου.

‘Ο δὲ Ἐπαμεινώνδας λογιζόμενος, ὅτι βοηθήσοιεν οἱ Ἀρ- § 14
χάδες εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν, ἐκείνοις μὲν οὐκ ἔβούλετο καὶ πᾶσι Λακεδαιμονίοις διοῦ γενομένοις μάχεσθαι, ἄλλως τε καὶ εὐτυχηκόσι, τῶν δὲ ἀποτετυχηκότων πάλιν δὲ πορευθείς, ὡς ἐδύνατο τάχιστα, εἰς τὴν Τεγέαν τοὺς μὲν διλίτας ἀνέπαυσε, τοὺς δὲ ἵππεας ἔπειμψεν εἰς τὴν Μαντίνειαν, δεηθεὶς αὐτῶν προσκαρτερῆσαι καὶ διδάσκων ὡς πάντα μὲν εἰκὸς ἔξω εἶναι τὰ τῶν Μαντινέων βισκήματα, πάντας δὲ τοὺς ἀνθρώπους, ἄλλως τε καὶ σίτου συγκομιδῆς οὖσης. καὶ οἱ μὲν φέροντο.

Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἵππεις δρμηθέντες ἔξι Ἐλευσῖνος ἔδειπνο- § 15
ποιήσαντο μὲν ἐν Ἰσθμῷ, διελθόντες δὲ τὰς Κλεωνὰς ἐτύγχανον προσιόντες εἰς τὴν Μαντίνειαν καὶ καταστρατοπεδεύσαμενοι ἐντὸς τείχους ἐν ταῖς οἰκίαις. ἐπεὶ δὲ δῆλοι ἦσαν προσελαύνοντες οἱ πολέμιοι, ἐδέοντο οἱ Μαντινεῖς τῶν Ἀθηναίων ἵππεων βοηθῆσαι, εἴ τι δύναιντο· ἔξω γὰρ εἶναι καὶ τὰ βισκήματα πάντα καὶ τοὺς ἐργάτας, πολλοὺς δὲ καὶ παῖδας καὶ γεραιτέρους τῶν ἐλευθέρων. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ἐκβοηθοῦσιν, ἔτι δύντες ἀνάριστοι καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ἵπποι.

Ἐνταῦθα δὴ τούτων αὗτῶν ἀρετὴν τίς οὐκ ἀν ἀγασθείη; § 16-17
οἱ καὶ πολὺ πλείονας δρῶντες τοὺς πολεμίους καὶ ἐν Κορίνθῳ
δυστυχήματος γεγενημένου τοῖς ἵππεσιν, οὐδὲν τούτων ὑπελογίσαντο, οὐδὲ δῆτι καὶ Θηβαίοις καὶ Θετταλοῖς τοῖς κρατίστοις ἵππεσιν εἶναι δοκοῦσιν ἔμελλον μάχεσθαι, ἀλλ’ αἰσχυνόμενοι εἰ παρόντες μηδὲν ὠφελήσειαν τοὺς συμμάχους, ὡς εἶδον τάχιστα τοὺς πολεμίους, συνέρρεαξαν, ἐρῶντες ἀνασώσθαι τὴν πατρῷαν δόξαν. καὶ μαχόμενοι αὕτιοι μὲν ἐγένοντο τὰ ἔξω πάντα σωθῆναι τοῖς Μαντινεῦσιν, αὐτῶν δὲ ἀπέθανον ἀνδρες ἀγαθοί, καὶ ἀπέκτειναν δὲ δῆλον δῆτι τοιούτους· οὐδὲν γὰρ οὕτω βραχὺ ὅπλον ἐκάτεροι εἶχον, φοιτηνοῦντο ἀλ-

λήλων. καὶ τοὺς μὲν φιλίους νεκροὺς οὐκ ἀφεῖντο, τῶν δὲ πελεμίων ἐνίους ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν.

§ 18   'Ο δ' αὖ Ἐπαμεινώνδας ἐνθυμιούμενος ὅτι δλίγων μὲν ἡμερῶν ἀνάγκη ἔσοιτο ἀπιέναι διὰ τὸ ἔξήκειν τῇ στρατείᾳ τὸν χρόνον, εἰ δὲ καταλείψουι ἐρήμους, οἵτις ἥλθε σύμμαχος, ἐκεῖνοι πολιορκήσοιντο ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων, αὐτὸς δὲ λελυμασμένος τῇ ἑαυτοῦ δόξῃ παντάπασιν ἔσοιτο, ἡττημένος μὲν ἐν Λακεδαίμονι σὺν πολλῷ δπλιτικῷ ὑπ' ὀλίγων, ἡττημένος δὲ ἐν Μαντινείᾳ ἵππομαχίᾳ, αἴτιος δὲ γεγενημένος διὰ τὴν εἰς Πελοπόννησον στρατείαν τοῦ συνεστάναι Λακεδαιμονίους καὶ Ἀρκάδας καὶ Ἀχαιοὺς καὶ Ἡλείους καὶ Ἀθηναίους, ἥγήσατο οὐ δυνατὸν εἶναι ἀμαχεὶ παρελθεῖν, λογιζόμενος, ὅτι, εἰ μὲν νικῷ, πάντα ταῦτα ἀναλύσοιτο· εἰ δὲ ἀποθάνοι, καλὴν τὴν τελευτὴν ἐνόμισεν ἔσεσθαι πειρωμένῳ τῇ πατρίδι ἀρχὴν Πελοποννήσου καταλιπεῖν.

§ 19 - 20   Τὸ μὲν οὖν αὐτὸν τοιαῦτα διανοεῖσθαι οὐ πάνυ μοι δοκεῖ θαυμαστὸν εἶναι· φιλοτίμων γάρ ἀνδρῶν τὰ τοιαῦτα διανοήματα· τὸ μέντοι τὸ στράτευμα παρεσκευακέναι ὡς πόνον τε μηδένα ἀποκάμνειν μήτε νυκτὸς μήτε ἥμέρας, κινδύνου τε μηδενὸς ἀφίστασθαι, σπάνια τε τὰ ἐπιτήδεια ἔχοντας ὅμως πείθεσθαι ἐθέλειν, ταῦτά μοι δοκεῖ θαυμαστότερα εἶναι· καὶ γάρ, ὅτε τὸ τελευταῖον παρήγγειλεν αὐτοῖς παρασκευάζεσθαι ὡς μάχης ἐσομένης, προθύμως μὲν ἐλευκοῦντο οἱ ἵπποις τὰ κράνη κελεύοντος ἐκείνου, ἐπεγράφοντο δὲ καὶ οἱ τῶν Ἀρκάδων ὄπλιται ὁπόπαλα, ὡς Θηβαῖοι ὅντες, πάντες δὲ ἥκονταντο καὶ λόγχας καὶ μαχαίρας καὶ ἐλαμπρύνοντο τὰς ἀσπίδας.

§ 21 - 22   'Ἐπεὶ μέντοι οὕτω παρεσκευασμένους ἔξιον αὖ κατανοῆσαι, ἀ ἐποίησε. πρῶτον μὲν γάρ, ὥσπερ εἰκός, συνετάττετο· τοῦτο δὲ πράττων σαφηνίζειν ἐδόκει, ὅτι εἰς μάχην παρεσκευάζετο· ἐπεὶ γε μὴν ἐτέτακτο αὐτῷ τὸ στράτευμα, ὡς

ἔβούλετο, τὴν μὲν συντομωτάτην πρὸς τὸν πολεμίους οὐκ ἦγε, πρὸς δὲ τὰ πρὸς ἑσπέραν ὅρη κατ' ἀντιπέρας τῆς Τεγέας ἥγεῖτο· ὅστε δόξαν παρεῖχε τοῖς πολεμίοις μὴ ποιήσεσθαι μάχην ἐκείνη τῇ ἡμέρᾳ· καὶ γὰρ δὴ ὡς πρὸς τῷ ὅρει ἐγένετο, ἐπεὶ ἔξετάμη αὐτῷ ἡ φάλαγξ, ὑπὸ τοῖς ὑψηλοῖς ἔθετο τὰ ὅπλα, ὅστε εἰκάσθη στρατοπεδευμένῳ. τοῦτο δὲ ποιήσας ἔλυσε μὲν τῶν πλείστων πολεμίων τὴν ἐν ταῖς ψυχαῖς πρὸς μάχην παρασκευήν, ἔλυσε δὲ τὴν ἐν ταῖς συντάξεσιν. ἐπεὶ γε μὴν παραγαγὼν τοὺς ἐπὶ κέρως πορευομένους λόχους εἰς μέτωπον ἰσχυρὸν ἐποίήσατο τὸ περὶ ἑαυτὸν ἔμβολον, τότε δὴ ἀναλαβεῖν παραγγείλας τὰ ὅπλα ἥγεῖτο· οἱ δὲ ἡκολούθουν. οἱ δὲ πολέμιοι ὡς εἶδον παρὰ δόξαν ἐπιόντας, οὐδεὶς αὐτῶν ἡσυχίαν ἔχειν ἐδύνατο, ἀλλ’ οἱ μὲν ἔθεον εἰς τὰς τάξεις, οἱ δὲ παρετάττοντο, οἱ δὲ ἵππους ἔχαλίνουν, οἱ δὲ θώρακας ἐνεδύοντο, πάντες δὲ πεισομένοις τι μᾶλλον ἡ ποιήσουσιν ἐώκεσαν.

Οἱ δὲ τὸ στράτευμα ἀντίπρῳ προσῆγε, § 23 - 24 νομίζων, δπῃ ἐμβαλῶν διακόψει, διαφθερεῖν ὅλον τὸ τῶν ἐναντίων στράτευμα· καὶ γὰρ δὴ τῷ μὲν ἰσχυροτάτῳ παρεσκευάζετο ἀγωνίζεσθαι, τὸ δὲ ἀσθενέστατον πόρρω ἀπέστησεν, εἰδὼς, ὅτι ἡ ττηθὲν ἀθυμίαν ἀν παράσχοι τοῖς μεθ' ἑαυτῷ, ὁρμην δὲ τοῖς πολεμίοις. καὶ μὴν τοὺς ἵππεας οἱ μὲν πολέμιοι ἀντιπαρετάξαντο ὥσπερ ὀπλιτῶν φάλαγγα βάθος ἐφεξῆς καὶ ἔοημον πεζῶν ἀμίππων· δὲ Ἐπαμεινώνδας αὖ καὶ τοῦ ἵππικοῦ ἐμβολὸν ἰσχυρὸν ἐποίήσατο, καὶ ἀμίππους πεζοὺς συνέταξεν αὐτοῖς, νομίζων τὸ ἵππικὸν ἐπεὶ διακόψειν, ὅλον τὸ ἀντίπαλον νενικηώς ἔσεσθαι· μάλα γὰρ χαλεπὸν εὔρειν τοὺς ἐθελήσοντας μένειν, ἐπειδάν τινας φεύγοντας τῶν ἑαυτῶν ὁρῶσι· καὶ ὅπως μὴ ἐπιβοηθῶσιν οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τοῦ εὐωνύμου κέρατος ἐπὶ τὸ ἐχόμενον, κατέστησεν ἐπὶ γηλόφων τινῶν ἐναντίους αὐτοῖς καὶ ἵππεας καὶ ὅπλίτας, φόβον βουλόμενος καὶ τούτοις παρέχειν, ὡς, εἰ βοηθήσοιεν, ὅπισθεν

οῦτοι ἐπικείσοιντο αὐτοῖς. τὴν μὲν δὴ συμβολὴν οὕτως ἐποιήσατο, καὶ οὐκ ἐψεύσθη τῆς ἐλπίδος· κρατήσας γὰρ ἦ προσέβαλεν, δῆλον ἐποίησε φεύγειν τὸ τῶν ἐναντίων.

§ 25 Ἐπεί γε μὴν ἔκεινος ἔπεσεν, οἱ λοιποὶ οὐδὲ τῇ νίκῃ δόρθως ἔτι ἐδυνάσθησαν χρήσασθαι, ἀλλὰ φυγούσης μὲν αὐτοῖς τῆς ἐναντίας φάλαγγος οὐδένα ἀπέκτειναν οἱ δπλῖται οὐδὲ προῆλθον ἐκ τοῦ χωρίου, ἔνθα ἡ συμβολὴ ἐγένετο· φυγόντων δ' αὐτοῖς καὶ τῶν ἵππων, ἀπέκτειναν μὲν οὐδ' οἱ ἵππεις διώκοντες οὕτε ἵππεας οὕθ' δπλίτας, ὥσπερ δὲ ἡττώμενοι πεφοβημένως διὰ τῶν φευγόντων πολεμίων διέπεσον. καὶ μὴν οἱ ἄμιπποι καὶ οἱ πελτασταὶ συννενικηρότες τοῖς ἵππεῦσιν ἀφίκοντο μὲν ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου ὡς κρατοῦντες, ἐκεῖ δ' ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ἀπέθανον.

§ 26 - 27 Τούτων δὲ πραχθέντων τούναντίον ἐγεγένητο, οὗ ἐνόμισαν πάντες ἄνθρωποι ἔσεσθαι· συνεληλυθύιας γὰρ σχεδὸν ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀντιτεταγμένων, οὐδεὶς ἦν, δεστις οὐκ ὕπετο, εἰ μάχη ἔσοιτο, τοὺς μὲν κρατήσαντας ἀρξειν, τοὺς δὲ κρατηθέντας ὑπηκόους ἔσεσθαι. ὁ δὲ θεὸς οὕτως ἐποίησεν, ὥστε ἀμφότεροι μὲν τρόπαιον ὡς νενικηρότες ἐστήσαντο, τοὺς δὲ ἴσταμένους οὐδέτεροι ἐκώλυνον, νεκροὺς δὲ ἀμφότεροι μὲν ὡς νενικηρότες ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν, ἀμφότεροι δὲ ὡς ἡττημένοι ὑποσπόνδους ἀπελάμβανον, νενικηκέναι δὲ φάσκοντες ἑκάτεροι οὕτε χώρᾳ οὕτε πόλει οὕτ' ἀρχῇ οὐδέτεροι οὐδὲν πλέον ἔχοντες ἐφάνησαν ἦ πολὺν τὴν μάχην γενέσθαι· ἀκρισία δὲ καὶ ταραχὴ ἔτι πλείων μετὰ τὴν μάχην ἐγένετο ἦ πρόσθεν ἐν τῇ Ἑλλάδι. ἐμοὶ μὲν δὴ μέχρι τούτου γραφέσθω· τὰ δὲ μετὰ ταῦτα ἵσως ἄλλῳ μελήσει.

ΜΕΡΟΣ Β'

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Κεφ. 6, 1 - 28, 32 - 38.

τῷ ἐπιόντι ἔτει^{*} ἡτοι τὴν ἄνοιξιν τοῦ 406 π. Χ.—**παρεληλυ-** § 1 - 3
θότος ἥδη τοῦ χρόνου^{*} ἐνν. τῆς ναυαρχίας. Ὁ Λ. εἶχεν ἀναλάβει
τὴν διοίκησιν τοῦ σπαρτιατικοῦ στόλου τὸ φινιόπωρον τοῦ 408.—
ναυμαχίᾳ νενικηώς^{*} τὸ προηγούμενον ἔτος εἶχε νικήσει τὸν στόλον
τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸ Νότιον πλησίον τῆς Ἐφέσου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν
ἔκεινην ἀρχηγὸς τοῦ ἀθηναϊκοῦ στόλου ἦτο δὲ Ἀλκιβιάδης^{*} ἐπειδὴ
ὅμως παρουσιάσθη ἀνάγκη νὰ πλεύσῃ εἰς Φώκαιαν, ἀφῆκε προσωρινὸν
ἀντικαταστάτην του τὸν κυβερνήτην τῆς ναυαρχίδος Ἀντίοχον. Πρὸς
αὐτὸν ἔδωκεν αὐστηρὰς διαταγὰς νὰ μὴ συγκρουσθῇ κατὰ τὸν χρόνον
τῆς ἀπουσίας του πρὸς τὸν σπαρτιατικὸν στόλον, δὲ δποῖος ἦτο ἡγκυ-
ροβολημένος εἰς τὴν Ἐφεσον ὑπὸ ναύαρχον τὸν Λύσανδρον. Ἄλλ' δὲ
Ἀντίοχος παρήκουσε τὰς ἐντολὰς τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ παρασυρθεὶς εἰς
ἀπερίσκεπτον ναυμαχίαν ἡττήθη (ἴδ. εἰσαγωγὴν σ. 6) — **οὐ**^{*} ἐπίο—
ὅπου. — **οὐ** φημι = ἀρνοῦμαι. — πολυπραγμονέω -ω = ἀναμειγνύ-
μαι εἰς ἔνεας ὑποθέσεις. — προσπληρώω -ω = ἔξιπλίζω προσέτι. —
ἀπαντάω -ω τινι = ἐπέρχομαι κατά τινος.

καταστασάζομαι ὑπό τινος = εὑρίσκω ἀντίδρασιν διὰ πολι- § 4
τικοὺς λόγους ἐκ μέρους τινός. — διαθροέω -ω = διαδίδω. — **παρα-**
πίπτω = περιπίπτω εἰς σφάλμα. — διαλλάττω τοὺς ν. = ἀλλάσσω
τοὺς ν. — γιγνομένων^{*} ἐνν. νανάρχων. — ἄρτι = πρὸ δλίγουν. — συνί-
ημι τὰ ναυτικὰ = κατανοῶ τὴν ναυτικὴν τέχνην. — ἀγνώς = ἀγνω-
στος. — τοῖς ἔκει^{*} δηλ. εἰς τὰ μέρη, εἰς τὰ δποῖα στέλλονται. — **πα-**
θεῖν τι^{*} τοτέστιν ἀτύχημα, ἥτταν.

τὸ κατ' ἔμε = δσον ἔξαρτᾶται ἀπὸ ἔμε^{*} διότι εἰς τὴν παραμονὴν § 5
τοῦ Λυσ. ὡς νανάρχον τοῦ σπαρτιατικοῦ στόλου δὲν ἦτο ἐμπόδιον δ
Καλλικρατίδας, ἀλλ' δὲ νόμος, δὲ δποῖος ἀπηγόρευε νὰ γίνῃ τὸ ἵδιον
πρόσωπον δύο φοράς νανάρχος (Βιβλ. Β', 1, § 7). — πρὸς δὲ = ἐν σχέ-
σει πρὸς ἔκεινα, εἰς τὰ δποῖα. — φιλοτιμέομαι -οῦμαι = ἐπιδεικνύω
ζῆτον. — **αἰτιάζομαι** = κατηγοροῦμαι.

§ 6 - 7 ἐφ' ἄ της ήκει = ταῦτα, ἐφ' ἄ της ήκει. — παρὰ Κύρον^τ τὸν γνωστὸν ἐκ τῆς Κύρου Ἀναβάσεως οὗτος, δπως καὶ ἄλλοι σατράπαι καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν, ἥτο φίλος τῶν Λακεδ. κατὰ τὸν Πελοπόν. πόλεμον καὶ ἐνίσχυεν αὐτοὺς οἰκονομικῶς. — ἐπέχω = περιμένω. — ἄχθομαι = δυσαρεστοῦμαι, δυσφορῶ. — θύρα = κατοικία. — φοιτήσεις = συγναὶ ἔπισκέψεις. — κατά γε τὸ αὐτοῦ δυνατὸν = κατὰ τὴν ἴδικήν του τοὐλάζιστον δύναμιν.

§ 8 - 11 πεπονθέναι^τ τοῦ πάσχω. — ἐξηγοῦμαι τινι = χρησιμεύω ὡς παραδειγμα εἰς τινα. — οἴχομαι = ἀναχωρῶ. — ἀντὶ τῶν συμβάντων ἡμῖν ἀγαθῶν = εἰς ἀντάλλαγμα τῶν ἀγαθῶν, τὰ δποια τυχὸν θὰ συμβοῦν εἰς ἡμᾶς. — ἐκεῖνα^τ τὰ ζητηθέντα ἐκ Σπάρτης χρήματα. — ἀξία = ἐπαξία.

§ 12 - 15 οἱ αἰτιαζόμενοι νοοῦνται οἱ φίλοι τοῦ Αυστ.— ἐναντιόμαι οῦμαι = ἀντιδοῶ. — πόρος χρημάτων = τρόπος ἐξευρέσεως χρημάτων. — ἐπαγγέλλομαι = ὑπόσχομαι. — ἐπαγγελλόμενοι^τ δηλ. δοῦναι χρήματα. — ἵδια = ἔξιδια. — ἐφοδιάζομαι τινί τι = φροντίζω νὰ δοθῇ εἰς τινά τι. — οἱ ἔμφρονοι = ἡ φρουρά. — οἱ τὰ πράγματα ἔχοντες = οἱ διαχειριζόμενοι τὴν ἐξουσίαν. — κατὰ κράτος = διὰ τῆς βίας. — ἀποδίδομαι τι = πωλῶ τι. — εἰς τὸ ἐκείνου δυνατὸν = κατὰ τὴν δύναμίν του. — Ἀθ. φρονούντς οἱ δποιοι ἥσαν δοῦλοι. — ἀνάγομαι = ἐξέρχομαι εἰς τὸ πέλαγος. — ύποτεμνομαι = προσπαθῶ νὰ ἀποκόψω.

§ 16 - 18 ἐκλελέχθαι^τ τοῦ ἐκλέγω. — ὡς ἔφθη (τοῦ δ. φθάνω) κατακωλυθεὶς = ἐπειδὴ οἱ ἔχθροι ἐπρόλαβαν καὶ τοῦ ἀπέκοψαν τὸν δρόμον. — ἀποφεύγω εἰς τὴν γῆν = σφέζομαι καταφεύγων εἰς τὴν ἔηραν. — ύπὸ τῷ τείχει^τ διότι εἰς τὸν λιμένα τῆς πόλεως δὲν ἥτο δυνατὸν νὰ εἰσέλθῃ, ἐπειδὴ ἥτο ὠχυρωμένος. — ὁρμίζομαι = ἀγκυροβολῶ. — ἔκπλους = ἔξοδος, τὸ στόμιον τοῦ λιμένος. — πανδημεὶ = μὲ δῆλον τὸν στρατόν.

§ 19 - 20 σῖτος = τρόφιμα. — εὔπορῶ τινος = ἐξευρίσκω ἀρκετὴν ποσότητα ἐκ τινος. — ἐπιβάται = οἱ ἐπὶ τῶν πλοίων στρατιῶται (οἱ δποιοι ἔμενον ἐπὶ τοῦ καταστρόματος). — εἰς κοίλην ναῦν = εἰς τὸ κοίλωμα τοῦ πλοίου. — παραρρύματα^τ ἀλλαχοῦ παραβλήματα (Βιβλ. Β', 1, 22 - 24). ἥσαν εἶδος παραπετασμάτων, συνήθως ἐκ δέρματος, μὲ τὰ δποια ἐσκέπαζον τὰ πλευρὰ τῶν πλοίων, διὰ νὰ μὴ βλέπουν οἱ ἀντίπαλοι τὰς κινήσεις τῶν πληρωμάτων. — παραβάλλω = τοποθετῶ,

κρεμῶ.—οὔτω ἀνεῖχον = εἰς τοιαύτην ἀπραξίαν ἥσαν.—έξεβίβα-
ζεν* δηλ. τοὺς στρατιώτας.—έφορμέω - ω = ἐνεργῶ ἀποκλεισμόν.—
ὅλιγώρως ἔχω = δὲν προσέχω, εἴμαι ξένοιαστος.

ἀνύτω = κατορθώνω.—τεταραγμένοι = ἀτάκτως.—ἀναδέο- § 21 - 23
μαι -οῦμαι = προσδένω καὶ σύρω, ὁμοιουλκῶ.—διέφυγε: ὑπὸ τὸν
Ἐρασινίδην.—εὔριπος=πορθμός.—τῶν Μυτ.: ἡ ἀρχαία πόλις τῆς
Μυτιλ. ἔκειτο ἐπὶ μικρᾶς νήσου, τὴν δποίαν ἔχωριζεν ἀπὸ τὴν Λέσβον
στενὸς πορθμός.

τοὺς ἐν ἡλικίᾳ ὄντας· εἰς τὰς Ἀθήνας ἐστρατεύοντο ἀπὸ τοῦ § 24 - 25
17 - 60 ἔτους· καὶ οἱ μὲν νεώτεροι τῶν στρατευομένων (18 - 20), ὅπως
καὶ οἱ πρεσβύτατοι (50 - 60), ἔμενον ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς χώρας πρὸς
φρούρησιν τῶν τειχῶν καὶ τῶν ὀχυρῶν καὶ διὰ τὴν τήρησιν τῆς ἐννό-
μου τάξεως· οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ 20 - 50 ἔτους, οἱ δποίοι ἀπετέλουν καὶ τὴν
κυρίως στρατεύσιμον δύναμιν, ἐστέλλοντο εἰς τὸ πολεμικὸν μέτωπον.—
ἀπαίρω = ἀποπλέω.—καὶ τῶν ἵπτεων πολλοῖ· αὐτὸ διέγινετο εἰς
ἐκτάκτους μόνον περιστάσεις.—ἔξω οὖσαι· δηλ. μακρὰν τῶν Ἀθη-
νῶν. Μεταξὺ αὐτῶν συγκατελέγοντο καὶ τὰ ἱερὰ πλοῖα, Σαλαμινία,
Πάραλος, Δηλιάς.

αύτοῦ* δηλ. εἰς τὸν λιμένα τῆς Μυτιλήνης.—Ἐτεόνικον· Λακε- § 26 - 28
δαιμόνιον ναύαρχον. Εἰς αὐτὸν ἀναθέτει ὁ Καλ. τὸ ἔργον νὰ ἐμποδίσῃ
τὸν Κόνωνα νὰ ἔξελθῃ ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Μυτιλήνης καὶ νὰ ἐνωθῇ μὲ
τὸν στόλον, ὁ δποίος ἥρχετο εἰς βοήθειάν του.—Ἀργινοῦσαι· συστὰς
νήσων μεταξὺ Λέσβου καὶ Μικρᾶς Ἀσίας.—Μαλέα ἄκρα· τὸ μεσημ-
βρινὸν ἀκρωτήριον τῆς Λέσβου.—ἔξαπτιναίως = αἰφνιδιαστικῶς.—
ἀναγωγὴ = πλοῦς.—ἀνέσχεν* τὸ ὄντως = ἐσταμάτησεν ἡ βροχή.—
ἀντανάγομαι = ἔξέρχομαι εἰς τὸ πέλαγος κατά τυνος.

ἐστὶ καλῶς ἔχον = καλῶς ἔχει.—οὐ δέος* ἐνν. ἐστὶ = δὲν ὑπάρ- § 32
χει φύσος.—κακῶς οἰκοῦμαι = δυστυχῶ.

έμβαλλω = συγκρούομαι πρὸς τινα (ἐδῶ πρὸς ἔχθρικὸν πλοῖον). § 33 - 34
ἐντεῦθεν* χρονικὸν = τότε.—εἰς Φώκαιαν· πόλιν τῆς Ιωνίας.—
προσφέρομαι πρὸς τὴν γῆν = παλαίων πρὸς τὸ κῦμα προσεγγίζω
εἰς τὴν ξηράν.

ἐπὶ τὰς καταδεδυκυίας ναῦς = πρὸς διάσωσιν τῶν βυθισθέν- § 35
των πλοιών.—αὐλίζομαι = στρατοπεδεύω.—ύπηρετικὸς κέλης =
μικρὸν πλοιάριον τῆς ὑπηρεσίας, βοηθητικὸν τοῦ στόλου, ὅπως θὰ ἔλε-
γομεν σήμερον.

§ 36 - 37   έστεφανωμένους· διότι οἱ κομισταὶ εὐχαρίστων ἡσαν ἔστεφανωμένοι.— θύω τὰ εὐαγγέλια = προσφέρω θυσίαν διὰ τὸ εὐφρόσυνον ἄγγελμα.— τοῖς ἐμπόροις· τὰ στρατεύματα τῶν ἀρχαίων ἥκολούθουν πάντοτε ἐμποροι, διὰ νὰ πωλοῦν εἰς τοὺς στρατιώτας χρήσιμα εἴδη καὶ διὰ νὰ ἀγοράζουν τὰ λάφυρα.— πλοῖον = ἐμπορικὸν πλοῖον· ἐλέγετο καὶ ὀλκᾶς καὶ στρογγύλον πλοῖον.— τὸ πνεῦμα οὐροίον· ἔπνευε δηλ. βόρειος ἀνεμος.— τὴν ταχίστην· ἐνν. ὅδὸν = τάχιστα.— ἐμπρήσας· τοῦ ἐμπίμπρημι = πυρπολῶ.

§ 38   ἐπανάγομαι = πλέω ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ.

Κεφ. 7, 1 - 15, 34.

§ 1 - 3   ἐν οἷκῳ· δηλ. οἱ ἐν Ἀθήναις Ἀθηναῖοι.— ὁ τοῦ δήμου προεστηκώς· δὲν πρόκειται περὶ ἀνθρώπου, ὁ δοποῖος κατεῖχε εἰς τὴν πολιτικὴν ἀξίωμά τι, ἀλλὰ περὶ πολιτικοῦ ἀσκοῦντος ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ πλήθους λόγῳ τῆς ἀνεγνωρισμένης ἀξίας του. Ὁ τοιοῦτος λέγεται συνήθως προστάτης τοῦ δήμου.— διωβελία· ἡ καταβολὴ εἰς ἔκαστον ἀπόρον Ἀθηναῖον πολίτην ἐκ μέρους τῆς πολιτείας δύο δροῦλων πρὸς πληρωμὴν τοῦ εἰσιτηρίου τοῦ θεάτρου κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν θεατρικῶν παραστάσεων. Τὰ χρήματα αὐτὰ ἐκαλοῦντο γενικώτερον θεωρικά.— ἐπιβολή· πρόστιμον ἐπιβαλλόμενον εἰς τοὺς μὴ διαχειρισθέντας καλῶς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν, ἡ δοποία ἀνετέθη εἰς αὐτούς.— ὅντα τοῦ δήμου· ἵσως προήρχοντο ἐκ πολεμικῆς λείας· διότι τὰ ἐκ τοιαύτης πηγῆς χρήματα ἡ λάφυρα ἀνῆκον εἰς τὸ δημόσιον.— δέω - ω = ὁδηγῷ εἰς τὸ δεσμωτήριον.— δῆσαι· ὧς ὀφειλέτην τοῦ δημοσίου.

§ 4   λόγον ὑπέχω = δίδω λόγον.— διότι = διατί, διὰ ποῖον λόγον.— ἀναιρέομαι - οῦμαι τοὺς ναυαγοὺς = σηκώνω τοὺς νάυαγοὺς καὶ τοὺς μεταφέρω πρὸς ταφήν.— καθάπτομαι τινος = κατηγορῶ, θεωρῶ ἔνοχόν τινα.— αἰτιάμαι - ώμαι = προφασίζομαι.

§ 5 - 7   προτίθεται λόγος τινὶ = ἐπιτρέπεται εἰς τινα νὰ διμιλήσῃ.— κατὰ τὸν νόμον· ὁ δοποῖος ὠριζεν, δτι ἔκαστος κατηγορούμενος εἶχεν εἰς τὴν διάθεσίν του ὠρισμένον χρόνον, διὰ νὰ ἀπολογηθῇ.— τῶν τριηράρχων· κατὰ τὴν ἐν Ἀργινούσαις ναυμαχίᾳν δ. Θ. καὶ δ. Θρ. δὲν ἦσαν στρατηγοί, ἀλλ' ἀπλοὶ τριηράρχοι. Ἐν τούτοις δὲν ἔστεροῦντο στρατηγικῆς πείρας, διότι εἰς προηγουμένας περιόδους ἐχρημάτισαν στρατηγοί.— δέοι· ἐνν. αἰτιάσασθαι.— εἰναι· τὸ ἀπαρέμφ. ἔξαρταται ἐκ τοῦ νοούμενου φαμέν.— ἔγγυασθαι· κατὰ τὸ ἀττικὸν δίκαιον ἀν-

ἀνελάμβανον νὰ ἔγγυηθουν ὑπὲρ τοῦ κατηγορουμένου τρεῖς ἀξιόχροει πολῖται, οὗτος δὲν ὠδηγεῖτο εἰς τὸ δεσμωτήριον.—άναβαλέσθαι· τὴν ψῆφοφοροίαν.—**ὁψὲ=ἀργά.**—**τὰς χειρας·** διότι αἱ ἀποφάσεις ἐλαμβάνοντο διὰ **χειροτονίας**, δηλ. ἀνατάσεως τῶν χειρῶν.—**προβουλεύω·** ἐλέγετο ἐπὶ τῆς ἐν Ἀθήναις βουλῆς καὶ σημαίνει =κατατίζω προβούλευμα, ἦτοι σχέδιον νόμου.—**εἰσφέρω=προτείνω.**—**εἰσενεγκεῖν·** εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου πρὸς ἐπιψήφισιν.—**ὅτῳ** **τρόπῳ=τίνι τρόπῳ.**

Ἀπατούρια· οἰκογενειακὴ ἔορτή, ἡ ὅποια ἐτελεῖτο εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὸν μῆνα Πυανοψιῶν (Ὀκτώβριον - Νοέμβριον) καὶ διήρκει τρεῖς ἡμέρας.—**σύνεισιν σφίσιν αὐτοῖς=**συνέρχονται (πρὸς ἔορτασμόν).—**χρὼς =**ἐπιδερμίς.—**ἐν χρῷ κεκαρμένους·** εἰς ἔνδειξιν πένθους.—**ώς δὴ ὄντες =**οἵ δῆθεν ἥσαν.

Καλλιένου εἰπόντος =κατὰ πρότασιν τοῦ Κ.—**διαψηφίζομαι =**ψηφίζω κατὰ σειράν.—**ύδρια·** εἶδος κάλπης.—**προτέρα =**πρώτη.—**εἰς τὴν ύστεραν ψηφίσασθαι·** παρανόμως, καθόσον ἡ ψηφοφορία ἔπρεπε νὰ διεξαχθῇ μυστική.—**ζημιώ-ῶ =**τιμωρῶ.—**οἱ ἔνδεκα·** ἀρχὴ 10 ἀνδρῶν, οἱ ὅποιοι ἔξελέγοντο κατ' ἕτος διὰ κλήσουν (εἰς ἔξι ἑκάστης φυλῆς). εἰς τούτους συγκαταριθμεῖται καὶ ὁ γραμματεὺς ὃς ἔνδεκας. Οἱ ἔνδεκα εἰλογον νὰ ἐκτελοῦν τὰς σωματικὰς ποινάς, αἱ ὅποιαι ἐπεβάλλοντο ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου.—**δημοσιεύω τὰ χρήματα =**δημεύω τὴν περιουσίαν.—**τῆς θεοῦ·** δηλ. τῆς Ἀθηνᾶς· τὸ δέκατον δηλ. τῆς ἀξίας τῆς περιουσίας θὰ διετίθετο διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς.

παρέρχομαι εἰς τὴν ἐκκλησίαν =παρουσιάζομαι ἐνώπιον τῆς § 11 - 13 ἐκκλησίας.—**τευχὸς ἀλφίτων =**δοχεῖον δι' ἄλευρα, ἀλευροθήκη.—**ἐπιστέλλω=**παραγγέλλω.—**ἄριστος =**ἀνδρειότατος.—**προσκαλούμαί τινα·** εἰς τὴν δικαστικὴν γλῶσσαν = κατηγορῶ τινα ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου.—**γράφω=**προτείνω ἔγγραφως.—**Εὑρυπτόλεμος·** συγγενὴς τοῦ Περικλέους, ἐνὸς ἐκ τῶν δικαζομένων στρατηγῶν.—**κλῆσις =**κατηγορία (πρβλ. προσεκαλέσαντο).—**ἐπιθυρούβεω - ω =**ἐπιδοκιμάζω θορυβωδῶς.—**ἡναγκάσθησαν·** δι Εὑρυπτόλεμος καὶ οἱ συνηγορήσαντες ὑπὲρ τῆς προτάσεώς του.

τῶν πρυτάνεων· τί ἥσαν οἱ πρυτάνεις, ἵδε ἴστορίαν.—**προτίθημι τὴν διαψήφισιν·** ἐλέγετο ἐπὶ τῶν πρυτάνεων καὶ ἐσήμαινε προκαλῶ ψηφοφορίαν.—**παρὰ τὸν νόμον·** δι ὅποιος ὥριζεν, δι τι ἔκα-

στος ἔποεπε νὰ δικασθῇ Ἰδιαιτέρως.—τὰ αὐτά· δηλ. τῇ αὐτῇ ψήφῳ
κρίνεσθαι, δπως ἐπόρτεινεν ὁ Λυκίσκος καὶ διὰ τὸν Εὐρυπτ.—κα-
λεῖν = κατηγορεῖν.—Σωκράτης· ὁ γνωστὸς φιλόσοφος (469 - 399
π.Χ.). Ο Σωκρ. παντοῦ καὶ πάντοτε ἀντιμετώπισε μὲ ἀκαμψίαν καὶ
ἀφοβίαν τὸν κίνδυνον ἐμπρὸς εἰς τὸ δίκαιον.

§ 34 προβολὴ=καταγγέλλα ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου. Ἡ προ-
βολὴ ἐγίνετο ἐναντίον ἑκείνων, οἵ δποιοι ἐπόρδιδον τὴν πόλιν ἢ παρέ-
συρον τὸν δῆμον εἰς ἐπιπολαίας καὶ ἀσυμφόρους ἀποφάσεις.—ὕστε-
ρον· τὸ 405 π.Χ.—Κλεοφῶν· δημαγωγός, φονευθεὶς ὑπὸ τῶν ὀλιγαρ-
χιῶν κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Λυσάνδρου.—κα-
τέρχομαι = ἐπανέρχομαι ἐκ τῆς ἔξορίας.—ὅτε καὶ οἱ ἐκ Π. εἰς τὸ
ᾶστρον· ὁ Θρασύβουλος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν δημοκρατικοί, οἵ δποιοι ἐνί-
κησαν τοὺς τριάκοντα καὶ ἀποκατέστησαν τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Κεφ. 1, 1-7. 10-30, 2, 1-2.

1 § 1. οἱ ἐν Χίῳ κλπ.: ἵδ. βιβλ. Α', 6, 36-37.—τῆς ὥρας = τῶν καρ-
πῶν τῆς ἐποχῆς τοῦ ἔτους.—μισθοῦ = ἀντὶ ἡμερομισθίου.—κατὰ
χώραν = εἰς τὸν ἀγρούς.—συνίσταμαι τινι = ἔρχομαι εἰς συνεννόη-
σιν μετά τινος.—συντίθεμαι τινι = συμφωνῶ μέ τινα.

§ 2-4 ἡπόρει, τί χρῆτο τῷ πράγματι = εὑρίσκετο εἰς ἀμηχανίαν, πῶς
ν' ἀντιμετωπίσῃ τὴν κατάστασιν.—έπιχειρησαι· ἐνν. αὐτοῖς = νὰ
ἐπιτεθῇ κατ' αὐτῶν.—σφαλερὸν = ἐπικίνδυνον.—διαβολὴ = ἀ-
φορμὴ πρὸς πακολογίαν.—σχοίεν = παράσχοιεν.—δύσονος πρός τι
= ὁ λαμβάνων ἐχθρικὴν στάσιν ἀπέναντί τινος.—ἐντυγχάνω τινὶ =
συναντῶ τινα.—όφθαλμιά·ῶ = πάσχω ἔξ ὄφθαλμίας, ἀπὸ πονόμα-
τον.—ἔξ ιατρείου· εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ὑπῆρχον ιατροὶ ὅλων
τῶν νόσων.—κατὰ τὴν παράγγ. = εἰς τὸ ἄκουσμα τῆς ἀνακοινώ-
σεως.—άει = ἐκάστοτε.

§ 5 νεωτερίζω = προκαλῶ ταραχάς.—σημαίνω = δίδω διαταγήν.—
ἐν μέρει = κατὰ σειράν.—ώς οὐδὲν εἰδὼς = προσποιούμενος ὅτι...

§ 6-7 τὰ ἐνεστηκότα πράγματα = ἡ παροῦσα κατάστασις τῶν πραγμά-
των.—εὖ φέρομαι παρά τινι = προσελκύω τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐκτί-
μησίν τινος.—κατὰ τὴν προτέραν ναυαρχίαν· κατὰ τὸ 408-406,
ὅτε πάρονται ἀζεται διὰ πρώτην φορὰν ὡς ἐμπειρότατος στρατηγὸς καὶ

διπλωμάτης μὲ δέξαιόρετον εὐστροφίαν.—ἐν Νοτίῳ πόλει πλησίον τῆς Ἐφέσου (πρβλ. Βιβλ. Α', 6, § 1-3).—έπιστολεὺς = ὑποναύαρχος.

τῷ ἐπιόντι ἔτει πρόκειται περὶ τοῦ 27ου ἔτους τοῦ πολέμου § 10-12 (405-404 π. Χ.).—ἐν Ἀντάνδρῳ πόλει ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Ἀδραμυττηνοῦ κόλπου αἱ νῆες αὗται ἐναυπηγοῦντο διὰ χρημάτων τοῦ σατράπου τῆς Αἰολίδος καὶ Μικρᾶς Φογγίας Φαρναβάζου, ὅστις καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ Πελ. πολέμου ἐβοήθησε ποικιλοτρόπως, μάλιστα δὲ μὲ χρήματα, τοὺς Λακεδ.—τὰ παρὰ βασιλέως = ὅσα εἶχε λάβει παρὰ τοῦ βασιλέως.—ἔχοι = εἰλήφει ἥδη.—ἐπὶ τὰς τριήρεις τὰς πρὸ διλίγου ναυπηγηθείσας.—ἐφίστημι τῷ = διορίζω τῷ.—οἱ τῶν Ἀθ. στρατηγοί· Κόνων, Ἀδείμαντος καὶ Φιλοκλῆς.—πρὸς τὸ ναυτικὸν = διὰ τοῦ στόλου, κατὰ θάλασσαν.

ἐπὶ τούτοις = μετὰ ταῦτα.—μετεπέμψατο τὸν Μάρτιον τοῦ § 13-14 405.—Θαυμήρια τῆς Μηδίας πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ παράλια τῆς Κασπίας θαλάσσης.—Καδούσιοι ἔθνος μηδικόν.—παραδείκνυμι = ἐπιδεικνύω καὶ χρηγῶ.—περιττός = ἀρκετός.—ώς εἶχε φιλίας = ποῖα φιλικὰ αἰσθήματα ἔτρεφεν. Ο Κῦρος σχεδιάζων νὰ κινήσῃ πόλεμον κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀρταξέρξου προσπαθεῖ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν φιλίαν τῶν Λακεδαιμονίων (Βιβλ. Γ', 1, § 1).

μετάπεμπτος = προσκεκλημένος.—άνάγομαι =; (Βιβλ. Α', 6, 12 - § 15 15).—Κεδρεῖαι ἡ Κεδρεῖαι σημαντικὴ πόλις κατὰ τὸ νότιον τμῆμα τῆς Καρίας.—δὲ = γάρ.—κατὰ κράτος = διὰ τῆς βίας, δέξαρχος.—μειξοιβάρθροι = κατὰ τὸ ἡμισυ βάρθροι καὶ κατὰ τὸ ἡμισυ Ἑλληνες.

Χίον καὶ Ἐφέσον τὰ συνήθη ἀγκυροβόλια τοῦ σπαρτιατικοῦ § 16 στόλου.—πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι ἵδε § 10-12.—προσείλοντο τοῦ προσαιρέομαι - οῦμαι = ἐκλέγω ἐπὶ πλέον ὑποκείμ. τοῦ προσείλοντο οἱ ἐν Ἀθήναις Ἀθηναῖοι.

παρὰ τὴν Ἰωνίαν = παραπλέων τὰ παράλια τῆς Ἰωνίας.—πρὸς § 17-21 τῶν πλοίων τὸν ἔκπλουν διὰ νὰ ἐμποδίσῃ δηλ. τὴν μεταφορὰν σίτου ἐκ τῶν περὶ τὸν Εὔξεινον χωρῶν εἰς τὴν Ἀττικήν, τὴν δποίαν ἀπέκλειεν ἀπὸ Ἑραῖς ὃ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων Ἀγις.—πελάγιοι = πλέοντες εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος.—Ἀβυδος, Λάμψακος, Ἐλεοῦς, Σηστός· πόλεις εἰς τὸ στενὸν τοῦ Ἐλλησπόντου αἱ μὲν δύο πρῶται ἔκειντο ἐπὶ τῆς μικρασιατικῆς παραλίας, αἱ δὲ ἄλλαι δύο ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς (ἴδ. γεωγρ. π.ν.).—αὐτῶν τῶν Λακεδαιμονίων.—ἡγεῖτο τῶν διὰ Ἑραῖς προευομένων Ἀβυδηνῶν.—τὰ ἐλεύθερα σώματα = οἱ ἐλεύθεροι

ἄνδρες. — κατὰ πόδας = ὅπισθεν. — διέχει ὁ Ἐλλήσποντος = ἔχει πλάτος ὁ Ἐλλήσποντος. — ταύτη = εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο.

§ 22 - 24 εἰσβαίνειν* συναπτέον τῷ εἰς τὰς ναῦς. — παραβλήματα ἡ παραρρύματα* ἵδε Βιβλ. Α', 6, 19 - 20. — ἀνέχει ἡ ἀνίσχει ὁ ἥλιος = ἀνατέλλει ὁ ἥλιος. — ἐν μετώπῳ = εἰς μακρὰν μετωπικὴν γραμμήν. — ὁψὲ τῆς ἡμέρας = ἄργα πρὸς τὴν ἐσπέραν. — ἔξεβίθασεν* ἐνν. τὸν στρατιώτας. — αὗται* τίνες; — ἐπανάγομαι = ἔξερχομαι εἰς τὸ πέλαγος ἐναντίον τινός.

§ 25 - 26 ἐκ τῶν τειχῶν* ταῦτα εἶχεν ἀποκτήσει τὸ 410 - 409 π. Χ., δτε διὰ μισθοφόρων ἐπολέμει κατὰ τῶν Θρακῶν. Εἰς τὸ φρούριον τοῦτο ἀπεχώρησε μετὰ τὴν ἥτταν τοῦ στόλου εἰς τὸ Νότιον καὶ τὴν ἐκδηλωθεῖσαν κατ' αὐτοῦ δυσμένειαν τῶν Ἀθηναίων (Βλέπ. Εἰσαγ. σ. 6). — αἴγιαλὸς = ἀλίμενος παραλία. — ὁρμέω - ω = εἶμαι ἥγκυροβολημένος. — μετέρχομαι τὰ ἐπιτήδεια = ἔρχομαι πρὸς ἀναζήτησιν τῶν ἐπιτηδείων. — οὐκ ἐν καλῷ* ἐνν. χωρίῳ = ὅχι εἰς καλόν, κατάλληλον μέρος. — μεθοδομίσαι* δηλ. τὰς ναῦς· μεθοδομίζω τὰς ν. = μετακινῶ τὰ πλοῖα εἰς ἄλλον ὅρμον. — οὖν* ἐπίρρ. = ὅπου.

§ 27 ἐπιπλέουσι τοῖς Ἀθηναίοις = ἀφ' ὅτου οἱ Ἀθην. ἐπέπλεον κατὰ τοῦ Λ. — τοῖς παρ* αὐτοῦ ἐπομένοις = εἰς τὸν παρ* αὐτοῦ πεμφθέντας, διὰ νὰ παρακολουθοῦν (τοὺς Ἀθ., § 24). — ἐσκεδασμένους* τοῦ σκεδάννυνται = διασκορπίζομαι. — πολὺ μᾶλλον* ἀφ' ὅτου ἐπείσθησαν, ὅτι ὁ Λ. δὲν σκέπτεται νὰ ναυμαχήσῃ. — τοῦμπαλιν = τὸ ἐμπαλιν = πρὸς τὰ δύσιστα. — κατὰ μέσον τὸν πλοῦν = εἰς τὸ μέσον τοῦ πλοῦ. — ἐσήμηνε* διὰ τῆς σάλπιγγος. — τὴν ταχίστην = ; (Βιβλ. Α', κεφ. 6, § 36 - 37). — συμπάρειμι = πορεύομαι συγχρόνως μετά τινος.

§ 28 - 29 ἴδων τὸν ἐπίπλουν* ἀπὸ τῆς ἔηρᾶς, ὅπου καὶ αὐτὸς εὑρίσκετο. — βοηθῶ εἰς τὰς ναῦς = σπεύδω εἰς σωτηρίαν τῶν πλοίων. — κατὰ κράτος* ἐδῶ = πάσῃ δυνάμει. — δίκιοτοι ἡσαν = εἶχον εἰς δύο μόνον σειρὰς κωπηλάτας* ἐπειδὴ δηλ. οἱ Ἀθην. εὑρέθησαν διεσκορπισμένοι εἰς τὴν ἔηράν, ὅτε ὁ Λ. ἐπέπλευσε κατὰ τῶν πλοίων των, δλίγοι ἐπρόφθασαν νὰ ἐπιβιβασθοῦν εἰς αὐτά. Ἔνεκα τοῦ λόγου τούτου ἄλλαι μὲν τῶν νεῶν εὑρέθησαν μὲ δύο μόνον σειρὰς κωπηλατῶν, ἄλλαι μὲ μίαν καὶ ἄλλαι δλῶς διόλου κενά. Κανονικῶς ἐκάστη ναῦς εἶχε τρεῖς σειρὰς κωπηλατῶν (τριήρης). — Πάροαλος* μία τῶν ἱερῶν τριήρων τῶν Ἀθηναίων* ἡ Πάροαλος, ἡ Σαλαμινία καὶ ἡ Δηλιαὶς ἐχρησιμοποιοῦντο

πρὸς μεταγωγὴν τῶν πρεσβειῶν καὶ τῶν ἐπισήμων ἀντιπροσώπων τῆς πόλεως, τῶν θεωρῶν, εἰς τὰς ἐθνικὰς πανηγύρεις· δι' αὐτῶν ἐπίσης μετεκομίζοντο αἱ διαταγαὶ τῆς ἀρχηγοῦ πολιτείας καὶ τὰ δημόσια χρήματα. Εἶναι εὐνόητον κατὰ ταῦτα, ὅτι ἡσαν ἐλαφρὰ σκάφη ταχύπλοα.—**πρὸς τῇ γῇ** = πλησίον τῆς ἔηρᾶς καὶ ἐπὶ τῆς ἔηρᾶς.—**εἰς τὰ τειχύδραια** = τῆς Σηστοῦ.—**τὰ Ἀθ. πράγματα διαφθείρεται** = ἡ (ναυτικὴ) δύναμις τῶν Ἀθ. καταστρέφεται.—**κατέχω** = καταπλέω, προσεγγίζω.—**τὰ μεγάλα ίστια** = δηλ. τὰ πανιὰ τοῦ μεγάλου ίστοῦ, διότι προκειμένου νὰ ναυμαχήσουν οἱ ἀρχαῖοι ἄφηναν τὰ μεγάλα ίστια εἰς τὴν ἔηράν. ‘Ο Κόνων λοιπὸν προέβη εἰς ἔγχειρημα παράτολμον μὲν, ἀλλὰ σωτήριον’ κατέστησε μὲ ἄλλους λόγους δύσκολον τὴν δίωξιν του ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων.—**παρ’ Εὐαγόραν** βασιλέα τῆς ἐν Κύπρῳ Σαλαμίνος.

τὰς ναῦς* ὅλαι ἡσαν 180· ἀν ἀφαιρέσωμεν ἐπομένως τὰς δια- § 30 φυγούσας 9, εἰς χεῖρας τοῦ Λ. περιῆλθον 171.—**τοὺς αἰχμαλώτους*** ὑπολογιζομένους εἰς πολλὰς χιλιάδας, ὅταν ληφθῇ ὑπ’ ὅψιν, ὅτι ἐκάστου πολεμικοῦ σκάφους ἐπέβαινε πλήρωμα 200 περίπου ἀνδρῶν.—**τριταῖος** = μετὰ τρεῖς ἡμέρας.

κατεστήσατο = ἐτακτοποίησεν· ὁ Λ. μετὰ τὴν πανωλεθρίαν τῶν 2 § 1-2 ‘Αθηναίων ἐν Αἴγιος ποταμοῖς ἐγκαθίδρουεν εἰς τὰς συμμάχους αὐτῶν πόλεις ὀλιγαρχίας δέκα ἀνδρῶν, τὰς λεγομένας δεκαρχίας. Αὐτὸν ἔκαμε καὶ εἰς τὴν Λάμψακον.—**Βυζάντιον καὶ Καλχηδόνα** (σημερινὸν Κατίκιοι)* τὸ μὲν Βυζάντιον εἶχε κυριεύσει ὁ Ἀλκιβιάδης διὰ προδοσίας τὸ 409, τὴν δὲ Καλχηδόνα ὁ Θρασύβουλος.—**ὑποσπόνδους** = κατόπιν συμβάσεως.—**εἰς τὰς Ἀθήνας** διὰ νὰ αὐξάνῃ ὁ πληθυσμὸς καὶ ἐπέλθῃ ἡ πεῖνα ταχύτερον, δεδομένου, ὅτι ὁ ἐπισιτισμὸς τῶν ἀθηνῶν ἀπὸ θαλάσσης ἦτο ἥδη ἀδύνατος.—**ἀρμοστήν*** οὕτως ἐκάλουν οἱ Λακεδ. τὸν εἰς ὑπήκοον πόλιν διοριζόμενον ὡς διοικητὴν (πρβλ. τὸ ἰδικόν μας **ὕπατος ἀρμοστής**).

Κεφ. 2, 3 - 4.

νυκτὸς = ἐν καιρῷ νυκτός.—**οἰμωγὴ** = θρῆνος, ὁδυρμός.—**διὰ** § 3-4 τῶν μακρῶν **τειχῶν*** οἵτως ἐλέγοντο τὰ τείχη, τὰ ὅποια ἐπροστάτευον τὸ μεταξὺ Ἀθηνῶν - Πειραιῶς καὶ Φαλήρου τμῆμα τῆς Ἀττικῆς καὶ ἀπέληγον τὸ μὲν εἰς Πειραιᾶ, τὸ δὲ εἰς Π. Φάληρον. Καὶ τῶν δύο σκε-

λῶν τὰς βάσεις εἶχε θέσει διά Κίμων (Κιμώνειον τεῖχος), ἐπεράτωσε δ' αὐτὰ διά Περικλῆς. Ο Π. μάλιστα πρὸς μεγαλυτέραν ἀσφάλειαν τοῦ μεταξὺ Πειραιῶς καὶ Φαλήρου χώρου ἔκτισε καὶ τρίτον σκέλος εἰς τὸ μέσον αὐτῶν (διὰ μέσου τεῖχος) [ἴδε σχεδιάγραμμα].—διήκω = φθάνω ἀπὸ ἑνὸς μέρους εἰς ἄλλο.—παραγγέλλων = δηλ. τὴν συμφορὰν = ἀναγγέλλων...—πείσεσθαι = τοῦ πάσχω.—Μηλίους, Ἰστιαιέας, Σκιωναίους, Τορωναίους, Αίγινήτας· οἱ Μήλιοι ἀποχωρήσαντες τῆς συμμαχίας τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὴν περιόδον τοῦ Πελοπονν. πολέμου (415 π. Χ.) ἐτιμωρήθησαν σκληρῶς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων· οἱ Ἰστιαιεῖς ἐπίσης νικηθέντες τὸ 405 π.Χ. ὑπὸ τῶν Ἀθην. ἔξεδιωχθησαν ἐν τῇ πόλεώς των· οἱ Σκιωναῖοι καὶ Τορωναῖοι —κάτοικοι τῶν ἐν Χαλκιδικῇ πόλεων Σκιώνης καὶ Τορώνης— ἐπιχειρήσαντες ν' ἀποσπασθοῦν ἐκ τῆς ἀθηναϊκῆς συμμαχίας κατὰ τὸν Πελοπόνν. πόλεμον (420 π. Χ.) ἐπλήρωσαν ἀκοιβὰ τὴν ἀπόπειράν των· οἱ Αἴγινῆται τέλος, μεωρούμενοι ἀνέκαθεν ὡς ἐπικίνδυνοι διὰ τοὺς Ἀθηναίους, ἔξεδιωχθησαν ὑπὸ αὐτῶν ἐν τῇς νήσου των τὸ 434 π. Χ.—τοὺς λιμένας = τὰ στόμια τῶν λιμένων (δηλ. τοῦ Φαλήρου, τῆς Μουνιχίας—σημερινὸν τουρκολίμανο —τῆς Ζέας—νῦν Πασαλιμάνι—καὶ τοῦ Κανθάρου, δ' ὅποιος ἀπετέλει διαμέρισμα τοῦ μεγάλου λιμένος).—πλὴν ἑνός· τοῦ ἐμπορικοῦ δηλ. λιμένος, τοῦ Ἐμπορίου καλούμενου (ἴδε σχεδιάγραμμα).—εὐτρεπίζω τὰ τείχη = ἐπισκευάζω τὰ τείχη.

Κεφ. 2, 5 - 8, 10 - 19.

§ 5 - 7 κατασκευάζομαι πόλιν = τακτοποιῶ τὴν πολιτικὴν κατάστασιν πόλεως· ἔδω ἡ τακτοποίησις συνίστατο εἰς τὴν ἐγκαθίδρυσιν δεκαοχιῶν.—πρὸς Λ. μετέστησε = μετέβαλε τὸ πολίτευμα συμφώνως πρὸς τὸ συμφέρον τῶν Λ.—τῶν γνωρίμων· οὕτως ἐκάλειτο ἡ πλουσία τάξις, οἵ ἀριστοκρατικοί.—πρὸς Ἀγιν· δότις ἀπὸ τοῦ 413 τῇ συμβουλῇ τοῦ φυγάδος Ἀλκιβιάδου ἐποιούχει στενῶς τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τῆς Δεκελείας.

§ 8 πλὴν Ἀργείων· οἱ δοποὶ συνδεδεμένοι ἀπὸ τοῦ 420 πρὸς τοὺς Ἀθ. διὰ συμμαχίας μένουν πιστοὶ εἰς αὐτήν.—παραγγέλλαντος· ἔνν. ἔξιέναι.—ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ· ἡ δοπία ἐκείτο πρὸς βορρᾶν τῶν Ἀθηνῶν, Ν. Δ. τοῦ Κολωνοῦ.—τὰ πλοῖα· τὰ σιταγωγά.—εἴργω = ἐμποδίζω.

§ 10 - 12 σωτηρία = μέσον σωτηρίας.—τιμωρέομαι - οῦμαί τινα = ἐκδικοῦμαί τινα.—ὕβρις = ἀλαζονικὴ συμπεριφορά, αὐθαιρεσία.—μικρο-

πολίτης = δικαιούχος πόλεως (δῶς ή Αἴγινα, Μῆλος, Τορώνη κλπ.). — **ἐκείνοις** δηλ. τοῖς Λακεδαιμονίοις. — **ἄτιμος** = δικαιολημένος τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων του· ἀντίθετον ἐπίτιμος. — **ἐκαρτέρουν** δηλ. πολιορκούμενοι. **καρτερῶ** = ὑπομένω. — **ἐπὶ τούτοις** = ἐπὶ τῷ δρόφῳ τούτῳ. — **εἶναι** τὸ ἀπαρέμφ. ἐκ τοῦ νοούμενου ἔλεγε.

οἱ ἔφοροι ήσαν 5 τὸν ἀριθμὸν καὶ ἔξελέγοντο κατ' ἕτος εἶχον § 13 τὴν ἀνωτάτην ἔξουσίαν εἰς τὴν σπαρτιατικὴν πολιτείαν, ἀφοῦ καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς ἐλάμβανον διαταγὰς παρ' αὐτῶν. — **αὐτόθεν** χρονικὸν = ἀμέσως. — **ἥκειν** εἰς Σπάρτην.

καθαίρεσις τειχῶν = κατακρήμνισις τειχῶν. — **προσκαλοῦμαί** § 14 - 15 **τινα** μετ' ἀπαρεμφ. (εἰρήνην ποιεῖσθαι) = προσκαλῶ τινα νὰ κάμῃ κάτι. — **εἰρήνην ποιεῖσθαι** συναπτέον τοῖς Λακεδαιμονίοις. — **δέομαι-οῦμαι** = φυλακίζομαι. — **ἐπὶ δέκα σταδίους** = εἰς ἔκτασιν δέκα σταδίων τὸ στάδιον (πληθυντικὸς τὰ στάδια καὶ ἐτερογενῶς οἱ στάδιοι) ἵσοντο πρὸς 185 περίπου γαλλικὰ μέτρα. — **καθελεῖν ἐκατέρους** δηλ. μέρος τι. — **ψήφισμα** πρότασις ἐπικυρωθεῖσα καὶ νομιμοποιηθεῖσα ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου.

τοιούτων δὲ ὄντων ἐνν. τῶν πραγμάτων = οὗτως ἔχόντων τῶν § 16 - 17 πραγμάτων. — **παρὰ Λύσανδρον** ὅστις ἐποιίσκει τότε τὴν Σάμον. — **ἥκω** ἐδῶ = **ἐπανήκω** = ἐπιστρέφω. — **ἀντέχω περὶ τινος** = ἐπιμένω, μένω ἀνένδοτος ἐπὶ τινος. — **πίστις** = ἐγγύησις. — **ἐπιτηρέω-ῶ** = περιμένω τὸν καιρόν. — **ὅ, τι τις λέγοι** = πάντα ὅσα τις λέγει. — **όμολογέω-ῶ** = δέχομαι. — **κατέχω τινὰ** = κρατῶ τινα εἰς τὴν ἔξουσίαν μου, αἰχμάλωτόν μου. — **εἶτα** κατὰ Μάρτιον τοῦ 404. — **οὐ γάρ εἶναι** ἐννοεῖται ἔλεγε (ἐκ τοῦ προηγουμένου κελεύει).

πρεσβευτὴς αὐτοκράτωρ = πρ. μὲ ἀπεριόριστον ἔξουσίαν, μὲ ἀπό- § 18 - 19 λυτὸν πληρεξουσιότητα. — **δέκατος αὐτὸς** = ἐπὶ κεφαλῆς ἐννέα ἄλλων.

Κεφ. 2, 20 - 23.

σπένδομαι = συνθηκολογῶ. — **ἔξαιρεῖν** ἐνν. **Ἀθήνας** ἔξαιτι § 20 **ρέω-ῶ τι** = ἀφανίζω, καταστρέφω τι. — μέγα ἀγαθὸν εἰργασμένην κλπ. τί ὑπονοοῦν οἱ Λακεδαιμόνιοι; — **έφ' ὅ** μετ' ἀπαρεμφ. = ὑπὸ τὸν ὅρον. — **τὸν Πειραιᾶ** = τὸ περὶ τὸν Π. τεῖχος. — **κατάγω τινὰ** = ἐπαναφέρω τινὰ ἐκ τῆς ἔξορίας.

ταῦτα δηλ. τοὺς προτατέντας ὅρους τῶν νικητῶν. — **περιχεῖται** § 21 - 23 **៥χλος τινὰ** = συρρέει πλῆθος καθ' διμάδας πέριξ τινός. — **φοβούμενοι**.

ἡ μτχ. εἰς πληθυντικόν, διότι ἡ λέξις ὅχλος εἶναι περιληπτική.—έγχω-
ρεῖ = εἶναι ἐπιτετραμμένον.—προηγορέω - ω τινος = λαμβάνω τὸν
λόγον ἔξι ὀνόματός τινος.—περιαιρέω - ω = καθαιρῶ = κατεδαφίζω.—
Λύσανδρος κατέπλειτο λύσας τὴν πολιορκίαν τῆς Σάμου. Ὁ κατά-
πλους τοῦ Λ. εἰς Π. ἔγινε τὴν 16 Μουνιχῶνος τοῦ 404, ἦτοι τὰς ἀρ-
χὰς Ἀπριλίου.—ύπ' αὐλητρίδων = ὑπὸ τὴν μουσικὴν συνοδείαν καὶ
τὰ ἄσματα αὐλητρίδων.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Κεφ. 1, 1-8.

§ 1-2 ἡ Ἀθήνησι στάσις νοοῦνται οἱ ἀγῶνες μεταξὺ τῶν τριάκοντα καὶ
τῶν ὀπαδῶν τοῦ Θρασυβούλου.—ἐκ τούτου δηλ. τὸ 401 π.Χ.—οἱ ἔφο-
ροι¹ Βιβλ. Β', κεφ. 2, § 13.—έπιστέλλω = παραγγέλω.—Συέννε-
σιν² τὸν ἐγνωρίσαμεν εἰς τὴν Κύρου Ἀνάβασιν.—ώς = πῶς.—ἡ μά-
χη³ ἡ παρὰ τὰ Κούναξα.—Θεμ. τῷ Συρ. γέγραπται⁴ ἐπειδὴ δὲ Ξε-
νοφῶν ἡμποδίζετο νὰ κυκλοφορήσῃ εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν Κύρου Ἀνά-
βασιν λόγῳ τῆς ἔξοδίας του, ἀλλ᾽ ἵσως καὶ διὰ νὰ καταστήσῃ αὐτὴν
περισσότερον ἀξιόπιστον, ἔξεδωκεν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Θεμιστογένους
τοῦ Συρακουσίου.

§ 3 πολλοῦ ἀξιος βασιλεῖ δόξας γεγενῆσθαι⁵ δὲ Τισσ. εἶχε προσφέ-
ρει πράγματι πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὸν βασιλέα. Οὕτω λ.χ. πρῶτος
ἀνεκοίνωσεν εἰς αὐτὸν τὰς πολεμικὰς προετοιμασίας τοῦ Κύρου καὶ μό-
νος αὐτὸς δὲν ἔφυγε κατὰ τὴν μάχην τῶν Κουνάξων. Ἐπὶ πλέον αὐτὸς
συνέλαβεν ἀργότερον τοὺς Ἑλληνας στρατηγοὺς καὶ ἐπεδίωξε νὰ ἔξον-
τωσῃ τοὺς λοιποὺς Ἑλληνας, οἱ δοποὶ συνεξεστράτευσαν μετὰ τοῦ
Κύρου.—ῶν τε... ἥρχε⁶ δηλ. τῆς Λυδίας, Καρίας καὶ Ιωνίας.—καὶ ὃν
Κῦρος⁷ ἔνν. ὕστερον ἥρχεν⁸ ἥρχε δὲ δὲ οὐδεὶς τῆς Λυδίας (τὴν δοπίαν
δὲ πατήρ του εἶχεν ἀφαιρέσει ἀπὸ τοῦ Τισσ. καὶ ὑπῆγαγεν εἰς τὴν σα-
τραπείαν τοῦ ινοῦ του), τῆς μεγάλης Φρονγίας καὶ τῆς Καππαδοκίας.—
προστάτης = προϊστάμενος, ἡγεμών.—δηόω - ω = λεηλατῶ.

§ 4 πέμπουσιν αὐτοῖς Θίβρωνα⁹ τὴν ἄνοιξην τοῦ 399 π.Χ.—νεο-
δαμώδης¹⁰ λέξις σπαρτιατικὴ = δὲ πρὸ δὲ λίγου ἀπελευθερωθεὶς εἴλως,
δὲ νεοπολίτης.—ἐπὶ τῶν τριάκοντα¹¹ οὗτοι ἀνέλαβον τὴν ἔξονσιάν
μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ διεχειρίσθησαν αὐτὴν ἐπὶ 8 μῆνας,
ἥτοι ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 404 μέχρι τέλους Ἀπριλίου τοῦ 403.—
νομίζοντες¹² ἔνν. εἶναι ἄν.

ἥπειρος· κυρίως ἥπειρος ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἡ Ἀσία.— § 5 πρὸς τὸ ιππικόν· δηλ. τοῦ Τισσαφέρονος.— ἀγαπῶ, εἰ... = μένω ἵκανοποιημένος, ἀρκοῦμαι, ἔν.

συνέμειξαν αὐτῷ· ἡ συνένωσις ἔγινεν εἰς τὴν Πέργαμον κατὰ § 6 Μάρτιον τοῦ 399 π. X.— Τευθρανίαν καὶ Ἀλίσαρναν· ἡ μὲν Τευθρανία ἦτο χώρα καὶ πόλις τῆς Μυσίας παρὰ τὸν Κάϊκον ποταμόν, ἡ δὲ Ἀλίσαρνα πόλις ἐπίσης τῆς Μυσίας παρὰ τὴν Πέργαμον.— οἱ ἀπὸ Δημαράτου τοῦ Λακεδαιμονίου· ὁ Δημάρατος ἦτο βασιλεὺς τῆς Σπάρτης κατὰ τὸν Σ' καὶ μέρος τοῦ ε' αἰῶνος π. X. Συκοφαντηθεὶς ὑπὸ τοῦ συμβασιλέως αὐτοῦ Κλεομένους τοῦ Α' ἐξέπεσε τοῦ θρόνου (451 π. X.) καὶ ἐξωρίσθη. Κατόπιν τούτου κατέψυφηγεν εἰς τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν Δαρείον τὸν Α', δοτις ἐδέχθη αὐτὸν εὐμενῶς. Διαμένων εἰς τὴν περσικὴν αὐλὴν ἀπέβη πολύτιμος σύμβουλος τοῦ μεγάλου βασιλέως διὰ τὰ ἔλληνικὰ πράγματα, ἥκολονθήσε δὲ καὶ τὸν Ξέοξην ἐκστρατεύοντα κατὰ τῆς Ἑλλάδος.— ἐκ βασιλέως τοῦ Δαρείου.— ἀντὶ τῆς ... συστρατείας = ὡς ἀμοιβὴν ... διὰ τὴν συμμετοχήν τού εἰς τὴν ἐκστρατείαν.— Γοργίων καὶ Γογγύλος· ἀπόγονοι τοῦ κατωτέρῳ ἀναφερομένου Γογγύλου.— ὅτι μόνος ... μηδίσας· ὁ Γογγύλος ἐμήδισε κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Δάτιδος καὶ Ἀσταφέρονος (490 π. X.) ἐναντίον τῆς Ἐρετρίας.

τὴν Αίγυπτίαν καλουμένην· ἐκαλεῖτο οὕτως ἡ Λάρισα, διότι § 7 συμφώνως πρὸς τὴν παράδοσιν περὶ Κύρου τοῦ πρεσβυτέρου, τοῦ ἕδρατοῦ τῆς περσικῆς μοναρχίας, οὗτος θαυμάσας τὴν ἀνδρείαν τῶν Αἴγυπτίων κατά τινα μάχην πρὸς αὐτοὺς μετέφερε τοὺς συλληφθέντας αἰχμαλώτους καὶ κατόφισεν ἐκεῖ.— φρεατία = δεξαμενή.— τέμνομαι = ἀνοίγω.— ὑπόνον ὁρυττεν· ἀπὸ τῆς φρεατίας μέχρι τοῦ ὑδραγωγείου τῆς πόλεως.— αὖ = ἀφ' ἑτέρου = καὶ αὐτός.— χελώνην· πολιορκητικὴν μηχανὴν ἐστεγασμένην διὰ ὥλης δυσαναφλέκτου καὶ κινούμενην ἐπὶ τροχῶν. Υπὸ τὴν προστασίαν αὐτῆς οἱ στρατιῶται ὑπέσκαπτον τὰ τείχη ἡ διήνοιγον ὑπονόμους.— αὐτοῦ· δηλ. τοῦ Θίβρωνος. ἐπὶ Καρίαν· χώραν νοτίως τῆς Λυδίας καὶ Ἰωνίας.

ἀφίκετο· τὸ φθινόπωρον τοῦ 399 π. X.— μηχανητικὸς = παν- § 8 οῦργος.— καὶ ἐπεκαλεῖτο δὲ Σίσυφος· λόγῳ τῆς πανουργίας του. Διότι δὲ Σίσυφος, υἱὸς τοῦ Αἰόλου, οἰκιστὴς καὶ βασιλεὺς τῆς Κορίνθου, ἐμυθολογεῖτο ὡς πολὺ πανουργός καὶ δόλιος. Διὰ τὴν πανουργίαν του κατεδικάσθη ἐν τῷ Ἄδῃ νὰ κυλίῃ ἀκαταπαύστως πρὸς τὴν κορυ-

φήν ύψηλοῦ ὅρους βράχον, δ ὁποῖος ἔπιπτεν ὀπίσω, προτοῦ φθάσῃ εἰς τὴν κορυφήν.—**ζημιόμαι** = τιμωροῦμαι.—**οἱ σύμμαχοι** = δηλ. αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις.—**έφείη** = τοῦ ἔφίημι = ἀφήνω, ἔπιτρέπω.

Κεφ. 1, 9, 16 - 28, 2, 1 - 2.

§ 9 κοινολογοῦμαί τινι = ἔρχομαι εἰς συνεννόησιν πρός τινα.—**ἐπὶ Λυσάνδρου ναυαρχοῦντος** = κατὰ τὸ 405 π. Χ.—**κηλὶς** = στίγμα, προσβολή.—**τοῖς σπουδαίοις Λακεδαιμονίων** = διότι οἱ ἀνώτατοι ἀξιωματικοὶ ἐν εἰρηνικῇ παρατάξει δὲν ἔφερον τὴν ἀσπίδα, τὴν ὁποίαν ἔκρατει δ ὑπασπιστής, δηλ. δ βοηθὸς στρατιώτης.—**ἀταξία** = ἀπείθεια.—**ζημίωμα =** ζημία (πρβλ. ζημιοῦμαι, § 8).—**παράγω τὸ στράτευμα** = ὀδηγῶ τὸ στράτευμα παρὰ τὴν θάλασσαν.

§ 16 - 17 καὶ πρὸς τὰς Αἰολίδας πόλεις = δηλ. τὰς λοιπάς.—**Νεανδρεῖς, Ἰλιεῖς, Κοκυλῖται** = οἱ κάτοικοι τῆς Νεανδρείας, τοῦ Ἰλίου καὶ τοῦ Κοκυλίου, πόλεων τῆς Τροφάδος.—**Μανία** = ή τέως ὑποδιοικήτρια τῆς Αἰολίδος, τὴν δποίαν ἔφονευσεν δ γαμβρὸς αὐτῆς Μειδίας μὲ τὴν ἔλπίδα, ὅτι θὰ ἀνατεθῇ εἰς αὐτὸν ἡ ἀρχὴ ὑπὸ τοῦ Φαρναβάζου.—**περιέπω τινὰ =** μεταχειρίζομαι τινα (καλῶς ή κακῶς) = καλῶς περιέπομαι = τυγχάνω καλῆς μεταχειρίσεως, περιποιήσεως.—**ἐν Κεβρῆνι τὴν φυλακὴν ἔχων =** διοικητὴς τῆς φρουρᾶς τῆς Κεβρῆνος.—**οὐκ ἔγίγνετο τὰ ιερὰ ἐνν.** καλά ιερὰ = θυσίαι.—**τῇ πρώτῃ δηλ.** ήμέρᾳ.—**καλλιερεῖται τὰ ιερὰ =** καλὰ γίγνεται τὰ ιερά.—**καρτερῶ θυόμενος =** ἐπιμένω νὰ θυσιάζω.—**έγκρατὴς =** κύριος.

§ 18 - 19 Σικυώνιος = δικαίωνος ἐκ Σικυῶνος, ἀρχαίας πελοποννησιακῆς πόλεως παρὰ τὴν Κόρινθον (Βιβλ. Δ', κεφ. 2, § 13 - 15).—**φλυαρέω··** = ἀνοηταίνω, ματαιοπονῶ.—**διατρίβω** = ἐνν. τὸν χρόνον = χάνω τὸν καιρὸν μου.—**συγχόω ··τι =** σκεπάζω τι μὲ κώματα.—**ἐπεξέρχομαι =** ἐκθέω ἐπί τινα (πρβλ. § 7).—**συντιτρώσκω τινὰ =** τραυματίζω τινὰ θανατίμως.—**παίω — βάλλω =** κτυπῶ ἐκ τοῦ πλησίον — κτυπῶ ἀπὸ μακράν.—**ἀπελαύνω =** ἀπομακρύνω.—**ἄχδομαι =** λυποῦμαι.—**ἄθυμος =** ἐκεῖνος, δστις ἔχασε τὸ ἥμικόν του, δ ἄτολμος.—**ὁ ἀρχων =** ὁ τὴν φυλακὴν ἔχων.—**ἥκε** = δηλ. ἄγγελος. **καὶ αὐτῷ δοκοῦντα λέγοιεν =** τὰ λέγουν μὲ τὴν ἔγκρισίν του, ἐκφράζουν καὶ τὴν ἰδικήν του γνώμην.—**ἐπὶ τὴν Σκῆψιν καὶ τὴν Γέργιθα** = πόλεις τῆς τρωϊκῆς χώρας.

ό Μειδίας· δστις διώκει τὴν Σκῆψιν καὶ τὴν Γέργυθα καταλα- § 20 - 21
βών αὐτὰς αὐθαιρέτως, ἀφοῦ ἔδιολοφόρνησε τὴν πενθεράν του τὴν Μανίαν.
προσδοκῶν τὸν Φαρνάβαζον· διότι ὁ Φαρνάβαζος εἶχε διαμη-
νύσει εἰς αὐτόν, ὅτι θὰ ἐκδικηθῇ τὸν φόνον τῆς Μανίας.— ὄκνεω - ω
τινα = δυσπιστῶ πρός τινα ὄκνων τοὺς... πολίτας· ὡς Ἐλληνας,
τῶν ὅποιων εἶχεν ἀναπτερωθῆ τὸ φρόνημα ἐπὶ τῇ προσεγγίσει τοῦ
Δερκυλίδου.— λόγοι· ἔνταῦθα = διαπραγματεύσεις.— ἐπὶ τίσιν = μὲ
ποίους δρους.— ἐφ' ὅτε = ἐπὶ τῷ ὅρῳ.— βίᾳ τῶν πολιτῶν = παρὰ
τὴν θέλησιν τῶν π.— πολιτεύω = ζῶ ὡς πολίτης, συμπεριφέρομαι.—
συμπροπέμπω τινὰ = προπέμπω, συνοδεύω τινὰ ἀπεοχόμενον.

τὴν τῶν Γεργυθίων πόλιν παραδοῦναι· διότι εἰς αὐτὴν εἶχε § 22
συγκεντρώσει τοὺς θησαυροὺς τῆς δολοφονηθείσης πενθερᾶς του.—
εἰρηνικῶς· καὶ ὅχι εἰς σχηματισμόν, τὸν ὅποιον ἐλάμβανε προκειμένου
νὰ ἐπιτεθῇ. Τοῦτο ἔγινε πρὸς ἔξαπάτησιν τῶν φρουρῶν.— εἰς δύο =
ἀνὰ δύο.— παραχορῆμα = ἀμέσως.— θύσω· ὡς κύριος ἥδη τῆς πόλεως.

τίθεμαι τὰ ὅπλα = παρατάσσομαι ὡς εἰς μάχην.— ἀνείπε· τοῦ § 23 - 24
ἀναγορεύω = δίδω διαταγὴν διὰ τοῦ κῆρυκος.— ἐπὶ τῷ στόματι
= πρὸ τοῦ μετώπου.— οὐδέν ἔστι δεινόν τινι = οὐδὲν ἔχει νὰ φο-
φῆται τις.— ξένια = τὰ πρὸς φιλοξενίαν ἀπαραίτητα.— ἐμὲ τεθυ-
κότα· διότι οἱ προσφέροντες θυσίαν προσεκάλουν τοὺς φίλους των εἰς
συμπόσιον, τὸ δποῖον παρεσκεύαζον ἐκ τῶν σαρκωδῶν ὑπολειμμάτων
τοῦ ιερείου.— ἐν ᾧ ἔνν. χρόνῳ.— τὰ δίκαια πρὸς ἀλλήλους =
αἱ ἀμοιβαῖαι ὑποχρεώσεις.— διασκοποῦμαι = μετ' ἀκριβείας ἔχεταῖς.

οἶκος = τὰ ἐν τῷ οἴκῳ, ἢ περιουσία.— χωρός = ἀγρόκτημα.— § 25 - 26
νομὴ = λιβάδι.— ψεύδομαί τινα = προσπαθῶ νὰ ἀπατήσω κάποιον
μὲ ψεύδῃ· ψεύδεται σε οὕτος· διότι κατέγραφεν ὡς Ἰδίας κτή-
σεις τῆς πενθερᾶς του Μανίας.— μικρολογοῦμαι = λεπτολογῶ.—
τίνος ἥν· ἥ ἐρώτησις διατυποῦται οὕτω, διότι παρὰ Πέρσαις οἱ κα-
τώτεροι ἐθεωροῦντο κτήματα τῶν ἀνωτέρων των.

τοῖς ὑπηρέταις· ἔνν. τοῖς ἑαυτοῦ.— προεῖπε· τοῦ προαγορεύω § 27 - 28
= δηλῶ δημοσίᾳ.— κατασημαίνομαι τι = ἐπιθέτω καλῶς ἐπὶ τινος τὸ
σῆμα, τὴν σφραγίδα = σφραγίζω καλῶς.— τῶν ταξιάρχων καὶ λο-
χαγῶν· εἰς τὸν στρατὸν τῶν Λακεδαιμονίων ἥ μὲν τάξις, τῆς δποίας
προΐστατο ὁ ταξίαρχος, ἥτο σῶμα ἀποτελούμενον ἐκ 200 περίπου πε-
ζῶν, ὃ δὲ λόχος, τὸν δποῖον διώκει ὁ λοχαγός, ἔξ 100.— ἡμῖν· ποιη-
τικὸν αἴτιον = ὑφ' ἡμῶν, ὑπ' ἐμοῦ.— εἴργασται μισθὸς = ἔχει ἔξευ-

φευθῆ, ἔξασφαλισθῆ μισθοδοσία. — προσέσται· ἐνν. τῷ μισθῷ· πρόσειμί τινι = προστίθεμαι εἰς τι. — εὔτακτος = πειθαρχικός. — θεραπευτικὸς = δι πρόθυμος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του.

2 § 1 - 2 ὅπως = πῶς. — βαρύς εἰμί τινι = εἶμαι φροτικός, ἐνοχλητικὸς εἰς τινα. — καταφρονῶν· δηλ. τῶν Ἐλλήνων. — ἐπιτετειχίσθαι τὴν Αἰολίδα = δι τὴν Αἰολίς εἰχεν ἀποτελέσει στρατιωτικὴν βάσιν διὰ τὰς ἐπιμέσεις. — τῇ ἑαυτοῦ οἰκήσει· ἔδρα τῆς σατραπίας τοῦ Φαρναβάζου ἥτο τὸ Δασκύλειον παρὰ τὴν Προποντίδα.

Κεφ. 2, 6 - 20.

§ 6 - 7 ἄμα τῷ ἥρι· τοῦ ἔτους 398 π. Χ. — τὰ οἴκοι τέλη = οἱ ἐν τῇ πατρὶ ἀρχοντες (δηλ. οἱ ἔφοροι τῆς Σπάρτης). — ἐπισκοπέομαι · οῦμαί τι = ἔξετάζω τι. — ὁ τῶν Κυρείων προεστηκώς δηλ. ὁ Ξενοφῶν. — τοῦ μὴ νῦν ἔξαμαρτάνειν· ἐνν. ἡμᾶς· ἔξαμαρτάνω = παρεκτρέπομαι.

§ 8 φέρομαι καὶ ἄγομαι· ἐπὶ χώρας = λεηλατοῦμαι. — ἀποτειχίζομαι = περικλείομαι ὑπὸ τείχους. — διὰ τῶν Ἐλληνίδων πόλεων· δηλ. τῶν μεταξὺ Λαμψάκου καὶ Ἐφέσου κειμένων.

§ 9 γιγνώσκω = σχηματίζω γνώμην, κρίνω. — καταλιπών· ἡ μετοχὴ συναπτέα τῷ κατωτέρῳ ἐν εἰρήνῃ. — αἱ περί τινα πόλεις = αἱ πόλεις, αἱ εὐρισκόμεναι εἰς τὰ σύνορα ἐπικρατείας τινός. — φιλίας· ἐνν. εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους λόγῳ τῆς ὑφισταμένης μετὰ τοῦ Φαρναβάζου συμβάσεως.

§ 10 ἦν καταμαθών· ἡ ἀναφορ. ἀντωνυμία μετ’ ἄνω ἢ μέσην στιγμὴν καὶ τὸ ἔρωτηματικὸν σημεῖον ἴσοδυναμεῖ πρὸς δεικτικὴν μετὰ τοῦ ἀναλόγου συνδέσμου (δέ, ἀλλά, γάρ κλπ.). — πόλεις ἔνδεκα ἔχουσαν· τῶν πόλεων τούτων ἐπισημόταται ἥσαν ἡ Καρδία, δὲ Ἐλαιοῦς, ἡ Καλλίπολις καὶ ἡ Σηστός. — πάμφορος = δι παράγων παντὸς εἴδους προϊόντα, γονιμώτατος. — τοῦ ἴσθμοῦ· τοῦ στενωτάτου δηλαδὴ μέρους τῆς χερσονήσου μεταξὺ Καρδίας καὶ Πακτύης (ἴδε γεωγραφικὸν πάν). — κατὰ μέρη = εἰς χωριστὰ μέρη. — τὸ χωρίον = τὴν ἔκτασιν (τῶν 37 σταδίων). — ἐκτειχίζω = φέρω εἰς πέρας τὴν τείχισιν. — ὡς ἔκαστοι ἄξιοι εἰεν = κατὰ τὴν ἀξίαν (τὴν συμβολὴν) ἔκάστου (εἰς τὴν τείχισιν). — ἡρινός = ἐαρινός. — ὄπωρα = φθινόπωρον. — ποιῶ ἐντὸς = περιλαμβάνω ἐντός. — σπόριμον· ἐνν. γῆν.

§ 11 ἐπισκοπῶν· ἵνα ἔξακριβώσῃ κυρίως τὴν οἰκονομικὴν αὐτῶν κατά-

στασιν καὶ ἂν μένουν εὐχαριστημέναι ἐκ τῆς σπαρτιατικῆς διοικήσεως.—**Χίων φυγάδας**· οὗτοι, 600 τὸν ἀριθμόν, εἶχον ἐκδιωχθῆ τὸ 409 ἐκ τῆς Χίου ώς δημοκρατικοί.—**Ἄταρνέα**· αἰολικὴν πόλιν ἐν Τευθρανίᾳ ἀπέναντι τῆς Μυτιλήνης.—**παρίσταμαι τινα**=ὑποτάσσω τινά.—**Πελληνέα**· τὸν ἐκ Πελλήνης τῆς Ἀχαΐας καταγόμενον.—**κατασκευάζω**=συγκεντρώνω.—**ἐκπλεως**=ἀφθονος.—**καταγωγὴ**=τόπος χρησιμεύων ως κατάλυμα, σταθμός.

μέχρι τούτου τοῦ χρόνου· δηλ. μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 397.—§ 12 οἱ ταύτῃ "Ἑλληνες" ἔνν. οἰκοῦντες, δηλ. ἐν Ἰωνίᾳ.—**ἀφικνούνοι πρέσβεις εἰς Λακεδαιμονα**· διότι δὲν εἶχον παύσει αἱ ἐναντίον αὐτῶν πιέσεις τῶν Περσῶν.—**διδάσκω** = λέγω.—**ἄν εἰς τὸ ἀφεῖναι** = θὰ ἄφηνε.

πρὸς Τισσαφέρνην ἀφιγμένος· εἰς Σάρδεις, ὅπου διέμενεν ὁ § 13 - 14 Τισσαφέρνης.—**στρατηγὸς τῶν πάντων**=ἀρχιστράτηγος.—**ἀπεδέδεικτο**· κεφ. 1, § 3 «σατράπης κατεπέμφθη» κλπ.—**διαμαρτύρομαι, ὅτι**=διαβεβαιώνω, ὅτι.—**καὶ περὶ τούτων τίνων**;—**ἔχυμα**=φρούριον.—**καταθέω**=κάμων ἐπιδρομάς.—**φέρω καὶ ἄγω τὴν χ.**=; (§ 2).—**τὴν χώραν**· δηλ. τὴν Ἰωνίαν.

οὐδέν τι = οὐδαμῶς.—**ἐπὶ τῶν μνημάτων... εἰς τὰ μνημεῖα**· § 15 νοοῦνται οἱ παρὰ τὰς Σάρδεις ὑψηλοὶ τάφοι.—**τύρσις·ιος**=πύργος.—**ῇ ἐπίρρημα**=ἐκεῖ ὅπου.—**αὐτοῖς ἦν ἡ ὄδος**=**ἔμελλον πορεύεσθαι**.—**καὶ τὸ Ἑλληνικόν**· δηλ. "Ἑλληνες μισθοφόροι, οἱ ὅποιοι πολλάκις ἐπολέμουν μετὰ τῶν Περσῶν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων.

τὴν ταχίστην· ἔνν. ὄδὸν=τάχιστα.—**εἰς ὀκτὼ**=εἰς βάθος ὀκτὼ § 16 - 17 ἀνδρῶν.—**τὰ κράσπεδα**=τὰ ἄκρα τῆς παρατάξεως.—**καθίσταμαι**=λαμβάνω μέσιν.—**ὅσους γε καὶ οἵους ἔτυγχανεν ἔχων**· δ Δερκυλίδας διέθετε τοὺς τριακοσίους Ἀθηναίους ἴππεῖς, οἵτινες ἔσταλησαν μετὰ τοῦ Θίβρωνος εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ ὀλίγους ἄλλους, οἱ δόποιοι προσετέθησαν ἐκεῖ.—**Πριήνης τε καὶ Ἀχιλλείου**· πόλεων τῆς Καρίας παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς Μυκάλης.—**σῖτος**=σιτόσπαρτος ἀγρός.

ἔξαγγέλλεται· ἀπροσώπως = φυάνει ἀγγελία.—**κελεύειν**· ἔνν. § 18 τὸ αὐτοῦ στράτευμα.—**τὰ εἴδη** = **τὸ εἶδος** = κατὰ τὸ ἔξωτερον παράστημα.—**πιστὰ** = ἔνορκοι βεβαιώσεις.

ταῦτα· δηλ. αἱ προτάσεις τοῦ Δερκυλίδου.—**περαίνομαι**=ἐκτε- § 19 - 20 λοῦμαι.—**εἰς Τράλλεις τῆς Καρίας**· περὶ τὸ σημερινὸν Ἀϊδίνιον.—

εἰς Λεύκοφρον· πόλιν τῆς Ἰωνίας εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Μαιάνδρου ΝΔ. τῶν Τράλλεων.—εἰς τὸ συγκείμενον χωρίον = εἰς τὴν συμπεφωνημένην τοποθεσίαν (τὴν ὅποιαν είχον δρίσει κατὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πιστῶν).—Δερκυλίδος = ὑπὸ τοῦ Δερκυλίδου.

Κεφ. 4, 1 - 10.

§ 1 ἐν Φοινίκῃ ὅν· χάριν ἐμπορικῶν ὑποθέσεών του· ἡ δὲ Φοινίκη ἥτο χώρα τῆς νοτίου Μ. Ἀσίας, δριζομένη ὑπὸ τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ ὄρους Λιβάνου.—ναύκληδος = πλοιοκτήτης, ἐφοπλιστής.—ὅποι = διὰ ποιον μέρος, διὰ ποῦ.

§ 2 ἀναπτεροῦμαι = ἀνησυχῶ· ἀνεπτερωμένων τῶν Λακεδαιμονίων· ἡ ἀνησυχία των ἥτο δικαιολογημένη, ἐφ' ὅσον πρὸ ἔτους μόλις εἶχε συναφθῆ ἀνακολἡ μεταξὺ Δερκυλίδου καὶ τῶν σιταραπῶν Τισσαφέροντος καὶ Φαρναβάζου.—περίειμι = ὑπέρειμι = εἴμαι ὑπέρτερος.—ώς=πῶς.—τὸ πεζὸν λογιζόμενος ως ἐσώθη· ἡ σωτηρία τῶν μυρίων ἐθεωρήθη καὶ ἥτο πράγματι ἀπόδειξις τῆς ἀδυναμίας τοῦ περσικοῦ κράτους.—ὑφίσταμαι=ἀναλαμβάνω.—τριάκοντα μὲν Σπαρτιατῶν ὅσοι δηλ. ἀπεστέλλοντο κανονικῶς μετὰ τοῦ βασιλέως εἰς τὰς ὑπερορίους ἐκστρατείας, ἵνα χρησιμεύονταν εἰς αὐτὸν ως σύμβουλοι πολιτικοὶ συγχρόνως καὶ στρατιωτικοί.—σύνταγμα=παρατάξιμος δύναμις, στρατός.—έξακισχιλίους=ὅστις (στρατὸς) ἀνήρχετο εἰς ἑξ χιλιάδας.—ὅπως τὰς δεκαρχίας τὰς κατασταθείσας ὑπ' ἐκείνου πάλιν... καταστήσειε· τὰς δεκαρχίας τὰς ὅποιας, ὅπως εἴδομεν (Βιβλ. Β', κεφ. 2, § 1 - 2), εἶχεν ἐγκαταστήσει ὁ Λύσανδρος εἰς τὰς συμμάχους τῶν Ἀθηνῶν πόλεις, κατέλυσαν ἀργότερον οἱ ἔφοροι. Εἰς τὴν πρᾶξιν ταύτην προέβησαν ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐκ ζηλοτύπίας διὰ τὴν αἰγλήν, τὴν ὅποιαν ἀπέκτησεν ὁ Λύσανδρος τερματίσας εὐτυχῶς τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, ἀφ' ἐτέρου δὲ τῇ ὑποκινήσει τῶν βασιλέων, τῶν ὅποιων τὴν ἀρχὴν ὑπέσκαπτεν ἥδη ὁ Λύσανδρος.—οἴ... παρήγγειλαν· διὰ τοῦ Δερκυλίδου. τὰς πατρίους πολιτείας παραγγέλλω = δίδω διαταγὴν νὰ ἀποκατασταθοῦν τὰ πατροπαράδοτα πολιτεύματα.

§ 3-4 σῖτος=ζωτοροφίαι.—καὶ τāλλα· ἐνν. Ἱερά, δηλ. τὰς θυσίας πρὸς τιμὴν τοῦ Διὸς ἀγήτορος, τὰς ὅποιας προσέφερον οἱ μέλλοντες νὰ ἐκστρατεύσουν ἐκτὸς τῶν δρίών τῆς χώρας των βασιλεῖς.—διαβατήρια = ἡ θυσία τῶν διαβατηρίων = ἡ ἐπὶ τῇ ἑξόδῳ θυσία· διότι προκειμένου νὰ ἑξέλθῃ ὁ βασιλεὺς τῶν Λ. ἐκ τῶν δρίών τῆς χώρας του

ἔμυσίαζε προηγουμένως παρ' αὐτὰ τὰ διαβατήρια πρὸς τιμὴν τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀθηνᾶς, διὰ νὰ ἔξαποιβώσῃ τὴν βούλησιν αὐτῶν.—**ταῖς πόλεσι** δηλ. **ταῖς συμμαχικαῖς.** — ἐκασταχόθεν = ἔξ ἐκάστης πόλεως.—**ἐν Αὐλίδι** παραλιακῇ πολίχνῃ τῆς Βοιωτίας (σημερινὸν Βαθὸν) ἀπέναντι τῆς Εὐβοίας.—**οἱ βοιώταρχοι** οἱ ἀνώτεροι ἀρχοντες τῆς βοιωτικῆς δμοσπονδίας. Ἡσαν 11 τὸν ἀριθμὸν.—**εἶπαν μὴ θύειν** διότι δὲν ἔξήτησε τὴν ἄδειαν αὐτῶν ἔχόντων τὴν ἐποπτείαν καὶ τοῦ ἐν Αὐλίδι ἱεροῦ τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ διότι δὲν προσέλαβε κατὰ τὰ κρατοῦντα εἰς τὴν θυσίαν τὸν ἐπιχώριον Ἱερέα τῆς θεᾶς.—**ὅργιζόμενος** διὰ τὴν ἐπιδειχθεῖσαν ἀσέβειαν, ἀλλὰ κυρίως διότι ἔθεώρει κακὸν οἰωνὸν τὴν διακοπὴν τῆς θυσίας.—**ἐπὶ Γεραστὸν** (Γεραιστόν) ἀκρωτήριον, λιμένα καὶ κόμην τῆς Ν. ἄκρας τῆς Εὐβοίας (σημερινὴ Κάρυστος). Τὸ μέρος εἶχε, φαίνεται, δρίσει δ' Ἀγησάλαος ὡς τόπον συγκεντρώσεως τῶν συμμάχων (πρβ. § 2 **τὸ σύνταγμα τῶν συμμάχων**).—**ποιοῦμαι τὸν στόλον** = πλέω.

ἐπεὶ ἔκεισε ἀφίκετο· κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 396 π. Χ.—**σπείσα-** § 5 **σθαι·** τοῦ σπένδομαι = συνθηκολογῶ. — **ταῦτα διαπραξάμενον·** ἀφοῦ δηλαδὴ ἐπιτύχῃς τὴν αὐτονομίαν τῶν ἐν Ἀσίᾳ πόλεων. — ἀλλὰ βουλοίμην· εἰς τὸν διαιλόγους δ' ἀλλὰ = μάλιστα, ὠραῖα. — **πίστιν λαμβάνω τινὸς = πιστὰ λαμβάνω τινὸς = λαμβάνω** ἐνόρκους διαβεβαιώσεις διά τι. — **ἡ μὴν** (μηδὲν ἀδικήσειν) = ὅντως, ἀληθῶς.—**σοῦ πράττοντος ταῦτα·** ἐμμένοντος δηλαδὴ εἰς τὰς σπονδάς. — **τῆς σῆς ἀρχῆς** δηλαδὴ τῆς σατραπείας σου.

ἐπὶ τούτοις ὁρθεῖσι = ἐπὶ τῇ βάσει τῶν συζητήσεων τούτων.— § 6 **τοῖς πεμψθεῖσι πρὸς αὐτόν·** εἰς Σάρδεις.—καὶ **Δερκυλίδα·** ὅστις μετὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ βασιλέως ἀπετέλεσε μέλος τοῦ παρ' αὐτῷ συμβουλίου τῶν 30. Μέλη τοῦ συμβουλίου τούτου ἦσαν ἐπίσης καὶ οἱ δύο ἄλλοι πρέσβεις Ἡριππίδας καὶ Μέγιλλος.—**πράττω τὴν εἰρήνην =** ἐνεργῶ νὰ γίνη ἡ εἰρήνη. — **ἐμπεδόω - ω τὰς σπονδὰς = στερεώνω,** τηρῶ ἀπαραβάτους τὰς συνθήκας.

ἄτε συντεταραγμένων... τῶν πολιτειῶν = ἐπειδὴ τὰ πολιτεύ- § 7 ματα ἦσαν ἄνω κάτω, εἶχον ἀνατραπῆ.—**ἄτε γιγνώσκοντες πάντες τὸν Λ·** διότι, ὡς γνωστόν, δύο φοράς εἶχεν ἔλλθει ἔκει ὡς ναύαρχος, τὸ 408/7 καὶ τὸ 406/5 π. Χ. Καὶ μετὰ τὴν πτῶσιν δὲ τῶν Ἀθηνῶν ἔπλευσεν ἐπίσης ἔκει καὶ ἐγκατέστησε τὰς δεκαρχίας (§ 2). —**πρόσκειμαί τινι =** πιέζω τινὰ διὰ παρακλήσεων, πέφτω ἀπὸ κοντά, ὅπως

λέγομεν εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν.—**θεραπεύω τινὰ**=προσφέρω τὰς ὑπηρεσίας μου εἰς τινα.—**ἱδιώτης**=ἀπλοῦς πολίτης,

§ 8   **μαίνω τινὰ**=κάμνω ἔξω φρενῶν, ἔξιογίζω τινά.—**έδήλωσεν** ἀπροσώπως=δῆλον ἐγένετο.—γε μὴν = ὅμως.—οἱ ἄλλοι τριάκοντα· δηλ. ἐκτὸς τοῦ Λυσανδροῦ.—**τῆς βασιλείας**=τοῦ βασιλέως, τῆς μεγαλειότητός του.—**δύκηρος**=μεγαλοπρεπῶς.—**συμπράττω τινὶ τι**=καταβάλλω ἐνεργείας μετά τινος πρὸς ἐπιτυχίαν τινὸς (ὑποθέσεώς του).—**ἡττωμένους**=χωρὶς νὰ ἐπιτύχουν τὸν σκοπόν των.—**δὴ**=ἡδη.—**όχλον** δηλ. **θεραπευόντων αὐτόν.**—**ἔλαττον ἔχω**=εὑρίσκομαι εἰς μειονεκτικὴν θέσιν=κινδυνεύω νὰ χάσω τὴν ὑπόθεσίν μου.

§ 9   **τῇ ἀτιμίᾳ**=διὰ τὸν ἔξευτελισμόν.—**μὲν**=**μὴν**=**πράγματι.**—**ἄρα**=**ώς** ἀποδεικνύεται τῷρα.—**ἡπίστω** προτ. τοῦ ἐπίσταμαι.—**ἢ** ἐγὼ **ἔπραττον**· ὑπαινίσσεται τὰς προσπαθείας του διὰ τὴν εἰς τὸν θόρον ἀνάρρησιν τοῦ Ἀγησιλάου.—**ἐκ τοῦ λοιποῦ** ἐνν. **χρόνου**=διὰ τὸ μέλλον.—**ἐν καιρῷ εἰμί τινι**=εἶμαι χρήσιμος εἰς τινα.

§ 10   **Σπιθοιδάτην τὸν Πέρσην** ὑποδιοικητήν, ὅπως φαίνεται, ἐν τῇ σατραπείᾳ τοῦ Φαρναβάζου.—**τοὺς... παῖδας**· θυγατέρα καὶ νιόν.—**ἐν Κυζίκῳ** πόλει ἐπὶ τοῦ ἴσθμοῦ χερσονήσου τῆς Προποντίδος (ἴδε γεωγρ. πίν.), κατεχομένῃ τότε ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων.—**καὶ τὸν νιόν.** Μεγαβάτην ὀνόματι (πρβλ. Βιβλ. Δ', κεφ. 1, § 26 - 28).—**ἀναβιβασάμενος** δηλ. ἐπὶ ναῦν.—**πρὸς Ἀγησίλαον**· εὑρισκόμενον ἐν Ἐφέσῳ.

Κεφ. 4, 11 - 24.

§ 11   **ἐπὶ τῷ καταβάντι**· § 6 «στράτευμα πολὺ... μετεπέμπετο».
ἀχθεσθέντες· ἡ ἔξιάρησις ἐκ τοῦ φανεροὶ ἐγένοντο.

§ 12   **ἄφιππος**=ἀκατάλληλος δι' ἵππικόν.—**τὸ πεζὸν ἄπαν**· ἀνεοχόμενον εἰς 50.000.—**διεβίβασε**· πόθεν;—**τὸ ἵππικόν**· ἀποτελούμενον ἐκ 10.000 ἵππεων.—**εἰς Μαιάνδρου πεδίον**· διότι ἀπὸ ἐκεῖ θὰ διήρχετο ὁ ἔξι Ἐφέσου στρατός, ἵνα πορευθῇ εἰς Καρίαν.—**περιάγω**=**ἄγω.**—**δύσιππα**· ἐνν. **χωρία**=μέρη εἰς τὰ δυοῖα δυσκόλως κινεῖται ἵππικόν.—**τάναντία ἀποστρέψω**=λαμβάνω ἀντίθετον διεύθυνσιν. —**ἐπὶ Φρυγίας**· διόπου «ἡ τοῦ Φαρναβάζου οἰκησις».—**ἀπροσδοκήτοις**· ἐνν. ταῖς πόλεσι.

§ 13 - 14   **οἱ ἵππεῖς**· 600 τὸν ἀριθμόν· διότι ἐκτὸς τῶν 300 Ἀθηναίων καὶ τινων ἄλλων ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων εἶχον προστεθῆ καὶ οἱ 200 ἵππεῖς τοῦ Σπιθοιδάτου.—**τέτταρα πλέθρα**· τὸ πλέθρον ἥτο μέτρον

μήκους ἵσον πρὸς $\frac{1}{6}$ τοῦ σταδίου, ἥτοι 31 γαλλικὰ μέτρα.— ὕσπερ φάλαγξ· διότι φάλαγξ λέγεται ἐπὶ πεζῶν.— ἐπὶ τεττάρων=εἰς βάθος τεσσάρων ἀνδρῶν.— οἱ πρῶτοι=ἥ πρώτη γραμμή, τὸ μέτωπον.— ἐπὶ πολλῶν=εἰς πολλὰς σειράς, εἰς μακρὰς στήλας.

ἐπὶ προόδῳ = προκειμένου νὰ ἀρχίσῃ τὴν προέλασιν.— ἄλοιβα § 15 γίγνεται τὰ ιερὰ = τὰ σπλάχνα τοῦ θύματος παρουσιάζονται ἀνευ λοιβοῦ τοῦ ἥπατος=αἱ θυσίαι ἀποβαίνουν δυσοίωνοι. Διότι ἡ ἔλλειψις ἢ ἡ μικρότης τῶν λοιβῶν τοῦ ἥπατος ἐθεωρεῖτο σημεῖον δυσμενές.— γιγνώσκω· μετ' ἀπαρεμφ. (κατασκευαστέον εἶναι) = κρίνω.— καταλέγω τινὰ = καταγράφω τινὰ εἰς κατάλογον.— ἄνδρα· δηλ. ἴππεα.— δόκιμος = πεπειραμένος.— τὸν ἀποθανούμενον = τὸν ἀποθανεῖν βουλόμενον.

ὑποφαίνει (ἀμετάβ.) ἔαρ = ἀρχίζει νὰ φαίνεται ἡ ἄνοιξις.— § 16-17 ἔαρ· τοῦ 395 π. X.— ταῖς τε ὁπλιτικαῖς τάξεσιν ἥτις = τῶν τε ὁπλιτικῶν τάξεων ταύτῃ, ἥτις.— ἀριστα σώματος ἔχω = εὐρισκομαι εἰς ἀρίστην κατάστασιν ἀπὸ ἀπόγεως σωματικῆς παραστάσεως, παραστήματος, ὅπως λέγουν σήμερον εἰς τὴν στρατιωτικὴν γλῶσσαν.— καὶ πελτασταῖς = καὶ ἀκοντισταῖς. Διότι οἱ πελτασταὶ ἔφερον (πέλτην, ξίφος) καὶ μικρὸν ἀκόντιον.— πρὸς τὰ προσήκοντα ἔργα = εἰς τὰς ἰδιαῖοντας (εἰς τὰ στρατιωτικὰ σώματά των) ἀσκήσεις.— μελετῶντας· ἡ μετοχὴ ἐκ τοῦ ὄραν· μελετάω - ω = ἀσκοῦμαι.— χαλκοτύπος = χαλκεύς.— τέκτων=ξυλουργός.— χαλκεὺς = σιδηρεὺς = σιδηρουργός.— σκυτοτόμος = δύκόπτων, δικαίος σκύτη, δέρματα.— οἱ σκυτοτόμοι καὶ οἱ ζωγράφοι· οἱ σκυτοτόμοι κατεσκεύαζον τὰ ἐκ δέρματος μέρη τοῦ δηλισμοῦ (ἱμάντας, τελαμῶνας κλπ.), οἱ δὲ ζωγράφοι ἐστόλιζον τὰς ἀσπίδας μὲ εἰκόνας ἢ γράμματα.— οἰεσθαι· τὸ ὑποκείμενον ἀριστον.

ἐπιρρόννυμαι = τονοῦμαι ψυχικῶς, φρονηματίζομαι.— τῇ Ἀρ· § 18-19 τέμιδι· τῇ Ἔφεσίᾳ, τῆς δποίας δ ναός, θεωρούμενος ὡς ἐν τῶν ἐπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου, ἐπυρπολήθη ἀργότερον (356 π. X.) ὑπὸ τοῦ Ἡροστράτου.— τοῖς κήρυξιν· νοοῦνται οἱ διαλαλούντες τὴν ἀγοραπολησίαν τῶν αἰχμαλώτων.— ὑπὸ τῶν ληστῶν· τῶν πρὸς λαφυραγωγίαν δηλαδὴ ἐξερχομένων ἐξ Ἐφέσου Ἐλλήνων στρατιωτῶν.— μαλακὸς=ἀβρός, ἀφράτος.— ἄπονος=ἀσυνήθιστος εἰς ταλαιπωρίας.

οἱ περὶ Ἡριππίδαν· οὗτως δονομάζει δ Ξενοφῶν τὸ νέον τρια- § 20-21 κονταμελὲς συμβούλιον τοῦ βάσιλέως, ὅπως τὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους

(396 - 397) ἐκάλει «οἱ περὶ τὸν Λύσανδρον», ἐπειδὴ αὐτοὶ ἦσαν οἱ ἐπισημότεροι. Παρατηρητέον ἐνταῦθα, ὅτι ὁ Ἡριπίδας μετεῖχε καὶ κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος τοῦ βασιλικοῦ συμβουλίου, ἥδη δὲ εἶναι καὶ πάλιν μέλος αὐτοῦ, καὶ μάλιστα τὸ ἐπισημότερον. Τοῦτο ἵσως ἔγινε κατ' εἰσήγησιν τοῦ βασιλέως, παρὰ τοῦ ὅποιου, ἄγνωστον διὰ ποιὸν λόγον, εἶχεν ἀποσταλῆ εἰς Σπάρτην, ἥδη δὲ ἐπανῆλθεν ἐκ νέου εἰς τὴν Ἀσίαν.— καὶ ἄλλον· πιθανῶς τὸν Ξενοφῶντα, ὃστις μέχρι τοῦδε ἦτο ἀρχηγὸς τῶν Κυρείων.— ἐπὶ τὸν ἀπὸ τῶν πόλεων στρατιώτας· δηλ. τοὺς ἐκ τῶν συμμαχίδων πόλεων τῆς Πελοποννήσου στρατολογηθέντας (πρβλ. § 3-4).— ἐπὶ τὰ κράτιστα (=εὐφοριώτατα) τῆς χώρας· δηλ. εἰς τὴν Λυδίαν (πρβλ. κατωτέρῳ «εἰς τὸν Σαρδιανὸν τόπον ἐνέβαλε»).— αὐτόθεν = ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς.— γνώμη = ψυχῆς, φρόνημα.— πάλιν· ὅπως κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος (396), ὅτε εἰσέβαλεν εἰς τὴν Φρυγίαν, ἐνῷ ἀφῆνε νὰ ὑπονοῆται, ὅτι ἡ ἐπέλθη κατὰ τῆς Καρίας (§ 11 «στρατευομένῳ ἐπὶ Καρίαν»).— καθάπερ τὸ πρόσθεν § 12 «τὸ μὲν πεζὸν ἄπαν διεβίβασεν ἐκεῖσε (ἐπὶ Καρίαν)» κλπ.

§ 22 - 23 ἦκον οἱ τῶν πολεμίων ἴππεῖς· ἐκ τῆς πεδιάδος τοῦ Μαιάνδρου εἰς τὴν ἀριστερὰν ὅχθην τοῦ Πακτωλοῦ.— ὁ ἡγεμών· τοῦ ἴππικοῦ τῶν Περσῶν.— αὐτοὶ δέ· δηλ. ὁ ἡγεμὼν μετὰ τῶν ἴππεων.— τὸν ἀκολούθους· δηλ. τοὺς ἀκολουθοῦντας τὸ στράτευμα ὑπηρέτας.— βοηθεῖν· ἐνν. αὐτοῖς (τοῖς ἀκολούθοις).— παμπληθέσι... τάξειν= εἰς πυκνὴν τάξιν, εἰς μέγα βάθος.— οὕπω παρείη τὸ πεζὸν· διότι τοῦτο, ὅπως εἴδομεν (§ 20 - 21), εἶχε διαβιβάσει ὁ Τισσαφέρνης εἰς Καρίαν.— τῶν παρεκκενασμένων· ἐνν. στρατιωτικῶν σωμάτων.— σφαγιάζομαι = θυσιάζω.— τὰ δέκα (δηλ. ἔτη) ἀφ' ἥβης = οἱ ἔχοντες δεκαετὴ στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν. Δεδομένου δέ, ὅτι ἡ ἥβη περιελάμβανε τὸν ἀπὸ τοῦ 18 μέχρι τοῦ 28 ἔτους χρόνον τῆς ἡλικίας, διὰ τοῦ «δέκα ἀφ' ἥβης» νοοῦνται οἱ διανύοντες τὸ τριακοστὸν περίπου ἔτος ἄνδρες. Κατ' ἄλλην ἐρμηνείαν τὰ δέκα ἀφ' ἥβης = αἱ δέκα (πρῶται) πλάστεις.— θέω δύοσε τινὶ = δύομῶ κατά τινος.— ἐμβάλλειν· δηλ. τοῖς πολεμίοις.

§ 24 δέχομαι τινα = ἀνθίσταμαι εἰς τὴν δρμήν τινος.— πάντα τὰ δεινὰ παρῆν = ὅλα τὰ τρομερὰ μέσα ἦσαν παρόντα, ἔχοντι μοιοήθησαν (τουτέστιν ἡ ἐπέλασις τῶν ἴππεων καὶ αἱ ἔφοδοι τῶν ὅπλιτῶν καὶ τῶν πελταστῶν).— ἐγκλίνω = ὑποχωρῶ.— καὶ τὸ στρατόπεδον

αὐτῶν τὸ ἐν τῇ δεξιᾷ ὅχθῃ τοῦ Πακτωλοῦ, τὸ δποῖον ἐφυλάσσετο ὑπὸ τῶν σκευοφόρων καὶ τῶν εἰς αὐτὸν καταφυγόντων ἵππεων. — ὕσπερ εἰκός (ἥν)· διατί; — καὶ φίλια καὶ πολέμια = καὶ φίλους (δηλ. τοὺς πελταστὰς) καὶ ἔχθρους. — **ἡδρες**· ὑποκείμενον τοῦ ὄγκματος τὸ ἄ (χρήματα) = τὰ δποῖα πωληθέντα ἀπέδωκαν.

Κεφ. 4, 25 - 29.

ἐν Σάρδεσιν ἔτυχεν ὕν· διότι μετὰ τὴν μετακίνησιν τοῦ ἵπ· § 25 - 26 πικοῦ του ἐκ τῆς πεδιάδος τοῦ Μαιάνδρου πρὸς τὸν Πακτωλὸν ὁ Τισσ. κατέφυγεν εἰς τὰς Σάρδεις, ἵνα προπαρασκευάσῃ δῆθεν τὴν ἀμύναν τῆς πόλεως, πράγματι ὄμως, διότι ἐφοβεῖτο τὴν πολεμικὴν ἐμπειρίαν καὶ γενναιότητα τῶν Ἑλλήνων. — καὶ αὐτός· δπως ὁ Φαρνάβαζος καὶ ἄλλοι ἐπιφανεῖς Πέρσαι. — **Τιθρανύστην**· χιλίαρχον τῆς βασιλικῆς σωματοφυλακῆς. — **τὰ πράγματα** = αἱ ἐνοχλήσεις, οἱ μπελάδες. — **ἔχω τὴν δίκην** = ὑφίσταμαι τὴν (προσήκουσαν) τιμωρίαν. — **ἀποφέρω** = καταβάλλω. — **ἄνευ τῶν οἴκων τελῶν**· διότι ὁ βασιλεὺς δὲν ἥδυνατο νὰ ἐνεργήσῃ αὐτοβούλως, ἀλλὰ κατόπιν τῆς συγκαταθέσεως τῶν ἐφόρων (Βιβλ. Γ', κεφ. 1, § 1 - 2).

τῷ ύπερ (= πέραν) **Κύμης**· πόλεως ἐν τῇ Αἰολίδι. — **ἔρχε-** § 27 - 29 **ται** = ἔρχεται διαταγή τούτου ὑποκείμενον τὸ ἄρχειν καὶ καταστήσασθαι. — καὶ **τοῦ ναυτικοῦ**· ἐνῷ μέχρι τότε ἡ στρατηγία οὐδέποτε συνεδυνάσθη μετὰ τῆς ναυαρχίας. — **ώς** = δτι. — **εἶναι = ἄν...** εἴη. — **καθ'** ἐν οὕσης τῆς ἴσχυός ἀμφοτέροις = δταν ἡ δύναμις (= ἡ διοίκησις) καὶ τῶν δύο εὑρίσκεται εἰς κεῖρας ἐνός. — **χαρίζεσθαι**· δηλ. **τῷ Αγγησιλάφ.** — **τοῦ παρασκευάζεσθαι** = ὕστε νὰ παρασκευᾶζεται. — **πράττω τὰ ναυτικὰ** = καταγίνομαι μὲ τὸ ναυτικόν, μὲ τὴν συγκρότησιν τοῦ στόλου.

Κεφ. 5, 1 - 2.

τῶν βασιλέως πραγμάτων = τῆς βασιλέως δυνάμεως. — § 1 - 2 οὐδαμῆ = οὐδαμῶς. — **αἰρέω - ὧ τινα**· ἐνταῦθα = νικῶ τινα. — εἰς πεντήκοντα τάλαντα ἀργυρίου = ἀξίας 50 περίπου ἀργυρῶν ταλάντων. — **πιστὰ** = ἐγγυήσεις. — **ἐφ' ᾧτε** = μὲ τὸν ὅρον. — πόλεμον ἐκφέρω = κηρύττω πόλεμον. — καὶ οὐ μεταλαβόντες = καίπερ οὐ μεταλαβόντες. — προάγω τινὰ εἰς μῆσός τινος = παρασύρω τινὰ εἰς μῆσος ἐναγτίον τινός. — συνίστημι τὰς

πόλεις = ἐνώνω, συνασπίζω εἰς συμμαχίαν τὰς πόλεις· τὰς μεγίστας πόλεις· οἵτιναι αἱ Ἀθῆναι καὶ αἱ Θῆβαι.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Κεφ. 1, 1 - 3, 15 - 39, 41.

§ 1 - 3   ἄμα μετοπώρῳ (= φθινοπώρῳ) τοῦ ἔτους 395. — εἰς λόγους ἄξοι· ἐνν. αὐτῷ, τῷ Ἀγησιλάῳ· εἰς λόγους ἄγω τινά τινι = φέρω τινὰ εἰς συνομιλίαν, εἰς ἐπαφὴν μετά τινος. — ἔθνος· καὶ ὅχι μόνον πόλεις, ὃς μέχρι τοῦδε. — οὐκ ἀνεβεβήκει· εἰς τὴν ἐν Περσίᾳ ἔδραν αὐτοῦ. — πείσαντος· ἐνν. αὐτόν.

§ 15 - 16   ἀποπορεύομαι = ἀναχωρῶ, ἀπέρχομαι. — θῆραι = ζῷα πρὸς θήραν, κυνῆγιον. — περιείργομαι = περιφράσσομαι. — ἀναπεπταμένος τόπος = ἀνοικτὸς τόπος, ἔλευθερον ὑπαίθρον. — παρέρρει· παρὰ τὰ ἀνάκτορα. — ὁρνιθεύω = κυνηγῶ ὄρνιθας, πτηνά. — αὐτόθεν = ἀπ' ἐδῶ. — προνομαὶ = ὡργανωμέναι στρατιωτικαὶ ἐπιδρομαὶ (εἰς ἔχθρους χώραν πρὸς ἀπαγωγὴν λείας).

§ 17 - 19   σφάλλομαι = παθαίνω ἀτύχημα. — δρεπανηφόρα· τὰ ἐγνωρίσαμεν εἰς τὴν Κύρου Ἀνάβασιν. — συνέδραμον = ἡθροίσμησαν καὶ ἀντιπαρετάξαντο (Βιβλ. Γ., κεφ. 4, § 22 - 23). — εἰς ἐπτακοσίους· πιθανῶς οὗτοι ἦσαν ψιλοί. — ἐλαύνειν· ὑποκείμενον τὰ ἄρματα· ἐλαύνω εἰς τινα = ἐμβάλλω εἰς τινα. — τὸ ἀδρόον = τὸ συμπεπυκνωμένον πλῆθος, ἡ φάλαγξ τῶν (ἐπτακοσίων) Ἑλλήνων.

§ 20 - 21   λέγει· δηλ. τοῦτο. — τοὺς τε Σπιθριδάτου καὶ τοὺς Παφλαγόνας· δηλ. τοὺς διακοσίους τοῦ Σπιθριδάτου καὶ τοὺς χιλίους τοῦ Ὁτυος. — πείσειεν· δ. Ἡριππίδας.

§ 22 - 25   καταλύω τι = τερματίζω τι. — παρεῖναι· ὑποκείμεν. αὐτούς, δηλ. οὓς ἔδωκεν ὁ Ἀγησίλαος καὶ οὓς αὐτὸς ἔπεισεν. — ἐκάστων = ἔξ ἐκάστου στρατιωτικοῦ σώματος (τῶν ὅπλιτῶν, τῶν πελταστῶν, τῶν ἵππων). — εἴ ἀποτρέποιτο· ἐνν. τοῦ ἔργου, τῆς ἐπιχειρήσεως. — ἐπιπεσών... πολλοὶ ἔπεισον· συντακτικὴ ἀνωμαλία (δονομαστικὴ ἀπόλυτος)· κανονικῶς δὲ λόγος θὰ εἶχεν οὕτω: ἐπιπεσόντος (τοῦ Ἡριππίδου) πολλοὶ ἔπεισον. — αὐτοί· δηλ. δ. Φαρνάβαζος καὶ οἱ περὶ αὐτόν. — ἐκπωμα = ποτήριον. — καὶ ἄλλα δὴ κτήματα = καὶ ὅλα κτήματα οἷα δὴ Φαρνάβαζου ἦν (= δοποῖα ἦτο ἐπόμενον νὰ ἔχῃ

ἀνθρωπος τῆς θέσεως τοῦ Φαρναβάζου). — διὰ γὰρ τὸ φοβεῖσθαι· διὰ τοῦ γὰρ αἰτιολογεῖται τὸ διατί ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ τόσα ἐκπώματα καὶ ἄλλα πολύτιμα ἀντικείμενα καὶ λοιπὰ σκεύη. — στρατοπέδευσις = ἡ ἐκάστοτε θέσις τοῦ στρατοπέδου.

ὑφίστημι τινα = τοποθετῶ κρυφίως τινά. — **τοῖς λαφυροπώ-** § 26 - 28
λαις· οἱ δόποιοι ἀπετέλουν εἰδικὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὸν στρατόν. — **οὐκ**
ήνεγκαν = οὐκ ἡνέσχοντο. — **οἶχομαι ἀπιὼν** = γίνομαι ἀφαντος. —
πρὸς Ἀριαῖον · τὸν γνωστὸν ἐκ τῆς Κύρου Ἀναβάσεως ὑπαρχον τοῦ
Κύρου. — **πιστεύω** = ἔχω ἐμπιστοσύνην. — **ὅτι** αἰτιολογικός **πιστεύ-**
σαντες (αὐτῷ), διτὶ ἐπολέμησεν αὐτῷ· ἐνῷ πράγματι ἀμνήστευ-
θείς, ὃς εἴδομεν εἰς τὴν Κύρου Ἀνάβασιν, συνεφιλιώθη μετὰ τοῦ βα-
σιλέως. — **ἀπόλειψις** = ἐγκατάλειψις, λιποταξία. — **καὶ τοῦ Μεγα-**
βάτου τοῦ νιοῦ τοῦ Σπιθοριδάτου (Βιβλ. Γ', κεφ. 4, § 10). — **βαρὺ**
γίγνεται τί τινι = προκαλεῖ τι τὴν βαρυθυμίαν, τὴν θλίψιν τινος.

ξενόδομαι -οῦμαί **τινι** = συνάπτω σχέσεις μετά τινος. — **συνάγω** § 29 - 31
εἰς λόγους **τινά τινι** = προκαλῶ συνέντευξίν τινος πρός τινα. — **ἥκου-**
σεν δ 'Αγισ. — **σπονδᾶς λαβών** δ 'Απολλοφ. παρὰ τοῦ Ἀγησιλάου·
σπονδᾶς λαμβάνω = λαμβάνω, δέχομαι δήλωσιν περὶ ἀνακωχῆς. —
καὶ **δεξιάν** εἰς ἐπιβεβαίωσιν τῆς δηλώσεως. — **παρῆν** = ἐπανήκεν. —
συγκειμενον **χωρίον** = ; (Βιβλ. Γ', κεφ. 2, § 19-20). — **ὅστιδῶν** =
τὸ διὰ τῆς βελόνης εἰργασμένον = κεντητὸς τάπης. — **ἐντρυφῶ** = φαί-
νομαι τρυφηλός, ἀρρωδίατος. — **φαυλότης** = ἀπλότης. — **προσαγο-**
ρεύω τινὰ χαίρειν = ἀποτείνω πρός τινα τὸ «χαίρε», χαιρετίζω τινά.

ὅτε τοὺς Ἀθηναίους ἐπολεμεῖτε δηλ. κατὰ τὸν Πελοπόν. § 32 - 33
πόλεμον, ὅτε καὶ δ Τισσ. καὶ δ Φαρν. καὶ δ Κῦρος ἐβοήθησαν διὰ
χρημάτων κυρίως τὴν Σπάρτην. — **μαχόμενος μεθ' ὑμῶν** κατὰ τὴν
παρὰ τὴν Ἀβυδον ναυμαχίαν (411 π. Χ.). Κατ' αὐτὴν οἱ Λακεδ. ἡτ-
τηθέντες κατέψυγον εἰς τὴν Ἀβυδον, δὲ Φαρνάβ. «παρεβοήθει καὶ
ἐπεισβαίνων τῷ ἵππῳ εἰς τὴν θάλατταν μέχρι δυνατὸν ἦν ἐμάχετο»
(Ξενοφ. Ἑλλ. Βιβλ. Α', κεφ. 1, § 6). — **διπλοῦν** = διπλοπροσωπία,
δολιότης. — **δεῖπνον** = ἔνταῦθα = ζωοτροφίαι. — **τὸ δσιον** = τὸ ὑπὸ^τ
τοῦ θείου νόμου καθωρισμένον = τὸ θεῖον δίκαιον. — **τὸ δίκαιον** =
τὸ καθωρισμένον ὑπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου νόμου = τὸ ἀνθρωπίνον δί-
καιον. — **δὲ** = τέλος πάντων. — **ὅπως** = πῶς, κατὰ ποίαν λογικήν. —
ἔστι τινός τι = δόμοῦσει τι εἰς τινα.

χρόνῳ ποτὲ = μετά ἀοκετὴν ὥραν (διότι ή δικαιολογία ήτο δύσκο- § 31 - 36

λος).— γένωνται ἐνν. ἀλλήλαις.— ἂν οὕτω τύχωσιν = ἂν συμβῇ νὰ εὑρεθοῦν εἰς τοιαύτην (δυσάρεστον) θέσιν.— ἀπέκτειναν = ἀποκτείνουσιν.— περὶ παντὸς ποιοῦμαί τι = θεωρῶ τι ὡς ἀνεκτίμητον ἀγαθόν.— ἀλλάξασθαι σε ἡμᾶς δεσπότας ἀντὶ βασιλέως δεσπότου = νὰ ἀλλάξῃ κυρίαρχον καὶ νὰ ἀναγνωρίσῃς ἡμᾶς (= ἐμὲ) ὡς κυριάρχους ἀντὶ τοῦ βασιλέως.— μηδένα προσκυνοῦντα· οἱ μὲν Πέρσαι ἔνώπιον τοῦ βασιλέως προσέπιπτον εἰς τὴν γῆν καὶ ἐφίλουν τὸ χῶμα, τὸ δόπιον ἐπάτει, οἱ δὲ Ἑλληνες ἀπένεμον τὴν τιμὴν μόνον εἰς τοὺς θεούς.— ἐλεύθερον εἶναι = τὸ ἐλεύθερον εἶναι (τινα).— ἀντάξιον εἶναι τῶν πάντων χρημάτων πρβλ. τὸν λόγους τοῦ Κύρου περὶ ἐλευθερίας ἐν Κύρου Ἀναβ. Βιβλ. Α', κεφ. 7, § 2·4.— ὁ ὄμόδουλός τινι = δ σύνδουλος, δ δουλεύων μετά τινος εἰς ἄλλον.— δέω τινδὲς = ἔχω ἀνάγκην τινός, μοῦ λείπει τι.— μὴ οὐχὶ... εἶναι = ὥστε εἶναι.— πάμπαν ἐπίρ.= ἐντελῶς.

§ 37 ἀπλῶς=ἀδόλως, εἰλικρινῶς.— ἄπερ=τίνα, τί.— πρέπει... σοι· συμφώνως πρὸς τὴν μέχρι τοῦδε ἐπιδειχθεῖσαν παροησίαν του.— πέμπῃ ἐνν. ἔφ' ὑμᾶς.— τὴν ἀρχὴν = τὴν στρατηγίαν.

§ 38 λῆστος· ὑπερθετ. τοῦ ἀγαθὸς = ὅριστος· εἰς προσφωνήσεις = καλέ μου φίλε, φίλτατε.— ἐπίστω· προστ. τοῦ ἐπίσταμαι.— ἄπειμι· μέλλ. τοῦ ἀπέρχομαι.— κάν πόλεμος ἢ· ἐνν. πρὸς τὸν βασιλέα.

§ 39 παλτὸν (πάλλω)· βραχὺ περσικὸν ἀκόντιον.— φάλαρα· τὰ κατὰ τὸ μέτωπον καὶ τὰς γνάθους τῶν ἵππων κοσμήματα καὶ τὸ κεκοσμημένον πρὸς τὸ μέρος τοῦ μετώπου τιμῆμα τοῦ χαλινοῦ.— γραφεὺς = γραμματεύς.— περιιαιρέω -ῶ=ἀφαιρῶ.— μεταδιώκω τινὰ = τρέχω κατόπιν τινός, διὰ νὰ τὸν προφθάσω.

§ 41 δὴ = πράγματι.— ἔσαρ· τοῦ 304 π. Χ.— Ἀστυρηνῆς Ἀρτέμιδος ἰερόν· τὸ ἐπώνυμον τοῦτο είχεν ἥ Ἀρτεμις ἐκ τῆς πόλεως τῆς Μυσίας Ἀστύρων (δόνου. Ἀστυρα), εἰς τὴν δοπίαν ὑπῆρχεν ἰερὸν αὐτῆς.— ἄνω = πρὸς τὰ ἄνω, τὰ ἐνδότερα (τῆς Ἀσίας).— ὕπισθεν ποιοῦμαι = ἀφήνω ὁπίσω.

Κεφ. 2, 1-8.

§ 1·2 εἰμὶ ἐν τινι = ἀσχολοῦμαι εἰς κάτι.— τὰς μεγίστας πόλεις· Κόρινθον, Ἀργος, Ἀθήνας, Θήβας.— παρεσκευάζοντο ταῦτα· δηλ. τὰ πρὸς ἐκστρατείαν ἀπαραίτητα.— τά τε ἄλλα διηγεῖτο ὡς ἔχοι = διηγεῖτο, πῶς ἔχουν τὰ ἄλλα, περὶ τῆς καταστάσεως γενικῶς.

τοὺς συμμάχους· δηλ. τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ἐλληνικῶν πό- § 3 - 4 λεων τῆς Μ. Ἀσίας.—ἐκεῖνα· τὰ ἐν Ἑλλάδι, διεξαχθῇ μέλλων νὰ διεξαχθῇ πόλεμος.—εὗ ἐπίστασθε· προστακτ.—οὐ μὴ ἐπιλάθωμαι ὑμῶν= οὐκ ἔστι δέος, μὴ ἐπιλάθωμαι ὑμῶν= δὲν ὑπάρχει φόβος, μή- πως...—πάλιν πάρειμι = ἐπιστρέψω.—Ψηφίζομαι = ἀποφασίζω, διατυπώνω εἰς ψήφισμα τὴν ἀπόφασίν μου.

Εὗξενον· ἔνα, φαίνεται, ἐκ τῶν τριάκοντα. — διασφέω = προ- § 5 - 6 στατεύω. — οἱ πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν· τῶν μισθοφόρων καὶ τῶν ἐκ Μ. Ἀσίας συμμάχων.—ταῖς πόλεσιν = τῶν πόλεων ἐκείνη.—καὶ τῶν μισθοφόρων τοῖς λοχαγοῖς = καὶ ἐκείνῳ (ἐκ) τῶν λο- χαγῶν τῶν μισθοφόρων.—εὔπολος = ὁ καλῶς ὠπλισμένος.—καὶ τοῖς ἵππαρχοις = τῶν ἵππαρχων ἐκείνῳ. — εὕπιπτος = ὁ ἔχων καλοὺς ἵππους.—νικητήριον = βραβεῖον διὰ τὴν νίκην.—ώδ... δώσων· ἀντὶ (προεῖπεν = ὑπέσχετο) ὡς δώσει.—ὅπως εὖ εἰδεί- ησαν· δηλ. αἱ πόλεις, οἱ λοχαγοὶ καὶ οἱ ἵππαρχοι. — εὔκριτων = προσέχω ποὺν εἰς τὴν ἐκλογήν· διὰ τοὺς στρατευομένους δεῖ εὐκρινεῖν· διὰ τὴν ἀνακήρυξιν δηλ. τοῦ νικητοῦ θὰ ἐλαμβάνετο μὲν βεβαίως ὑπ’ ὅψιν πρωτίστως τὸ εἴνοπλον καὶ εὑπίπον τῶν λόχων καὶ τάξεων, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἡ ἐπιδειχθησομένη πειθαρχία, ἀντοχὴ καὶ κανονικότης εἰς τὰς κινήσεις τῶν στρατιωτῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πορείας. “Οθεν ἔπειτε νὰ καταβληθῇ μεγάλη προσοχὴ κατὰ τὴν ἐκλο- γὴν τῶν στρατιωτῶν.

ἐκπτωνῶ = κατεργάζομαι μετὰ κόπου, ἐπιμελῶς.—ἔς κόσμον = § 7 περικαλλῶς. — οὐκ ἔλαττον ἐγένετο ἢ ἀπὸ τεττάρων ταλάντων = δὲν ἐστοίχισαν δλιγάτερον τῶν τεσσάρων ταλάντων.—τοσούτων· δηλ. δλιγάτων.—παμπόλλων χρημάτων = ἀξίας πάρα πολλῶν χρημάτων.

Μένασκος καὶ Ἡριπτίδας καὶ Ὁρσιππος· ἐκ τοῦ συμβου- § 8 λίου τῶν τριάκοντα.—ἥνπερ βασιλεύς· ὁ Ξέρξης.

Κεφ. 2, 9 - 15, 18 - 23.

φρουρὰν φαίνω· στρατιωτικὸς δρος λεγόμενος περὶ τῶν ἐφόρων § 9 - 12 καὶ τῶν βασιλέων τῆς Σπάρτης = κηρύττω ἐπιστράτευσιν.—Ἀγησί- πολις· υἱὸς τοῦ τέως βασιλέως τῆς Σπάρτης Παυσανίου. ‘Ο Π. οὗτος, δικασθεὶς ἐρήμην δι’ ἐπιδειχθεῖσαν εὐνοιαν πρὸς τοὺς ἔχθρους τῶν Λα- κεδαιμονίων καὶ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον, κατέψυγεν εἰς Τεγέαν, ὅπου καὶ ἀπέθανε.—πρόδικος = ἐπίτροπος.—ἐκέλευον· τὸ δ. εἰς πλη-

θυντικόν, διότι ἡ λέξις πόλις εἶναι περιληπτική.—ἡγοῦμαι τῇ στρατιᾷ=ἀναλαμβάνω τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ.—πορρωτέω[·] ἐνν. τῶν πηγῶν.—ἐπεμβάλλουσιν οἱ ποταμοὶ =οἵ ποταμοί χύνονται ἐντὸς ἄλλων.—ἔνθεν =ἐκεῖ ἔνθεν.—τὰς πόλεις =τοὺς στρατοὺς τῶν πόλεων.—ἔξαιρω[·] =; (Βιβλ. Β', 2, § 20).—ἐκθέω[·] ἐπὶ σφηκῶν=ἔξέρχομαι ἐκ τῆς φωλεᾶς.—θηράω[·] ὠ =φονεύω.—τύπτομαι (ὑπὸ σφηκὸς) =πλήττομαι μὲ τὸ κεντρί.—χειρόομαι · οῦμαι =φονεύω.—έψηφ. ταῦτα[·] δηλ. νὰ βαδίσουν κατὰ τῆς Σπάρτης.

§ 13 - 15 διαπρόττομαι =διαπραγματεύομαι, συζητῶ.—διομολογοῦμαι =μένω σύμφωνος μὲ ἄλλον εἰς ἕνα πρᾶγμα.—εἰς ὁπόσους =εἰς πόσον βάθος.—βαθείας τὰς φάλαγγας[·] διότι, ἂν αἱ φάλαγγες παρετάσσοντο εἰς μαρρὰς στήλας, θὰ εἶχον μικρὸν μέτωπον, δόπτε ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ κυνλωθοῦν.—αἱ πόλεις[·] αἱ κατὰ τῶν Λ. συνηπισμέναι.—καὶ δὴ =ἡδη.—ἔξέρχομαι =προχωρῶ.—τὴν ἀμφίαλον[·] ἐνν. χώραν, τουτέστι τὴν περιοχήν, ἡ δόποια εὐρίσκεται μεταξὺ τῶν δύο θαλασσῶν, τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, τὸν Ισθμόν.—Σικυών[·] ἔκειτο μεταξὺ Κορινθίας, Ἀχαΐας καὶ Ἀρκαδίας (σημερινὸν Βασιλικόν).—έμβαλόντων[·] ἐνν. εἰς τὴν Κορινθίαν.—Ἐπιεικία[·] τοποθεσία μεταξὺ Κορινθίου καὶ Σικυῶνος.—ὑπεροδέξια[·] ἐνν. χωρία=τόποι ὑψηλοί, κείμενοι πρὸς τὰ δεξιὰ τῶν ἐχθρῶν =ὑπεροχείμενοι λόφοι δεξιὰ τοῦ ἐχθροῦ.—κακῶς ποιῶ =ἐπιφέρω φθοράν.—γυμνῆτες[·] τοὺς ἐγνωσίσαμεν εἰς τὴν Κύρου Ἀνάβασιν.—τῶν ἀντιπάλων[·] δηλ. τῶν Κορινθίων καὶ λοιπῶν συμμάχων.—ἐπὶ θάλατταν[·] τοῦ Κορινθιακοῦ, ἥτοι ἀριστερά, διὰ νὰ ἀποφεύγουν τὰς προσβολὰς ἐκ τῶν δεξιὰ ἀντῶν ὑψωμάτων.—ταύτῃ=ἀπὸ ἐδῶ.—οἱ ἔτεροι[·] δηλ. τὸ κύριον σῶμα τῶν συμμάχων τῶν Κορινθίων.—τὴν χαράδραν[·] ἐννοεῖ τὸν ποταμὸν Νεμέαν.—κάκεῖνοι[·] ἀντὶ καὶ αὐτοὶ (δηλ. οἱ Λακεδ.).

§ 18 κατήπειγον[·] οἱ Β. δὲν ἔσπευδον, διότι ἡσαν δυσηρεστημένοι, ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ἀνατεθῆ εἰς αὐτοὺς ἡ ἱγμενονία τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ.—τὸ δεξιὸν ἔσχον[·] ἡ μεταβολὴ τῆς παρατάξεως σημαίνει, διτὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Βοιωτῶν Ἰσμηνίας ἀνέλαβε τὴν ἀρχιστοατηγίαν.—τοῦ εἰς ἐκκαίδεκα[·] ἐνν. ποιεῖσθαι τὴν φάλαγγα.—ἔτι δὲ =ἔπειτα δέ.—ἥγον[·] ἐνν. αὐτὴν (τὴν φάλαγγα).—ὑπερέχω τῷ κέρατι τῶν π.=κυκλών τοὺς ἐχθρούς.—διασπάω[·] ὠ =ἀπομονώνω.

§ 19 λάσιον χωρίον =δασώδης τόπος.—ἐπαιάνισαν[·] οἱ σύμμαχοι τῶν Κορινθ.[·] παιανίζω =ψάλλω τὸ πολεμικὸν ὄσμα (κεφ 5, § 11-.

12).— ἔγγωσαν· οἱ Λακεδ.— διασκευάζομαι = ἔξοπλίζομαι.— ἔξ-
ναγοί· οὗτο ἐκαλοῦττο οἱ Σπαρτιᾶται στρατηγοὶ οἱ διοικοῦντες συμ-
μαχικὰ στρατεύματα.— παρεγγυάω· ὡ = διατάσσω.— ύπερτείνω τὸ
κέρας = ἐκτείνω τὸ ἄκρον τῆς παρατάξεως πέραν τοῦ ἄκρου τῆς πα-
ρατάξεως τοῦ ἔχθρου.

τῇ Ἀγροτέρᾳ· ἐπίθετον τῆς Ἀρτέμιδος ὡς θεᾶς τῆς Ἄγρας (κυνη- § 20 - 22
γίου).— ὥσπερ νομίζεται = κατὰ τὸ κρατοῦν ἔθιμον.— χίμαιρα =
αἱξ (ἰδίως νέα).— τὸ ύπερέχον κέρας = τὸ ἔξεχον ἄκρον τῆς παρατά-
ξεώς των.— ἐπικάμπτω = στρέψω.— συμμείγνυμι = συμπλέκομαι.—
ἐν χώρᾳ = ἐπὶ τόπου, εἰς τὴν θέσιν μου.— ἐκατέρων· ἡ γενικὴ ἐκ
τοῦ νοούμενου τινές.— ὅσον κατέσχον = ὅσους (ἐκ τῶν Ἀθηναίων)
είχον ἐντὸς τῆς ἀκτίνος τῆς δράσεώς των (νοοῦνται αἱ ἔξ φυλαῖ).—
ἐπορεύοντο· κατὰ τῶν ἔχθρῶν (Ἀργείων), οἱ δρόποι οἱ ἐπανήρχοντο ἐκ
τῆς διώξεως τῶν εἰς φυγὴν τραπέντων συμμάχων τῶν Λ.— τέτταρας
φυλάς· αἵτινες εἶχον καταδιώξει τοὺς ἀπέναντι αὐτῶν παρατεγμέ-
νους Τεγέατας.— ἐπαναχωρῶ = ἐπιστρέψω.— παρέρχομαι τινα =
ἀντιπαρέρχομαι, παραβλέπω τινά.— ἀναχωρῶ = ἐπαναχωρῶ ἐκ τῆς
διώξεως.— τοῦ πρώτου πολεμάρχου· ἐκ τῶν ἔξ πολεμάρχων τῶν
Σπαρτιατῶν ὁ πρῶτος εἴχε τὸ γενικὸν πρόσταγμα.— ἐκ τοῦ ἐναντίου
= κατὰ μέτωπον.— συμβάλλειν = κελεῦσαι συμβάλλειν.— ἄρα =
αἱ φυδίως, ἀπροσδοκήτως.— ἀφεῖναι τοὺς πρώτους = νὰ ἀφήσουν
τοὺς πρώτους (= τὰ πρώτα τιμῆματα) νὰ περάσουν.— παραθέοντας =
ἐνῷ διήρχοντο πρὸ αὐτῶν τρέχοντες.— ἐπιλαμβάνομαι = ἐπιτίθεμαι.

πρὸς τὰ τείχη· τῆς Κορίνθου.— εἰοξάντων Κ.· δηλ. τὸ κόμμα § 23
τῶν λακωνιζόντων Κ.— εἴργω = ἀποκλείω τὴν εἰσοδον.

Κεφ. 3, 1 - 23.

ἔβοήθει· δηλ. εἰς Πελοπόν. καὶ δὴ καὶ εἰς Κορινθίαν.— ἐν Ἀμφι- § 1 - 2
πόλει· κειμένη εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου.— παμπλη-
θεῖς· ἔγγυς μύριοι κατὰ τὸν ἴδιον Ξεν. εἰς ἄλλο σύγγραμμά του,
τὸν «Ἀγησίλαον»· ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ ταῦτη, διηγεῖται ὁ Ξεν., εἴπε μὲ
ψυχικὸν πόνον ὁ φιλέλλην ἐκεῖνος βασιλεὺς «φεῦ, φεῦ, ὡ Ἐλλάς,
ὅπότε οἱ νῦν τεθνηκότες ἵκανοι ἡσαν ζῶντες νικᾶν μαχό-
μενοι πάντας τοὺς βαρβάρους!».— ἐν καιρῷ γίγνεται τι =
ἀποβαίνει τι πρὸς διφέλος.— παρεγένονται· ἐνν. τῇ νίκῃ.— καὶ τάδε·
δηλ. ὁ νέος ἀγών, τὸν δρόποιον διεξάγει, ἡ Σπάρτη εἰς τὴν Ἐλλάδα.

§ 3 διαλλάττω· ἐπὶ κύρως = ἀλλάσσω κύρων ἀντὶ ἄλλης = διέρχομαι κύρων.—**Κραννώνιοι**· οἵ κάτοικοι τῆς Κραννῶνος, ἐπιφανεστάτης θεσσαλικῆς πόλεως ΝΔ τῆς Λαρίσης.—**Σκοτούσσαῖοι**· οἵ κάτοικοι τῆς Σκοτούσσης, σημαντικῆς ἐπίσης πόλεως παρὰ τὴν Λάρισαν.—**ψυγάδες**· ὡς φίλοι τῶν Λακεδ.—**ἐτύγχανον**· ἐνν. δοῦτες.

§ 4 - 5 ἐν πλαισίῳ· εἰς τὴν στρατιωτικὴν γλῶσσαν **πλαισιον** σημαίνει παράταξιν, κατὰ τὴν ὅποιαν τὸ βάθος τῆς φάλαγγος εἶναι ἵσον πρὸς τὸ μῆκος τοῦ μετώπου, ὥστε νὰ σχηματίζεται τετράγωνον.—**οὐρὰ**=δόπισθοφυλακή.—**παραπέμπω** = στέλλω πρὸς ἐνίσχυσιν.—**τὸ στόμα** (τοῦ στρατεύματος) = τὸ μέτωπον, ἡ ἐμπροσθόφυλακή.—**πλὴν τῶν περὶ αὐτόν**· ἡ φρουρὰ ἀσφαλείας τοῦ βασιλέως ἀπετελεῖτο ἐκ τριακοσίων ἵππεων.—**ἐν καλῷ ἔστι** = συμφέρον εἶναι.—**σωφρόνως** = μετὰ προφυλάξεων.

§ 6 - 8 ἀ ἐκάτεροι ἡμάρτανον· τὸ σφάλμα ἔγκειται εἰς τὴν τακτικὴν, τὴν ὅποιαν ἡκολούθουν καὶ οἱ δύο ἀντίπαλοι, οἱ μὲν Θεσ. ἀποχωροῦντες βάδην, οἱ δὲ ἵππεις τοῦ Ἀγησ. ἐπακολουθοῦντες σωφρόνως.—**τοῖς ἄλλοις**· ἐνν. ἵππευσι.—**παραγγέλλειν**· ἐνν. διώκειν.—**δίδωμι τινι ἀναστροφὴν** = δίδω εἰς τινα καιρὸν νὰ στραφῇ πρὸς ἀντίστασιν.—**πλαγίους ἔχοντες τοὺς ἵππους**=ἐνῷ εἶχον τοὺς ἵππους των ἑστραμμένους πρὸς τὰ πλάγια. Οἱ ἐπιχειροῦντες δηλαδὴ ἐκ τῶν Θεσ. ἵππεων νὰ ἀναστρέψουν, προτοῦ ἀκόμη προφθάσουν νὰ κάμουν δλικὴν στροφὴν καὶ νὰ ἀντιμετωπίσουν τοὺς κατ' αὐτῶν ἐπελαύνοντας κατὰ μέτωπον, ἐκυκλώνοντο καὶ ἐφονεύοντο.—**ἔξαισια** = ἀκράτητος.—**τῷ Ναρθαίῳ**· τὸ ὅποιον ἔκειτο νοτίως τῆς Φαρσάλου, ὡς καὶ ἡ παρ' αὐτῷ ὅμώνυμος πολίχην.

§ 9 μεταξὺ Πραντός· ὁ Πρᾶς ἦτο πόλις πλησίον τοῦ Ναρθαίου.—**τῷ ἔργῳ** = τῇ νίκῃ.—**τοὺς μέγιστον φρονοῦντας** ἐπὶ ἵππικῇ· ἥδη ἀπὸ τῶν μυθικῶν χρόνων, ὅπως μαρτυρεῖ ἡ περὶ τῶν Κενταύρων παραδόσις, τὸ ἵππικὸν τῶν Θεσσαλῶν ἐφημίζετο.—**αὐτός**· δηλαδὴ ἐκ τοῦ προχείρου (πρβλ. κεφ. 2, § 5 - 8).—**τὰ Ἀχαιϊκὰ τῆς Φθίας ὅρη**· ἐπειδὴ ἡ Φθία, ἡ ἀπὸ τῆς Πίνδου δηλ. μέχρι τοῦ Μαλιακοῦ κόπλου ἐκτεινομένη κύρω, ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ ἀρχαιοτάτη κοιτὶς τῶν Ἀχαιῶν, τὰ ὅρη αὐτῆς καλοῦνται Ἀχαιϊκά.—**τὴν λοιπήν**· ἐνν. ὁδόν.—**διὰ φιλίας**· ἐνν. κύρως = φιλικῶς.

§ 10 - 14 ἐμβολὴ = τὸ μέρος, διὰ τοῦ ὅποιου εἰσέρχεται τις, εἰσόδος· **ἐν τῇ ἐμβολῇ**· δηλαδὴ τῆς Βοιωτίας, πιθανῶς παρὰ τὴν Χαιρώνειαν.—

μηνοειδῆς = δ ἔχων σχῆμα μήνης, νέας σελήνης = δρεπανοειδῆς.— ἔδοξε· ἐνν. αὐτοῖς.— ὁ ἥλιος μηνοειδῆς ἔδοξε φανῆναι· συνέβη δηλ. μερικὴ ἔκλειψις τοῦ ἥλιου, ἡ δποία κατὰ τοὺς ὑπόλογισμοὺς τῶν ἀστρονόμων ἔγινε τὴν 14 Αὔγουστου τοῦ 394 π. Χ.— τῇ ναυμαχίᾳ· τῆς Κνίδου, παραλίου πόλεως τῆς Καρίας. Κατὰ τὴν ναυμαχίαν ταύτην (394 π. Χ.) δ περσικὸς στόλος διοικούμενος ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου ναυάρχου Κόνωνος ἐνίκησε τὸν στόλον τῶν Λακ. καὶ κατέλυσε τὴν κατὰ θάλασσαν ἡγεμονίαν αὐτῶν.— τοῦ στρατεύματος τὸ πλεῖστον· δηλ. οἱ ἐκ Μ. Ἀσίας ἐθελονταί.— οἶον = τοιοῦτον, οἶον = τοιοῦτον, ὥστε.— χαλεπὸν = δυσάρεστον.— ὄρῳεν· ὑποκείμ. τὸ πλεῖστον (= οἱ πλεῖστοι) τοῦ στρατεύματος.— οὐκ ἀνάγκην εἰναι· τὸ ἀπαρέμφ. ἐκ τοῦ ἐνεθυμήθη κατὰ μεταβολὴν τῆς συντάξεως = δτι οὐκ ἀνάγκη εἴη.— κοινωνεῖν· ἐνν. αὐτοῦ.— αὐτοῖς = μετ' αὐτῶν· ἐτέθη ἡ δοτικὴ τοῦ ἀρσεν., καθότι τοῦ στρατεύματος τὸ πλεῖστον = οἱ πλεῖστοι τῶν στρατιωτῶν (πρβλ. ὄρῳεν).— κοινωνῶ τινός τινι = μετέχω τινὸς μετά τινος.— μεταβαλών· ἐνν. τὰ ἡγγελμένα· μεταβάλλω τι = τροποποιῶ, παραποιῶ τι.— τετελευτηκῶς = δτι τετελευτηκῶς εἴη.— βουμντῶ = θυσιάζω βοῦς.— ώς εὐαγγέλια = ώς θυσίαν εὐαγγελίων = ώς εὐχαριστήριον δῆθεν θυσίαν διὰ τὴν καλὴν ἀγγελίαν.— πολλοῖς· ἐνν. τῶν φίλων.— διέπεμπε· δηλ. μερίδας.— τῶν τεθυμένων· διότι κατὰ τὰς θυσίας τὰ σαρκώδη μέλη τῶν θυομένων ζφων δὲν ἐκαίοντο ἐπὶ τῆς πυρᾶς (ἐκτὸς ἐὰν ἐπόρκειτο περὶ ὄλοκαυτώσεως), ἀλλὰ παρείθεντο ὑπὸ τοῦ θυσιάζοντος εἰς τὸν παρόντας κατὰ τὸ ἐπακολουθοῦν συμπόσιον. Μέρος αὐτῶν ἀπεστέλλετο πολλάκις κατ' οίκον εἰς συγγενεῖς ή φίλους ἀπόντας ἐκ τῆς θυσίας.— τῷ λόγῳ ως... νικώντων = τούτῳ, δ εἰπεν, ώς Λακεδαιμόνιοι νικφεν.

Αἰνιᾶνες· θεσσαλικὸς λαὸς κατοικῶν εἰς τὴν δυτικὴν κοιλάδα τοῦ § 15 Σπερχειοῦ.— Λοκροὶ ἀμφότεροι· δηλαδὴ οἱ λεγόμενοι Ὁξόλαι ή Ἐσπέριοι καὶ οἱ Ὀπούντιοι.— μόρα· σπαρτιατικὸν σῶμα ἀποτελούμενον ἐκ 400 ἀνδρῶν (Βιβλ. Τ', 4, 12).— διαβᾶσα· ἐκ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, διότι τὸν Ἰσθμὸν κατεῖχον οἱ ἔχθροι.— ἐξ Ὁρχομενοῦ· δηλ. τοῦ βοιωτικοῦ, τὸν δποῖον ἀποστατήσαντα ἀπὸ τῶν Θηβαίων κατεῖχον οἱ Λακ.— οῦ Ἡριπ. ἐξεγάγει· δηλ. τῶν Κυρείων κατὰ τὰ ἐν βιβλ. Γ', κεφ. 4, § 20-21 λεγόμενα.— ἀπὸ τῶν ἐν τῇ Εύρωπῃ· κυρίως ἐκ τῶν πόλεων τοῦ Ἑλλησπόντου (πρβλ.

§ 16 - 17 «καὶ Ἐλλησπόντιοι»).—αὐτόθεν = ἐκ τῆς περιοχῆς ταύτης (εἰς τὴν ὅποιαν εὑρίσκετο ἥδη ὁ Ἀγησ.) = ἐκ τῶν ἐντοπίων.

§ 16 - 17 καὶ γάρ που = διότι φρονῶ.—συνέρχομαι = συναντῶμαι.—ἀπὸ τοῦ Κηφισοῦ τοῦ βοιωτικοῦ, ὅστις πηγάζων ἐκ τῶν βιορείων ὑπωρειῶν τοῦ Παρνασσοῦ ἔχεντο εἰς τὴν Κωπαΐδα. Σήμερον καλεῖται Μαυρονέρι.—εἶχε... δεξιόν* ὡς ἀρχιστράτηγος.—όμόσε φέρομαι = τρέχω διὰ νὰ συγκρουσθῶ, ἔφοριμῶ.—ἀντεκτρέχω = τρέχω καὶ ἐγὼ ἐναντίον τινός. —εἰς δόρυ ἀφικνοῦμαι = φθάνω εἰς ἀπόστασιν, ἀπὸ τῆς ὅποιας δύναμαι νὰ χρησιμοποιήσω δόρυ· ὅθεν = πλησιάζω πολύ.

§ 18 - 19 διακόπτω τινὰ = διασπῶ τὴν γραμμήν τινος.—ἐν τοῖς σκευοφόροις* δηλ. τῶν Λακ. καὶ ἐπομένως ἐκ τῶν νώτων τῆς παρατάξεως τοῦ Ἀγησ. (ἴδ. σχεδιάγρ.).—έξελίσσω τὴν φάλαγγα = ἀναπτύσσω τὸ μέτωπον τῆς φάλαγγος· ἐδῶ = μεταβάλλω τὸ μέτωπον τῆς φ.—τοὺς συμμάχους* τίνας;—διαπίπτω πρός τινα = διαφεύγω πρός τινα.—συσπειράσσομαι·δῶμαι = σχηματίζω πυκνὴν φάλαγγα.—παρέντι· τοῦ παρίημι = ἀφήνω κατὰ μέρος, «νὰ πάῃ στὸ καλό».—συρράττω τινὶ = συγκρούομαι πρός τινα.—συμβάλλω τὰς ἀσπίδας = συγκρούω τὰς ἀσπίδας.—διαπίπτουσι· ἀφοῦ διέσπασαν τὴν γραμμὴν τῶν ἀντιπάλων.

§ 20 προσενήνεκτο· τοῦ προσφέρομαι = μετακομίζομαι.—τὴν φάλαγγα τὴν ἔαυτοῦ.—τῶν ἵππεων· οἱ ὅποιοι εἶχον σταλῆ πρὸς καταδίωξιν τῶν φευγόντων.—ὑπὸ τῷ νεῷ* τῆς Ἰτωνίας λεγομένης Ἀθηνᾶς.—καίπερ πολλὰ τραύματα ἔχων· καὶ ἐπομένως θὰ ἐδικαιολογεῖτο τὸ κατὰ τῶν Θηβαίων πάθος τῆς ἐκδικήσεως.—οὐκ ἐπελάθετο τοῦ θείου* διότι ἐθεωρεῖτο ἀνόσιον νὰ κακοποιηθῇ ὁ καταφεύγων εἰς ναὸν ἥ ἔστω βωμὸν θεοῦ.

§ 21 αὐλεῖν* διὰ τὸν πανηγυρικῶτερον ἰορτασμὸν τῆς νίκης.—αἰτῶ ὑποσπόνδους τοὺς νεκροὺς = ζητῶ τοὺς νεκροὺς κατόπιν ἀνακωχῆς.—τῶν ἐκ τῆς λείας· ἐνν. χρημάτων· λείαν δὲ νοεῖ τὴν ἀποκομισθεῖσαν ἐκ τῆς Ἀσίας (ἴδε Βιβλ. Γ., 4, § 24).—ἀποθύω = προσφέρω θυσίαν, τὴν ὅποιαν ἔταξα· ἐδῶ = ἀφιερῶ.—εἰς τὴν Λοκρίδα· τῶν Ὀζολῶν Λοκρῶν.

§ 22 - 23 τὴν ἄλλην = τὴν ὑπόλοιπον.—τὸ σιμὸν = ἥ ἀνωφέρεια.—δυσχωρία = κακοτοπιά.—παραστάτης = ὁ ἐν τῇ μάχῃ σύντροφος· ἐδῶ λέγονται παραστάται οἱ ἐπιφανεῖς Σπαρτιάται, οἱ ὅποιοι συνώδευον τὸν στρατηγὸν καὶ συνηγωνίζοντο μετ' αὐτοῦ.—καταλεύομαι = φονεύομαι διὰ λίθων.—οἱ ἐκ τοῦ στρατοπέδου* ἐκεῖνοι δηλ. οἱ ὅποιοι

«οὐκ ἐπεχείρησαν πρὸς τὸ σιμὸν διώκειν», ἀλλ᾽ ἐσταμάτησαν καὶ ἐκ τοῦ προχείρου στρατοπεδεύσαντες ἐδείπνουν ἥδη.— τὸ ἄλλο στράτευμα· ἐκτὸς τῶν Λακεδαιμονίων.

Κεφ. 4, 1-13.

ἀποθνήσκοντας· ὑποκείμενον ἔαυτούς.— ἐνεργὸς χώρα = § 1 καλλιεργουμένη καὶ παράγουσα προϊόντα χ.— βέλτιστοι=ἔγκριτοι πολῖται. Οὕτοι, ὅπως συνάγεται ἐξ ὅσων λέγονται κατωτέρω, ἔλακώνιζον.— συνίσταμαι = συναντῶμαι κρυφίως.— ἐδίδασκον ταῦτα ἀλλήλους=ἀντήλλασσον μεταξύ των τὰς γνώμας των περὶ τούτων.

χοημάτων μετεσχηκότες· Βιβλ. Γ', 5, 1-2.— οὗτο δὴ = ὑπὸ § 2-3 τὸ κράτος ἥδη αὐτῶν τῶν σκέψεων.— καταγιγνώσκεται τις = καταδικᾶται τις.— Εὐκλείων· τὰ Εὔκλεια, ἔσοτὴ καὶ ἔσοχὴν θηβαϊκή, ἐωραζόντο πρὸς τιμὴν τῆς Ἀρτέμιδος Εὐκλείας. Φαίνεται, ὅτι διηρκούν πολλὰς ἡμέρας.— τὴν τελευταίαν· ἐνν. ἡμέραν.— ἄν· εἰς τὸ λαβεῖν.— σημαίνω=δίδω τὸ σύνθημα.— οὓς ἔδει=τίνας...— συνεστηκότα ἐν κύκλῳ· νοοῦνται οἱ ἄνθρωποι, οἱ δριτοὶ καθ' ὅμιλους ἀπετέλουν κύκλους καὶ συνεζήτουν ἡ διεσκέδαζον.— κριτήν· δηλ. δραματικῶν παραστάσεων.— καθήμενον· εἰς τὸ θέατρον.— οἱ πειθόμενοι· τουτέστιν οἱ ἐκτελεσταὶ τῆς σφαγῆς.— νόμιμος = δίκαιος, πιστὸς εἰς τὰς (ὑρησκευτικὰς) παραδόσεις.— ἀδημονῶ=θλίβομαι ὑπερβολικά.

μᾶλλον ἐν τῇ ἀγορᾷ· παρὰ διπουδήποτε ἀλλοῦ.— Πασιμήλουν· § 4-5 ἀνήκοντος εἰς τὴν ἀριστοκρατικὴν μερίδα.— ἐν τῷ Κρανείῳ· τὸ Κρ. ἥτο γυμναστήριον μὲ ἄλσος ἐκ κυπαρίσσων πρὸ τῆς Κορίνθου.— ἐκ τοῦ πράγματος· δηλ. ἐκ τοῦ τόπου τῆς σφαγῆς τῶν πρεσβυτέρων.— Ἀργείους· οἱ δροῖοι κατεῖχον τὸν Ἀκροκόρινθον.— ἐν δυνάμει εἴμι = ἔχω εἰς χειράς μου τὴν ἔξουσίαν.

άνασπῶνται οἱ ὅροι = καταστρέφονται, ἀφαιροῦνται τὰ δρόση- § 6-7 μα (χώρας τινὸς)=καταλύνεται ἡ ἀνεξαρτησία τῆς· ἀφοῦ δηλαδὴ ἡ Κόρινθος ὑπεδουλώθη εἰς τοὺς Ἀργείους, ἡ δροθετικὴ γραμμὴ μεταξὺ Ἀργούς καὶ Κορίνθου ἔξελιπεν.— αὐτοῖς=πρὸς ψυχικὸν πόνον των.— μετοίκων· οἱ μέτοικοι, τουτέστιν οἱ ἐξ ἄλλων πόλεων ἔγκαθιστάμενοι εἰς τινὰ πόλιν ξένοι, δὲν εἶχον πολιτικὰ δικαιώματα καὶ ἐπομένως ἐστεροῦντο πολιτικῆς δυνάμεως.— οὗτο = ὑπὸ αὐτὰς τὰς συνθήκας.— μιαιφόνος = ὁ διὰ φόνων μιαινόμενος, ὁ αἴμοσταγής.— εύνομιά χρωμένην· εύνομιαν λέγων ὁ συγγραφεὺς ἐννοεῖ τὸ ὀλιγαρχικὸν πο-

λίτευμα.—**ἄξιον εἶναι**· τὸ ἀπαρέμφ. ἐκ τοῦ ἐνόμιζον.—**οὕτω δὴ**= μὲ αὐτὰς τὰς σκέψεις λοιπόν.—**διαδύνω**=διολισθαίνω, κατορθώνω νὰ διαφύγω.—**κατατείνω=ἐκτείνομαι**.—**Λέχαιον**· λιμὴν τοῦ Κορινθιακοῦ, σημερινὸν Λουτράκι· τὸ Λέχαιον συνεδέετο μετὰ τῆς Κορίνθου διὰ μακρῶν τειχῶν, ὅπως ὁ Πειραιεὺς μετὰ τῶν Ἀθηνῶν.—**ἔπραττε τὴν εἰσοδον** = ἡσχολεῖτο μὲ τὸ ζήτημα τῆς εἰσόδου εἰς τὴν πόλιν.

§ 8 κατ' ἐπιμέλειαν=εἴς ἵδιας φροντίδος=διότι οἱ ἴδιοι τὸ ἐπεδίωξαν.—**τὸ τρόπαιον**· κεφ. 2, § 23.—**ἀπλῶς** = καθαρά, μὲ κάθε λεπτομέρειαν.

§ 9 - 10 σταύρωμα = περίφραγμα μὲ δρυθίους πασσάλους (σταυροὺς) = χαράκωμα.—**ἐν τῷ λιμένι**· νοεῖται τὸ Λέχαιον.—**πασσυδίᾳ** = πανστρατιᾷ.—**έσαυτῶν**· δηλ. τῶν Λακεδαιμονίων.—**έχομένους**· ἐνν. αὐτῶν=πλησίον αὐτῶν (τῶν Λακεδ.).—**έφως=δ** πρὸς τὴν ἔω ἐστραμμένος, ὁ ἀνατολικός.—**Ίφικράτη**· Ἀθηναῖον στρατηγόν, ὃστις διεκρίθη κατὰ τὸν παρόντα πόλεμον ὡς ἀρχιγῆς τῶν μισθοφόρων πελταστῶν.—**οἱ ἐκ τῆς πόλεως**· ἀντιτίθενται πρὸς τοὺς φυγάδας.—**τῷ πλήθει** = ἔνεκα τοῦ πλήθους των.—**διασπάσαντες τὸ σταύρωμα**· διὰ νὰ μὴ τὸ χρησιμοποιήσουν ἐκ νέου οἱ Σικ.—**ἐπὶ θάλατταν**· τοῦ Λεχαίου.—**ἱππαρμοστής=ἱππαρχος**.—**αὐτῶν**· νοοῦνται οἱ νεκροὶ ἢ οἱ τραπέντες εἰς φυγὴν.—**μετὰ τῶν ἑθελοντῶν**· πρόκειται περὶ ἐκείνων ἐκ τῶν ἱππέων, οἱ ὅποιοι οἰκειοθελῶς ἀνέλαβον τὰς ἀσπίδας τῶν φυγάδων καὶ ἀντετάχθησαν πρὸς τοὺς Ἀργείους.—**τὸ σίγμα**· τὸ ἀρχικὸν γράμμα τῶν Σικυωνίων· διότι οἱ "Ἐλληνες συνήθιζον νὰ θέτουν ἐπὶ τῶν ἀσπίδων διακριτικὰ σημεῖα ἢ στοιχεῖα. —**ώς Σικ.**· ἐνν. ὅντας.—**Ναὶ τῷ σιώ,** φευσεῖ ὑμὲ τὰ σίγμα ταῦτα· ἔκφρασις σπαρτιατικὴ= μὰ τοὺς δύο θεοὺς (δηλ. τοὺς Διοσκούρους — τὸν Κάστορα καὶ Πολυδεύκην), θὰ σᾶς ἀπατήσουν τὰ σίγμα αὐτά. —**ὅμοσε χωρῶ=ἔφοροι**.

§ 11 τοὺς καθ' αὐτοὺς· δηλ. τοὺς μισθοφόρους τοῦ Ιφικράτους.—**κύκλος = τεῖχος,** περίβολος (ἐδῶ τῆς Κορίνθου).—**ἡσθοντο κρατούμενα τὰ κατὰ τοὺς Σικυωνίους** = ἀντελήφθησαν, ὅτι οἱ Σικυώνιοι ἡττήθησαν.—**ἔξελθόντες**· ἐνν. τοῦ σταυρώματος.—**ἐν ἀριστερῷ ἔχοντες τὸ σταύρωμα**· διότι κατέλαβον τὰς θέσεις τῶν Σικυωνίων καὶ τῶν Κορινθίων φυγάδων.—**ἐκπίπτω = ἔξερχομαι.**—**ἔσχατοι αὐτῶν**· οὗτοι ἦσαν πρὸς τὸ μέρος τῶν Λακεδαιμονίων.—**τῷ τείχει**· τῷ πρὸς ἀνατολάς.—**οχλος=θόρυβος,** ταφαχή.—**ἀποκλίνω = στρέφομαι** δπίσω.—**ἀναβαίνοντες**· οἱ Ἀργεῖοι ἀφοῦ ἐτέθησαν

μεταξὺ δύο πυρῶν, τῶν Λακ. καὶ τῶν φυγάδων Κορινθίων, προσπαθοῦν νὰ σωθοῦν ἀναβαίνοντες εἰς τὸ ἀνατολικὸν τεῖχος καὶ ὅπτόμενοι ἔως εἰς τὸ κενόν.

εἰς τὸ ἀπόλλυσθαι πάντας πάντας ὑπῆρετοῦντας=οἱ ὅποιοι § 12
ὅλοι ἔκαμνον ὅλα, ὅσα συνέτεινον εἰς τὴν καταστροφήν των.—Οὕτως*
τὸ ἐπίρρο. νὰ συναφθῇ καὶ πρὸς τὸ ἐν ὄλιγῳ (ἐν. χρόνῳ) καὶ πρὸς τὸ
πολλοί.—τέγος=στέγη.—νεώσοικοι (=νεώδεις-οίκοι)* ἵσαν
στοιαὶ παρὰ τὸν λιμένα, ὅπου ἔναυπηγοῦντο ἢ ἐπεσκευάζοντο ἢ ἀνεσύ-
ροντο ἀπλῶς, διὰ νὰ μὴ παραμένουν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ φθείρωνται
τὰ πολεμικὰ σκάφη.

ὑποσπόνδους ἀνάγομαι τοὺς νεκροὺς=ὑποσπόνδους ἀναι- § 13
ροῦμαι τοὺς νεκροὺς=περισυλλέγω καὶ παραλαμβάνω μαζί μου
τοὺς νεκροὺς κατόπιν ἀνακωχῆς.—γιγνώσκω μετ' ἀπαρεμφ. (κα-
θελεῖν)=κρίνω σκόπιμον.—καθελεῖν ἐνν. τοσοῦτον.—ώστε
δίοδον στρατ. ἴκανὴν εἶναι=ώστε νὰ δύναται νὰ περάσῃ στρα-
τος.—ἄγω· ἀμετάβ.=πορεύομαι.—τὴν ἐπὶ Μέγαρα· ἐνν. ὁδόν.—
Σιδοῦντα... Κρομμυδνα· πόλεις ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς παραλίας τοῦ
Ισθμοῦ τῆς Κορίνθου.—τοῦμπαλιν=τὸ ἔμπαλιν=πρὸς τὸ ὅπισθο.—
πρὸς τῆς φιλίας* ἐνν. γῆς.

Κεφ. 5, 1 - 19.

τῶν φευγόντων· δηλ. Κορινθίων, περὶ τῶν ὅποιών ἔγινε λόγος εἰς § 1
τὸ προηγούμενον κεφάλαιον.—ἐν τῷ Πειραιώ· τὸ Πείραιον ἔκειτο
παρὰ τὴν σημερινὴν Περαχώραν, πέραν τῶν λουτρῶν Λουτρακίου.—
τὰ "Ισθμια· ἄτινα ἐτελοῦντο ἀνὰ τριετίαν πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶ-
νος.—τὰ ἀριστοτοιούμενα=τὰ διὰ τὸ ἄριστον (πρόγευμα) προορίζό-
μενα κρέατα.—Κεγχρεια· δι λιμὴν τῆς Κορίνθου ἐπὶ τοῦ Σαρωνικοῦ.

ἐν τῷ Ἱερῷ· τοῦ Ποσειδῶνος, τὸ ὅποιον εὐρίσκετο ἐντὸς δάσους ἐξ § 2
ἐλατῶν.—τινὰ τῶν ἄθλων=ώς πρός τινα ἔπαθλα (ἐπομένως ἀγωνί-
σματα).—ἔκαστος· ἐκ τῶν μετασχόντων τῶν ἀγώνων.—ἔκηρούχθη-
σαν· δηλ. νικηταί.—ώς προδιδομένης τῆς πόλεως· τοῦτο ἥτο τέ-
χνασμα τοῦ Ἀγησιλάου, ὃ διποίος ἐπεδίωκε δι' αὐτοῦ νὰ γεννήσῃ εἰς
τὴν ψυχὴν τῶν Κορινθίων τὴν ὑποψίαν, διτὶ ἡ πόλις των προδιδέται.—
τὸν Ἰφικράτη· ὃ διποίος ἐφρούρει, φαίνεται, τὸ Πείραιον.—παρε-
ληλυθότας· δηλ. εἰς τὸ ἄστυ.—τὰ θερμά· τὰς σημερινὰς θερμὰς
πηγὰς Λουτρακίου.—τὸ ἀκρότατον· τῆς Γερανείας.

§ 4 καίριος=μεγάλης σημασίας, ἀξιόλογος.—ένθυμημα=σκέψις.—εύδοκιμεώ-ῶ = διακρίνομαι.—οἰα... σπειρία = σπειρία τοιαῦτα, οἷα δὴ εἰκὸς ἦν ἔχειν τούτους θέρους ὄντος* σπειρίον = ἔλαφον θερινὸν ἔνδυμα.—ἀθύμως ἔχω πρός τι=δὲν ἔχω διάθεσιν διὰ κάτι.—ἄλλος ἄλλη = ἄλλος ἀπ' ἔδω, ἄλλος ἀπ' ἐκεῖ.—ὕλη = ἔντα καὶ κλάδοι, χαμόκλαδα.—ἡλείφοντο* δι' ἔλαιον, ἵνα ἀπαλύνοντα παγωμένα μέλη τοῦ σώματος.—ὑφ' ὅτου=νπὸ τίνος.

§ 5 "Ἡραιον" ἀκρωτήριον παρὰ τὸν Ἰσθμόν, ἐκτεινόμενον μέχρι τοῦ Κρισσαίου κόλπου, ἀντικρὺ τῆς Σικυώνος. Ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου ὑπῆρχε ναὸς τῆς "Ἡρας.—παρὰ θάλατταν" τὴν πέραν τῶν λουτρῶν πρὸς τὴν Περαχώραν.—Οἰνόν· φρούριον πρὸς βορρᾶν τοῦ Πειραιού.—έντεταιχισμένον τεῖχος = ὀχυρὸν φρούριον.—γιγνώσκω = ἀποφασίζω.

§ 6 ἄλλοθεν ἵσως καὶ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας.—μεγαλοφόροντος* ἡ ὑπεροψία τοῦ Ἀγησ. εἶναι προσποιητή, διότι ἀπὸ χαρακτῆρος ἦτο ἄνθρωπος μετριοφρονέστατος.—τοῦ προξένου* ὁ θεσμὸς τῆς προξενίας ἐδημιουργήθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὁ Φ. εἶναι ἀντιπρόσωπος τῶν συμφερόντων τῶν Βοιωτῶν εἰς τὴν Σπάρτην.—περὶ τὴν λίμνην* τὴν "Ἐσχατῶτιν" ἡ Γοργῶπιν καλούμενην, ἡ δοπία εὐρίσκεται κατὰ τὴν Μεγαρίδα. Σήμερον καλεῖται Βουλιασμένη.—κυκλοτεροῦς οἰκοδομήματος* ἵσως πρόκειται περὶ ἀγορᾶς.—τῶν Λακεδ. ἐνν. τινές.—ἀπὸ τῶν ὄπλων = ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου.—οἱ κρατοῦντες = οἱ νικηταί.

§ 7 πεντηκοντήρος* ὁ διοικητὸς σώματος 50 ἀνδρῶν εἰς τὸν σπαρτιατικὸν στρατόν.—ξεναγού· Βιβλ. Δ', 2, 19.—ένεσθίω = τρόγων ἐν σπουδῇ, εἰς τὸ πόδι.—δαμοσία· ἐνν. σκηνὴ = ἡ σκηνὴ τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης ἐκαλεῖτο οὕτω, διότι ἐδίδετο ὑπὸ τοῦ λαοῦ, τοῦ δῆμου τῆς Σπάρτης.—οἱ περὶ τὴν δαμοσίαν = τὸ συμβούλιον τοῦ βασιλέως.—οἱ δορυφόροι· ἀνωτέρω (§ 6) τὸν ὄντα σε φύλακας.—μετειμι = ἔρχομαι ὅπισθεν.

§ 8 τὸ πλατὺ τοῦ Λ. = ἡ πεδιὰς τοῦ Λ.—διατίθεμαι τὰ αἰχμάλωτα = ἐκνέτω εἰς πάλιστιν τὸν αἰχμαλώτους.

§ 9 οὐ κατέβαλεν* διότι τὰ τρόπαια ἐθεωροῦντο ἰερά.—ἀνίημι τινα εἰς τι = ἀφήνω τινὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τι.—Κρεῦσιν* λιμένα τῆς Βοιωτίας εἰς τὸν Κορινθιακόν ἦτο ἐπίνειον τῶν Θεσπιῶν.

§ 10 πλὴν ὄσων = πλὴν τούτοις, ὄσων.—κατὰ χώραν = εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης.

Αμυκλαῖοι οἱ κάτοικοι τῶν Ἀμυκλῶν, πόλεως τῆς Λακωνίας ἐπὶ § 11 - 12 τοῦ Εὐρώπα.— ἀπέρχονται* δηλ. εἰς τὴν πατρίδα των.— **Υακίνθια*** ἔτελοῦντο εἰς τὰς Ἀμυκλαῖς κατὰ μῆνα Ἐκατομβαιῶνα (Ιούλιον· Αὔγουστον) πρὸς τιμὴν τοῦ νεαροῦ Υακίνθου, τὸν ὅποιον ἐφόνευσεν ὁ Ἀπόλλων ἀκούσιος διὰ δίσκου. Κατὰ τὴν ἰορτὴν ταύτην ἔψαλλον πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος τὸν καλούμενον παιᾶνα, ἄσμα ἐνθουσιῶδες. Τὸν ἕδιον παιᾶνα ἔψαλλον καὶ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν μαχῶν (πρβλ. ἐπαιάνισαν, Βιβλ. Δ', 2, § 19).— παρὰ τὴν πόλιν = κατὰ μῆκος τῶν τειχῶν τῆς πόλεως.— μεταδιώκειν* ἐνν. αὐτόν, τὸν πολέμαρχον· μεταδιώκω τινὰ=τρέχω νὰ προφθάσω τινά.— οὐδὲν ἡγνόουν* ὁ πολέμαρχος καὶ οἱ ἔξακόσιοι.— καταφρονῶ· μετ' ἀπόμφ.= φρονῶ ἐγωιστικῶς.— τύχη = εὐτυχία, νίκη.— ἐπιχειρῶ τινι = προσβάλλω τινά.

οἱ δ' ἐκ τῶν Κορ... καθορῶντες αὐτούς* ἡ πλοκὴ = οἱ δὲ § 13 Καλλίας τε... καὶ Ἰφικράτης, καθορῶντες ἐκ τοῦ ἄστεως τῶν Κορινθίων αὐτούς.— Καλλίας ὁ Ἰππονίκου* σημαίνων Ἀθηναῖος διὰ τὴν καταγωγὴν καὶ τὸν πλοῦτόν του.— πορεύομαι ἐν τῇ ὁδῷ = συνεχίζω τὴν πορείαν.— ἀπόλλυσθαι* τὸ ἀπαρέμφ. ἐκ τοῦ ἐνόμισαν.— ἀποφυγεῖν* ὁ Καλλ. καὶ ὁ Ἰφ.

τοὺς ὑπασπιστάς* οὕτως ἐκαλοῦντο οἱ δοῦλοι, οἱ δριποῖοι ἥκολού- § 14 - 15 θουν τοὺς δόπλιτας καὶ ἐσήκωνον τὰς ἀσπίδας των.— τὰ δέκα ἀφ' ἦβης* Βιβλ. Γ', 4, § 22-23.— αἰρέω·ῶ=προφθάνω.— ἐξ ἀκοντίου βολῆς = εἰς ἀπόστασιν βολῆς ἀκοντίου.— ἀναχωρῶ=ἐπιστρέφω εἰς τὴν θέσιν μου.— ἐκέλευε* ὁ Ἰφικρ.— τοὺς δόπλιτας* τῶν Λακ.— ἀνεχώρουν* οἱ Λακ.— ἄτε διώξαντες* δηλ. τοὺς πελταστάς.— ώς τάχους ἔκαστος εἴχεν = ὅπως ἔκαστος ἡδύνατο ἀπὸ ἀπόψεως τάχους = μεθ' ὅσης ταχύτητος ἡδύνατο ἔκαστος.— ἐκ τοῦ ἐναντίου = ἐκ τῶν ὅπισθεν.— παραθένε = τρέχω παραλλήλως.— θρασὺς = θαρραλέος.

ἔγκλίνω=τρέπομαι εἰς φυγήν.— ἔκδρομοι* εἶναι οἱ στρατιῶται, § 16 οἱ δριποῖοι ἔξιδροιοῦν ἀπὸ τὴν τάξιν των καὶ καταδιώκουν τοὺς ἀντιπάλους, οἱ ἀκροβολισταί.— ισομέτωποι = οἱ βαδίζοντες εἰς τὴν αὐτὴν γραμμὴν μὲ τοὺς πεζούς.— ποιῶ καὶ πάσχω τὰ ὅμοια τούτοις = ἐπαναλαμβάνω τὰ ἴδια καὶ παθαίνω τὰ ὅμοια πρὸς τὰ προηγούμενα.— μαλακὸς = δειλός, ἀτολμός.— συνίσταμαι = συγκεντροῦμαι.

οἱ ἀπὸ τοῦ Λεχαίου* εἰς τὸ Λ. ὑπῆρχε μόνον μικρὰ φρουρὰ § 17 σπαρτιατικὴ καὶ συμμαχική* ἡ δύναμις αὗτη δὲν ἡδύνατο φυσικὰ νὰ ἀφήσῃ τὴν φρουρόησιν τῆς περιοχῆς καὶ νὰ σπεύσῃ εἰς βοήθειαν τῶν

κινδυνεύοντων. Ἡδη προσπαθεῖ νὰ παράσχῃ βοήθειαν ἀπὸ θαλάσσης.—**τοὺς ὄπλίτας** τοῦ Καλλίου, οἱ δποῖοι εἶχον ἔξελθει ἐκ τῆς Κορίνθου.—**εἰς τὴν θάλατταν** διὰ νὰ σωθοῦν ἐπὶ τῶν πλοιαρίων.

§ 18 - 19   ἐκ τούτου· χρονικόν.—**σφάλλομαι** = παθαίνω ἀτύχημα, νικῶμαι.—**ὄψιαίτατα** (ὁψὲ) = πολὺ ἀργά, πρὸς τὴν ἑσπέραν· ἀντίθετον πρωαίτατα.—**κατάγομαι** = εἰσέρχομαι, ζητῶ κατάλυμα.—**παρὰ Μαντίνειαν** διότι οἱ Λ. εἶχον περιπατέσσι ἀλλοτε τοὺς Μαντινεῖς, ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς πελταστάς, δπως τὰ παιδάκια τὸν μπαμπούλαν.—**ἔξ Ορχομενοῦ** κειμένου ἐπὶ ὑψώματος εἰς τὴν κοιλάδα τῆς Μαντινείας (σημερινὸν Καλπάκι).—**χαλεπῶς** = μὲν ψυχικὸν πόνον.—**ἄν*** εἰς τὸ θεάσασθαι.

Κεφ. 8, 1 - 3, 6 - 11.

§ 1 -   **τῇ ναυμαχίᾳ** τῆς Κνίδου.—**παραμυθέομαι** - **οῦμαί τινι**=καθησυχάζω τινὰ δι’ ὑποσχέσεων.—**ἐντειχιοῖεν** ἡ κτίσις ἀκροπόλεως ὑπὸ ἔνου εἰς τινα πόλιν ἐσήμαινε κατάλυσιν τῆς αὐτονομίας αὐτῆς.—**ἔνεια=δῶρα**.—μὴ καὶ οἱ “Ελληνες συσταῖεν=μήπως καὶ δοι οἱ “Ελληνες ἔνωθοῦν (κατὰ τῶν Περσῶν).—**πείθομαι τι**=πείθομαι εἰς τι.

§ 3   ἀπαντάω - ω (**τινι**) = ἔρχομαι εἰς συνάντησίν τινος.—**παρέρχομαι** ἐπί τι = ἀπέρχομαι εἰς τι.—**τὴν αὐτοῦ ἀρχήν** τὴν σατραπείαν του (Φρυγίαν).—**Δερκυλίδας** δ ὁ δποῖος ἐστάλη εἰς τὸν Ἐλλήσποντον, διὰ νὰ ἀναγγείλῃ τὴν ἐν Νεμέᾳ νίκην.

§ 6   **ἐκφέρω πόλεμον** = κηρύττω πόλεμον.—**περαίνω τι** = κατορθώνω τι.—**καταστρέφομαι** = ὑποτάσσω.—**εύτρεπτίζομαι τὰς πόλεις**=συμφιλιοῦμαι, ἔρχομαι εἰς συνεννόησιν μὲ τὰς πόλεις.—**εἰς τὸ ἔαρ** = μέχρι τοῦ ἔαρος (393 π. Χ.).—**ἀνθ' ὕν** ἐπεπόνθει κλπ. κατὰ τὴν ἐκστρατείαν εἰς Μ. Ἀσίαν.

§ 7 - 8   **συμπληρώω - ώ ναῦς** = ἔξοπλίζω τελείως ναῦς.—**Φαραί· πόλις τῆς Μεσσηνίας**, πλησίον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Νέδωνος· πιθανῶς πρόκειται περὶ τῶν Καλαμῶν.—**κακουργέω - ω** = βλάπτω.—καὶ τὰ τῆς βοηθείας διότι ὑπῆρχε φόρβος μήπως οἱ Λακεδ. στείλουν βοήθειαν εἰς τὰς ὑφισταμένας τὴν ἐπιδρομὴν πόλεις.—**ἀναστρέφω**=ἀπομακρύνομαι.—**ὑπόσπονδος** = δ ἔξησφαλισμένος διὰ σπονδῶν.—**Νικόφημον** δ στις διεσώθη μετὰ τοῦ Κόνωνος εἰς Κύπρον.

§ 9 - 10   ἀπὸ τῶν νήσων* δηλ. ἐκ τῶν φόρων, τοὺς δποίους θὰ ἐπέβαλλεν εἰς τὰς νήσους.—**τοῦτο** = ταύτην τὴν χάριν = μὲ αὐτὴν τὴν χ.—

χαρίζομαι τινι = ὑποχρεώνω τινά.—άτελες ποιῶ τι = δὲν ἀφήνω νὰ γίνῃ, ματαιώνω κάτι.—εἰς τὸν=διὰ τόν.—λιθολόγος=λιθοτόμος.

ἀντιπληρόω-ῶ ναῦς = ἔξοπλίζω καὶ ἐγὼ πολεμικὰ πλοῖα. § 11

Κεφ. 8, 12 - 16.

ἀπὸ τῶν ἐκείνου· δηλ. χρημάτων.—τάς τε νήσους καὶ τὰς § 12 - 13 ἐν ἡπείρῳ παρὰ θάλατταν πόλεις· μετὰ τὴν παρὰ τὴν Κνίδον ἦταν οἱ Λακεδ. διετήρησαν ἐν Μ. Ἀσίᾳ μόνον τὴν Ἀβυδον (§ 3). “Ολαι” αἱ παράλιοι πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας (ἐν τῇ ἡπείρῳ) καὶ αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους, εἰς τὰς ὅποιας εἶχον ἐγκατασταθῆ Λακεδ. ἀρμοσταί, κατελήφθησαν ὑπὸ τοῦ Κόνωνος, μετὰ τοῦ ὅποιου συνέπραττεν ὁ Φαρνάβαζος.—εύτρεπτίζω τινά τινι = συμφιλιώνω τινὰ μετά τινος.—Τιρίβαζον βασιλέως ὄντα στρατηγόν· τὸν γνωστὸν ἐκ τῆς Κύρου Ἀναβάσεως εὐνοούμενον τοῦ βασιλέως σατράπην τῆς Ἀρμενίας (Κ. Ἀν. Βιβλ. Δ’, κεφ. 4, § 4), ὅστις ἥδη ἔχει ἀντικαταστήσει τὸν Τιθραύστην εἰς τὴν σατραπείαν τῆς Ἰωνίας κλπ.—ἀφίστημι τινα πρὸς ἐμαυτὸν = προσελκύω τινὰ πρὸς τὸ μέρος μου.—πᾶσαι· δηλ. αὐτόν.—πέμπουσιν Ἀνταλκίδαν· περὶ τὸ τέλος τοῦ 393 π. Χ.—ἀπὸ Βοιωτῶν· δηλ. Θηβαῖοι.—ἀπό τε Βοιωτῶν καὶ Κορίνθου καὶ Ἀργους· κεφ. 5, § 1 - 2.

ἐκεῖν· δηλ. εἰς τὰς Σάρδεις, ἔδραν τῆς σατραπείας τῆς Ἰωνίας κλπ.—§ 14 καὶ ταύτης = καὶ μάλιστα ἐκείνης.—ἀντιποιοῦμαί τινός τινι = διεκδικῶ τι παρά τινος· οὐκ ἀντιποιεῖσθαι· τὸ ἀπαρέμφ. τοῦτο, ὃς καὶ τὸ κατωτέρω ἀρκεῖν, ἐκ τοῦ ἔλεγε.—αὐτονόμους εἶναι· ἢ αὐτονομία τῶν πόλεων συνέφερε τοὺς Λακεδ., διότι οἱ μὲν ἔχουσι αὐτῶν θὰ ἔχανον τὰς πόλεις, αἱ δὲ οἵ τισαν φόρους ὑποτελεῖς εἰς αὐτούς, αὐτοὶ δὲ θὰ διετήσουν τοὺς συμμάχους των, διότι εἶχον ἀφεθῆ αὐτόνομοι.—αὐτονόμων ούσῶν τῶν πόλεων· διότι τότε δὲν θὰ ἥτο δυνατὸν νὰ συγκροτηθῇ ἴσχυρὰ συμμαχικὴ δύναμις ἵκανῃ νὰ καταπολεμήσῃ τὸν βασιλέα.

τοῖς ἐναντίοις· δηλ. εἰς τὸν ἀντιπροσώπους τῶν Ἀθηνῶν, τῶν § 15 Θηβῶν, τῆς Κορίνθου καὶ τοῦ Ἀργους, οἱ δοποὶ παρευρίσκοντο εἰς τὰς Σάρδεις.—λόγοι = κενοὶ λόγοι, ἀνοησίαι.—ταῦτα· δηλ. αἱ προτάσεις τοῦ Ἀνταλκίδου.—συντίθεμαι = συνάπτω συνθήκην, συγκατατίθεμαι.—Λήμνου, “Ιμβρου καὶ Σκύρου· παλαιῶν ἀθηναϊκῶν κτήσεων, εἰς τὰς ὅποιας ησαν ἐγκατεστημένοι κληροῦχοι Ἀθηναῖοι.—οἴ

τε Θηβαῖοι· δηλ. ἐφοβοῦντο συνθέσθαι αὐτονόμους εἶναι τὰς πόλεις.—τὰς Βοιωτίας πόλεις· τὰς ὁποίας εἶχον καταστήσει σὺν τῷ χρόνῳ ἀπὸ διμοτίμων ὑποτελεῖς.—οὐ ἐπεθύμουν· ἡ ἀντωνυμία ἀναφέρεται εἰς τὸ κατωτέρῳ ἔχειν.—ώς "Αργος ἔχειν· οἱ Ἀργεῖοι ἐγκαταστήσαντες φρουρὰν εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῆς Κορίνθου ἐθεώρουν τὴν Κόρινθον ἴδικήν των.—ἀτελῆς γίγνεται ἡ εἰρήνη = δὲν τελειώνει, δὲν γίνεται ἡ εἰρήνη.

§ 16 γίγνομαι μετά τινος = δέχομαι τὰς προτάσεις τινός.—ὅπως ἄν... προσδέοιντο = ἵνα κατὰ τὸ δυνατὸν (ἄν) λάβωσιν ἀνάγκην, ἐπιθυμήσουν.—εἴρξε· διά Κόνων, δραπετεύσας ἢ ἀποφυλακισθεὶς ὑπὸ τοῦ προσωρινοῦ διαδόχου τοῦ Τιριβάζου ἐν τῇ σατραπείᾳ τῆς Ἰωνίας Στρούθια, κατέψυγεν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Κύπρου Εὐαγόραν, παρὰ τῷ δοπίῳ διαμένων ἀπέθανεν.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Κεφ. 1, 25 - 36.

§ 25 - 26 κατέβη· διότι ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἀνέλθει εἰς τὰ Σουσα, ἵνα διαπραγματευθῇ μετὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως τοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης.—Νικόλοχον· ὑπαρχον τοῦ Ἀνταλκίδον· διότι ὁ Ἀνταλκίδας εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ διορισθῇ ναύαρχος.—Ιφικράτους καὶ Διοτίμου· Ἀθηναίων στρατηγῶν.—Περικλῆ· βορείως τῆς Ἀβύδου· εἶχε λιμένα, εἰς τὸν δοπίον ἥτο δυνατὸν νὰ κρυβῇ στόλος.—Δημαίνετον· ἀποσταλέντα ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ Ἰφικράτους.—τὴν ἐπὶ Προκοννήσου· δηλ. ὄδὸν = πρὸς τὴν Προκ.· ἡ δὲ Προκ. εἶναι νῆσος εἰς τὴν Προποντίδα (σημερινὴ νῆσος τοῦ Μαρμαρᾶ).—παραπλέω = προσπερονῷ πλέων.—τὰς ἀπὸ Συρακουσῶν· τὰ πλοῖα ἐστέλλοντο ὑπὸ τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Διονυσίου, φύλου τῶν Σπαρτιατῶν.—καὶ Ἰταλίας· ἐκ Θουρίων τῆς Ἰταλίας.

§ 27 ὁ Κολλυτεύς· ἐκ τοῦ δήμου Κολλυτοῦ, ὁ δοπίος ἔκειτο ἐντὸς τῶν Ἀθηνῶν· ὁ προσδιορισμὸς ἐτέθη πρὸς διάκρισιν ἐκ τοῦ Θρασυβούλου Στειριέως, ὅστις πρὸς διάλιγον εἶχε φονευθῆ εἰς τὴν Ἀσπενδον τῆς Παμφυλίας.—κελεύσας· ἐνν. τοὺς τριηράρχους.—προσπληρώσασθαι· δηλ. τοὺς ναύτας, τὰ πληρώματα.—εἰ τις (ναῦς) ἐνεδεῖτο· ἐνν. ναυτῶν.—ὑπ' ἀθυμίας = ἐπειδὴ ἔχασαν τὸ ἥμικόν των.

§ 28 Ἀριοβαρζάνους· ὅστις ἔλαβε τὴν θέσιν τοῦ Φαρναβάζου εἰς τὴν

σατραπείαν τῆς Αἰολίδος καὶ Μικρᾶς Φρυγίας.—ἄγομαι γυναῖκα = νυμφεύομαι.—κατῆγε = ἡνάγκαζε νὰ καταπλέουν.

πολλάς· ὑπὲρ τὰς 80.—**ώς πρότερον**· δηλ. κατὰ τὸν Πελοπον· § 29-30 νησιακὸν πόλεμον, ὅτε ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν ἐνίσχυε διὰ χρημάτων τοὺς Λακεδαιμονίους.—**πολιορκούμενοι** δὲ ἐκ τῆς Αἰγίνης ὑπὸ τῶν λῃστῶν· οἱ Αἰγινῆται, ἀνέκαθεν ἔχθροι πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἐνισχυόμενοι ἥδη ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων συνελάμβανον τὰ ἐμποριὰ σκάφη τῶν Ἀθηνῶν καὶ κατεκράτουν αὐτὰ καὶ τὰ φορτία των.—**αὖ= ἔξ** ἄλλου.—**μόρα = ;** (3, § 15).—**Ορχομενῷ** τῷ βοιωτικῷ (Βιβλ. Δ', 3, § 15).—**αἷς δὲ ἡπίστοτουν**· ἐνοεῖ τὸν Φλειοῦντα καὶ τὴν Μαντίνειαν.—ἡ τῶν μηνῶν ὑποφορὰ=ἡ δικαιολογία περὶ τῶν ἕορτῶν τῶν μηνῶν· ἡ τῶν μηνῶν ὑποφορὰ οὐδὲν ἔτι σφᾶς ὠφελήσει· οἱ Λακεδαιμόνιοι προτιθέμενοι νὰ ἐπέλθουν κατὰ τῶν Ἀθηνῶν ἥ τῶν Θηβῶν ἐθεώρησαν ἀναγκαῖον νὰ καταστήσουν προηγουμένως ἀκίνδυνον διὰ τὴν Σπάρτην τὸ Ἀργος· ὅτεν ἐστράτευσαν ἐναντίον αὐτοῦ. Οἱ Ἀργεῖοι πρὸ τοῦ ἐπικρεμαμένου κινδύνου κατέφυγον εἰς σύνηθες δι' αὐτοὺς τέχνασμα· ἰσχυρίσθησαν δηλαδή, ὅτι κατὰ τὴν περίοδον τῶν μηνῶν ἐκείνων διεξῆγον τὰς κοινὰς δωρικὰς ἕορτάς, αἱ δποῖαι ἔωρτάζοντο εἰς χρόνον διάφορον ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους δωρικῶν φύλων· ἥτο ἐπομένως ἀνόσιον νὰ ἐνεργήσουν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπίθεσιν ἐναντίον αὐτῶν.—**παρεῖναι**· κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὰς Σάρδεις.—τὰ βασιλέως σημεῖα=ἡ βασιλικὴ σφραγὶς (διὰ τῆς δποίας ἐπιστοποιεῖτο ἥ γνησιότης τοῦ βασιλικοῦ ἔγγοραφου).

καὶ τῶν νήσων **Κλαζομενάς**· αἱ Κλαζομεναὶ — σημειονὰ Βουρ- § 31 λὰ — κατ' ἀρχὰς ἔκειντο ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἀργότερον ἐκτίσθησαν ἐπὶ τοῖνος ἀπέναντι νήσου (πρὸς Β τῆς Ἐσυθραίας), τὴν δποίαν μετὰ ταῦτα δ M. Ἀλέξανδρος συνέδεσε δι' ἐπιχωματώσεως μὲ τὴν ξηράν.—**Κύπρου**· τῆς δποίας ἔβασιλευεν δ Ἐνάγόρας. Ἐναντίον τοῦ βασιλέως τούτου ἐπολέμησεν ἐπὶ μακρὸν δ βασιλεὺς τῶν Περσῶν χωρὶς νὰ κατορθώσῃ νὰ καταλάβῃ τὴν νῆσον.—καὶ μικρὰς καὶ μεγάλας· τὸ διαφέρον τοῦ βασιλέως ὑπὲρ τῆς αὐτονομίας τῶν ἐλληνικῶν πόλεων προήρχετο ἀπὸ πολιτικὸν ὑπολογισμόν· διὰ τῆς αὐτονομίας δηλαδὴ ἔξεμηδενίζετο ἥ μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ἡγεμονία τῆς Σπάρτης.—**πλὴν Λήμνου καὶ Ἰμβρου καὶ Σκύρου**· διότι ἐθεωρήθησαν ὡς ἐδάφη καθαρῶς ἀθηναϊκά (Βιβλ. Δ., κεφ. 8, § 15).—μετὰ τῶν ταύτα βουλομένων· δηλ. τῶν δεχομένων τοὺς ὅρους τῆς προτεινομένης συνθήκης, ἥτοι τῶν Σπαρτιατῶν.

§ 32 ὕμνυσαν* συνελθόντες, φαίνεται, εἰς τὴν Σπάρτην.—ύπερ πάντων τῶν Βοιωτῶν· τοῦτο ἔσήμαινεν, ὅτι οἱ Θηβαῖοι δὲν ἦσαν διατεθειμένοι νὰ ἀφῆσουν αὐτονόμους τὰς βοιωτικὰς πόλεις.—οἱ Ἀγησίλαος· ὃς ἐκτελεστῆς τῶν ὅρων τῆς συνθήκης.—τὸ βασιλέως γράμμα = τὸ ἔγγραφον τοῦ βασιλέως.—ταῦτα· δηλ. ὄμνύναι αὐτονόμους εἶναι καὶ μικρὰν καὶ μεγάλην πόλιν.—αὐτοῖς· ἐννοεῖ ἔκεινον, παρὰ τῶν ὅποιων εἶχον λάβει τὴν ἐντολήν.

§ 33 διὰ τὴν πρὸς Θηβαίους ἔχθραν· Βιβλ. Γ', 4, § 3-4.—ἐθύετο· δηλ. τὰ διαβατήρια = ; (Βιβλ. Γ', 4, § 3-4).—εἰς τὴν Τεγέαν· πόλιν τῆς Ἀρκαδίας, συνήμη τόπον συγκεντρώσεων τῶν συμμάχων τῆς Σπάρτης ἐν Πελοποννήσῳ.—τῶν ἱππέων· ἐνν. τινάς.—κατὰ τοὺς περιοίκους = εἰς τὰς πόλεις τῶν περιοίκων, τῶν πέροιξ (τῆς Τεγέας) οἰκούντων.—ἔπισπεύσοντας· δηλ. αὐτούς.—ξεναγούς· Βιβλ. Δ', 2, 19.

§ 34 οἱ δ' αὖ Κορινθιοί· εἰς τὴν Κόρινθον κατὰ τὴν ἑποχὴν αὐτὴν ἐπεκράτουν οἱ ἔχθροι τῶν Λακεδαιμονίων δημοκρατικοί.—οὐκ ἔξεπεμπον τὴν τῶν Ἀργείων φρουράν· Βιβλ. Δ', κεφ. 8, § 15 «ὡς Ἀργος ἔχειν».—καὶ τούτοις· δηλ. εἰς τοὺς Κορινθίους καὶ Ἀργείους.—προεῖπε· τοῦ προαγορεύω = δηλῶ ἀπεριφράστως.—τοῖς μέν· δηλ. εἰς τοὺς Κορινθίους.—τοῖς δέ· εἰς τὴν φρουρὰν τῶν Ἀργείων.—αὐτὸς ἐφ' ἑαυτῷ γίγνομαι = ἀποκτῶ τὴν ἀνεξαρτησίαν μου.—οἱ σφαγεῖς· νοοῦνται οἱ ἐκ τῶν Κορινθίων δημοκρατικοί, οἱ δοποῖοι κατέσφαξαν εἰς τὴν ἀγορὰν τοὺς ἀριστοκρατικοὺς (Βιβλ. Δ', 4, § 1).—μεταίτιος τινος = δ συναίτιος, συνένοχός τινος.—τοῦ ἔργου· δηλ. τῆς σφαγῆς.—αὐτοὶ γνόντες = οἰκειοθελῶς.—οἱ ἄλλοι πολῖται· δηλ. οἱ οὐδέτεροι, οἱ μὴ ἀνήκοντες μετὰ φανατισμοῦ εἰς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην μερίδα.—καταδέχομαι τινα = δέχομαι τινα ἐπιστρέφοντα εἰς τὴν πατρίδα.—τοὺς πρόσθεν φεύγοντας· φαίνεται, ὅτι εἰς παράστημα τῆς συνθήκης ἀνεγράφετο δ ὅρος νὰ δεχθοῦν αἱ πόλεις τὴν ἐπιστροφὴν τῶν διὰ πολιτικοὺς λόγους ἔξορίστων.

§ 35 τὰ πεζὰ στρατεύματα· τὰ δύοτα ἦσαν συγκεντρωμένα περὶ τὴν Κόρινθον (προβλ. § 29-30) καὶ εἰς τὴν Κύπρον, ὃπου ἐβοήθουν τὸν Εὐαγόραν πολεμοῦντα κατὰ τῶν Περσῶν.—καὶ τὰ ναυτικά· οὕτως δ περισκόπιος στόλος ἀπομείνας ἀνενόχλητος ἐστράφη κατὰ τοῦ Εὐαγόρου καὶ ἐπέβαλεν ἐπὶ τῆς Κύπρου τὴν συγκυριαρχίαν τοῦ βασιλέως.—τὸν ὕστερον· δηλ. τὸν Κορινθιακὸν πόλεμον· τὸν ὕστερον...

τῆς καθαιρέσεως = τὸν κατόπιν, τὸν ἐπακολουθήσαντα τὴν κατακρήμνισιν (Βιβλ. Δ', 8, § 12 - 13).

ἀντιρρόπως πράττω τινὶ = διατελῶ ἐν ἴσορροπίᾳ δυνάμεων § 36 πρός τινα.—τοῖς ἐναντίοις δηλ. τοῖς συνησπισμένοις συμμάχοις ('Αθηναίοις, Θηβαίοις, Ἀργείοις, Κορινθίοις).—έπ' Ἀνταλκίδου· ἡ Ἀνταλκίδειος εἰρήνη ὑπεγράφη καὶ ἥρχισε νὰ ἔκτελῆται τὸ 387 π. Χ. Οἱ δροὶ αὐτῆς ἔχαραχθησαν ἐπὶ λιθίνων στηλῶν, αἱ δύοιαι ἔξετεθησαν εἰς τὰ πανελλήνια ἵερα πρόδος εὐρυτέρων δημοσιότητα.—προστάτης ἐνταῦθα = ἔκτελεστής καὶ φρουρός.—πράττω = ἐπιτυγχάνω, ἔξασφαλίζω.—προσέλαβον σύμμαχον Κόρινθον· διότι ἥδη τὴν ἀρχὴν ἐν Κορίνθῳ ἀνέλαβον οἱ φίλοι αὐτῶν ἀριστοκρατικοί.—αὐτονόμους... τὰς Βοιωτίας πόλεις ἐποίησαν· οὕτω ἔξησθεντισαν τὴν δύναμιν τῶν ἔχθρῶν αὐτῶν Θηβαίων.

Κεφ. 2, 24 - 32, 35 - 36. 4, 1.

ἐκ δὲ τούτου· μετὰ τὴν ἀπόφασιν δηλαδή, τὴν δύοιαν ἔλαβον § 24 οἱ Λακ. νὰ στείλουν βοήθειαν εἰς τὰς παρὰ τὴν χερσόνησον τοῦ Ἀθω πόλεις Ἀκανθὸν καὶ Ἀπολλωνίαν ἐναντίον τῆς γείτονός των Ὀλύνθου, ἡ δύοια ἐπεξῆτε νὰ ὑπαγάγῃ αὐτὰς εἰς τὴν κυριαρχίαν της. Τὴν βοήθειαν αὐτὴν εἶχον ζητήσει διὰ πρεσβείας οἱ Ἀπολλωνιάται καὶ Ἀκανθιοι παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων (383 π.Χ.) ὡς ἐποπτῶν τῆς Ἀνταλκίδειου εἰρήνης.—Σκιρῖται· ἐκεκτὸν σῶμα τοῦ Σπαρτιατικοῦ στρατοῦ.—μέτειμι = ἔχομαι κατόπιν.—Θράκης χωρία· Θράκη ἔκαλεῖτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα μέγα μέρος τῆς κεντρικῆς Μακεδονίας καὶ δόλιληρος ἡ ἀνατολική.—Ποτείδαιαν· πόλιν τῆς Χαλκιδικῆς ἐπὶ τοῦ στενοῦ Ἰσθμοῦ, δ ὅποιος συνδέει τὴν χερσόνησον Παλλήνην μετὰ τῆς στερεᾶς.—ἐκείνων· δηλ. τῶν Ὀλυμψίων.

στασιάζω = εὐρίσκομαι εἰς ἐστωτεικάς ταραχάς· στασιαζόντων § 25 - 27 τῶν Θηβ.: μετὰ τὴν Ἀνταλκίδειον εἰρήνην διελύθη ἡ βοιωτικὴ διμοσπονδία καὶ τὴν ἀρχὴν ἀνέλαβον εἰς τὰς Θήβας οἱ ἀριστοκρατικοί, φίλοι καὶ σύμμαχοι τῶν Λακεδαιμονίων.—πολεμαρχοῦντες· τὴν ἀνωτάτην ἔξουσίαν εἰς τὰς Θήβας πρὸ τῆς Ἀνταλκίδειου εἰρήνης εἶχον οἱ 11 βοιώταρχοι· μετὰ τὴν διάλυσιν ὅμως τῆς βοιωτικῆς διμοσπονδίας ἀνώτατοι ἄρχοντες ἦσαν οἱ πολέμαρχοι.—διάφορος = πολιτικὸς ἀντίπαλος.—έταιρεία = πολιτικὸν συγκρότημα, φατρία.—εἰσοικειόματος· τινὶ = γίνομαι οἰκεῖος, συνάπτω στενάς σχέσεις πρός τινα.—

ύπουργέω -ῶ τινί τι = προσφέρω εἰς τινά τι.— ἔγώ* ὡς πολέμαρχος.— εἰμὶ ύπό τινι=περιέχομαι εἰς τὴν ἔξουσίαν τινός.— ἀποκεκήρυκται = ἔχει ἀπαγορευθῆ διὰ κήρυκος (λόγῳ τῆς ὑφισταμένης εἰδήνης).—”Ολυνθόν* ἀξιολογωτάτην τότε πόλιν τῆς Χαλκιδικῆς μεταξὺ τῶν χερσονήσων Παλλήνης καὶ Σιθωνίας.

§ 28 - 29   ἀνακουφίζομαι = ἐθερίζεται τὸ πνεῦμα μου, παίρνοντα ἀέρα τὰ μυαλά μου, ὅπως λέγομεν σήμερον.— λογιστικδ=οἱ ίκανος νὰ ὑπολογίζῃ τὰς συνεπείας τῶν πρᾶξεών του.— ὄμολογῷ τι = δίδω τὴν συγκατάθεσίν μου εἰς τι.— προοριμῆσαι (τοῦ προοριμάω-ῶ)* ἐνν. τὸ στρατευμα = νὰ κινήσῃ το στράτευμα πρὸς τὰ ἐμπρός.— ἡγοῦμαι τινι=γίνομαι δῆμηγός τινος.— ἐν τῇ Καδμείᾳ* δηλ. εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῶν Θ., ὅπου ἐγίνοντο αἱ συνεδριάσεις τῆς βουλῆς.— θεσμοφοριάζω = τελῶ τὴν ἕορτὴν τῶν Θεσμοφορίων. ‘Η ἕορτὴ αὕτη ἐτελεῖτο κατ’ Ἰουνιον ὑπὸ γυναικῶν μόνον πρὸς τιμὴν τῆς θεσμοφόρου Δῆμητρος ὡς προστάτιδος τοῦ γάμου καὶ ἐπομένως τῆς κοινωνικῆς τάξεως.— βαλανάγγαν* ἥ β. ἥτο ἐργαλεῖον, διὰ τοῦ δποίου ἥγρευον, δηλ. ἔπιαναν καὶ ἀφήσουν ἀπὸ τὸν μοχλὸν τὴν βάλανον, τουτέστι τὸ σιδήριον τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸν μοχλὸν διὰ τὸ κλείσιμον τῆς θύρας.— παρίημι τινα=ἐπιτρέπω εἰς τινα τὴν εἴσοδον.

§ 30 - 31   ὅστις μὴ πολέμου ἔρῃ* ὑπαίνισσεται τοὺς δημοκρατικοὺς φίλους τοῦ Ἰσμηνίου, οἱ δποίοι ἥθελον νὰ βοηθήσουν τοὺς Ὀλυνθ. καὶ ἐπομένως νὰ πολεμήσουν κατὰ τῶν Λακ.— ὡς πολεμοποιοῦντα* ὁ Ἰσμ. κατηγορεῖται, ὅτι προσπαθεῖ νὰ προκαλέσῃ πόλεμον κατὰ τῶν Λακ.— ἔνθα εἰρηται* εἰς τὸ δεσμωτήριον.— οἰκαδε=εἰς τὰς οἰκίας των.— μάλιστα τριακόσιοι* τὸ μάλιστα μετ’ ἀριθμητικῶν=περίπου.

§ 32   Αγησίλαος* ἔξ ὅσων λέγει ὁ Ἀγ. συνάγεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι αὐτὸς εἶχεν ἐμβάλει εἰς τὸν Φ. τὴν Ἰδέαν νὰ καταλάβῃ τὴν Καδμείαν.— αὐτοσχεδιάζω=ἔξ ἵδιας πρωτοβουλίας ἐνεργῶ.

§ 35 - 36   κρίσιν ποιοῦμαι τινι = δικάζω τινά.— ἔνος = φύλος (ἐκ φιλοξενίας)* διότι ὁ Ἰσμηνίας εἶχε σταλῆ ὡς πρεσβευτής εἰς τὴν Περσίαν, διὰ νὰ ἐπιδιώῃ τὴν φιλίαν τοῦ μεγάλου βασιλέως.— μετειληφώς εἴη* Βιβλ. Γ', κεφ. 5, § 1 - 2.— μεγαλοπράγμων = ὁ συλλαμβάνων μεγάλα σχέδια.— κακοποράγμων = ἐπιβλαβής.

4 § 1   έκολάσθησαν* κυρίως διὰ τῆς ἐν Λεύκτροις μάχης, τὴν δποίαν θὰ ἴδωμεν κατωτέρω.— κρατοῦμαι ύπό τινος = νικῶμαι ύπό τινος.

BIBLION EKTON

Κεφ. 4, 1 - 16

ἐκ τούτου· μετὰ τὴν ἀρνησιν τῶν Θηβαίων νὰ ὑπογράψουν τὴν § 1 - 2 δι· ἔνεργειῶν τῶν Ἀθηναίων συναφθεῖσαν ἐν Σπάρτῃ εἰρήνην μεταξὺ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων.—ἐκ τῶν πόλεων· τῆς Κεφαλληνίας καὶ Ἀκαρνανίας.—**Κλεόμβροτον**· τὸν νεώτερον υἱὸν τοῦ τέως βασιλέως τῆς Σπάρτης Παυσανίου· οὗτος ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον (380 π. Χ.) μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ του βασιλέως Ἀγγησιπποῦ, συμβάντα ἐν Μακεδονίᾳ, καθ' ὃν χρόνον ἐπολέμει πρὸς τὸν Ὀλυνθίους.—τὰ οἶκοι τέλη· Βιβλ. Γ', 2, 6 - 7.—**ἀφίοιεν**· κατὰ τὰ βαρύτονα ἀντὶ ἀφιεῖν.

οὐχ ὅπως... ἀφιέντας = ὅχι μόνον, ὅτι δὲν ἀφηνον.—ἢ = ἐκεῖ § 3 ὅπου.—**Θίσβαι**· χωρίον πλησίον τῶν Θεσπιῶν.—**Κρεῦσιν**· Βιβλ. Δ', 5, 9 - 10.—ἐν **Λεύκτροις**· ταῦτα ἔκειντο ἐπὶ δασώδους πεδιάδος μεταξὺ Πλαταιῶν καὶ Θεσπιῶν.

διαλείπω = ἀπέχω.—**οὐδένας**· ἐνν. ἄλλους.—**Κυνὸς κεφαλαί**· § 4 - 5 τοποθεσία τῆς Βοιωτίας πλησίον τῶν Θηβῶν. Εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν παρέμεινεν ἐπὶ 16 ἡμέρας ὁ Κλεόμβροτος ἀδρανῶν, ὅτε τὸ 378 ἐστάλη διὰ πρώτην φορᾶν κατὰ τῶν Θηβαίων.—**ἀπεκρούσθης τῆς ἐμβολῆς**· διότι κατὰ τὴν δευτέραν αὐτὴν ἐμβολὴν δὲν κατώρθωσε νὰ περάσῃ τὸν Κιθαιρῶνα.—**ἀκτέον** (ἄγω)· δηλ. τὸ στράτευμα.—**ῶσπερ λέγεται**· λόγῳ τοῦ ὅτι δὲν είχε βλάψει τὰς Θῆβας κατὰ τὰς προηγούμενας εἰσβολάς του εἰς τὴν Βοιωτίαν.

οἱ προεστῶτες· δηλ. οἱ βοιώταρχοι.—**ἄτε πεφευγότες** = ἐπειδὴ § 6 - 7 πράγματι...—**πολλοὶ αὐτῶν**· οἱ δημοκρατικοί.—**Ἡράκλειον**· ναὸς τοῦ Ἡρακλέους.—**μὲν δὴ** = πάντως.—**τῶν προεστηκότων**· κυρίως τοῦ Ἐπαμεινώνδου.

τάναντία = ἐναντίως, ἀνάποδα.—**κατορθοῦμαι** = εὑοδοῦμαι, § 8 - 9 ἔχομαι εὐνοϊκά.—**ύποπινόντων**· δηλ. τῶν στρατιωτῶν.—**τῶν εἰς ἀγορὰν παρεσκευακότων**· ἐννοεῖ τοὺς μικρεμπόρους, οἱ δροῖοι ἢ κολούθουν τὸ στράτευμα.—**τῶν οὐ βουλομένων μάχεσθαι**· κυρίως τῶν Θεσπιέων.—**μετὰ τοῦ Ἱέρωνος**· δηλ. τοῦ Σπαρτιάτου ἀρχηγοῦ τῶν μισθοφόρων.—**Ἡρακλεῶται**· ἀποικοι τῶν Λακεδαιμονίων ἐγκατεστημένοι πλησίον τοῦ Σπερχειοῦ.—**ἐπιστρέφω τινὰ** = τρέπω τινὰ

εἰς φυγήν.—**ἀθρόος**=πυκνός.—**τοῦ μεταξύ*** δηλ. τοῦ χώρου μεταξὺ τῶν δύο ἀντιπάλων παρατάξεων.

§ 10-11 **μελετῶ*** ἐπὶ στρατεύματος=ἀσκοῦμαι.—**πονηρὸς**=ἄθλιος καὶ ἔλειπνός.—**ὁ συντεταγμένος**=δικαγερομένος εἰς τὸ σῶμα τοῦτο.—**ἐκ τοῦ παραχοῆμα**=ἐκείνην τὴν στιγμήν, χωρὶς προηγουμένην ἄσκησιν.

§ 12 **φάλαγξ**=τὸ πεζικόν.—**εἰς τρεῖς**=εἰς μέτωπον τριῶν ἀνδρῶν.—**τὴν ἐνωμοτίαν*** ὅλος ὁ σπαρτιατικὸς στρατὸς διηρεῖτο εἰς ἑξ μόρας—τάγματα,—, ἐκάστη τῶν δύοιων εἶχε δύναμιν 400 ἀνδρῶν. ‘Η μόρα πάλιν ὑποδιῃρεῖτο εἰς τέσσαρας λόχους, ἐκαστος δὲ λόχος συνέκειτο ἐκ τεσσάρων πεντηκοστών καὶ ἐκάστη πεντηκοστὸς ἐκ τεσσάρων ἐνωμοτιῶν. ‘Η ἐνωμοτία παρετάσσετο εἰς τρεῖς στίχους, ἐκαστος τῶν δύοιων εἶχε βάθος 12 στρατιωτῶν. Κατὰ ταῦτα ἡ ἐνωμοτία περιελάμβανε δύναμιν 36 ἀνδρῶν.—**ἄγειν**=**τάττειν**.—**τοῦτο δὲ**=οὗτο δέ.—**συμβαίνειν*** ἐκ τοῦ ἐφασαν=ἔλεγον, διτι καταντῷ (νὰ ἔχῃ ἡ φάλαγξ).—**ἐπὶ πεντήκοντα ἀσπίδων συνεστραμμένοι** **ἥσαν**=ἥσαν συμπεπυκνωμένοι (=συντεταγμένοι) εἰς βάθος πεντήκοντα ἀσπιδοφόρων.—**εὐχείρωτος*** ἐπειδὴ αἱ πτέρυγες αὗται ἀπετελοῦντο ἀπὸ συμμάχους τῶν Λακ., οἱ δοποῖοι καὶ ἥκολούθουν καὶ ἐπολέμουν χωρὶς προθυμίαν.

§ 13 **ἄγειν*** ἀμετάβ.-**συμβάλλομαι**=συμπλέκομαι.—**ώς**=ὅτι.—**οὐ γὰρ κλπ.** ἐπεξήγησις.—**ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ*** ὅτε δηλ. ἐπληγώντο δ Κλεόμβροτος.

§ 14 **περὶ δαμοσίαν*** ἵδε Βιβλ. Δ', 5, § 7.—**ἴπποι*** τῆς βασιλικῆς φρονοῦσι.—**οἱ συμφορεῖς**=οἱ ὑπασπισταί.—**ὄχλος**=ἡ πυκνὴ ταξις τῶν ἀντιπάλων.—**ἀναχωρῶ**=ὑποχωρῶ εἰς τὴν ἀρχικὴν θέσιν μου.—**οἱ τοῦ εὐώνυμου ὄντες τῶν Λακ.**=οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τῶν Λ. (δηλ. οἱ σύμμαχοι).—**ἐγκλίνω**=τρέπομαι εἰς φυγήν.—**τίθεμαι τὰ ὅπλα**=; (Βιβλ. Γ', 1, 23).—**ὅρθιον**=ἀνωφέρεια.—**ὑποσπόνδους τοὺς νεκροὺς ἀναιροῦμαι**=περισυλλέγω καὶ μεταφέρω πρὸς ταφὴν τοὺς νεκροὺς κατόπιν ἀνακωχῆς.

§ 15 **ἐπικαιριώτατοι*** οὕτοι καλοῦνται τὰ σπουδαιότερα πρόσωπα ἐν τῷ στρατεύματι· ἵσως πρόκειται περὶ τῶν πολεμάρχων.—**ἐπειμψαν κ. περὶ σπονδῶν*** τοῦτο ἀπετέλει διμολογίαν ἥττης. ‘Η ἥττα δὲ αὕτη, η δοποίᾳ ὠφείλετο εἰς τὴν στρατηγικὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ Ἐπαμεινῶνδου, τὸν δοποῖον δὲν δονομάζει ὁ Ξενοφῶν, ἔθεσε τέομα εἰς τὴν ἥγεμο-

νίαν τῆς Σπάρτης ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπετέλεσε τὴν ἀπαρχὴν τῆς προσωρινῆς ἀκμῆς τῶν Θηβῶν.

εἰς Λακεδαιμόνια· ἐνν. πεμφθεῖς.—γυμνοσταιδιῶν· αἱ γυμνοπαι- § 16 δίαι ἦσαν ἔτησία ἑօρτῃ διαρκείας 10 ἡμερῶν. Κατ’ αὐτὴν παῖδες τῶν Σπαρτιατῶν ἔχόρευον γυμνοὶ καὶ ἔξετέλουν διαφόρους γυμναστικὰς ἀσκήσεις πέριξ τοῦ ἀγάλματος τοῦ Καρνείου Ἀπόλλωνος.—**τῆς τελευταίας·** ἐνν. ἡμέρας.—ἔνδον· δηλ. εἰς τὸ θέατρον.—ἀποδίδωμι τὰ ὄνόματα=ἀνακοινῶ τὰ δὲ.—**ἔστι·** μετ’ ἀπαρεμφ.=εἴναι δυνατόν.—**ὁ προσήκων=** ὁ συγγενῆς.—**λιπαρός=** λαμπρός, περιχαρής.—**ἀναστρεφομένους — περιιόντας·** δηλ. εἰς τὴν ἀγοράν.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

Κεφ. 5, 1 - 27.

ταῦτα· δηλ. ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἐπαμεινώνδου εἰς πρεσβείαν τῶν § 1 - 3 ἀρκαδικῶν πόλεων, ἡ δποίᾳ ἔζητει ἀνάκλησιν τοῦ ἐν Ἀρκαδίᾳ Θηβαίου ἀρμοστοῦ καὶ θανάτωσιν αὐτοῦ. Τὴν αὐτῆσιν ταύτην ὑπέβαλον αἱ ἀρκαδικαὶ πόλεις, ἐπειδὴ ὁ ἀρμοστής, δυσαρεστηθεὶς διότι οἱ Ἀρκάδες συνῆψαν εἰρήνην μετὰ τῶν Ἡλείων, πρὸς τοὺς δποίους εὐδίσκοντο εἰς πόλεμον, συνέλαβε καὶ ἐκράτησε δεσμίους ἔξεχοντας Ἀρκάδας, τοὺς δποίους ἀργότερον ἀπέλυσεν. Ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἐπαμεινώνδου ὑπῆρξεν δῷμῇ. Εἶπε δηλ. ὅτι ὁ Θηβαῖος ἀρμοστής ἐνήργησεν δρόδοτερον, ὅτε συνέλαβε τοὺς ἄνδρας, παρὰ ὅταν τοὺς ἀπέλυσε. Συγχρόνως ἐδήλωσεν, ὅτι θὰ εισβάλῃ αὐτοπροσώπως εἰς τὴν Ἀρκαδίαν.—**τὸ κολνὸν τῶν Ἀρκάδων =** ἡ ἀρκαδικὴ δμοσπονδία.—**τί... παρασκευάζονται =** διατί...—**ἐπάροιτο·** ἐκλεκτὸν τάγμα στρατιωτῶν τῆς ἀρκαδικῆς δμοσπονδίας.—**αὐτόθεν =** συγχρόνως, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς.—**διαπράτομαι περὶ τινος =** συνεννοοῦμαι, συμφωνῶ περὶ τινος.—**ἔκαστοι =** ἔκαστος λαός.

Ἀλεξάνδρου τυραννου τῶν Φερῶν, ὁ δποῖος εἶχεν ἡττηθῆ ὑπὸ § 4 - 5 τῶν Θηβ. καὶ συμμαχεῖ ἐκὼν ἀκων μετ’ αὐτῶν.—**τῶν ἐναντίων αὐτῷ·** ἀντίπαλοι πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἦσαν οἱ πολῖται θεσσαλικῶν πόλεων, οἱ δποῖοι συνεμάχουν μὲ τοὺς Θηβ. —**ὑπάρχω τινὶ =** είμαι πρόθυμος νὰ προσφέρω τὰς ὑπηρεσίας μου εἰς τινα.—οἱ τὰ σφέτερα φρονοῦντες δηλ. οἱ δημοκρατικοί.—**Ἄσεάται καὶ Παλλαντιεῖς** οἱ κάτοικοι

τῆς Ἀσέας, χωρίου ἐν Μαντινείᾳ, καὶ τοῦ Παλλαντίου κειμένου δυτικῶς τῆς Τεγέας.—ἡναγκάζοντο· νὰ τοὺς ἀκολουθοῦν.

§ 6 ἐπιρρόννυμι=τονώνω τὸ ἥθικόν.—ώς δὲ συνελόντι εἰπεῖν=ώς δ' ἔστι μοι εἰπεῖν συνελόντι = διὰ νὰ εἴπω ἐν συντομίᾳ.—δ, τι = καθ' δ, τι, εἰς δ, τι δήποτε.—όμοφρονούντες· ἐνν. αὐτῷ.

§ 7 ἀπογιγνώσκω = ἀπελπίζομαι, ἔγκαταλείπω τὴν ἰδέαν.

§ 8 ἐλλείπω = ὑστερῶ.—καὶ τοῖς πολ... δ, τι πράττοιτο = καὶ τοὺς ἔχθροντις ἐνέβαλλεν εἰς μεγαλυτέραν ἀμφιβολίαν δι' δ, τι ἐσχεδίαζε νὰ πράξῃ.—εὑπορος = εὔκολος.—κρείττων = ἀνώτερος ἀριθμητικῶς.—χωρίοις = διὰ τῆς κατοχῆς (ἰσχυρῶν) θέσεων.—έξαγομαι = παρασύρομαι.

§ 9 - 10 εἰ δὲ μή· ἐνν. πράττοι τι.—Πελλήνη· θέσις τῆς Λακωνικῆς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἡ ὅποια ὠδήγει εἰς Ἀρκαδίαν.—παραγγέλλω = δίδω (τὰς ἀναγκαίας διὰ τὴν πορείαν) διαταγάς.—θεία μοῖρα = θεία πρόνοια.—νεοττιὰ = φωλεὺς νεοσσῶν καὶ αὐτοὶ οἱ νεοσσοί.—ἔφθη· τοῦ φθάνω.—διατάττομαι = λαμβάνω κατάλληλον θέσιν.—ἐν Ἀρκαδίᾳ· δηλαδὴ εἰς τὴν Μαντίνειαν, ὅπου ἡσαν συγκεντρωμένοι οἱ ἔχθροι τῶν Θηβαίων.

§ 11 - 13 Ισόπεδον = διμαλὸν ἔδαφος.—μαχεῖσθαι· ἐνν. ἔμελλον.—ταύτῃ· ἐπίρρο· = εἰς αὐτὸ τὸ μέρος.—οὐδ' ὅπου γε μηδέν... δῆτες = οὕτε εἰσήρχοντο ἐκεῖ, ὅπου κανὲν κέρδος δὲν ἐπόρκειτο νὰ ἔχουν μαχόμενοι, δῆτες πολλοὶ ἐναντίον δλίγων.—κατέβαινε καὶ οὐκ ἀνέβαινεν· διότι ἡ Σπάρτη ἦτο ἐν μέρει μὲν ἐπίπεδος, ἐν μέρει δὲ βουνώδης.—τὸ ἐντεῦθεν δὲ γενόμενον = ὡς πρὸς τὰ μετὰ ταῦτα γεγονότα.—αἰτιᾶσθαι = λέγειν αἴτιον εἶναι.—ἀπονενοημένος = ἀπηλπισμένος.—οὐδεὶς ἄν ύποσταί τοῖς ἀπ. = κανεὶς δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀντισταθῇ κατὰ τῶν ἀπηλπισμένων.—Ἀρχίδαμος· νεαρὸς νιὸς τοῦ Ἀγησιλάου.—κώλυμα· πιθανῶς πρόκειται περὶ χαράδρας.—δρομιον = ἀνωφερῆς ἀτραπός.—ἐνταῦθα· χρονικόν.—πῦρ πνέω· ἐπὶ λυσσωδῶς μαχομένων πολεμιστῶν = βγάζω φωτιὲς ἀπὸ τὸ στόμα μον.—οἱ νενικηκότες Λακ.· εἰς τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην.—παντὶ = κατὰ πάντα.—ύπερδέξια χωρία =; (Βιβλ. Δ', 2, § 13-15).—δέχομαι· εἰς τὴν στρατιωτικὴν γλῶσσαν=ἀνθίσταμαι.—οἱ ἔνδοιθεν· οἱ ἔνδον.—πορρωτέρῳ τοῦ καιροῦ = πέραν τοῦ δέοντος.—περιγράφεται τι = ἔχει προδιαγραφῆ τι.

§ 14 οἱ Ἀρκάδες· ἐνν. οἱ συγκεντρωμένοι εἰς τὴν Μαντίνειαν.—ἄλ-

λως τε καὶ = καὶ μάλιστα.—εὐτυχῶ· ἐπὶ στρατοῦ = νικῶ.—προσ-
καρτερέω - ω = ὑπομένω μὲ θάρρος καὶ τὰς νέας ταλαιπωρίας.—
ἔξω· δηλ. τῶν τειχῶν, εἰς τὴν ὕπαιθρον.—σίτου συγκομιδῆς οὕ-
σης· ἐκ τούτου συνάγεται, ὅτι ἡ ἐπιδρομὴ κατὰ τῆς Πελοποννήσου
ἔγινε περὶ τὰ μέσα Ἰουλίου.

ἱππεῖς· ἀργότερον ἔσταλησαν καὶ 6000 πεζοί.—Κλεωνάς· πόλιν § 15
μεταξὺ Κορίνθου καὶ Ἀργούς.—εἶναι· ἡ ἔξαρτησις ἐκ τοῦ νοούμενου
ἔλεγον.—ἀνάριστος=ἀπρογενεμάτιστος.

οἵ = οὗτοι γάρ.—δυστυχήματος· φαίνεται, ὅτι συνεκρούσθησαν § 16 - 17
πρὸς τοὺς Κορινθίους, οἵ δποιοι τηροῦντες οὐδετερότητα εἰς τὴν πα-
ροῦσαν ὁῆξιν θὰ ἐπεχειρησαν νὰ ἐμποδίσουν τὴν δίοδον τοῦ ἵππικου.
Ἐκ τῆς συγκρούσεως, ἡ δποία ἐπηκολούθησεν, εἶναι προφανές, ὅτι οἱ
Ἀθηναῖοι θὰ εἶχον ἀπωλείας.—ώς εἶδον τάχιστα=εὐθὺς ὡς εἶδον.—
συνέρρεαξαν = ; (Βιβλ. Δ', 3, 18 - 19).—οὐδὲν οὔτως βραχὺ
ὅπλον εἶχον· ἔχοντι μοποίησαν δηλαδὴ ὅλα τὰ ὅπλα των καὶ αὐτὰ τὰ
ἀγκέμαχα (ξιφη, μαχαίρας κλπ.) πολεμοῦντες ἐκ τοῦ συστάθην.—
Φούκη ἔξικνοῦντο ἀλλήλων=διὰ τοῦ δποίου (=ῶστε) νὰ μὴ ἐκτυ-
πήθησαν ἔκατέρωθεν.

ὁλίγων ἡμερῶν = ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν.—έξήκει ὁ χρόνος = § 18
τελειώνει ὁ διὰ τὴν ἔκστρατείαν προκαθωρισμένος χρόνος.—λυμαί-
νομαί τινι = φθείρω, ἀμαυρώνω τι.—συνίσταμαι = συνασπίζο-
μαι.—παρέρχομαι = ἀπέρχομαι.—ἀναλύω = ἔξαλείφω.

ώς = ὕστε.—ἀποκάμνω πόνον = ἔξαντλοῦμαι ὑπὸ τοῦ κόπου.—§ 19 - 20
ἐπεγράφοντο ὁπταλα = ἔξωγράφιζον ἐπὶ τῶν ἀσπίδων ὁπταλα
(ώς σύμβολα τοῦ Ἡρακλέους καὶ ἐπομένως τῶν Θηβαίων, οἱ δποῖοι
τὸν ἔθεώρουν προστάτην).—λαμπρύνω = στιλβώνω.

έξήγαγεν· ἐκ τῆς Τεγέας.—σαφηνίζω = καθιστῶ φανερόν.—§ 21 - 22
ἐδόκει· τοῖς πολεμίοις.—ἄγω τὴν συντομωτάτην = βαδίζω διὰ
τῆς συντομωτάτης δόδου.—ἡγούματι· ἀμετάβ. = πορεύομαι.—τὰ πρὸς
έσπερον δρῃ· τὸν Μαίναλον.—έκτείνω τὴν φάλ. = ἀναπτύσσω
τὸ μέτωπον τῆς φ. — ὑπὸ τοῖς ὑψηλοῖς· ἐνν. χωρίοις = ὑπὸ τοὺς
ὑψηλοὺς (=δρεινοὺς) τόπους.—εἰκάζομαι = δίδω τὴν ὑπόνοιαν; τὴν
ἐντύπωσιν.—λύω = παραλύω.—τὴν ἐν ταῖς συντάξεσιν (παρα-
σκευὴν) = τὴν παράταξιν (αὐτῶν).—παράγω = μεταφέρω στρατιώ-
τας ἐκ τῶν ὅπισθεν εἰς τὰ πλάγια.—ἐπὶ κέρως = εἰς μακρὰν γραμ-
μῆν, στήλην.—τὸ περὶ ἔαυτὸν ἔμβολον· δηλ. τὴν ἀριστερὰν πτέ-

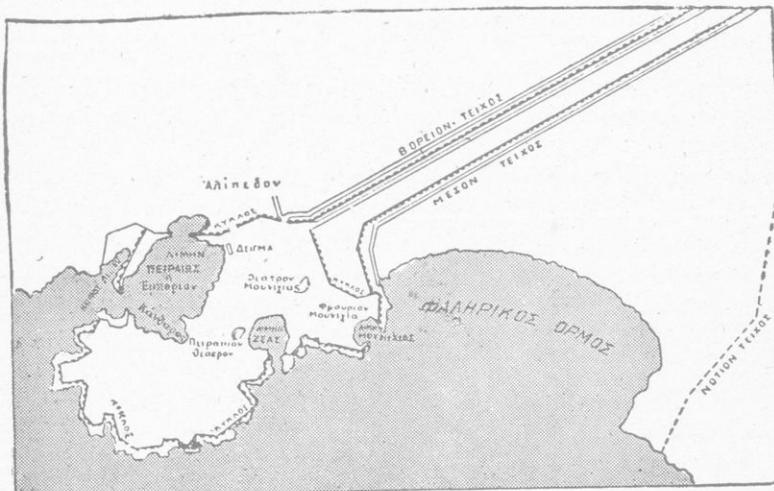
ρυγα τῆς παρατάξεως, τὴν δποίαν κατέλαβον οἱ Θηβαῖοι καὶ διὰ τῆς δποίας ἐνήργησε τὴν ἔφοδον, ὅπως εἰς τὴν μάχην τῶν Λεύκτρων.—**πεισμένοις** τοῦ πάσχω.

§ 23 - 24   **ἀντίπρωρος** = δ ἔχων τὴν πρῷραν ἐστραμμένην πρός τινα' ἐπὶ στρατοῦ = δ παρατεταγμένος εἰς μικρὸν μετωπικὴν γραμμὴν καὶ μέγα βάθος εἰς σχῆμα σφηνὸς (λοξὴ φάλαγξ). **ὅπη** = εἰ πη.—**διακόπτω** = ἐπιφέρω δῆγμα.—**καὶ γὰρ δὴ** = καὶ πρόγματι.—**τῷ ίσχυροτάτῳ** = δηλ. διὰ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος, ὅπου οἱ Θηβαῖοι καὶ οἱ Ἀρκάδες.—**τὸ ἀσθενέστατον** τὸ δεξιόν, ὅπου οἱ Ἀργεῖοι.—**πόρρω ἀφίστημι** = παραμερίζω, τάσσω ὅπισθεν.—**βάθος** = ὡς πρὸς τὸ βάθος = ἐφεξῆς = τὸν ἔνα κατόπιν τοῦ ἄλλου παρέταξαν δηλ. τοὺς ἵππεις εἰς βάθος 8-10 ἀνδρῶν χωρὶς νὰ ἀφήσουν μεταξὺ τῶν κενά, τὰ δποία θὰ ἥδυνατο νὰ καταλάβῃ ἐλαφρόν πεζικόν.—**ἄμιτποι πεζοὶ** = πεζικὸν ἀναμεμειγμένον μὲ ἵππεις.—**τὸ ιππικόν** τῶν ἔχθρῶν.—**ἐπὶ τὸ ἔχόμενον** = εἰς τὸ πλησίον αὐτῶν παρατεταγμένον.—**συμβολὴ** = ἡ παράταξις πρὸς σύγκρουσιν, μάχην (ἴδε σχεδιάγραμμα).

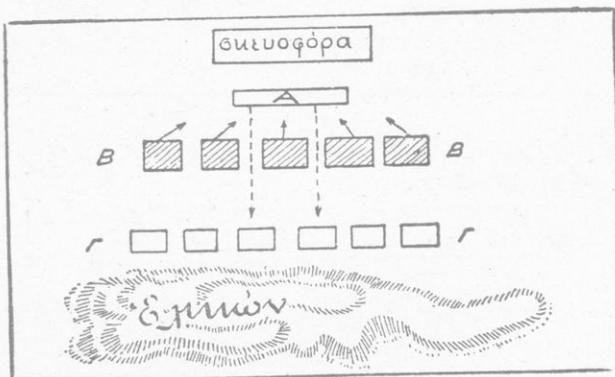
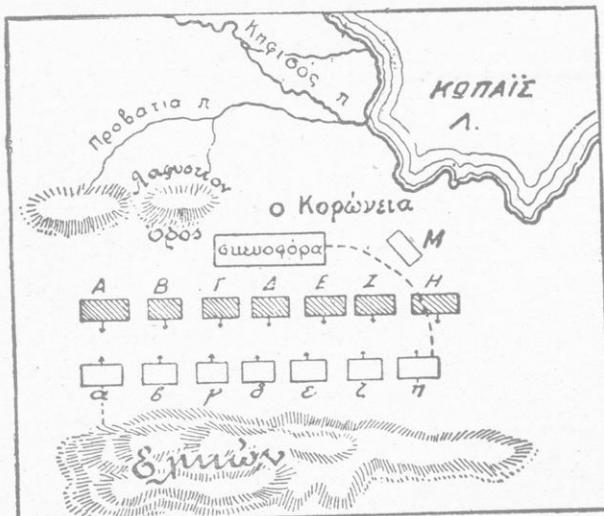
§ 25   **ἔπεσεν** δ Ἐπαμεινώντας θέλων νὰ δώσῃ δριστικὴν τροτὴν εἰς τὸν ἀμφίρροπον ἀγῶνα εἰσέβαλεν εἰς τὸ κέντρον τῶν ἀντιπάλων. Κατὰ τὴν δραματικὴν ἔκείνην στιγμὴν ἐκτυπήθη διὰ δόρατος, τὸ δποῖον ἔξητησε νὰ τοῦ ἀποσπάσουν ἐκ τῆς σαρκός. Ἐκ τούτου ἀπέθανεν.—**διαπίπτω** = διαφεύγω.—**ἐπὶ τοῦ εύωνύμου** τῶν ἀντιπάλων, ὅπου οἱ Ἀθηναῖοι.

§ 26 - 27   **συνεληλυθυίας ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος** κατὰ τὴν μάχην τῆς Μαντινείας δ μὲν στρατὸς τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων ἀνήρχετο εἰς 20.000 πεζῶν καὶ 2.000 ἵππεων, δ δὲ τῶν Θηβαίων καὶ τῶν μετ' αὐτῶν Ἑλλήνων εἰς 30.000 πεζῶν καὶ 3.000 ἵππεων.—**καὶ ἀντιτεταγμένων** ἡ μετοχὴ κατὰ τὸ νοούμενον, ὡσεὶ προηγεῖτο **συνεληλυθότων ἀπάντων** τῶν Ἑλλήνων.—**οὐδεὶς** ἡν δστις οὐ = πάντες.—**χώρα...** πόλει... ἀρχῇ = κατὰ χώραν... — **ἀρχὴ** = δύναμις.—φαίνομαι πλέον ἔχων = προφανῶς, ἀδιαφιλονικήτως πλεονεκτῶ.—**ἀκρισία** = σύγχυσις.

Πίναξ 1.

Τὰ μακρὰ τείχη τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὰ τείχη καὶ οἱ λιμένες τοῦ Πειραιῶς.

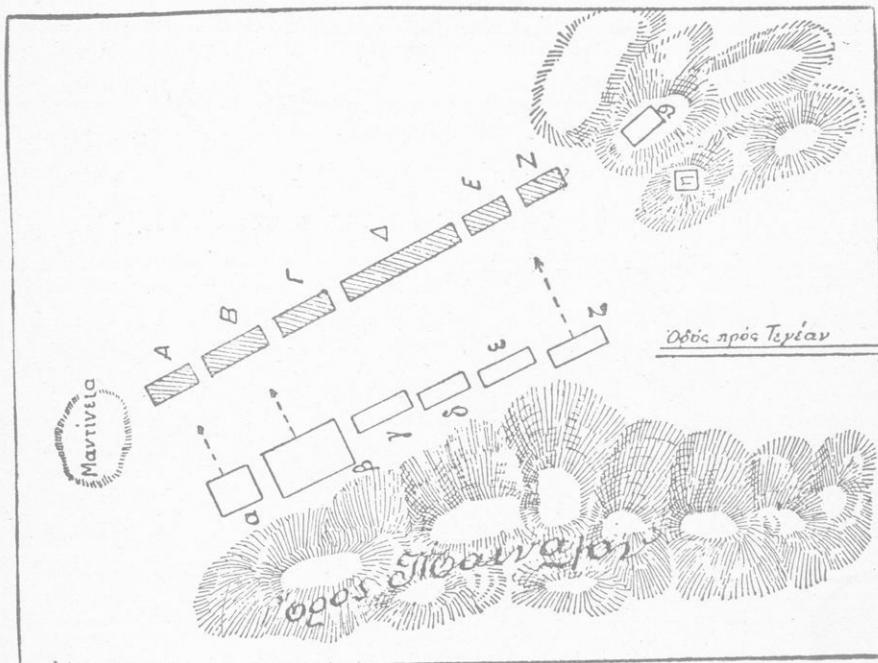

Σχεδιάγραμμα τῆς ἐν Κορωνείᾳ μάχης.

"Α νω : Α καὶ Β = Αγησιλαος μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων. Γ = Ήριπίδας μετὰ τῶν Κυρείων. Δ = συμμαχικά στρατεύματα ἐκ τῆς Μ. Ασίας. Ε = Έλλησπόντιοι. Ζ = Φωκεῖς. Η = Όρχομενιοι. Μ = ναὸς Ἀθηνᾶς.

α = Αργεῖτοι, οἵτινες, εὐθὺς ὡς ἥρχισεν ἡ μάχη, ἐτράπησαν πρὸς τὸν Ἐλικῶνα. β = Κορινθίοι. γ = Αθηναῖοι. δ = Αἰγιανες. ε = Εύβοεις. ζ = Λοκροί. η = Θηβαῖοι, οἵτινες μετὰ τὴν τροπὴν τῶν Όρχομενίων εἰσελαύνουν εἰς τὰ σκευοφόρα.

Κάτω : Α = οἱ Θηβαῖοι, οἵτινες ὁρμοῦν πρὸς τὸν Ἐλικῶνα διὰ μέσου τῆς φάλαγγος τοῦ Αγησιλάου. ΒΒ = η φάλαγξ τοῦ ἐπιτιθεμένου Αγησιλάου. ΓΓ = οἱ ἡττηθέντες καὶ πρὸς τὸν Ἐλικῶνα διαφυγόντες σύμμαχοι τῶν Θηβαίων.

Σχεδιάγραμμα τῆς ἐν Μαντίνειᾳ μάχης.

α =ἴπικὸν τῶν Θηβαίων μετὰ ἀμίππων. β =ἐπιτιθεμένη πτέρυξ τῶν Θηβαίων δύλιτῶν. γ =Ἄρκαδες. δ καὶ ε =ἄλλοι σύμμαχοι τῶν Θηβαίων. ζ =ἴπεις καὶ ἐλαφρὸν πεζικόν. η καὶ θ =δύλῖται καὶ ίπεις ἐπὶ τῶν λόφων.

Λ =ἴπικὸν τῶν Σπαρτιατῶν. $B - \Delta$ =δύλῖται τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν ἄλλων Πελοποννησίων. E =πεζικὸν τῶν Ἀθηναίων. Z =ἴπικὸν τῶν Πελοποννησίων.
... → γραμμαὶ ἐπιθέσεως.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελίς
1. Εἰσαγωγὴ	5 - 10
2. Κείμενον	13 - 96
3. Ἐρμηνευτικὰ σημειώσεις	99 - 148
4. Τοπογραφικοὶ πίνακες καὶ σχεδιαγράμματα μαχῶν .	149 - 151

*Επιμελητής τῆς διορθώσεως τῶν τυπογραφικῶν δοκιμίων Κ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

*Ανάδοχος στοιχειοθεσίας, ἐκτυπώσεως καὶ βιβλιοδεσίας: Ε. Ε. Ε. *Εκμετάλλευσις: Αλεξάνδρου Φιλοπούλου.

